

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดย

นายสิระ สมนาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนภาษาไทย) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ
ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนภาษาไทย) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL
USING PRACTICAL INTELLIGENCE AND APPRECIATIVE INQUIRY
TO ENHANCE ANALYZING LITERATURE ABILITY
OF UNDERGRADUATE STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (CURRICULUM AND INSTRUCTION)
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ
ร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ
วิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดย สิริระ สมนาม

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน(การสอนภาษาไทย) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฐ์
บัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา บัวสมบุรณ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมพร ร่วมสุข)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษบา บัวสมบุรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมล โพธิเย็น)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวรี ญาณปริชาเศรษฐ)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ นราวัลย์ พูลพิพัฒน์)

57255912 : หลักสูตรและการสอน(การสอนภาษาไทย) แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนรู้, แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ, กระบวนการสุนทรียสาธก, การวิเคราะห์วรรณคดี

นาย สิริระ สมนาม: การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุชบา บัวสมบุญ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบแผนการวิจัยแบบการทดลองขั้นพื้นฐาน (pre-experimental designs) ซึ่งเป็นการศึกษากลุ่มทดลองแบบกลุ่มเดียวที่วัดด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (the one group pretest-posttest design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี และเกณฑ์การวัด แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสถิติที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 3) กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นที่ 2 ขั้นสนทนาแนวคิด ขั้นที่ 3 ขั้นพินิจคุณค่า ขั้นที่ 4 ขั้นค้นหาแนวทาง ขั้นที่ 5 ขั้นสรรค์สร้างนำใช้ และ 4) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนรู้

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบที่เป็นผลมาจากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ พบว่า

2.1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

57255912 : Major (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Keyword : INSTRUCTIONAL MODEL, PRACTICAL INTELLIGENCE, APPRECIATIVE INQUIRY, ANALYZING LITERATURE

MR. SIRA SOMNAM : THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL USING PRACTICAL INTELLIGENCE AND APPRECIATIVE INQUIRY TO ENHANCE ANALYZING LITERATURE ABILITY OF UNDERGRADUATE STUDENTS THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR BUSABA BUASOMBOON, Ph.D.

The purposes of this research were to: 1) construct instructional model by using practical intelligence and appreciative inquiry to enhance analyzing literature ability 2) study the effectiveness of instructional model by using practical intelligence and appreciative inquiry to enhance analyzing literature ability. The researchers was a pre-experimental designs, involving the one group pretest-posttest design. The example In this research consists of thirty-three third-year undergraduate student majoring in Thai Language From The faculty of Education, Chiangmai University. The research Instruments were 1) instructional model by using practical intelligence and appreciative inquiry to enhance analyzing literature ability 2) handbook for instructional 3) lesson plans 4) analyzing literature ability test and criteria 5) satisfaction questionnaire and reflective journal. The data is analyzed by using mean, standard deviation, t-test dependent and content analysis.

The finding of this study are as follows:

1. Regarding the Instructional model by using practical intelligence and appreciative inquiry to enhance analyzing literature ability of undergraduate students, this model consists of four component which are; 1) principle of instructional model 2) objective of instructional model 3) learning activity (consisting of 5 steps, which are; (i) content analyzing; (ii) concept conversation; (iii) value consider; (iv) searching for process; (v) apply) and 4) evaluation of instruction model

2. The findings according of the instructional model are as follows:

2.1 The average post-test scores of analyzing literature ability of the subject are significantly higher than that of the pre-test scores at .05 level.

2.2 With regards to satisfaction of undergraduate students towards the Instructional model by using practical intelligence and appreciative inquiry to enhance analyzing literature ability, the students are highly satisfied with the Instructional model.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารที่ได้อนุมัติงบประมาณเพื่อเป็นทุนการศึกษาและการวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิตในครั้งนี้

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยการให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนความรักและความเมตตาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา บัวสมบุรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล โพธิเย็น และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือสนับสนุน ตรวจสอบเนื้อหาและกระบวนการวิจัย ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เอมอร ชิตตะโสภณ รองศาสตราจารย์ สนิท สัตโยภาส รองศาสตราจารย์ ดร.ฤตินันท์ สมุทรทัย อาจารย์ ดร.ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ และ อาจารย์ ดร.สุวรรณี ทองรอด ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้ และพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ปทุมวดี ศิริสวัสดิ์ อาจารย์สุรางคณา ฤกษ์สมบุรณ์ดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ อังกสิทธิ์ อาจารย์ ดร.ประไพลิน จันทร์หอม และ อาจารย์ ดร.ฐิติพร สังข์รัตน์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ปทุมวดี ศิริสวัสดิ์ อาจารย์สุรางคณา ฤกษ์สมบุรณ์ดี อาจารย์ดวงหทัยรัฐ กาญจนรัชตพงศ์ อาจารย์สาวิตรี จิตบรรจง และ อาจารย์ ดร.กิงกาญจน์ บุรณสินวัฒน์กุล ที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้สอนสั่งทุกระดับการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และขีดเกลาสร้างเสริมความเป็นครูให้แก่ผู้วิจัย จนสามารถหลอมรวมองค์ความรู้และดำเนินการศึกษาค้นคว้าให้บรรลุความมุ่งหมายในการเรียนรู้ระดับดุษฎีบัณฑิตครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบใจลูกศิษย์ไทยกัมปนาท รหัส 57 ทุกคนที่ช่วยเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยอย่างเต็มใจยิ่ง และขอขอบใจลูกศิษย์ไทยกัมปนาท รหัส 58 ทุกคน ที่ช่วยเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยความวิริยะอุตสาหะ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อสวัสดิ์ และคุณแม่วิมล สมนาม พระในบ้านที่คอยเป็นพลังผลักดันให้ผู้วิจัยมีสติปัญญาและความมุ่งมั่นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณพี่ชายและน้องสาว ที่คอยให้กำลังใจและส่งเสริมสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณความรักความอบอุ่นทั้งมวลที่ได้รับจากภรรยา อาจารย์ชฎาพร สมนาม และลูกที่น่ารักทั้งสอง ที่คอยเป็นพลังใจในการก้าวเดิน เป็นแรงผลักดันให้สู้ต่ออย่างไม่ท้อถอย อีกทั้งยังเสียสละให้ผู้วิจัยได้ใช้เวลาอันมีค่าของครอบครัวในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

คุณค่าทั้งมวลที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณบิดา มารดา คณาจารย์ เจ้าของแนวคิดทฤษฎี และขอมอบเป็นเครื่องเกื้อหนุนในการเรียนรู้ของลูกศิษย์และผู้ทีสนใจสืบไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	10
3. คำถามการวิจัย.....	15
4. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	15
5. สมมติฐานการวิจัย.....	15
6. ขอบเขตการวิจัย.....	15
7. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	19
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	20
1. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรการสอน และการ เรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.....	21
1.1 ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร.....	21
1.2 รายละเอียดกระบวนการวิชา “วรรณกรรมในหนังสือเรียน”.....	22
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทย.....	23

2.1 ความหมายของวรรณคดี	23
2.2 ลักษณะของวรรณคดี.....	24
2.3 ประเภทของวรรณคดี	26
2.4 คุณค่าพื้นฐานของวรรณคดี	28
2.5 คุณค่าของวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม	31
2.6 การเรียนการสอนวรรณคดี.....	39
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี.....	49
3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้.....	54
3.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้.....	55
3.2 ประเภทของรูปแบบการเรียนรู้.....	57
3.3 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้.....	62
3.4 หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้.....	63
4. แนวคิดเกี่ยวกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence).....	68
4.1 องค์ประกอบของทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์.....	68
4.2 การใช้ทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ในการจัดการเรียนการสอน.....	71
4.3 ความหมายของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ.....	72
4.4 หลักการของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ.....	74
4.5 การพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ.....	82
4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ.....	89
5. กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry).....	93
5.1 ความหมายของสุนทรียสาธก.....	93
5.2 หลักการของสุนทรียสาธก.....	95
5.3 วงจรสุนทรียสาธก.....	100
5.4 การใช้เรื่องเล่าในกระบวนการสุนทรียสาธก.....	111

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสุนทรียสาธก	111
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	120
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research - R ₁).....	123
ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Development D ₁ : Design and Development).....	131
ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ (Research-R ₂ : Implementation).....	153
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินเพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ (Development-D ₂ – Evaluation)	157
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	159
ตอนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	160
ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	208
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	221
สรุปผลการวิจัย	222
อภิปรายผลการวิจัย	223
ข้อสังเกตที่ได้จากการทดลอง.....	240
ข้อเสนอแนะ	241
ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้.....	241
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	242
รายการอ้างอิง.....	243
ภาคผนวก	252
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	253
ภาคผนวก ข ข้อมูลแสดงความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	257

ภาคผนวก ค ข้อมูลแสดงผลการทดลอง.....	262
ภาคผนวก ง คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้.....	266
ภาคผนวก จ ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้.....	288
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างข้อสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี	316
ภาคผนวก ช ตัวอย่างผลการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษา	323
ประวัติผู้เขียน	328

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 นิยามคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม.....	35
ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ความหมายของเขาวนัปัญญาเชิงปฏิบัติ.....	73
ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเขาวนัปัญญาวิชาการกับเขาวนัปัญญา เชิงปฏิบัติ	76
ตารางที่ 4 การแสดงตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมเขาวนัปัญญาเชิงปฏิบัติ	85
ตารางที่ 5 การแสดงแนวคิดด้านศิลปะภาษากับวิธีการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติ	86
ตารางที่ 6 การแสดงวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเขาวนัปัญญาเชิงปฏิบัติด้านภาษา	87
ตารางที่ 7 การสังเคราะห์ความหมายของกระบวนการสุนทรียสาธก.....	94
ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบแนวคิดการแก้ปัญหาและแนวคิด Appreciative Inquiry เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง.....	96
ตารางที่ 9 การสังเคราะห์กระบวนการสุนทรียสาธก.....	110
ตารางที่ 10 สรุปรวิธิการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research : R ₁)	130
ตารางที่ 11 การแสดงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของผู้ตรวจ	145
ตารางที่ 12 สรุปรวิธิการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้ (Development - D ₁ : Design and Development).....	151
ตารางที่ 13 หน่วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจำนวนชั่วโมงการเรียนรู้.....	154
ตารางที่ 14 สรุปรวิธิการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Reseacher-R ₂ : Implementation)	156
ตารางที่ 15 สรุปรวิธิการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข รูปแบบการเรียนการสอน (Development-D ₂ : Evaluation).....	158
ตารางที่ 16 การแสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้.....	160

ตารางที่ 17 แสดงผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับ
ปริญญาบัณฑิต..... 172

ตารางที่ 18 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น 180

ตารางที่ 19 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญา
เชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต..... 192

ตารางที่ 20 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด
เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต..... 195

ตารางที่ 21 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับ
ปริญญาบัณฑิต..... 197

ตารางที่ 22 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์
วรรณคดีประเภทข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการวิเคราะห์
วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 202

ตารางที่ 23 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
(Content Validity) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับ
ปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิง
ปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต..... 204

ตารางที่ 24 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	206
ตารางที่ 25 การแสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	208
ตารางที่ 26 คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีระหว่างการทดลองจากการวัด 6 ครั้ง	210
ตารางที่ 27 การแสดงผลระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้.....	212
ตารางที่ 28 การแสดงผลพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับอาจารย์ผู้สอนในวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต ว่าด้วยสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี	258
ตารางที่ 29 การแสดงผลพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับนักศึกษาวชิชาชีพครูภาษาไทยที่เรียนวิชาการวิเคราะห์วรรณกรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและวิชาวรรณกรรมในหนังสือเรียน ว่าด้วยพื้นฐานทักษะและปัญหาการวิเคราะห์วรรณคดี	259
ตารางที่ 30 การแสดงผลพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสารในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี	260
ตารางที่ 31 การแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนและหลังการทดลอง	263
ตารางที่ 32 การแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีระหว่างการทดลองจำนวน 6 ครั้ง.....	264

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	13
แผนภาพที่ 2 กรอบความคิดในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญา เชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	14
แผนภาพที่ 3 โครงสร้างของ Appreciative Inquiry.....	98
แผนภาพที่ 4 มิติของ Appreciative Inquiry.....	100
แผนภาพที่ 5 วงจรสุนทรียสาธก (The 4-D Cycle).....	102
แผนภาพที่ 6 วงจร 4-I Model รูปแบบที่ 1	103
แผนภาพที่ 7 วงจร 4-I Model รูปแบบที่ 2	104
แผนภาพที่ 8 วงจรสุนทรียสาธก (Five Generic Process of AI – The 5-D Model).....	106
แผนภาพที่ 9 วงจรสุนทรียสาธก 7-D Approach.....	108
แผนภาพที่ 10 วงจรสุนทรียสาธก AIA three step Model.....	109
แผนภาพที่ 11 แผนภาพแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	122
แผนภาพที่ 12 ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามแบบแผนการวิจัย (Research : R ₁).....	129
แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Development -D ₁ : Design and Development).....	150
แผนภาพที่ 14 แบบแผนการทดลอง	155
แผนภาพที่ 15 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ	164
แผนภาพที่ 16 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการสุนทรียสาธก	167
แผนภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์หลักการของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเพื่อใช้ เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้	169

แผนภาพที่ 18 ผลการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อใช้เป็น แนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้.....	171
แผนภาพที่ 19 ผลการสังเคราะห์กลวิธีในการจัดการเรียนรู้สู่หลักการสำคัญของรูปแบบ การเรียนรู้.....	177
แผนภาพที่ 20 ผลการสังเคราะห์หลักการสำคัญของรูปแบบจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	179
แผนภาพที่ 21 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต.....	184
แผนภาพที่ 22 รูปแบบการเรียนรู้โดยแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต.....	191
แผนภาพที่ 23 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	209
แผนภาพที่ 24 คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระหว่าง การจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ครั้ง.....	211

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วรรณคดีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางความคิดและภาษาของบรรพบุรุษแต่ละชนชาติที่มีความมุ่งหมาย เพื่อจรรโลงใจและให้แง่คิดในการใช้ชีวิต วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านคลายความทุกข์ยาก มีความหวัง มีพลังใจต่อสู้ชีวิตและปัญหานานัปการ เนื่องจากวรรณคดีช่วยให้เข้าใจชีวิต เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกทั้งด้านลบและด้านบวกของชีวิต ซึ่งแม้ว่าผู้อ่านส่วนใหญ่จะอ่านวรรณคดีเพื่อเป็นเครื่องประโลมใจ คือมุ่งอ่านเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก แต่ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านก็จะได้รับข้อคิดสอนใจจากเนื้อหาเรื่องราวที่อ่านนั้นไปโดยปริยาย ซึ่งนับเป็นพันธกิจหลักของวรรณคดีที่มุ่งให้คุณค่าด้านแง่คิดสอนใจแก่ผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจโลกทัศน์และความเป็นไปของชีวิตหลากหลายมุมมอง สอดคล้องกับที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544: 1) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณคดีเป็นบทประพันธ์ที่รัดตรึงใจผู้อ่าน ปลุกมโนคติ (Imagination) ทำให้เพลิดเพลินและเกิดอารมณ์ต่างๆ ละม้ายคล้ายคลึงกับอารมณ์ของผู้ประพันธ์ วรรณคดีอาจสอนให้เราได้ทางอ้อม แต่ไม่ใช่หนังสือเทศน์ และอาจเปิดหูเปิดตาเราโดยให้เราได้เห็นชีวิตและแง่ชีวิตแปลกๆ ต่างๆ นอกจากนี้ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527: 4-5) ยังได้กล่าวว่า วรรณคดีหมายถึงเฉพาะถึงสิ่งที่เขียนขึ้น มีศิลปะการแต่ง จนได้รับการยกย่องว่ามีวรรณศิลป์ สร้างอารมณ์และจินตนาการ ทำให้ตระหนักในคุณค่าของชีวิตและธรรมชาติ

วรรณคดีถือเป็นกระจกสะท้อนภาพของสังคม เนื่องจากผู้แต่งได้นำเสนอความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติของผู้คนในสังคมยุคนั้นๆ ผ่านเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้แต่งสร้างสรรค์ขึ้น โดยภาพสะท้อนดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าถึงวิถีปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความเป็นไปของสังคมในยุคนั้นๆ ซึ่งถือเป็นคุณค่าวรรณคดีด้านการสะท้อนภาพสังคมที่ช่วยให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และข้อคิดสอนใจในการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังที่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 3) ได้ระบุว่า วรรณคดีบางเรื่องมีข้อเตือนใจที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้อ่านได้พิจารณาทบทวนการประพฤติปฏิบัติตน และหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น นับได้ว่าเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตไปในทางเจริญรุ่งเรือง และยังสอดคล้องกับที่ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2533:26); กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 325) ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2552: 234) ได้นำเสนอไว้ว่าวรรณคดีเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์ มนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรม และอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องหรือสะท้อนความเป็นไปของมนุษย์ผ่านวรรณคดี วรรณคดีจึงมีคุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางจินตนาการ คุณค่าทางความรู้ คุณค่าทางศีลธรรม คุณค่า

ทางปัญญาหรือความคิด คุณค่าทางประสบการณ์ ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ได้สะท้อนภาพของชนบทรณนิยม วัฒนธรรม เหตุการณ์บ้านเมือง การปกครอง ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพของสังคมมนุษย์ในแต่ละสมัย ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านได้มีความรู้ และเป็นข้อมูลช่วยในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ เป็นอย่างดี

นอกจากนี้คุณค่าวรรณคดี ถือเป็นคุณค่าที่ผู้เขียนต้องการส่งผ่านความรู้ ความเข้าใจ สภาพความเป็นจริง ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนแง่คิดต่างๆ ของสังคมในสมัยอดีตมายังผู้อ่าน โดยผู้เขียนได้นำเสนอความเป็นจริงของสังคมในวรรณคดี เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความคิดอ่าน ตลอดจน พฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครอันเกี่ยวโยงสัมพันธ์มาจากค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า วรรณคดีกับสังคมนั้นมีความเกี่ยวโยงกันอย่างแนบแน่น ดังที่ Rene Wellek and Austin Warrens (1956: 94-96) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับสังคมว่า วรรณคดี เป็นหลักฐานทางสังคมที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง และแสดงการเกิดขึ้นของสังคม วรรณคดีได้นำเสนอ ชีวิตและการดำเนินชีวิตตามจริง โดยความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมนั้นสามารถมองจาก สภาพสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนระบบการเมืองการปกครองได้อีกด้วย

จากการสังเคราะห์แนวคิดด้านความสัมพันธ์และคุณค่าระหว่างวรรณคดีกับสังคม ตามที่ อัจฉิมา เกิดผล (2539: 131); รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544: 2); กุสุมา รักษมณี (2556: 87) ได้นำเสนอไว้ พบว่าวรรณคดีเป็นที่เก็บรวบรวมความคิด ความเป็นอยู่ และลักษณะสภาพต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็น ส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกัน วรรณคดีจึงกลายเป็นหนังสือที่สามารถสะท้อนภาพสังคมได้ วรรณคดี จึงมีสาระที่เป็นประโยชน์แก่จิตใจ สมอง และความรู้สึก ช่วยสร้างความเจริญงอกงามให้แก่สติปัญญา และความรู้สึกนึกคิดอย่างมีเหตุผล การศึกษาวรรณคดีในแง่การศึกษาเชิงสังคม จึงเป็นการศึกษา วิเคราะห์วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และระบบสังคมที่ปรากฏในวรรณคดี ซึ่งถือว่าวรรณคดีเป็น บันทึกร่องราวของมนุษย์และสังคม อันเป็นเหตุให้วรรณคดีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยความคิดความเชื่อ การกระทำและ ความเป็นอยู่ที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นแบบแผนยอมรับกันของคนในสังคมนั้น เมื่อวรรณคดี บันทึกร่องราวของชีวิต วรรณคดีจึงบันทึกเรื่องราวของวัฒนธรรมไว้ด้วย ทั้งนี้คุณค่าด้านสังคม ที่ส่งผ่านมาทางวรรณคดีนี้ จะช่วยทำให้คนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นที่อยู่ในสังคมดีขึ้น และในที่สุด ก็ทำให้เข้าใจโลกได้มากขึ้น

ผู้คนในสังคมปัจจุบันสามารถเรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ จากวรรณคดีได้ เนื่องจากวิธีคิด วิธีปฏิบัติและข้อคิดสอนใจที่เป็นภาพสะท้อนทางสังคมบางประการ ยังสามารถปรับใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในบริบทสังคมปัจจุบัน ได้ การศึกษาคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมจึงช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจแนวคิดหรือแก่นสารสาระ ที่ผู้เขียนต้องการบอกกล่าว เตือนสติ หรือให้คำแนะนำในการใช้ชีวิต ผู้อ่านที่เข้าถึง เข้าใจ แง่คิดต่างๆ

ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ นั้น จะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการอ่านวรรณคดีอย่างแท้จริง กล่าวคือ จะสามารถสกัดและคิดสอนใจต่างๆ จากทั้งสภาพเหตุการณ์ในเรื่อง และจากพฤติกรรมทัศนคติของตัวละคร ตลอดจนทรรศนะความคิดความเชื่ออันส่งผ่านมาจากค่านิยม ศีลธรรมจรรยาของผู้คนในสังคมวรรณคดีสมัยนั้นๆ ซึ่งเมื่อสามารถสกัดคุณค่าดังกล่าวได้แล้ว หากผู้อ่านนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมต่อบริบทสังคมปัจจุบันแล้ว ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้

ประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน นับตั้งแต่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมาตั้งแต่เริ่มแรก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจและเข้าถึงศิลปวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตอันดีงามของสังคมไทยผ่านเรื่องราวของวรรณคดี กระบวนการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในระบบโรงเรียน ถือเป็น การช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงคุณค่าของวรรณคดี โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการวิจัยค้น คือกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนทางสังคมแล้วส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจากการสังเคราะห์แนวคิดด้านจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของ เจือ สตะเวทิน (2502: 194-195); บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520: 55); สมพร มั่นตะสูตร (2526: 165-166) พบว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีนั้นมุ่งเน้นเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญยิ่งของชาติ เข้าใจวัฒนธรรม ภาคภูมิใจในความเจริญของวัฒนธรรม และมีใจรักที่จะสืบทอดรักษาวัฒนธรรมไว้มิให้ขาดตอน มุ่งเน้นเพื่อศึกษาสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ขนบประเพณีต่างๆ และสภาพทั่วไปของสังคมจากวรรณคดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความบันเทิงใจ ช่วยให้นักไทยรุ่นหลังเข้าถึงศิลปะการกระทำของชาติ เข้าใจภาษาและอารมณ์ของคนไทยต่างสมัยต่างยุค ให้ประโยชน์ด้านความเข้าใจชีวิต ตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถนำคติข้อคิดจากวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าวรรณคดี จากแนวคิดของ สิทธิ พินิจกุล (2515: 5-10); สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์ทรัพย์ (2538: 230-238); อัจฉิมา เกิดผล (2539: 136); ทศนีย์ ศุภเมธี (2542: 61); บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2544: 35-37) ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าวรรณคดีนั้นมีหลักการและข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือ ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักเปรียบเทียบวรรณคดีแต่ละสมัย เพื่อให้รู้ความเป็นมาและลักษณะวรรณคดี เพื่อให้รู้วาทศิลป์ของชาติมีลักษณะอย่างไร และต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นให้มากกว่าวรรณคดีนั้นมีส่วนงามและส่วนบกพร่องที่ใด และเนื่องด้วยวรรณคดีเป็นที่รวมองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมไว้ ผู้สอนจึงควรแนะนำให้ผู้เรียนได้เห็นสภาพสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกันไว้ จะทำ

ให้ผู้เรียนเข้าใจโลกได้กว้างขึ้น เพราะการสอนวรรณคดีที่แท้จริงนั้น มิใช่เพียงการเล่าเนื้อเรื่องที่เข้าใจยาก มิใช่เพียงการตีความของเนื้อเรื่องหรือเพียงการแปลคำศัพท์ การสอนวิชาวรรณคดีที่ถูกต้องจะต้องสอนถึงวิธีการในการศึกษาหาเงื่อนงำ หาสภาพแวดล้อม และหาสาเหตุที่อยู่นอกเหนือจากวรรณคดีนั้นด้วยเพื่อประเมินคุณค่าของวรรณคดีนั้นๆ ทั้งนี้ผู้สอนจำเป็นต้องสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนวรรณคดีให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นหลักที่ว่าวรรณคดีเป็นสิ่งที่สอนให้คนรู้สึกถึงความงาม ความประณีตบรรจงในชีวิต ตลอดจนการแสดงความเป็นไปแห่งชีวิต

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อรรถคดีโดยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ นั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าวรรณคดี อันจะนำไปสู่การปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนอกจากหลักการเรียนการสอนคุณค่าวรรณคดีข้างต้นแล้ว ยังมีข้อควรคำนึงที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนเนื้อหาว่าด้วยคุณค่าวรรณคดีเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมิพรรย์ (2538: 230-238) ได้กล่าวว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีนั้น ควรจะให้การสอนหลากหลาย ไม่ควรเน้นสอนถอดความ บรรยาย หรือท่องจำ จนทำให้การอ่านวรรณคดีหมดรส แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ศึกษาค้นคว้า วิพากษ์วิจารณ์และร่วมกิจกรรมให้มาก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบข้อคิดคุณค่าที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ต่อไป

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยมักประสบปัญหาหลายประการ โดยจากการประมวลถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2514: 253-257); กุสุมา รักขมณี (2534: 235); ดวงมน จิตรจ้านงค์ (2536: 54); ประภาศรี สีหอำไพ (2534: 350) พบว่า ในด้านผู้เรียนนั้น มีผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดี ส่วนมากท่องจำเนื้อหาวรรณคดีเพื่อนำไปสอบแต่ระบุไม่ได้ว่า คำประพันธ์หรือเนื้อหานั้นมีคุณค่าอย่างไร และจะสามารถนำข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร ส่วนปัญหาด้านผู้สอนที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้อรรถคดีของผู้เรียนโดยตรงนั้น พบว่า ผู้สอนสอนเป็นแต่การแปลคำศัพท์ เพราะไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนวรรณคดีให้ลึกซึ้ง เนื่องจากเมื่อเวลาที่เป็นผู้เรียนก็ได้รับการสอนเช่นนั้น ผู้สอนมักเป็นผู้นำ และมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนมักจะมุ่งสอนอ่านเอาเรื่อง เน้นการท่องจำเพื่อให้ได้เนื้อหาตามหลักสูตรเท่านั้น ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นเป็นเรื่องไร้สาระ ล้าสมัย เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาวรรณคดี อีกทั้งวิธีการสอนของครูไม่เข้าใจก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และผู้สอนไม่ได้วิเคราะห์หนังสือแบบเรียนอย่างละเอียดพอที่จะนำมาโน้มน้าแต่ละเรื่องมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีจึงยังไม่สามารถ

ช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมและไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้คุณค่าเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้

การสังเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยที่ผ่านมาเป็นเพียงการเน้นการอ่านเอาเรื่อง ไม่ได้ดึงเอาคุณค่าข้อคิดที่ผู้แต่งวรรณคดีแฝงไว้ในพฤติกรรมตัวละคร และเหตุการณ์ในเรื่องมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ผู้สอนยังคงขาดวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพื่อสกัดข้อคิดมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนประเด็นการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนกระบวนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 5 คน จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเอกภาษาไทย คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จำนวน 3 สถาบัน (ปทุมวิไล ศิริสวัสดิ์, สุรางคนา ฤกษ์สมบูรณ์ดี, ดวงหทัยรัฐ กาญจนรัชตพงศ์, สาวิตรี จิตบรรจง และ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนว่าด้วยการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีของนักศึกษาวิชาชีพรูทภาษาไทยจากมุมมองของอาจารย์ผู้สอน โดยพบว่าในด้านการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดียังไม่ชัดเจน และมักจะวิเคราะห์ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เนื่องจากเป็นคนรุ่นใหม่ ไม่เข้าใจบริบทของสังคมวัฒนธรรมในยุคของวรรณคดีวรรณกรรมที่ศึกษา ตลอดจนไม่เคยเรียนรู้วัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ในด้านทักษะความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น อาจารย์ผู้สอนระบุว่านักศึกษาขาดทักษะการอ่านตีความ ขาดความรู้ ความเข้าใจด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนขาดทักษะการคิดเชิงเปรียบเทียบ และทักษะการคิดเชื่อมโยงหลักการจากวรรณคดีมาประยุกต์ใช้กับบริบทชีวิตประจำวัน เนื่องจากปัจจัยด้านช่องว่างระหว่างวัยที่นักศึกษามองว่าค่านิยมของวรรณคดีเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน เพราะมุ่งเน้นแต่เพียงการอ่านเอาเรื่องเพื่อพิจารณาเนื้อหาเรื่องราวเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์นักศึกษาวิชาชีพรูทภาษาไทยชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 15 คน ที่เคยเรียนกระบวนวิชาวิเคราะห์วรรณกรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาวรรณกรรมในหนังสือเรียน และวิชาวิทยาการอ่าน (ปิยพร สนศิริ, ศิริพร สมภารวงศ์, จุฬาลักษณ์ มาตรชมพู และ คนอื่นๆ, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2559) พบว่า ในด้านหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาไม่เข้าใจหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีวรรณกรรมที่ชัดเจน ไม่ทราบว่าหลักการวิเคราะห์ที่ดีเป็นอย่างไร และหลักการที่ใช้วิเคราะห์นั้นยังไม่มี ความละเอียดเพียงพอ ในด้านวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ว่าวิเคราะห์เพื่อวัตถุประสงค์ใด ในด้านทักษะ

การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจหลักการตีความ ขาดความรู้พื้นฐานและ การฝึกฝนทักษะการตีความอย่างสม่ำเสมอ ไม่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้แต่ง ตลอดจนไม่เข้าใจ แนวคิดและสภาพสังคมวัฒนธรรมในยุคสมัยของวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ทำให้ตีความแนวคิด และคุณค่าด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมคลาดเคลื่อน ทั้งนี้ นักศึกษามองว่าภาพสะท้อน ทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมอดีตและปัจจุบันมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องความคิดความเชื่อ ความถูกต้องและความเหมาะสม จึงไม่สามารถวิเคราะห์คุณค่าด้านภาพสะท้อนทางสังคมและ วัฒนธรรมที่หลากหลายและครอบคลุมจากวรรณคดีวรรณกรรมได้อย่างแท้จริง ในด้านการประยุกต์ใช้ คุณค่าวรรณคดีด้านสังคมนั้น นักศึกษาระบุว่า เนื่องจากยุคสมัยที่แตกต่างกันมาก จึงส่งผลให้ นักศึกษาประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีได้น้อย หรือประยุกต์ใช้คุณค่าได้เพียงบางส่วน และไม่สามารถ ดึงข้อคิดคุณค่าที่ปรากฏในเนื้อเรื่องมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้

ข้อสรุปปัญหาการจัดการเรียนการสอนว่าด้วยการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่ได้ทั้งจาก การสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักศึกษาวชิชาชีพครูภาษาไทยข้างต้นนี้ ทำให้มองเห็นว่านักศึกษา ยังไม่สามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากเรื่องราวในวรรณคดีมีบริบทด้านสังคม ที่แตกต่างจากสภาพสังคมปัจจุบัน ทำให้มีทัศนคติว่าวรรณคดีเป็นเรื่องล้าสมัย ส่งผลให้ไม่สามารถ ปรับประยุกต์ใช้ข้อคิดต่างๆ ในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งส่งผลให้การเรียนการสอนวรรณคดียังไม่สามารถ บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ได้มุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถจะนำข้อคิดและคุณค่าของวรรณคดี มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดการเรียนการสอนกระบวนวิชา “วรรณกรรมในหนังสือเรียน” (Literature in textbooks) โดยมีคำอธิบายลักษณะกระบวนวิชาคือ “ประเภทของวรรณกรรมใน หนังสือเรียน การวิเคราะห์เนื้อหาและเกร็ดความรู้ของวรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนการศึกษา ชั้นพื้นฐาน กลวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรมสำหรับผู้เรียนในการศึกษาชั้นพื้นฐาน” โดยกระบวนวิชาดังกล่าวนี้อาศัยวัตถุประสงค์หลักคือ มุ่งให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ในหนังสือเรียนหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐาน แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและพัฒนา คุณภาพชีวิตประจำวันได้ การที่ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนกระบวนวิชา “วรรณกรรม ในหนังสือเรียน” (Literature in textbooks) ที่ผ่านมานั้น พบว่า นักศึกษายังขาดทักษะการวิเคราะห์ และตีความคุณค่าวรรณคดีวรรณกรรม โดยนักศึกษาไม่สามารถระบุข้อคิดที่แท้จริงจากวรรณคดี วรรณกรรมได้ อีกทั้งยังไม่สามารถประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีเหล่านั้นในการแก้ปัญหาหรือยกระดับ คุณภาพชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนนักศึกษาวชิชาชีพครู ภาษาไทย จึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อ่านวรรณคดีวรรณกรรม เพื่อจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ให้เกิดแก่นักศึกษาวชิชาชีพครู

ภาษาไทย ซึ่งจะเป็นครูสอนวรรณคดีวรรณกรรมไทยสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป โดยความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนี้ ต้องพัฒนาไปจนถึงระดับการวิเคราะห์และสกัด ข้อคิดคุณค่าเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) และกระบวนการ สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) จะสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานแนวคิดและกลวิธีในการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีได้

แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้น Sternberg (1985, อ้างถึง ใน กมล โปธิเย็น, 2547: 52) ได้พัฒนามาจากทฤษฎีไตรอาร์คิก หรือทฤษฎีแห่งเขาวนปัญญา ของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ในปี ค.ศ. 1985 โดย Sternberg อธิบายว่าเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยเน้นความสามารถ ในการปฏิบัติ 4 ด้าน คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) เพื่อให้บุคคลสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยกระบวนการเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติในขั้นการใช้ความรู้ (Use) นั้นเป็นความสามารถของบุคคล ในการวิเคราะห์ ตีความ และให้คุณค่าข้อเท็จจริงจนนำไปสู่ความเข้าใจ และสามารถเตรียมความรู้ขึ้น เพื่อให้พร้อมสำหรับการประยุกต์ใช้ในขั้นการประยุกต์ (Apply) ต่อไป โดยในขั้นการประยุกต์นี้ ผู้ประยุกต์ใช้ความรู้จะต้องวิเคราะห์บริบทแวดล้อมในสภาพการณ์ปัจจุบันว่าสังคมสิ่งแวดล้อม มีสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมอย่างไร ผนวกเข้ากับการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง แล้วหาแนวทางนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้สอดคล้องเหมาะสมกับ บริบทสภาพสังคมดังกล่าว โดยจะอาศัยหลักการของการปรับแต่งสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วย ซึ่ง Sternberg (1986: 301) ได้จำแนกวิธีการออกเป็น 3 วิธีการหลัก ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) และการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) ซึ่งการจะเลือกใช้วิธีการปรับแต่งสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใดนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ของปัญหานั้นๆ ทั้งนี้ ก่อนที่จะนำแนวทางการประยุกต์ใช้ไปลงมือปฏิบัติจริงนั้น จะต้องมีการ ตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) ซึ่งเป็นขั้นตรวจสอบให้แน่ใจว่าแนวทางและวิธีการนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นจะสามารถใช้ให้เกิดผลได้จริง อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งขั้นนี้จะเป็นการวางแผนออกแบบกระบวนการที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ในการนำความรู้ความคิดไปใช้แก้ปัญหาหรือดำเนินงานที่เกี่ยวข้องให้สำเร็จ จากนั้นในขั้นสุดท้าย ของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ จะว่าด้วยเรื่องของการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) โดยเป็นขั้นตอนของการนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ออกแบบไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริง ซึ่งเป็นสถานการณ์ปัญหาใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม แต่ยังคงสอดคล้องกับแนวทางประยุกต์ใช้ความรู้

ที่ได้ออกแบบไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ความรู้ ความคิดในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างเต็มศักยภาพ

คุณลักษณะความสามารถในการปฏิบัติทั้ง 4 ด้านดังกล่าวนี้ มีความสำคัญในฐานะกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถสกัดความรู้ที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้นในการแก้ปัญหาหรือเป็นแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้เขavnปัญญาเชิงปฏิบัติในการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเขavnปัญญาเชิงปฏิบัติดังกล่าวมาใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ การค้นหาแนวทางและวิธีการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค้วรรณคดีให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดคุณค้วเหล่านั้นไปใช้แก้ไขปัญหาและเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเขavnปัญญาเชิงปฏิบัติข้างต้นเป็นเพียงหลักการพื้นฐานที่จะนำไปสู่การคัดสรรข้อคิดหรือคุณค้วที่เหมาะสมที่สุดและเป็นแนวคิดที่ยังสอดคล้องเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเท่านั้น แต่วิธีการที่จะทำให้เกิดการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค้วรรณคดีได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นจำเป็นจะต้องมีกลวิธีหรือกระบวนการที่ดีในการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค้วเหล่านั้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มาเป็นกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อวิเคราะห์คุณค้วรรณคดี ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถค้นพบวิธีการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค้วรรณคดีได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มุ่งเน้นกระบวนการระดมความคิดด้วยวิธีการตั้งคำถามเชิงบวกเพื่อร่วมกันค้นหาวิธีการหรือแนวคิดที่ดีที่สุดก่อนจะนำไปปฏิบัติใช้ต่อไป กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) พัฒนาขึ้นโดย David Cooperrider และ Suresh Srivastva ในปี ค.ศ. 1980 รู้จักกันในชื่อกระบวนการ AI ซึ่งจากการสังเคราะห์แนวคิดกระบวนการสุนทรียสาธกของ Cooperrider, Barret, Srivastva (1995: 188-189) และ อุทัยวรรณ กาญจนกามล (2556: 2) พบว่า กระบวนการสุนทรียสาธกตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสุนทรียะที่ถือเป็นพลังแห่งการสร้างสรรคส์สิ่งต่างๆ ถือเป็นหลักการเลือกมองในแง่บวกแห่งความดีงาม แล้วตั้งความปรารถนาที่จะช่วยกันเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการจะเห็น โดยสุนทรียสาธก เน้นเป็นกระบวนการศึกษาร่วมกันเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวคน หรือสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เน้นการร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรคส์ เน้นเรื่องอารมณ์ ความรู้สึก และความเป็นมนุษย์ สุนทรียสาธกเน้นการถามคำถามในเชิงบวก ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าในทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราวด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้ทั้งสิ้น

การสังเคราะห์กระบวนการของสุนทรียสาธก ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการ Five Generic Process of AI หรือที่รู้จักกันในชื่อวงจร The 5-D Model ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Mohr และ Watkins (2002) นั้น เป็นกระบวนการที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นวิธีการในการค้นหาแนวทางและวิธีการนำข้อคิดจากวรรณคดีไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยวงจร AI ในรูปแบบ The 5-D Model ดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน เริ่มต้นจากขั้นที่ 1 คือ การกำหนดนิยามประเด็นหรือหัวข้อที่จะค้นหาวิธีการที่ตีร่วมกันในมุมมองเชิงบวก (Definition) ตามด้วยขั้นที่ 2 คือ การค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด” และ “อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว” ต่อด้วยขั้นที่ 3 คือ การกำหนดภาพในอนาคตที่ต้องการเพื่อนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Dream) โดยใช้คำถาม “จะเป็นอะไรได้บ้าง” จากนั้นจึงเป็นขั้นที่ 4 คือ การออกแบบวางแผนเพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นจริง (Design) โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็น” และขั้นตอนสุดท้ายคือขั้นที่ 5 เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้นๆ (Destiny) โดยใช้คำถาม “สิ่งนั้นจะเป็นอะไร” ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำขั้นตอนของ The 5-D Model ทั้ง 5 ขั้นตอน มาเป็นกลวิธีในการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีโดยผ่านการสนทนาพูดคุยของสมาชิกในกลุ่มผู้เรียน อันจะช่วยให้ได้วิธีการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

การศึกษาแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) และกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) ดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีนักการศึกษาหรือนักวิจัยนำแนวคิดทั้งสองมาศึกษาวิจัยในด้านการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีวรรณกรรม ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย จึงสนใจที่จะนำแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะประกอบด้วยแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ที่เน้นความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎี ซึ่งได้แก่ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปสู่การปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) แล้ว รูปแบบการเรียนรู้ที่จะพัฒนาขึ้นยังจะนำกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มาเป็นกลวิธีในการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีผ่านการสนทนา ด้วยกระบวนการ The 5-D Model ที่เริ่มจากขั้นการนิยามเชิงบวก (Definition) ตามด้วยขั้นการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) ขั้นการกำหนดภาพในอนาคตที่ต้องการเพื่อนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Dream) ขั้นการออกแบบวางแผนเพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นจริง (Design) และขั้นตอนสุดท้ายคือการลงมือปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้นๆ (Destiny) ซึ่งเมื่อนำแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) และกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry)

มาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาวิชาซีพครุภาษาไทยแล้วนั้น จะทำให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงในรูปแบบของการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่นักศึกษาวิเคราะห์ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยรูปแบบการเรียนรู้จะเริ่มจากการที่นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์แนวคิดและข้อคิดที่สะท้อนผ่านค่านิยมของสังคมพฤติกรรมตัวละครและทรรศนะของผู้แต่ง จากนั้นนักศึกษาแต่ละคนเล่าแนวคิดหรือข้อคิดที่ตนเองค้นพบจากวรรณคดีที่อ่านให้เพื่อนในกลุ่มฟังแล้วร่วมกันอภิปรายและสังเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีข้อใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน จากนั้นผู้สอนจะกำหนดให้นักศึกษาอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษาในรูปแบบของข่าวเหตุการณ์ปัญหาสังคมปัจจุบัน แล้วนักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันออกแบบแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดี โดยเสนอวิธีแก้ไขปัญหาสังคมจากกรณีศึกษา จากนั้นจึงร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตรวจสอบการประยุกต์ใช้ข้อคิดจากวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคม พร้อมทั้งร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีด้านสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิต

จากหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ประกอบกับเหตุผลสนับสนุนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการและผลที่ได้จากรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาวิชาซีพครุภาษาไทย จากการเรียนการสอนรูปแบบเดิมที่เน้นการจดจำเนื้อหาวรรณคดีมาเป็นการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดีที่มุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีมาแก้ปัญหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหายกระดับคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเข้าถึงคุณค่าแห่งวรรณคดีของนักศึกษาวิชาซีพครุภาษาไทย ซึ่งจะต้องเป็นครูผู้ถ่ายทอดวรรณคดีอันเป็นมรดกวัฒนธรรมแห่งพลังภูมิปัญญาของบรรพชนไทยสืบไป

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการออกแบบอย่างมีระบบ โดยมีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องนั้นๆ รูปแบบการสอนจะระบุขั้นตอนสำคัญตลอดจนรายละเอียดการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนสำคัญนั้นๆ ซึ่งผ่านการศึกษาทดลองใช้และเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ (Anderson, 1997; Arend, 1997; Joyce and Weil, 2000; บุญชม ศรีสะอาด, 2537; ทิศนา แคมมณี, 2547; กมล โปธิเย็น, 2547) โดยรูปแบบการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบด้าน ปรัชญา ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้
2. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน
3. องค์ประกอบด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ได้แก่ หลักการสอน กระบวนการเทคนิควิธีสอน ตลอดจนสื่อและแหล่งการเรียนรู้
4. องค์ประกอบด้านการวัดประเมินผลและการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ ประกอบด้วยด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลรูปแบบการเรียนรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

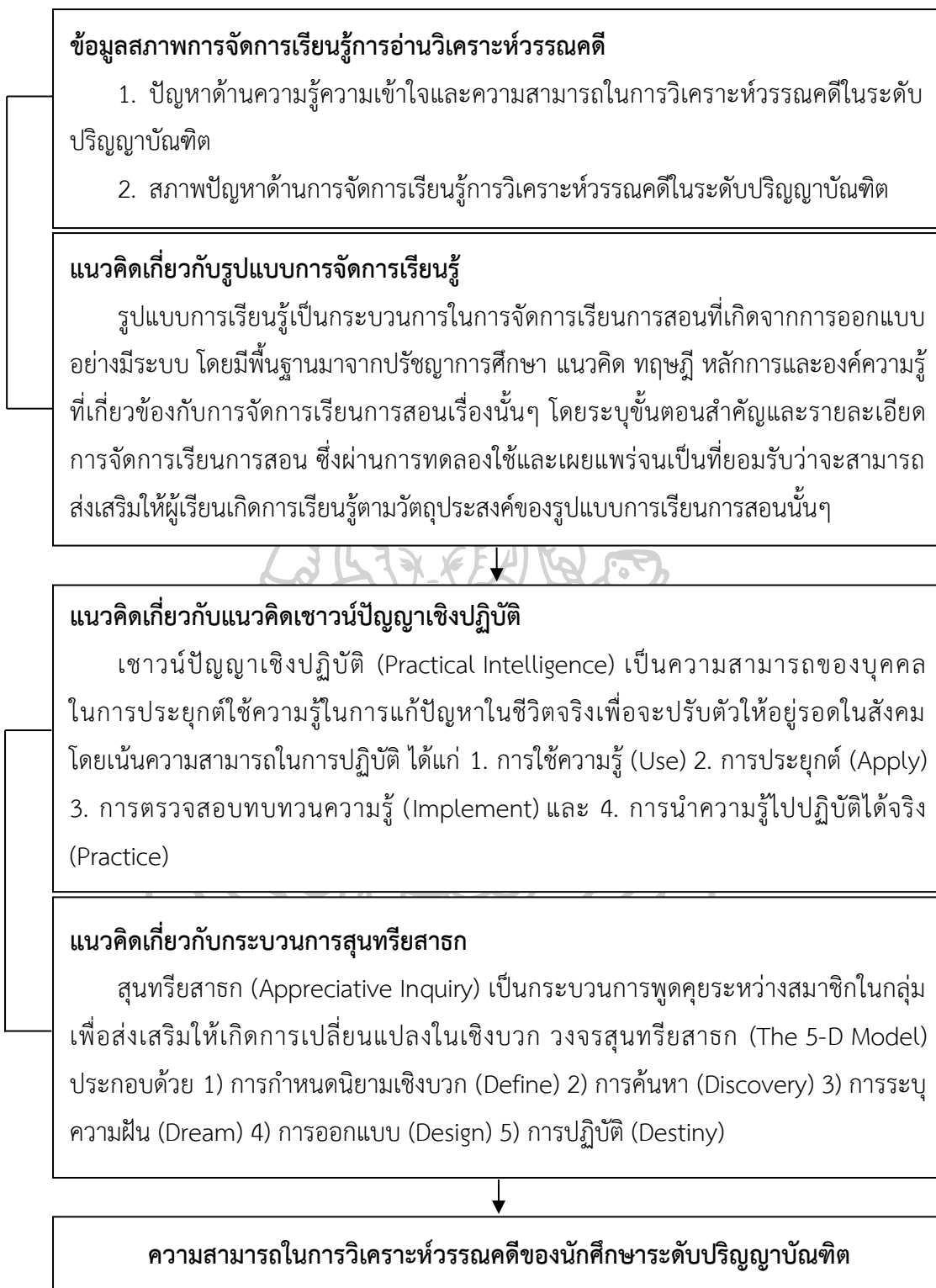
เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดย Sternberg (1985) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงเพื่อจะปรับตัวให้อยู่รอดในสังคม ซึ่งความรู้ที่ได้นั้นมาจากการตระหนักรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) อันเกิดจากประสบการณ์และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล โดยการปรับตัวของบุคคลนั้นมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) และการเลือกสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) (Sternberg, 1985; Sternberg and Gardner, 1996; Wendy and others, 1996; Sternberg, 2004) เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติจะเน้นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือว่ามีผลต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน เนื่องจากก่อนที่จะมีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริงนั้น ผู้ใช้ความรู้จะต้องวิเคราะห์ให้ได้ก่อนว่าความรู้ที่ ยังคงสามารถใช้ได้จริงในสภาพ

สังคมปัจจุบัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ถือเป็นการสกัดความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุดก่อนจะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถทำงานให้สำเร็จได้ตามจุดมุ่งหมาย โดยกระบวนการของเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลหรือผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ซึ่งคุณลักษณะความสามารถในการปฏิบัติทั้ง 4 ด้านดังกล่าวนี้ มีความสำคัญในฐานะกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถสกัดความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นในการแก้ปัญหาหรือเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

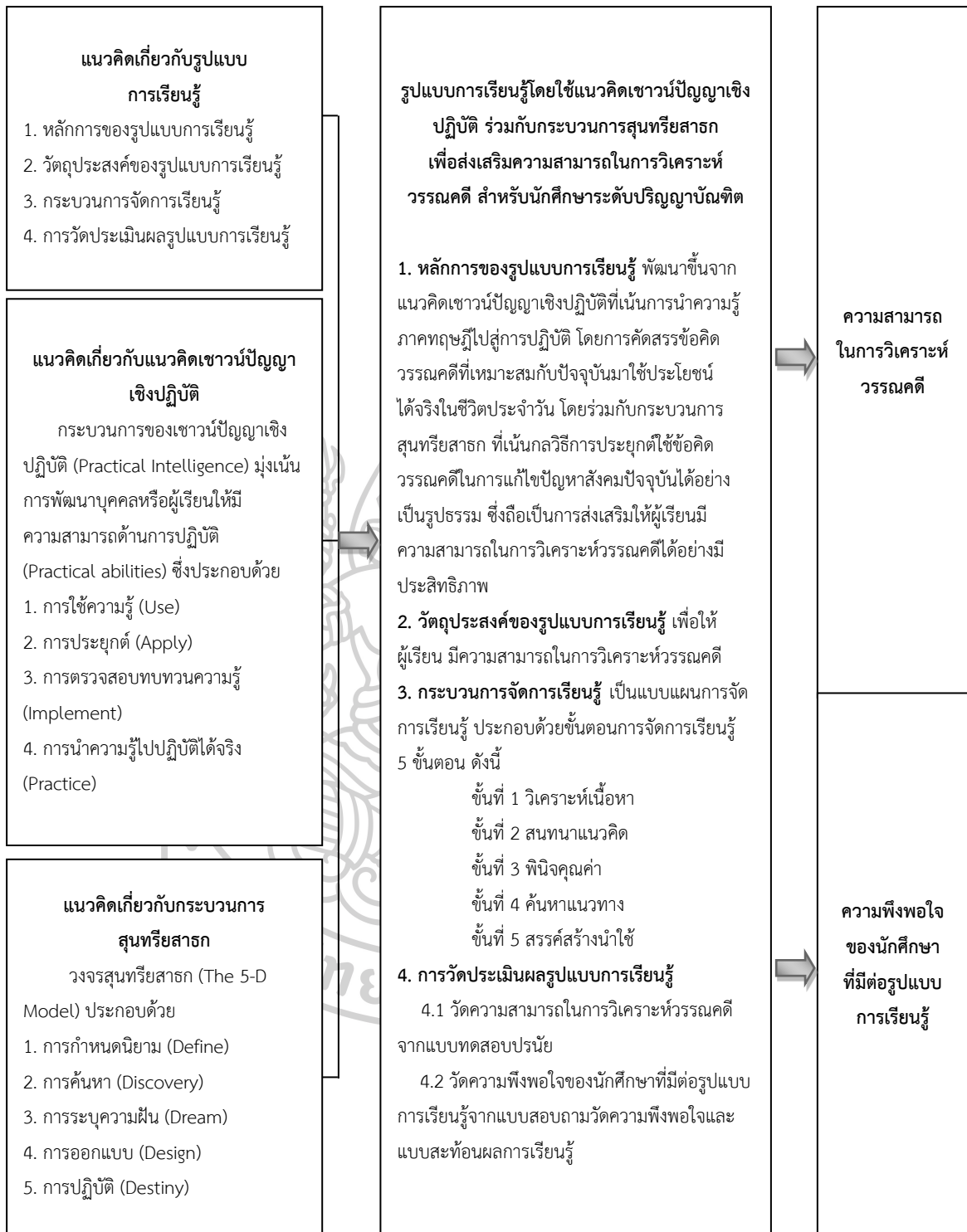
3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสุนทรียสาธก

สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาองค์กรซึ่งพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1980 โดย Cooperrider and Srivastva (Cooperrider, 1986) แต่ปัจจุบัน Appreciative Inquiry นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงาน การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) หมายถึง กระบวนการพูดคุยระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เป็นการมุ่งเน้นกระบวนการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด ประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ความพึงพอใจ ตลอดจนชีวิตด้านบวกของคน องค์กร หรือสรรพสิ่ง โดยใช้ศิลปะของการถามคำถามและการเล่าเรื่องเป็นวิธีการขับเคลื่อน (Cooperrider, Whitney and Stavros, 2003; Stratton-Berkessel, 2010; Watkins, Mohr and Kelly, 2011; Lewis, Passmore and Cantore, 2011; Cockell and McArthur-Blair, 2012) ขั้นตอนของกระบวนการสุนทรียสาธกในงานวิจัยนี้ ใช้รูปแบบของ The 5-D Model (Mohr and Watkins, 2002) ประกอบด้วยขั้นตอน 1) การกำหนดนิยาม (Define) 2) การค้นหา (Discovery) 3) การระบุนิยามฝัน (Dream) 4) การออกแบบ (Design) และ 5) การปฏิบัติ (Destiny) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ได้นำกระบวนการสุนทรียสาธกในรูปแบบดังกล่าวไปใช้เป็นกลวิธีในการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาชาวไทยสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ข้อคิดวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคมในบริบทสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป

การนำเสนอแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังที่ปรากฏในแผนภาพที่ 1 และ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แผนภาพที่ 2 กรอบความคิดในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

3. คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีองค์ประกอบ และมีลักษณะอย่างไร

2. การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตได้หรือไม่ อย่างไร

3. ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเป็นอย่างไร

4. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้

5. สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้

6. ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย สังกัดสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. **ตัวแปรต้น** คือ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
2. **ตัวแปรตาม** คือ
 - 2.1 ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
 - 2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้

เนื้อหา ที่ใช้ในการทดลอง คือ เนื้อหาในรายวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย พุทธศักราช 2556 โดยมีประเด็นในการศึกษา คือ การวิเคราะห์วรรณคดีวรรณกรรมไทยที่ปรากฏในหนังสือเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สารการเรียนรู้ภาษาไทย โดยผู้วิจัยจะคัดเลือกเนื้อหาจากวรรณคดีที่มีการแสดงถึงข้อคิดในการดำเนินชีวิตผ่านพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง ซึ่งปรากฏอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ บทละครเรื่องอิเหนา ตอน ศีกะหมังกุหนิง บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา และสามัคคีเภทคำฉันท์

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ** หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงเพื่อจะปรับตัวให้อยู่รอดในสังคม ซึ่งความรู้ที่ได้นั้นมาจากการตระหนักรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) อันเกิดจากประสบการณ์และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล กระบวนการของเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติจะมุ่งเน้นความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice)

2. **สุนทรียสาธก** หมายถึง กระบวนการพูดคุยของสมาชิกในกลุ่มโดยการถามคำถามในเชิงบวกเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวคน หรือสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความดีงาม เน้นการร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามในการอยู่ร่วมกัน กระบวนการของสุนทรียสาธกในงานวิจัยครั้งนี้ คือ The 5-D Model ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้น ขั้นที่ 1 การกำหนดนิยามหัวข้อด้วยวิธีการเชิงบวก (Definition) ขั้นที่ 2 การค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด” และ “อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว” ขั้นที่ 3 เป็นการกำหนดความฝันที่ต้องการและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Dream) โดยใช้คำถาม “จะเป็นอะไรได้บ้าง” ขั้นที่ 4 เป็นการออกแบบ

วางแผนเพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นจริง (Design) โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็น” และขั้นที่ 5 เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย (Destiny) โดยใช้คำถาม “สิ่งนั้นจะเป็นอะไร”

3. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หมายถึง แบบแผนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เป็นแนวทางและมีการแสดงขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอย่างชัดเจน โดยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 5 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา

1.1 นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้จากใบความรู้ที่ 1

1.2 นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน แล้วตอบคำถามที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1

ขั้นที่ 2 สนทนาแนวคิด

2.1 นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน เพื่อทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากการตอบคำถามในใบงานที่ 1 ที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์ โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเรื่องคืออะไร”

2.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่านคืออะไรบ้าง โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จดบันทึกลงในใบงานที่ 2

ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า

3.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องี่อ่าน ประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน และประเด็นความคิดใดที่ไม่สอดคล้อง และอาจจะไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบันคือแนวคิดใด”

3.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความเหมาะสมนั้น โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จดบันทึกลงในใบงานที่ 3

ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง

- 4.1 นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวที่ผู้สอนกำหนดให้
- 4.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นจากข่าวที่ได้อ่าน ตามใบงานที่ 4
- 4.3 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 3 โดยตอบคำถามในใบงานที่ 5

ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้

- 5.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่อ่านว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง ตามใบงานที่ 6 ที่กำหนดให้
- 5.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียน
- 5.3 นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากเรื่องที่อ่านในการดำเนินชีวิต

4. ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี หมายถึง การที่นักศึกษสามารถบอกถึงข้อคิดหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่งแสดงผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของวรรณคดีที่อ่านได้อย่างถูกต้องว่าเป็นอย่างไร และสามารถแสดงความคิดเห็นของตนต่อข้อคิดเหล่านั้นว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนสามารถนำข้อคิดเหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมในปัจจุบันตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีนี้สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หมายถึง ผู้เรียนในหลักสูตรวิชาชิงครูภาษาไทยระดับปริญญาตรี สังกัดสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 33 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

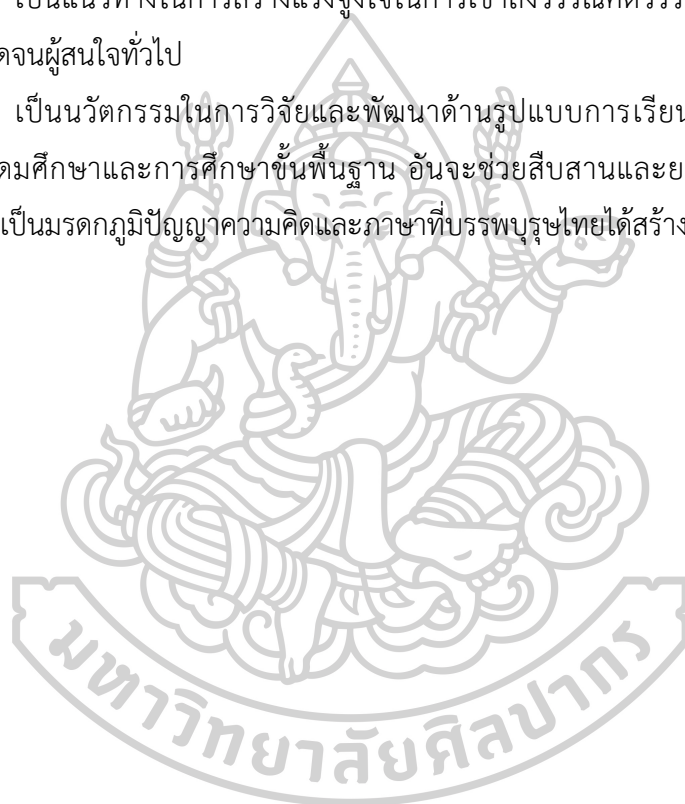
8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เกิดการพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูทภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นครูผู้จัดการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรมให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

2. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อนำไปแก้ปัญหาสังคม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมให้ดีขึ้นตามพันธกิจของวรรณคดีที่มุ่งหมายเพื่อกล่อมเกลาศีวิตและจรรโลงสังคม

3. เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการเข้าถึงวรรณคดีวรรณกรรมสำหรับนักเรียนนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

4. เป็นนวัตกรรมในการวิจัยและพัฒนาด้านรูปแบบการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรมทั้งในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันจะช่วยสืบสานและยกระดับคุณค่าวรรณคดีวรรณกรรมซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาความคิดและภาษาที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสมไว้

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนด้านวรรณคดีไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ และกระบวนการสุนทรียสาธก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนด้านวรรณคดีไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- 1.1 ปรัชญา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 1.2 รายละเอียดกระบวนการวิชา “วรรณกรรมในหนังสือเรียน”

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทย

- 2.1 ความหมายของวรรณคดี
- 2.2 ลักษณะของวรรณคดี
- 2.3 ประเภทของวรรณคดี
- 2.4 คุณค่าพื้นฐานของวรรณคดี
- 2.5 คุณค่าของวรรณคดีด้านสังคม
- 2.6 การเรียนการสอนวรรณคดี
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

- 3.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้
- 3.2 ประเภทของรูปแบบการเรียนรู้
- 3.3 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้
- 3.4 หลักการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้

4. แนวคิดเกี่ยวกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

- 4.1 องค์ประกอบของทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์
- 4.2 การใช้ทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ในการจัดการเรียนการสอน
- 4.3 ความหมายของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ
- 4.4 หลักการของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

- 4.5 การพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ
- 4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ
- 5. กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry)
 - 5.1 ความหมายของสุนทรียสาธก
 - 5.2 หลักการของสุนทรียสาธก
 - 5.3 วงจรสุนทรียสาธก
 - 5.4 การใช้เรื่องเล่าในกระบวนการสุนทรียสาธก
 - 5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสุนทรียสาธก

1. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรการสอน และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ได้ดำเนินการเปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) ปี พ.ศ. 2556 โดยมีปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรดังนี้

1.1 ปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.1.1 ปรัชญาของหลักสูตร

ครูผู้สอนวิชาภาษาประจำชาติจักต้องเป็นคนดี มีจิตสาธารณะ มีวินัย รักการเรียนรู้ และใฝ่เรียนรู้ รู้จักประยุกต์ความรู้มาพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการสื่อสารและรู้จักคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีดุลพินิจ ในการเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทยอย่างบูรณาการให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยตามยุคสมัย

1.1.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อผลิตบัณฑิตของสาขาวิชาภาษาไทย ให้มีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย เอาใจใส่ในการรับฟังรับรู้ความรู้สึของผู้เรียน และมีจิตสาธารณะ
2. มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการของภาษา วรรณคดีและวัฒนธรรมไทย รวมถึงทักษะการใช้ภาษาไทย
3. มีความสามารถในการบูรณาการและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับยุคสมัย

4. มีความกระตือรือร้นในการใฝ่หาความรู้ สามารถประยุกต์ความรู้มาพัฒนา ศักยภาพของตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
5. มีทักษะในการพัฒนา และใช้สื่อนวัตกรรมตลอดจนเทคโนโลยีทางการศึกษา ต่างๆ ที่เหมาะสม
6. มีทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลอย่างมีความรับผิดชอบ
7. มีทักษะในการคิดวิเคราะห์หรือเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลาย
8. สามารถทำการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวิจัยไปบูรณาการใช้ปรับปรุง การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 รายละเอียดกระบวนวิชา “วรรณกรรมในหนังสือเรียน”

กระบวนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in Textbooks) เป็นกระบวนวิชาในกลุ่มวิชาเอกบังคับด้านเนื้อหาวรรณคดีและวัฒนธรรมไทย ในหลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนหน่วยกิต 3 หน่วยกิต มีคำอธิบาย ลักษณะกระบวนวิชาดังนี้

“ประเภทของวรรณกรรมในหนังสือเรียน การวิเคราะห์เนื้อหาและเกร็ดความรู้ของ วรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรม สำหรับผู้เรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน”

กระบวนวิชานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายประเภทของวรรณกรรมในหนังสือเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. วิเคราะห์เนื้อหาและเกร็ดความรู้ของวรรณกรรมในหนังสือเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. วางแผนถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรมสำหรับผู้เรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเนื้อหากระบวนวิชาดังนี้
 1. ประเภทของวรรณกรรมในหนังสือเรียน
 2. เนื้อหาของวรรณกรรมในหนังสือเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 3. เกร็ดความรู้ของวรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 4. กลวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรมสำหรับผู้เรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - การจัดลำดับเนื้อหาวรรณกรรมตามพัฒนาการของผู้เรียน
 - หลักการออกแบบกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้วรรณกรรม

- การพัฒนาแผนกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้วรรณกรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวัตถุประสงค์ของกระบวนการวิชา ข้อที่ 2. ว่าด้วยการวิเคราะห์
เนื้อหาและเกร็ดความรู้ของวรรณกรรมในหนังสือเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาเป็นกรอบในการออกแบบ
กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับผู้เรียนต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทย

วรรณคดีเป็นภาพสะท้อนของสังคม ทั้งในด้านความรู้ แนวคิด และคุณค่าต่างๆ ซึ่งจะ
ส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตและมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น สามารถใช้แนวคิดและคุณค่าที่สะท้อนจาก
วรรณคดีเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีที่มุ่งส่งเสริม
ให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดี
ต้องการนำเสนอ อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้คุณค่าเหล่านั้นในการดำเนินชีวิตได้

2.1 ความหมายของวรรณคดี

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางวรรณคดีได้ให้ความหมายของวรรณคดีเอาไว้หลายท่าน
ตั้งแต่นักวิชาการในอดีต อาทิ เสฐียร โกเศศ (2518: 7) ให้ความหมายว่า วรรณคดีคือการแสดง
ความคิดออกมาโดยเขียนขึ้นไว้เป็นหนังสือ ข้อเขียนหรือบทประพันธ์ ไม่ว่าจะด้วยภาษาใดๆ เรื่องใดๆ
(ยกเว้นเรื่องวิทยาศาสตร์) บทพรรณนาโวหาร หรือข้อเขียนซึ่งมีโวหารเพราะพริ้ง มีลักษณะเด่น
ในเชิงประพันธ์

เจือ สตะเวทิน (2502: 1) กล่าวว่า วรรณคดีตามหลักวิชาเป็นวิชาการแขนงหนึ่งซึ่งมี
เทคนิคหรือวิธีการเป็นพิเศษ มุ่งที่ความไพเราะในกระบวนรสต่างๆ มีลักษณะครบเกณฑ์แห่งศิลปะ
การประพันธ์ จุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การให้เกิดอารมณ์ ต้องการให้กระทบกระเทือนใจผู้อ่าน ผู้ฟัง
เพื่อให้เป็นเชื้อแห่งความคิดเห็นและมีความชัดเจนต่อโลกและชีวิต ส่วนใหญ่เมื่ออ่านแล้วย่อมเกิด
ความปิติและเพลิดเพลิน

นอกจากนี้นักวิชาการในสมัยต่อมาได้ให้นิยามคำว่าวรรณคดีไปในทำนองเดียวกัน ดังนี้
กุหลาบ มลลิกะมาส (2527: 4-5) ได้ให้ความหมายคำว่า วรรณคดี เป็น 3 ประการ ได้แก่
ความหมายอย่างกว้าง หมายถึงสิ่งที่เขียนขึ้น ประพันธ์ขึ้นทุกอย่าง ความหมายแคบลง โดยกำหนดว่า
หมายถึงหนังสือดี มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ความหมายแคบและกระชับยิ่งขึ้น หมายถึงเฉพาะสิ่งที่เขียนขึ้น
มีศิลปะการแต่ง จนได้รับการยกย่องว่ามีวรรณศิลป์ สร้างอารมณ์และจินตนาการหรือทำให้ตระหนัก
ในคุณค่าของชีวิตและธรรมชาติ

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วรรณคดีเป็นคำที่เราบัญญัติขึ้น ใช้เทียบคำ Literature ในภาษาอังกฤษ หมายถึง บทประพันธ์ที่รัดตึงใจผู้อ่าน ปลุกมโนคติ (Imagination) ทำให้เพลิตเพลินและเกิดอารมณ์ต่างๆ ละม้ายคล้ายคลึงกับอารมณ์ของผู้ประพันธ์ วรรณคดีอาจสอนให้เราได้ทางอ้อม แต่ไม่ใช่หนังสือเทศน์ และอาจเปิดหูเปิดตาเราโดยให้เราได้เห็น ชีวิตและแง่ชีวิตแปลกๆ ต่างๆ แต่วรรณคดีไม่ใช่ตำราหนังสือศาสนาอาจเป็นวรรณคดีได้ ถ้าบังเอิญ มีลักษณะของวรรณคดีเข้า

เปลื้อง ณ นคร (2545: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วรรณคดีเป็นบทประพันธ์ อันประกอบด้วยศิลปะแห่งการนิพนธ์ และมีเรื่องอันมีอำนาจจิตใจให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ ต่างๆ มิใช่เป็นเรื่องที่ให้ความรู้อย่างเดียว

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 325) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า วรรณคดี เป็นสิ่งที่ สร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์ มนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรม และอารมณ์ ความรู้สึกที่เกี่ยวข้อง หรือสะท้อนความเป็นไปของมนุษย์ด้วยกลวิธีการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา ซึ่งมีความเหมือนและความแตกต่างกันไปแต่ละยุคสมัย

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2552: 234) ได้ให้ความหมายว่า วรรณคดี คือ หนังสือแต่งดี รูปแบบของคำประพันธ์ดี เหมาะสม ใช้ถ้อยคำสำนวนดี ได้รับการยกย่องจากผู้อ่านทั่วไป ทำให้ ผู้อ่านได้รับความเพลิตเพลิน ประโยชน์ และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และยังสะท้อนภาพของ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม เหตุการณ์บ้านเมือง การปกครอง ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพของสังคม มนุษย์ในแต่ละสมัยได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านได้มีความรู้ และเป็นข้อมูลช่วยในการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี

จากความหมายของวรรณคดีดังกล่าวประมวลได้ว่า วรรณคดีมีความหมายในเชิงงานเขียน วรรณศิลป์ คือใช้ถ้อยคำอันประณีตบรรจง และความหมายในเชิงงานเขียนที่ให้คุณค่าด้านความ เพลิตเพลินจรรโลงใจอีกทั้งยังเป็นงานเขียนที่ให้ความรู้และภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรม วรรณคดี จึงถือเป็นวรรณศิลป์ชั้นสูงที่เป็นมรดกวัฒนธรรมภาษาของชาติ

2.2 ลักษณะของวรรณคดี

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางวรรณคดีได้อธิบายลักษณะของวรรณคดีไว้ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

เสฐียร โกเศศ (2518: 3-6) ได้อธิบายลักษณะของวรรณคดีตามความในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติวรรณคดีสโมสร ซึ่งกำหนดไว้ว่า

1. เป็นหนังสือที่ดี กล่าวคือ เป็นเรื่องที่เหมาะสมซึ่งสาธารณชนจะอ่านได้ โดยไม่เสีย ประโยชน์ คือ ไม่เป็นเรื่องทุภาษิต หรือเป็นเรื่องชักจูงความคิดผู้อ่านไปในทางอันไม่เป็นแก่นสาร

หรือจะชวนให้คิดค้นวบายไปในทางการเมือง อันจะเป็นเครื่องรำคาญแก่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2. เป็นหนังสือแต่งดี ใช้วิธีเรียบเรียงอย่างไรก็ตาม แต่ต้องเป็นภาษาไทยอันดี ถูกต้องตามเยี่ยงที่ใช้ในโบราณกาล หรือเป็นปัจจุบันกาลก็ได้ ไม่ใช่ภาษาซึ่งเลียนภาษาต่างประเทศ หรือใช้วลีผูกประโยคประชันตามภาษาต่างประเทศ (เช่น ใช้ว่า ไปจับรถไฟ แทน ไปขึ้นรถไฟ หรือ โดยสารรถไฟ และ มาสาย แทน มาช้า หรือ มาล่า)

พระวรวงศ์วิสิฐ (2534: 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณคดีว่า หนังสือที่นับว่าเป็นวรรณคดีต้องมีลักษณะการเรียบเรียงถ้อยคำกะทัดรัด เก๋กลิ้งกล่อม เหมาะสม มีรสไพเราะ ทำให้เกิดความตรึงใจ กระทบกระเทือนอารมณ์ผู้อ่าน

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2539: 40) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีไว้ดังนี้

1. ใช้ถ้อยคำที่เลือกเฟ้นอย่างประณีต หมายถึง ผู้ประพันธ์ได้เอาใจใส่กับถ้อยคำสำนวนของตน ทุกคำที่ใช้มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ใครไปตัดแปดก็จะทำให้คุณค่าของหนังสือนั้นลดลงไปไม่มากนักน้อย เพราะผู้ประพันธ์ย่อมจะได้ไตร่ตรองคิดหาสำนวนโวหารจนเหมาะสมแก่ใจแล้วจึงเขียนลงในหนังสือ

2. ด้วยเหตุที่หนังสือมีความเหมาะสม มีสำนวนภาษาที่ประณีต ผู้อ่านมักจะตั้งใจอ่านหลายครั้ง อ่านครั้งที่หนึ่งแล้ว อ่านครั้งที่สองอีก ก็ยังไม่รู้สึกเบื่อหน่าย อ่านครั้งที่สามก็ยังแลเห็นคุณค่าเพิ่มเติมอีก

3. หนังสือวรรณคดีมักมีคุณค่าหลายทาง ผู้ที่อ่านแล้วตั้งใจอยากเผยแพร่เกียรติคุณของหนังสือ อยากให้ญาติมิตรอ่าน อยากให้เป็นมรดกตกทอดไปยังลูกหลานและไม่อยากให้อุชุนลืมหนังสือเหล่านี้

เปลื้อง ณ นคร (2545: 14) ระบุถึงลักษณะของวรรณคดีไว้ว่า ถ้าเราเอาวรรณคดีเรื่องหนึ่งๆ มาวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่าสิ่งต่างๆ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นรูปวรรณคดีนั้นมีอยู่ 4 อย่าง คือ ภาษา ความเข้าใจของนักประพันธ์ การถ่ายทอดความเข้าใจของนักประพันธ์ และความคิดในเรื่องศิลปะของการประพันธ์

จากลักษณะของวรรณคดีดังรายละเอียดข้างต้น ประมวลได้ว่า วรรณคดีเป็นหนังสือที่แต่งดี คือใช้ถ้อยคำที่เรียกว่าเป็นศิลปะแห่งการประพันธ์ มีเนื้อหาที่มุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน จรรโลงใจ และสามารถให้แนวทางหรือแง่คิดในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่านได้ ลักษณะของวรรณคดีดังกล่าวนี้ ส่งผลให้วรรณคดีเป็นงานเขียนที่ทรงคุณค่าและถือเป็นมรดกทางภาษาที่เป็นสมบัติของชาติ

2.3 ประเภทของวรรณคดี

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางวรรณคดีได้จำแนกประเภทของวรรณคดีไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พระราชบัญญัติวรรณคดีสโมสร ตามความในมาตรา 7 ได้ระบุถึงประเภทของวรรณคดี (เสฐียร โกเศศ 2518:5) สรุปความได้ดังนี้

1. กวีนิพนธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน คือเรื่องที่กวีเป็นผู้แต่งขึ้น เช่น ลิลิตพระลอ
 2. บทละครไทย คือ คำประพันธ์ที่แต่งเป็นกลอน มีการกำหนดหน้าพาทย์ อันได้แก่ เพลงที่บรรเลงประกอบกิริยาอาการเคลื่อนไหวของบุคคลและธรรมชาติ เช่นตอนยกทัพใช้เพลงกราว บทโศกใช้เพลงโศก

3. นิทาน คือ เรื่องราวที่ผูกขึ้นและแต่งเป็นร้อยแก้ว ใช้แทนความหมายของ Fiction หมายถึงเรื่องที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องจริง

4. ละครพูด หรือละครปัจจุบัน คือละครที่ไทยเอาแบบอย่างมาจากยุโรป ตัวละครแต่งตัวตามชีวิตจริง

5. คำอธิบาย (Essay) ที่แสดงศิลปวิทยา แต่ไม่ใช่ตำราเรียนหรือแบบเรียนบางที่เป็นรูปแบบความต่างๆ เช่นบทความในหนังสือพิมพ์ หรือหนังสือแผ่นพับ

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527: 161-163) อธิบายว่าวรรณคดีไทยแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ โดยยึดลักษณะการแต่งเป็นสำคัญ ได้แก่ ประเภทที่แต่งเป็นร้อยแก้ว และประเภทที่แต่งเป็นร้อยกรอง

เสนีย์ วิลาวรรณ (2544: 2-5) ได้อธิบายการแบ่งประเภทวรรณคดีตามหลักเกณฑ์ที่หลากหลายดังนี้

1. แบ่งตามความมุ่งหมายที่แต่งจำแนกเป็น

1.1 วรรณคดีบริสุทธิ์หรือบันเทิงคดี คือ หนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์มากกว่าคุณค่าทางสังคม หรือมุ่งให้ความสนุกเพลิดเพลินและความสะเทือนอารมณ์โดยตรง แต่ก็แฝงความจริงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมทั้งรางรูปธรรมและนามธรรมไว้ด้วย

1.2 วรรณคดีประยุกต์หรือสารคดี คือหนังสือที่มีคุณค่าทางสังคมมากกว่าคุณค่าทางวรรณศิลป์ หรือมุ่งให้ความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงในสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับสภาพสังคม ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมเป็นประการสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็ใช้กลวิธีการเรียนที่ก่อให้เกิดความแจ่มแจ้งชวนอ่านเป็นผลพลอยได้ไปด้วย

2. แบ่งตามลักษณะที่แต่ง จำแนกเป็น

2.1 ร้อยแก้ว คือ ความเรียงที่ใช้ภาษาพูดตามธรรมดา มีความสละสลวยไพเราะเหมาะสม ด้วยเสียงและความหมาย

2.2 ร้อยกรอง คือ ข้อความที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติของคำประพันธ์แต่ละชนิด กล่าวคือ กำหนดคณะ ได้แก่ จำนวนคำและจำนวนวรรคของแต่ละบท และลักษณะบังคับ ได้แก่ กำหนดสัมผัสเอก คำโท ลหุ และครุ ร้อยกรอง อาจเรียกว่า คำประพันธ์ กาพย์กลอน หรือกวีนิพนธ์ ก็ได้ นิยมแต่งกลอน โคลง ร่าย กาพย์ และฉันท

3. แบ่งตามวิธีจดบันทึก จำแนกเป็น

3.1 วรรณคดีลายลักษณ์ คือ วรรณคดีที่บันทึกไว้เป็นหนังสือ อาจเป็นตัวจารึกตัวเขียนหรือตัวพิมพ์ก็ได้

3.2 วรรณคดีมุขปาฐะ คือ วรรณคดีที่บอกเล่าจดจำสืบต่อกันมา ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นหนังสือ เช่น เพลงพื้นเมือง บทเห่กล่อม นิทาน ปริศนาคำทาย บทร้องประกอบการเล่นของเด็ก

4. แบ่งตามชนิดของคำประพันธ์ จำแนกเป็น

4.1 คำกลอน อาจใช้กลอนสุภาพ กลอนหก กลอนเพลง กลอนกลบท

4.2 คำโคลง ใช้โคลงสี่สุภาพหรือโคลงสี่ด้น

4.3 คำกาพย์ ใช้กาพย์ยานี กาพย์ฉับ และกาพย์สุรางคนางค์

4.4 คำฉันท ใช้ฉันทและกาพย์

4.5 ลิลิต ใช้โคลงและร่าย มีการส่งสัมผัสระหว่างบท

4.6 กาพย์ห่อโคลง ใช้โคลงสี่สุภาพและกาพย์ยานีแต่สลับกันอย่างละบท โดยโคลงและกาพย์คู่หนึ่งๆ มีใจความอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

4.7 กาพย์เห่ ใช้โคลงสี่สุภาพหนึ่งบทนำ แล้วขยายความด้วยกาพย์ยานีหลายๆ บท

4.8 ร่ายยาว ใช้ร่ายยาว

5. แบ่งตามลักษณะของเนื้อเรื่อง จำแนกเป็น

5.1 นิราศ คือ เรื่องราวที่พรรณนาถึงการจากกันหรือจากที่ที่อยู่ไปในที่ต่างๆ นิยมแต่งเป็นกลอนหรือกาพย์

5.2 เพลงยาว คือ หนังสือหรือจดหมายถึงคู่รัก แสดงข้อความรักหรือตัดพ้อนิยามแต่งเป็นกลอน

5.3 บทละคร คือ หนังสือที่ใช้เป็นบทละครสำหรับเล่นละคร อาจเป็นละครที่ตัวแสดงแต่งเครื่อง มีร้อง มีรำ หรือทำเพลง เช่น ละครรำ ละครร้อง แต่งด้วยกลอนบทละคร และละครที่ไม่แต่งเครื่อง และมีแต่พูดอย่างเดียว เช่น ละครพูด มักแต่งด้วยร้อยแก้ว

5.4 บทพากย์ คือ คำกล่าวเรื่องราวเป็นทำนองสำหรับแสดงโขนหรือหนังใหญ่ นิยมแต่งด้วยกาพย์ยานีหรือกาพย์ฉับ

5.5 บทขับร้อง คือ ข้อความที่ใช้สำหรับขับร้องเป็นทำนองต่างๆ เช่น ดอกสร้อย คือ ข้อความเดิมใช้สำหรับขับร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง ต่อมาใช้แสดงความคิดเห็นทั่วไป นิยมแต่งด้วยกลอนดอกสร้อย

5.6 สักวา คือ ข้อความใช้ขับร้องโต้ตอบกันเป็นทำนอง แต่งด้วยกลอนสักวา

5.7 เพลง คือ ข้อความสำหรับขับร้องเป็นทำนอง เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิม เพลงสากล นิยมแต่งเป็นกลอน

5.8 นิทาน นิยาย คือ เรื่องเล่าสืบกันมา อาจเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองซึ่งนิยมแต่งเป็นกลอน

5.9 สุภาษิต คือ ข้อความที่สืบต่อกันมาช้านาน มีความหมายเป็นคติสอนใจนิยมแต่งให้คล้องจองกันหรือแต่งเป็นคำประพันธ์ชนิดต่างๆ

การแบ่งประเภทวรรณคดีตามลักษณะของเนื้อเรื่องดังกล่าวมานี้ อาจแบ่งเป็นประเภทคำสอนหรือศาสนา ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี สดุดีหรือยกย่องเกียรติ การแสดง ล้อเลียน หรือยั่วล้อ

จากเกณฑ์การจำแนกประเภทวรรณคดีของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า ประเภทของวรรณคดีสามารถจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้คือ แบ่งตามความมุ่งหมายที่แต่ง ได้แก่ วรรณคดีบริสุทธ์หรือบันเทิงคดี และวรรณคดีประยุกต์หรือสารคดี แบ่งตามลักษณะที่แต่ง ได้แก่ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง แบ่งตามวิธีจดบันทึก ได้แก่ วรรณคดีลายลักษณ์ และวรรณคดีมุขปาฐะ แบ่งตามชนิดของคำประพันธ์ ได้แก่ คำกลอน คำโคลง คำกาพย์ คำฉันท์ ลิลิตร่ายยาว กาพย์เห่ กาพย์ท่อนโคลง และแบ่งตามลักษณะของเนื้อเรื่อง ได้แก่ นิราศ เพลงยาว บทละคร บทพากย์ บทขับร้อง สักวาเพลงนิทาน นิยาย และสุภาษิต

2.4 คุณค่าพื้นฐานของวรรณคดี

วรรณคดีสร้างขึ้นจากประสบการณ์และจินตนาการของผู้เขียน วรรณคดีจึงเป็นหนังสือที่ให้ทั้งความรู้และประสบการณ์ต่างยุคต่างสมัย ถือเป็นมรดกวัฒนธรรมทางภาษาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ให้ วรรณคดีจึงมีคุณค่าในการเป็นตัวแบบ เป็นเครื่องเตือนสติในการดำเนินชีวิต ดังแนวคิดด้านคุณค่าวรรณคดีที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีได้อธิบายไว้ดังนี้

ชวน เพชรแก้ว (2520:79-80) ได้ระบุคุณค่าของวรรณคดีไว้หลายประการ ดังนี้

1. วรรณคดีช่วยเพิ่มพูนความรู้ด้านภาษา
2. วรรณคดีช่วยเพิ่มพูนความรู้ด้านประวัติศาสตร์
3. วรรณคดีช่วยเพิ่มพูนความรู้ด้านประวัติ ตำนานของสถานที่ ชื่อต่างๆ ตลอดจนนิยาย

พื้นเมือง

4. วรรณคดีสะท้อนให้เห็นภาพสังคม ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมของสมัยนั้นๆ
5. วรรณคดีทำให้ผู้อ่านได้เห็นคุณค่าทางอารมณ์
6. วรรณคดีช่วยส่งเสริมประสบการณ์และปัญญาแก่ผู้อ่าน
7. วรรณคดีช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นหรือทำให้ผู้ศึกษามีศีลธรรม มีจริยธรรมดีขึ้น
8. วรรณคดีให้อุดมคติและทัศนคติในชีวิต

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2533: 26) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ

1. คุณค่าภายในของวรรณคดี หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ภายในตัวของวรรณคดีเอง ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางจินตนาการ คุณค่าทางความรู้ คุณค่าทางคติธรรม คุณค่าทางปัญญา หรือความคิด คุณค่าทางประสบการณ์ และคุณค่าทางวรรณศิลป์

2. คุณค่าภายนอกของวรรณคดี หมายถึง คุณค่าของวรรณคดีที่บุคคลภายนอกเป็นผู้กำหนดขึ้นอาจกำหนดโดยความรู้สึกส่วนตัวหรือไม่ก็ได้ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 2.1 ความนิยมของผู้อ่าน

- 2.2 เวลา อันหมายถึงอายุของวรรณคดีเรื่องนั้นๆ

ดวงมน จิตรจำนงค์ (2540: 8) ได้อธิบายว่า คุณค่าของวรรณคดียังเป็นที่ถกเถียงกันอย่างไม่รู้จบ ทั้งนี้เพราะวรรณคดีเป็นสิ่งซับซ้อนทั้งในแง่ธรรมชาติและภารกิจ ทัศนคติและปฏิกริยาต่อวรรณคดีจึงมีแตกต่างกันไป ทั้งต่อต้านหรือชื่นชมยกย่อง ไม่ว่าจะเป็นในแง่ความเป็นศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่ขัดขวางความเปลี่ยนแปลง หรือ ‘มอมเมาประชาชน’ ในเวลาเดียวกันกับที่ให้ความหวังว่า วรรณคดีจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่หรือรักษาความดีงามที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่

เจตนา นาควิษระ (2542: 55) ได้กล่าวว่า ถ้าจะพิจารณากันให้ถ่องแท้ คุณค่าของวรรณคดีนั้นเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของวรรณกรรมเอง ไม่จำเป็นจะต้องเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่กับจุดประสงค์ของผู้แต่ง หรือกับความเชื่อถือของผู้ประพันธ์ ประสบการณ์ของมนุษย์ซึ่งศิลปินผู้มีโลกทัศน์อันลุ่มลึกและกว้างไกลได้ถ่มกรองมาแล้วนั้น ย่อมจะมีต้องพึ่งคุณค่าอันใดที่มาจากภายนอก

วสันต์ รัตนโกศา (2555: 44-45) ได้อธิบายคุณค่าของวรรณคดีไว้ในเอกสารการสอนชุดวิชาวรรณคดีไทย หน่วยที่ 1 สรุปความได้ว่า วรรณคดีไทยสามารถให้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตของมนุษย์ได้กระจ่างชัดขึ้น เพราะวรรณคดีนั้นเป็นการบันทึกภาพเรื่องราวชีวิตของคนในสังคม การอ่านวรรณคดีจึงสามารถทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสกับแง่มุมของชีวิตบางส่วนที่อาจจะไม่เคยสัมผัสมาก่อน การอ่านวรรณคดียังอาจเป็นการทบทวนประสบการณ์ของชีวิตผู้อ่านและให้บทเรียนหรืออุทาหรณ์แก่ผู้อ่านได้วรรณคดีบางเรื่องจะแฝงไปด้วยแง่คิดมุมมองที่แปลกใหม่ ทำให้ผู้อ่านได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ วรรณคดีเปรียบได้ว่าเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพของคนในยุคสมัยต่างๆ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การคมนาคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในอดีตได้ชัดเจน วรรณคดียังเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาการใช้ภาษาที่ไพเราะ สวยงาม ภาษาโบราณ และ

ภาษาถิ่น ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางภาษาไทยให้แก่ผู้อ่านทั้งสิ้น อีกทั้งวรรณคดียังเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จรรโลงจิตใจของคนสังคมให้สูงส่งขึ้นจากหลักธรรม แนวคิด และคำสอนต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี ซึ่งหากคนในสังคมต่างน้อมนำแง่คิดมุมมองต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตแล้ว สังคมไทยก็จะสุขสงบและน่าอยู่ยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามผู้อ่านวรรณคดีจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้คุณค่าของวรรณคดีในการดำเนินชีวิต สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525: 103-104) ได้ให้แนวทางการประเมินคุณค่าวรรณคดี ซึ่งสรุปความได้ดังนี้

1. กรณีที่วรรณคดีเรื่องนั้นแต่งขึ้นต่างสมัยกับผู้ศึกษา ผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจกับเรื่องราวทั้งปวงของสมัยนั้น ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ลักษณะและโครงสร้างของสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมของสังคม เพื่อจะสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้ตามบริบทของยุคสมัยนั้น

2. วรรณคดีเป็นศิลปะที่มุ่งให้ความบันเทิงใจแก่ผู้อ่าน ไม่ควรแสวงหาความเป็นศาสตร์จากวรรณคดีจนเกินควร เพราะวรรณคดีไม่ใช่ตำรารัฐศาสตร์ จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ ไม่ใช่บทอภิปรายปัญหาศีลธรรมหรือปรัชญา

3. วรรณคดีแต่ละเรื่องย่อมมีรูปแบบและวิธีปรุงโดยเฉพาะ ผู้ศึกษาไม่ควรใจแคบ มีอคติด่วนประเมินว่าเรื่องที่ตนหรือบางคนไม่ชอบเป็นวรรณคดีที่ไม่ดี

4. ความคิดเห็นและทรรศนะของคนมักสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา คนที่ระดับสติปัญญาเท่ากันอาจมีความคิดเห็น มีโลกทัศน์ต่อสิ่งเดียวกันตรงกันได้ ด้วยเหตุนี้การแสดงออกที่พ้องกันอาจเป็นไปได้ทั้งกรณีที่ต่างคนต่างคิดเห็นได้เอง และอาจหยิบยืมถ่ายทอดมา จึงควรพิจารณาในเรื่องนี้อย่างรอบคอบก่อนตัดสินว่าใครเป็นต้นคิดหรือใครยืมใคร

5. การนำเอาเกียรติคุณชื่อเสียงที่เคยปรากฏมาแล้วจากผลงานเก่า หรือผลงานชิ้นอื่นๆ ของเจ้าของเรื่องที่ศึกษามาวางเป็นปทัสถานเสียแต่เริ่มแรก เป็นมูลเหตุให้การประเมินคุณค่ามีอคติ

6. การนำเอาข้อวิจารณ์ของนักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียงทั้งปวงมาประกอบให้เหมาะที่ย่อมเป็นคุณ แต่อย่าให้เป็นเพียงเพื่อประกอบหรือประกันบารมีของตน ควรมีส่วนที่องกามแตกต่อหรือเชื่อมโยงอย่างเหมาะสม และหากยกข้อวิจารณ์ของผู้อื่นมากแล้วควรให้เกียรติด้วยการอ้างอิงถึงที่มาให้ถูกต้อง

7. บทบาทของนักวิจารณ์ นักประเมินค่าของวรรณกรรม ไม่ใช่เพียงแต่ชมถูกต้องที่เหมาะสม ควรชม และติตรงที่เหมาะสมควรถิ หากแต่จะต้องช่วยทะลวงลึกลงหาจุดที่ยังขาดประโยชน์ที่พืงนำมาแสดงให้เกิดประโยชน์ ทั้งให้เป็นแนวทางต่อการศึกษาวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ด้วย

สรุปได้ว่า วรรณคดีมีคุณค่าที่มีอยู่ภายในตัวของวรรณคดีเอง ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางจินตนาการ คุณค่าทางคติธรรม คุณค่าทางปัญญาหรือความคิด คุณค่าทางความรู้ คุณค่าทางประสบการณ์ คุณค่าด้านภาษา วรรณศิลป์ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ สังคม ประเพณี ความเชื่อ

และวัฒนธรรม นอกจากนี้วรรณคดียังมีคุณค่าภายนอก ซึ่งเป็นคุณค่าที่ผู้อ่านเป็นผู้กำหนดขึ้นตามกาลเวลาและค่านิยม

2.5 คุณค่าของวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม

พันธกิจประการสำคัญของวรรณคดีคือการสะท้อนแนวคิดและภาพของสังคม โดยผู้อ่านวรรณคดีจะได้รับความรู้ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนได้รับอิทธิพลแนวคิด ข้อคิดเตือนใจ และค่านิยมในการใช้ชีวิตที่ส่งผ่านมาจากเนื้อหาเรื่องราวในวรรณคดี การสะท้อนภาพสังคมนี้สะท้อนได้ว่าวรรณคดีก็ย่อมได้รับอิทธิพลมาจากเหตุการณ์ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมจากสังคมเช่นกัน จึงถือได้ว่า วรรณคดีและสังคมมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.5.1 ความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับสังคม

วรรณคดีกับสังคมมีความเกี่ยวโยงและเสริมส่งคุณค่าการจรรโลงใจและการใช้ชีวิตของคนในสังคม ดังที่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคม ดังนี้

Milton C. Albrecht (1954: 425) ได้อธิบายว่า ในทฤษฎีส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ของวรรณกรรมและการสะท้อนสังคมนั้น วรรณคดีถูกตีความว่าเป็นบรรทัดฐานและสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะกระบวนการของการต่อสู้ทางชนชั้นซึ่งมีความมั่นคงทางสังคมและอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องอยู่ในสังคมที่มีความซับซ้อน

Rene Wellek and Austin Warrens (1956: 94-96) ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับสังคมว่า วรรณคดีเป็นหลักฐานทางสังคมที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลางและแสดงการเกิดขึ้นของสังคม วรรณคดีได้นำเสนอชีวิตและการดำเนินชีวิตตามจริง ซึ่งผู้เขียนในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งในสังคมจะถูกกำกับด้วยสถานะทางสังคม ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมยังสามารถมองจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง การถกเถียงและการสนทนาได้อีกด้วย

Raymond Williams (1981: 18-20) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมว่า การศึกษาวรรณคดีสามารถศึกษาในมุมมองทางวัฒนธรรม โดยการเปรียบเทียบทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วรรณกรรม อาศัยการตั้งสมมุติฐานและวิเคราะห์จากบริบท ตลอดจนการค้นหามุมมองการพิจารณาจากบริบทการติดต่อสื่อสารด้วย

Abugu Benjamin (2010: Online) ได้กล่าวว่า วรรณคดีที่เป็นภาพสะท้อนของสังคมเป็นความจริงที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง วรรณคดีสะท้อนให้เห็นถึงสังคมค่านิยมที่ดี ตลอดจนความอ่อนแอของสังคม ซึ่งทำให้สังคมตระหนักถึงความผิดพลาดและการหาวิธีเยียวยาแก้ไข

นอกจากนี้ยังสะท้อนคุณธรรมหรือค่านิยมที่ดีในสังคมสำหรับคนที่จะยึดถือเอาเป็นแบบอย่าง
วรรณคดีคือการเลียนแบบการกระทำของมนุษย์ที่มักจะนำเสนอภาพของสิ่งที่คนคิดพูดและ
ทำในสังคม

Milan Chaterjee (2015: Online) ยังได้ระบุเพิ่มเติมว่า เรื่องราวและนิยายนั้น
มีความเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับปัญหาสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ สะท้อนให้เห็น
ถึงประวัติศาสตร์ร่วมสมัยซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาทางจิตใจของผู้คนอันมีการจินตนาการของ
ผู้แต่งร่วมด้วย

ในด้านนักการศึกษาของไทยนั้น ยุทธัตถ์ บุญสุนทิ (2538: 218) ได้สรุปถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมใน 3 ลักษณะ คือ

1. วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม โดยเป็นการบันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์
เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความจริง
ของสังคมแทรกอยู่
2. สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและนักเขียน กล่าวคือ นักเขียนอาจซึมซับ
ประสบการณ์ที่ได้เป็นสมาชิกของสังคม ได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี
ศาสนา ปรัชญาและการเมือง แล้วถ่ายทอดลงวรรณกรรมโดยไม่รู้ตัว
3. วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งอิทธิพล
ภายนอก เช่น การแต่งกายหรือการกระทำตามอย่างในวรรณกรรม และอิทธิพลภายใน คือการสร้าง
ค่านิยม รวมทั้งความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544: 2) ได้กล่าวว่า วรรณคดีเป็นบันทึกเรื่องราวของมนุษย์
และสังคม นั่นเป็นเหตุให้วรรณคดีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมหมายถึง
วิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยความคิดความเชื่อ การกระทำและความเป็นอยู่ที่ประพฤติปฏิบัติ
สืบต่อกันมาเป็นแบบแผนยอมรับกันของคนในสังคมนั้น เมื่อวรรณคดีบันทึกเรื่องราวของชีวิต
วรรณคดีจึงบันทึกเรื่องราวของวัฒนธรรมไว้ด้วย

นอกจากนี้ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2556: 123) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
วรรณคดีกับสังคมและชีวิตไว้ว่า เมื่อสนใจความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับสังคม เราคงไม่อาจจะ
มองข้ามความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับชีวิต เนื่องจากในสังคมนั้นย่อมต้องมีชีวิตผู้คนอันหลากหลาย
ผู้แต่งแต่ละคนก็คือชีวิต หรือเป็นผู้มีชีวิต และมุ่งสื่อสารกับผู้อื่นที่มีชีวิต ชีวิตเหล่านั้นมิใช่จะแตกต่าง
จนหาจุดร่วมกันไม่ได้เลย หากผู้แต่งทำความเข้าใจชีวิต ใคร่ครวญถึงคุณค่าของชีวิตและค้นหา
ข้อจำกัดของชีวิต เขาย่อมเอาใจใส่ต่อความสัมพันธ์ของชีวิตกับสังคมอันเป็นบริบทของชีวิต (นั่นๆ) ด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมดังกล่าว สรุปได้ว่า
วรรณคดีมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแน่นแฟ้น สังคมเป็นวัตถุดิบและเป็นบ่อเกิดของวรรณคดี

ในขณะที่วรรณคดีก็เป็นตัวสะท้อนภาพความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม อีกทั้งเป็นตัวสะท้อนพลังและความหวังของผู้คนที่มีความหวังที่จะช่วยกันพัฒนายกระดับสังคมให้ก้าวอยู่ยิ่งขึ้นไป

2.5.2 ลักษณะภาพสะท้อนของสังคมจากวรรณคดี

วรรณคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อความผ่อนคลาย ความบันเทิง จรรโลงใจ ในขณะเดียวกัน วรรณคดีก็ให้ความรู้ ฉายภาพความเป็นจริงและความคิดความคาดหวังของผู้คนในสังคมอันยุ่งเหยิง วรรณคดีจึงมีอิทธิพลในการให้ข้อเสนอแนะ ให้ข้อคิดเตือนใจผู้คนในสังคมได้ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีได้อธิบายถึงลักษณะภาพสะท้อนสังคมจากวรรณคดีไว้ดังนี้

อัจฉริมา เกิดผล (2539: 131) ระบุว่า วรรณคดีมีสาระที่เป็นประโยชน์แก่จิตใจ สมอง และความรู้สึก ช่วยสร้างความเจริญงอกงามให้แก่สติปัญญา และความรู้สึกนึกคิดอย่างมีเหตุผล วรรณคดีเป็นผลงานของมนุษย์ ดังนั้นจึงเป็นที่เก็บรวบรวมความคิด ความเป็นอยู่ และลักษณะสภาพต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกัน วรรณคดีจึงกลายเป็นหนังสือที่สามารถสะท้อนภาพสังคมได้ สังคมของผู้แต่งหนังสือมีสภาพเช่นใด วรรณคดีก็มีสภาพเช่นนั้น หรือสังคมนั้นจะเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปอย่างไร วรรณคดีก็จะกล่าวถึงเหตุการณ์นั้นไว้อย่างชัดเจน ทำให้คนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นที่อยู่ในสังคมดีขึ้น และในที่สุดก็ทำให้เข้าใจโลกได้มากขึ้น เหล่านี้นับว่าเป็นประโยชน์ในทางสังคมอย่างมาก และล้วนเป็นสิ่งที่หนังสือวรรณคดีได้สร้างสรรค์ขึ้น

ขมัยพร แสงกระจ่าง (2539: 855) อธิบายไว้ว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อความคิดมนุษย์ วรรณคดีเป็นเครื่องแสดงออกหรือเป็นกระจกสะท้อนสังคม ดังนั้นวรรณคดีจึงชี้ให้เห็นสังคมในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในแง่มุมต่างๆ ขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาส่วนแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544: 3) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาวรรณคดีไทยเป็นการเปิดโลกทัศน์แห่งความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามวรรณคดีก็มีส่วนช่วยส่งเสริมความเข้าใจทั้งต่อตนเองและต่อสังคมได้

ชัตสุณี สินธุสิงห์ (บรรณาธิการ, 2544: 31) ได้ระบุว่า ในด้านค่านิยม วัฒนธรรม และการประเพณี ภูมิทัศน์ของคนในสังคม อิทธิพลของวรรณคดีอาจไม่เห็นชัดเจนและฉับพลันเหมือนกับในด้านอื่น จนดูเหมือนกับว่าไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ แต่อิทธิพลของวรรณคดีประเภทนี้จะค่อยๆ แทรกซึมเข้าไปในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ซึ่งยึดคตินิยมที่เสนอไว้ในวรรณคดีเป็นแบบอย่าง หรือบรรทัดฐานโดยไม่รู้ตัว วรรณคดีที่มีลักษณะดังกล่าวอาจเป็นวรรณคดีคำสอนโดยตรง เช่น วรรณคดีศาสนา นิทานธรรมและสุภาษิต หรือวรรณคดีประเภทอื่นซึ่งแทรกแนวทางการดำเนินชีวิตไว้ให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของวรรณคดีที่มีต่อสังคมนี้

อິงอร สุพันธ์ุณี (2515: 15) ได้กล่าวว่า จากสุโขทัยถึงปัจจุบัน วรรณกรรมได้ทำหน้าที่สะท้อนสังคมได้อย่างหลากหลายมุมมอง จากความสุข ความรัก กิเลส ตัณหา อารมณ์ขัน

ความงาม ความเปลี่ยนแปลงของสังคม วรรณกรรมเป็นงานเขียนจากคนสู่คน สะท้อนมุมมอง หลากหลายของสังคม และจะเป็นเช่นนี้ไปตราบนานเท่านานที่ยังมีสังคมและคนในสังคม

องอาจ ไอล้อม (2555: 81) กล่าวว่า วรรณคดีไทยเป็นงานศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษไทย วรรณคดีไทยทุกเรื่องเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต คนไทยในแต่ละยุคสมัย การศึกษาวรรณคดีนอกจากจะรับความรู้ความคิดของผู้แต่งและสุนทรียภาพ ด้านการประพันธ์แล้ว ผู้อ่านยังจะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสังคมไทยในด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นด้วย

ดวงมณ จิตรจำนงค์ (2556: 134) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีอันเกี่ยวข้องกับ บริบทของสังคมไว้ว่า ผู้ศึกษาวรรณคดี ถึงแม้เพียงแต่ประสงค์จะเข้าใจสังคมในสมัยของตน แต่ที่มา ของพฤติกรรมและระบบในสังคมหลายอย่างอาจจะเป็นวัฒนธรรมในอดีต การทำความเข้าใจสังคม ในอดีตเพื่อเชื่อมโยงกับปัจจุบัน โดยเฉพาะวิถีคิด การให้คุณค่า หรืออุดมคติในสังคมก็มีประโยชน์

กุสุมา รักษมณี (2556: 87) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การศึกษาวรรณคดีในแง่การศึกษา เชิงสังคม เป็นการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และระบบสังคมที่ปรากฏในวรรณคดี

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะภาพสะท้อนสังคมที่ส่งผ่านมาจากวรรณคดีดังกล่าว ประมวลได้ว่า วรรณคดีให้ภาพสะท้อนสังคมในสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต พฤติกรรม สภาพ ความเป็นอยู่จริงของคนในสังคมขณะนั้น ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ ในยุคสมัยนั้น และด้านแง่คิดสอนใจผู้อ่าน ซึ่งหากผู้อ่านวรรณคดีสามารถสกัดสาระสามด้านดังกล่าวนี้ ได้จากวรรณคดี ก็ถือได้ว่าเป็นการเข้าถึงเอาพลังวรรณคดีไปส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้ตามเป้าประสงค์ แห่งวรรณคดีที่แท้จริง

2.5.3 การประเมินคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม

คุณค่าของวรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมจะอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้อ่าน ได้หรือไม่นั้น ในเบื้องต้นผู้อ่านหรือผู้ศึกษาจะต้องเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างวรรณคดีกับสังคม ว่าต่างช่วยส่งเสริมคุณค่าซึ่งกันและกัน เนื่องจากวรรณคดีถือเป็นอิทธิพลมาจากสภาพความเป็นจริง ของสังคมวัฒนธรรม นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีได้อธิบายถึงหลักการประเมินคุณค่า วรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมไว้ดังนี้

ดุษฎี ชุมสาย ณ อยุธยา (2516: 158-159) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ศึกษาวรรณคดีจะต้อง พินิจและตรวจสอบภาวะสังคมซึ่งทำให้เกิดบทประพันธ์ขึ้น และบทประพันธ์นั้นได้สะท้อนให้เห็น ภาวะของสังคมอย่างไร

เอมอร ชิตตะโสภณ (2519: 5) ได้กล่าวไว้ว่า โลกของวรรณคดีเปิดประตูกว้าง ต้อนรับทุกคนที่รักการอ่านและพร้อมที่จะปรับอารมณ์ของตนเอง โดยดึงมันแห่งกาลเวลาที่ขวางออก ทั้งนี้เพื่อในขณะที่อ่านจะได้เกิดความเข้าใจและรู้สึกตาม เมื่ออ่านจบแล้วก็กลับมาเป็นตัวของตนเอง ในปัจจุบันสมัย เพื่อจะใช้ปัญญาตรองถึงความสมจริงน่าเชื่อถือและนำไปปฏิบัติตาม

หทัยวรรณ ไชยะกุล (2544: 79) ได้ระบุว่า ในการประเมินค่าวรรณกรรม ด้านเนื้อหาควรประเมินได้ว่า งานประพันธ์นั้นให้คุณค่าแก่ผู้อ่านอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะคุณค่าทาง ปัญญา หรือคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม

องอาจ โอโลม (2555: 99) ได้ให้หลักการไว้ว่า การประเมินค่าวรรณคดีไทยจะต้อง ประเมินค่าผลสะท้อนที่ได้รับ คือการพิจารณาว่าเรื่องที่อ่านมีผลสะท้อนที่เป็นผลดีหรือผลเสีย ต่อววรรณคดีต่อชีวิตของผู้อ่านหรือต่อสังคมอย่างไร มากน้อยเพียงใด

การประเมินคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคมนั้น เมื่อผู้อ่านวิเคราะห์ได้ว่า วรรณคดีเรื่องที่อ่านให้ภาพสะท้อนสังคมและแง่คิดอย่างไรแล้ว ผู้อ่านจะต้องประเมินค่าให้ได้ว่า ภาพสะท้อนและแง่คิดเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อสังคม เพื่อจะได้สกัดเอาคุณค่าที่แท้จริงไปปรับ ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ซึ่งถือเป็นพันธกิจอย่างแท้จริงของวรรณคดีในการที่จะช่วย ส่งเสริมคุณค่าและจรรโลงสังคมสืบไป

จากความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคมดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปนิยามคุณค่าวรรณคดี ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 นิยามคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม

นักการศึกษาไทย	นักการศึกษาต่างประเทศ	ผู้วิจัยสรุป
<p>ลิตธา พินิจภูวตล (2515) วรรณคดีเป็นที่รวม องค์ประกอบต่างๆ ของสังคมไว้ ผู้สอนจึงควรแนะนำให้ผู้เรียนได้ เห็นสภาพสิ่งต่างๆ ที่กวีแทรกไว้ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลกได้ กว้างขึ้น</p> <p>ต้อย ชุมสาย ณ อยุธยา (2516) ผู้ศึกษาวรรณคดีจะต้องพินิจ และตรวจสอบภาวะสังคมซึ่งทำให้เกิดบทประพันธ์ขึ้น และบท</p>	<p>Milton C. Albrecht (1954) วรรณคดีถูกตีความว่าเป็น บรรทัดฐานและสะท้อนให้เห็น ถึงค่านิยมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะกระบวนการของการ ต่อสู้ทางชนชั้นอัน ซึ่งมีความ มั่นคงทางสังคมและอุดมการณ์ ทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องอยู่ใน สังคมที่มีความซับซ้อน</p>	<p>คุณค่าวรรณคดีด้านภาพ สะท้อนเชิงสังคม หมายถึง การสะท้อนข้อคิดในการดำเนิน ชีวิตของผู้คนในสังคมที่ปรากฏ อยู่ในวรรณคดี ซึ่งเป็นการแสดง ถึงแนวทางในการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้น ถือเป็นมุมมองของ ผู้เขียนต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถี ชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก ทัศนคติ อุดมคติ</p>

ตารางที่ 1 นิยามคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม (ต่อ)

นักการศึกษาไทย	นักการศึกษาต่างประเทศ	ผู้วิจัยสรุป
<p>ประพันธ์นั้นได้สะท้อนให้เห็น ภาวะของสังคมอย่างไร</p> <p>สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2525) การประเมินคุณค่าวรรณคดี กรณีที่วรรณคดีเรื่องนั้นแต่งขึ้น ต่างสมัยกับผู้ศึกษา ผู้ศึกษา จะต้องทำความเข้าใจกับ เรื่องราวของสมัยนั้น ทั้งด้าน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ลักษณะและโครงสร้างของ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรมของสังคม เพื่อจะ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้ตาม บริบทของยุคสมัยนั้น</p> <p>อัจฉิมา เกิดผล (2539) วรรณคดีมีสาระที่เป็นประโยชน์ แก่จิตใจ สมอง และความรู้สึก ช่วยสร้างความเจริญอกงาม ให้แก่สติปัญญา และความรู้สึก นึกคิดอย่างมีเหตุผล วรรณคดี เป็นผลงานของมนุษย์ ดังนั้นจึง เป็นที่เก็บรวบรวมความคิด ความเป็นอยู่ และลักษณะ สภาพต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็น ส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกัน</p>	<p>Rene Wellek & Austin Warrens (1956) วรรณกรรมเป็นหลักฐานทาง สังคมที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง และแสดงการเกิดขึ้นของสังคม วรรณกรรมได้นำเสนอชีวิตและ การดำเนินชีวิตตามจริง ซึ่ง ผู้เขียนในฐานะที่เป็นสมาชิก หนึ่งในสังคมจะถูกกำกับด้วย สถานะทางสังคม ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่าง วรรณกรรมกับสังคมยังสามารถ มองจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง การถกเถียงและการสนทนาได้ อีกด้วย</p> <p>Raymond Williams (1981) การศึกษาวรรณกรรมสามารถ ศึกษาในมุมมองทางวัฒนธรรม โดยการเปรียบเทียบทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วรรณกรรม อาศัยการตั้ง สมมุติฐานและวิเคราะห์จาก บริบท ตลอดจนการค้นหา เทคนิคการพิจารณาจากบริบท การติดต่อสื่อสารด้วย</p>	<p>หลักกรรม แนวคิด คำสอน สามารถใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ปัจจุบันได้</p>

ตารางที่ 1 นิยามคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม (ต่อ)

นักการศึกษาไทย	นักการศึกษาต่างประเทศ	ผู้วิจัยสรุป
<p>ขมัยพร แสงกระจ่าง (2539) สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อ ความคิดมนุษย์ วรรณคดีเป็น เครื่องแสดงออกหรือเป็น กระจกสะท้อนสังคม ดังนั้น วรรณคดีจึงชี้ให้เห็นสังคมใน ส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดี แสดงให้เห็นถึงชีวิตในแง่มุม ต่างๆ ขณะเดียวกันก็สามารถที่ จะสกัดเอาส่วนแก่นแท้ของ สังคมนั้นออกมาให้เห็นได้</p> <p>รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544) วรรณคดีเป็นบันทึกเรื่องราว ของมนุษย์และสังคม นั่นเป็น เหตุให้วรรณคดีมีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมเพราะ วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของ มนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยความคิด ความเชื่อ การกระทำและความ เป็นอยู่ที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อ กันมาเป็นแบบแผนยอมรับกัน ของคนในสังคมนั้น เมื่อ วรรณคดีบันทึกเรื่องราวของ ชีวิต วรรณคดีจึงบันทึกเรื่องราว ของวัฒนธรรมไว้ด้วย</p>	<p>Abugu Benjamin (2010) วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึง สังคมค่านิยมที่ดีตลอดจนความ อ่อนแอของสังคม ซึ่งทำให้ สังคมตระหนักถึงความ ผิดพลาดและการหาวิธีเยียวยา แก้ไข นอกจากนี้ยังสะท้อน คุณธรรมหรือค่านิยมที่ดีใน สังคมสำหรับคนที่จะยึดถือเอา เป็นแบบอย่าง</p> <p>Milan Chaterjee (2015) เรื่องราวและนิยายนั้นมีความ เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ ปัญหาสังคมเศรษฐกิจและ การเมืองของประเทศ สะท้อน ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ร่วม สมัยซึ่งจะมีความเกี่ยวโยงกับ ปัญหาทางจิตใจของคนอันมี การจินตนาการของผู้แต่งร่วม ด้วย</p>	

ตารางที่ 1 นิยามคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม (ต่อ)

นักการศึกษาไทย	นักการศึกษาต่างประเทศ	ผู้วิจัยสรุป
<p>वलันต์ รัตนโกคา (2555) วรรณคดีให้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตได้กระจ่างขึ้น เปรียบเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพของคนในยุคสมัยต่างๆ ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในอดีตได้ชัดเจน อีกทั้งวรรณคดียังเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จรรโลงจิตในของคนสังคมให้สูงส่งขึ้นจากหลักธรรม แนวคิด และคำสอนต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี</p>		
<p>กฤษณา รักษมณี (2556) การศึกษาวรรณคดีในแง่การศึกษาเชิงสังคม เป็นการศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และระบบสังคมที่ปรากฏในวรรณคดี</p>		
<p>ดวงมณ จิตรจำนงค์ (2556) ผู้ศึกษาวรรณคดี ถึงแม้เพียงแต่ประสงค์จะเข้าใจสังคมในสมัยของตน แต่ที่มาของพฤติกรรมและระบบในสังคมหลายอย่าง</p>		

ตารางที่ 1 นิยามคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม (ต่อ)

นักการศึกษาไทย	นักการศึกษาต่างประเทศ	ผู้วิจัยสรุป
<p>อาจจะเป็นวัฒนธรรมในอดีต การทำความเข้าใจสังคมในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับปัจจุบัน โดยเฉพาะวิถีคิด การให้คุณค่า หรืออุดมคติในสังคมก็มี ประโยชน์</p>		

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนเชิงสังคม หมายถึง การสะท้อนข้อคิดในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดี ซึ่งเป็นการแสดงถึงแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ถือเป็นมุมมองของผู้เขียนต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก ทักษะคติ อุดมคติ หลักธรรม แนวคิด คำสอน สามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบันได้

2.6 การเรียนการสอนวรรณคดี

2.6.1 จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวรรณคดี

นักวรรณคดีศึกษาของไทยได้อธิบายจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวรรณคดีไว้ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2502: 194-195) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการเรียนการสอนวรรณคดี 3 ประการ สรุปได้ว่า

1. ความมุ่งหมายด้านสุนทรียะ การเรียนวรรณคดีทำให้ผู้เรียนเห็นความดีงามของหนังสือ ความไพเราะของบทประพันธ์ย่อมจรรโลงใจให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความปีติยินดี ทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินจากศิลปะที่กวีและนักประพันธ์สร้างสรรค์ขึ้นไว้

2. ความมุ่งหมายด้านการศึกษาอบรม การเรียนวรรณคดีทำให้จิตใจของคนสูงขึ้น แม้จุดประสงค์ของวรรณคดีจะไม่ใช่การสั่งสอน แต่วรรณคดีก็มีอิทธิพลที่จะกล่อมเกลาความรู้สึกนึกคิดของคนให้ดีขึ้นได้ เพราะวรรณคดีสามารถทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามกับเนื้อเรื่อง วรรณคดีจึงเป็นหนังสือดีที่ยกระดับจิตใจของคนให้สูงขึ้น

3. ความมุ่งหมายด้านวัฒนธรรม วรรณคดี คือ ที่รวมแห่งวัฒนธรรมของชาติ การเรียนวรรณคดีจึงมีความมุ่งหมายที่จะให้เข้าใจวัฒนธรรม ภาคภูมิใจในความเจริญของวัฒนธรรม และมีใจรักที่จะสืบทอดรักษาวัฒนธรรมไว้มิให้ขาดตอน

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงค์ประพันธ์ (2504: 231) ทรงมีพระเมตตาพจน์เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวรรณคดีว่า ความมุ่งหมายในการเรียนวรรณคดีมีอยู่หลายประการ เช่น อ่านเพื่อความบันเทิงในยามว่าง อ่านเพื่อให้เกิดความรู้ที่จะนำไปสนทนากับคนอื่นได้ เป็นประโยชน์ทางวัฒนธรรม เพราะวรรณคดีไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและที่สำคัญที่สุดคืออ่านวรรณคดีเพื่อความสมบูรณ์ในชีวิต และมีความรู้สึกรู้สีกคิดในด้านต่างๆ ของชีวิต เพราะผู้ประพันธ์เป็นผู้ที่เห็นภาพชีวิตอย่างกว้างขวางที่สุด มีความรู้ลึกซึ้งอย่างซึ้งที่สุด ใช้ถ้อยคำให้ผู้อ่านแลเห็นความมหัศจรรย์ของชีวิต ความมุ่งหมายในการศึกษาวรรณคดี มิใช่เป็นแต่เพียงหาความบันเทิงในยามว่างอย่างเดียว แต่เป็นการปลูกตนเองให้ตื่นขึ้นชื่นชมชีวิต ให้รู้จักชื่นชมเห็นนอกเห็นใจและเข้าใจชีวิต เล็งเห็นชีวิตในส่วนรวม เห็นความสัมพันธ์ของเหตุผลและส่วนต่างๆ ของชีวิตสิ่งที่ไม่คิดว่าน่ารักน่าชมเราก็ได้ชมจากรวรรณคดี การอ่านวรรณคดีจึงให้เรารู้จักชีวิตจิตใจของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ดียิ่งขึ้น และวรรณคดีเปรียบประหนึ่งเพื่อนคู่ชีวิต ที่จะปลอบโยนผู้อ่านในยามทุกข์และเพิ่มพูนความรู้และชื่นชมในความสุข

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520: 55) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนวรรณคดีสรุปได้ว่าการเรียนวรรณคดีทำให้คนไทยรุ่นหลังเข้าถึงศิลปะการกระทำของชาติ เข้าใจภาษาและอารมณ์ของคนไทยต่างสมัยต่างยุค วรรณคดีให้ประโยชน์ทั้งทางด้านภาษาศิลปะ และด้านความเข้าใจชีวิต

สมพร มั่นตะสูตร (2526: 165-166) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนวรรณคดีก็เพื่อให้ผู้เรียนซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญยิ่งของชาติ เพื่อศึกษาสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ขนบประเพณีต่าง ๆ และสภาพทั่วไปของสังคมจากรวรรณคดี เพื่อให้เกิดความบันเทิงใจ และให้ผู้เรียนสามารถนำคติข้อคิดจากรวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการพิจารณาหนังสือ และมีนิสัยรักการอ่าน

เจตนา นาควัชระ (2532: 255-257, 272) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและความสำคัญของวรรณคดีไทยในระดับอุดมศึกษา สรุปได้ว่า การศึกษาวรรณคดีเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งชีวิตมหาวิทยาลัยที่เพียบพร้อมด้วยภูมิปัญญาและจริยธรรม วรรณคดีศึกษาเป็นระบบที่เอื้อต่อความต้องการและความปรารถนาของมนุษย์ยุคใหม่ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิทยาการแขนงอื่น ๆ ในการที่จะสร้างสภาพแวดล้อมและพัฒนาให้การอุดมศึกษาเจริญก้าวหน้า ซึ่งคือการสร้างความใฝ่รู้ทางวิชาการ และการแสวงหาข้อวินิจฉัยที่แท้จริงร่วมกัน

นอกจากนี้ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์ทรัพย์ (2538: 229) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย สรุปความได้ว่า การเรียนการสอนวรรณคดีก็เพื่อให้ ผู้เรียนได้รู้จักลักษณะหนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดี เพื่อฝึกทักษะการอ่านออกเสียง ทำนองพูด ทำนองเสนาะให้ถูกต้อง เพื่อฝึกทักษะการอ่านในใจ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริม ให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่อง การตีความ ตลอดจนคำศัพท์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ วรรณคดี เข้าถึงอรรถรสของวรรณคดี สามารถจดจำหรือข้อความที่ไพเราะ เป็นคติ ข้อคิดต่างๆ และมี มโนทัศน์ที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิจารณ์วรรณคดี วิเคราะห์ลักษณะนิสัย และการกระทำของ ตัวละครด้วยใจเป็นธรรม ปราศจากอคติ เพื่อให้นักเรียนได้เป็นผู้ที่มีชีวิตทัศน์ที่กว้างขวาง และเพื่อให้ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวรรณคดีไทย

จากจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีข้างต้น ถือว่าการจัด การเรียนการสอนวรรณคดีเป็นวิธีการจรรโลงความคงอยู่ของวรรณคดี ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้วรรณคดี เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจรรโลงใจ เป็นเครื่องเตือนสติการใช้ชีวิต ครูที่เข้าใจจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน วรรณคดีและสามารถนำผู้เรียนให้เข้าถึงคุณค่าของวรรณคดีทั้งเชิงวรรณศิลป์และเชิงภาพสะท้อน วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมได้นั้น จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไป ประยุกต์ใช้พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ถือเป็นการใช้คุณค่าและส่งเสริมวรรณคดี ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิต

2.6.2 การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย

การเข้าถึงวรรณคดีซึ่งเป็นวรรณศิลป์ชั้นสูงของชาตินั้นย่อมต้องอาศัยวิธีการและ ระยะเวลาที่เหมาะสม การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีการที่น่าสนใจกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ทัศนคติที่ดีและเห็นถึงความงามทางภาษาและแง่คิดจากวรรณคดี จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดีได้ดี ขึ้น นักวรรณคดีศึกษาของไทยได้ให้หลักการและข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี ไทยเพื่อการเข้าถึงวรรณคดีของผู้เรียนดังนี้

สิทธิ พิณีภูวตล (2515: 5-10) ได้ให้หลักการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดี สรุปความได้ดังนี้

1. การสอนวรรณคดีประจำชาติ ต้องสอนให้รู้จักความเป็นมาของชาติ ให้รู้จัก ศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ชาติ และสอนให้รู้จักเปรียบเทียบวรรณคดีแต่ละสมัย เพื่อให้รู้จักความเป็นมาและลักษณะวรรณคดีด้วย

2. การสอนวรรณคดีประเภทสะท้อนอารมณ์ (Emotional Literature) ผู้สอน ต้องสามารถหยิบกสายใยแห่งความเศร้า (Tragic Flaw) ซึ่งเป็นจุดให้การดำเนินเรื่องขยายออกไป นั้นมากกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดีนั้นๆ เช่น เรื่อง พระลอ สายใยแห่งความเศร้าอยู่ที่รักต้องห้าม เป็นต้น

3. วรรณคดีเป็นที่รวมองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมไว้ ผู้สอนจึงควรแนะนำให้ผู้เรียนได้เห็นสภาพสิ่งต่างๆ ที่กวีแทรกไว้ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลกได้กว้างขึ้น เช่น การจัดทัพในเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย เป็นต้น

สุนีย์ สินธุเดชะ (2516: 36) ได้ให้วิธีการจัดกิจกรรมการสอนวรรณคดีไว้ว่า ควรให้ค้นคว้าศึกษาในด้านการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่าน เป็นต้นว่า แนวคิดของกวี ความมุ่งหมายในการเขียน การตีความหมาย ความเข้าใจในการแยกบทประพันธ์มาเป็นการอ้างอิงคำอธิบายตัวละครหรือเนื้อเรื่อง ความเข้าใจรวบรวมสิ่งที่ได้จากการอ่าน เช่น บทบาทของตัวละคร สุภาษิต คติธรรม ฯลฯ

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์ (2516: 240) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย สรุปความได้ว่าผู้สอนจะต้องเข้าใจว่าวิชาวรรณคดีมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไรเพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของวรรณคดีผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนเห็นความงามของวรรณคดี ส่งเสริมการผู้วิพากษ์ เพื่อประเมินคุณค่าของวรรณคดีนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนวรรณคดีให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นหลักที่ว่าวรรณคดีเป็นสิ่งที่สอนให้คนรู้สึกถึงความงาม ความประณีตบรรจงในชีวิต วรรณคดีแสดงความเป็นไปแห่งชีวิต ชีวิตในวรรณคดีนั้นอาจไม่มีปรากฏอยู่ในชีวิตจริง แต่ก็เทียบเคียงได้กับชีวิตจริง

ชัตสุณี สินธุสิงห์ (2532: 22) กล่าวถึงแนวคิดและความสำคัญของการสอนให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดีไว้ว่า การรู้จักลักษณะและธรรมชาติของวรรณคดี ตลอดจนรู้จักว่าจะสามารถเข้าถึงวรรณคดีได้อย่างไรนั้น นับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการศึกษาวรรณคดี เป็นเครื่องมืออันมีค่าในการเรียนรู้อรรถรสทั้งต่างสมัยและต่างชาติ ซึ่งย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง มีโอกาสได้สัมผัสและเข้าถึงความคิดของปรีชญาเมธี นักคิดนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ของโลก...การที่เราได้สัมผัสและเข้าถึงความคิดที่ยิ่งใหญ่เหล่านั้น ย่อมทำให้ชีวิตของเรามีค่ากว่าอย่างเทียบกันไม่ได้

สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์ทรัพย์ (2538: 230-238) ได้ให้ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ซึ่งสามารถสรุปความและแบ่งเป็นประเด็นใหม่ได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมตัวผู้สอน

1.1 ผู้สอนควรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างแท้จริง จะต้องมีความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น การฟ้อนรำขับร้อง การละคร ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

1.2 ผู้สอนจะต้องมีทัศนคติที่ดีในการสอนวรรณคดี ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีทัศนคติต่อวรรณคดี

1.3 ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เช่น นักเรียนหญิงจะสามารถคล้อยตามอารมณ์ตัวละครได้ดีกว่านักเรียนชาย ในขณะที่นักเรียนชายจะให้ความสนใจกับการรบและการต่อสู้เป็นพิเศษ

1.4 ผู้สอนควรตั้งวัตถุประสงค์ในการสอนให้ชัดเจน เพราะจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย และช่วยให้การประเมินผลการเรียนการสอนมีความสะดวกยิ่งขึ้น

2. วิธีจัดการเรียนการสอน

2.1 ผู้สอนควรจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้งเพื่อเป็นการจูงใจ หรือรวมความสนใจของผู้เรียนมาสู่เรื่องที่จะเรียน

2.2 ในการเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรจะใช้การสอนหลากหลายวิธี ไม่ควรเน้นสอนถอดความ บรรยาย หรือท่องจำ แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ศึกษาค้นคว้า และร่วมกิจกรรมให้มาก

2.3 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรเน้นความคิดรวบยอดมากกว่าเนื้อเรื่อง เพราะถ้าเน้นเนื้อเรื่องมากเกินไป ผู้เรียนจะไม่มีโอกาสซาบซึ้งความงามความไพเราะ และข้อคิดของวรรณคดี

2.4 การเรียนการสอนวรรณคดีไทย ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสุข และความจรรโลงใจ ไม่ควรเน้นแต่การถอดความ หรือคำศัพท์ จนทำให้การอ่านวรรณคดีหมดรส

2.5 การเรียนการสอนวรรณคดีไทย ควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered) โดยพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มากที่สุด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

2.6 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรพยายามสอนให้สัมพันธ์กับหลักภาษา และทักษะการใช้ภาษาต่างๆ ทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2.7 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรใช้สื่อการสอนประกอบ โดยพิจารณาเลือกสรรให้เหมาะสม และได้ผลคุ้มค่า

2.8 การเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรมีการประเมินผลด้วย เพราะจะทำให้ผู้สอนทราบผลการสอนของตน นอกจากแบบฝึกหัดหรือตอบคำถามแล้ว อาจประเมินผลได้จากการอภิปรายการโต้ว่าที่ การแสดงละคร การแสดงบทบาท เป็นต้น

3. การส่งเสริมบรรยากาศการจัดการเรียนการสอน

3.1 ควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ใช้เหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิจารณ์ลักษณะนิสัย การกระทำ และการตัดสินใจของตัวเอง

3.2 ผู้สอนควรจัดบรรยากาศ สภาพการณ์และหาวิธีการต่างๆ ที่จะส่งเสริมจินตนาการของผู้เรียน เช่น มีการร้องเพลง ฟ้อนรำ แสดงบทบาทประกอบ

3.3 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะถ้าสภาพการเรียนการสอนเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนก็จะได้พัฒนาความสามารถของตน

3.4 การเรียนการสอนวรรณคดีไทย ควรให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ทั้งการศึกษารายบุคคล และรายกลุ่มตามความเหมาะสม

3.5 วรรณคดีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยซึ่งสืบทอดมาแต่โบราณ ดังนั้น การเรียนการสอนวรรณคดีไทยผู้สอนจึงควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง รู้คุณค่าของวรรณคดี และพยายามที่จะช่วยกันทำนุบำรุงรักษามรดกนี้ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

3.6 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยให้การเรียนการสอนวรรณคดีไทยได้ผลมากยิ่งขึ้น เช่น การแสดงละคร การโต้กลอนสักวา การจัดนิทรรศการทางวรรณคดี การจัดสัปดาห์ทางวรรณคดี การจัดสวนดอกไม้ในวรรณคดี หรือจัดในรูปแบบของชุมนุมต่างๆ เช่น ชุมนุมวรรณศิลป์ ชุมนุมวรรณคดี เป็นต้น

อัจฉิมา เกิดผล (2539: 136) ได้ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการสอนวรรณคดีไว้ดังนี้

1. ครูควรเข้าใจเนื้อหาที่แท้จริงของวรรณคดีที่นำมาสอน
2. การสอนวรรณคดีไทยนั้น ครูควรหาความรู้ประกอบให้แก่แก่นักเรียนด้วย
3. ควรจัดหาอุปกรณ์ประกอบการสอนต่างๆ เช่น รูปภาพ ของจริง ภาพสไลด์ หรือภาพยนตร์ต่างๆ
4. จัดทำกิจกรรม หรือเกมประกอบการสอน
5. ครูควรหาเทคนิคการสอนใหม่ๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ
6. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น นอกเหนือจากครูสอน
7. ครูไม่ควรบังคับให้นักเรียนท่องบทประพันธ์ต่างๆ ในวรรณคดี แต่ควรชี้ให้เห็นถึงลีลาและความไพเราะของบทประพันธ์ต่างๆ แล้วให้นักเรียนเลือกท่องบทที่นักเรียนประทับใจแทน
8. ครูควรยกตัวอย่างในปัจจุบันที่นักเรียนสามารถเห็นได้ชัดเจน
9. ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ และยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น
10. ครูควรเสนอแหล่งความรู้อื่นๆ ที่นักเรียนสามารถไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกเวลาเรียนได้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542: 51) ระบุว่า ในการสอนของครูผู้สอน ควรให้นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี ในแง่ที่ว่าวรรณคดีนั้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่กวีในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบันได้บรรจงแต่งไว้อย่างประณีต และมีศิลปะทั้งในด้านท่วงทำนองและสำนวนภาษาที่ใช้ ทำให้มีผลทางอารมณ์แก่ผู้อ่านและผู้ฟัง และให้คติให้แนวความคิดตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี

นอกจากนี้ ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542: 61) ได้ให้ข้อควรพิจารณาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวรรณคดี ดังนี้

1. การสอนเนื้อเรื่อง ควรศึกษาการดำเนินเรื่อง ประวัตติและความเป็นมาของเนื้อเรื่องรวมไปถึงประวัติของผู้แต่งด้วย
2. ควรให้พิจารณาศิลปะการประพันธ์ตลอดจนรูปแบบต่างๆ
3. ให้ผู้เรียนสังเกตการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร ความไพเราะ ความคมคาย
4. ฝึกวิเคราะห์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนั้นๆ เช่น วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี
5. พิจารณาความคิดอ่าน ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของคนในสมัยต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี
6. ศึกษาความคิดรวบยอด ข้อคิด หรือแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมที่ควรตลอดจนอุดมคติที่เกิดในตัวกวี ที่แสดงออกมาในผลงานชิ้นนั้นๆ
7. ให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และความจรรโลงใจ
8. การตีความและการถอดคำประพันธ์ ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนหรือตรงตามความคิดของครูเสมอไป แต่ความคิดเห็นที่แตกต่างนั้นจะต้องมีเหตุผลมาสนับสนุน
9. ควรวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดีอย่างมีเหตุผล

นอกจากนี้ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2544: 35-37) ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย สรุปความได้ว่า ผู้เรียนทุกประเทศควรรับทราบประวัติวรรณคดีของตน เพื่อให้รู้ว่าวรรณคดีของชาติมีลักษณะอย่างไร วิวัฒนาการมาอย่างไร มีงานชิ้นเอกใดบ้างที่บรรพบุรุษยกย่องผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสอ่านวรรณคดีทั้งเรื่อง และต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงวิจารณ์ว่าวรรณคดีนั้นมีส่วนงามและส่วนบกพร่องที่ใด ควรให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นให้มาก บางครั้งอาจให้ผู้เรียนได้อ่านวรรณคดีที่ไม่ค่อยดีบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนหาข้อบกพร่องของวรรณคดีเรื่องนั้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีนั้น ผู้สอนจะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของวรรณคดี เป็นผู้มีความรู้ด้านวรรณคดีอย่างแท้จริง มีทัศนคติที่ดีในการสอนวรรณคดี ต้องสอนให้รู้ถึงประวัติศาสตร์ชาติ สอนให้รู้จักเปรียบเทียบวรรณคดีแต่ละสมัย เพื่อให้รู้ความเป็นมาและลักษณะวรรณคดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความงามของวรรณคดี เกิดความสุขและความจรรโลงใจ และไม่ควรเน้นแต่การถอดความ หรือคำศัพท์ แต่ควรเน้นการวิพากษ์เพื่อประเมินคุณค่าของวรรณคดีนั้นๆ

2.6.3 รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดี

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีมักจะเน้นรูปแบบการสอนอ่าน และรูปแบบการสอนคิด เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเข้าถึงวรรณคดี รูปแบบการสอนอ่านวรรณคดี

อาจจะเน้นการอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านวิจารณ์ การอ่านวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณคดี การอ่านประเมินค่า ทั้งการประเมินค่าสุนทรียภาพคือวรรณศิลป์ และการประเมินค่าภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม ส่วนรูปแบบการสอนคิดจะเน้นการใช้เนื้อหาหรือปรากฏการณ์วรรณคดีมาเป็นสื่อในการสอนกระบวนการคิด เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์ญาณ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีอาจประกอบขึ้นจากวิธีการหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ดังที่ สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2511: 51-62) ได้ระบุวิธีการจัดการเรียนการสอนในประเด็นต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดีไทย สรุปความได้ดังนี้

1. การสอนเนื้อเรื่อง ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องและอรรถรสของเรื่อง โดยการให้ผู้เรียนอ่านล่วงหน้า ตีความเนื้อเรื่องเพื่อพิจารณาให้รู้ว่าเนื้อเรื่องมีความงามและให้ข้อคิดอย่างไร
2. การสอนศัพท์ ต้องสอนศิลปะการใช้ถ้อยคำ คือ รสคำ และศิลปะการใช้ภาษา มิใช่สอนเพียงแค่การแปลคำศัพท์ยากเท่านั้น กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นว่าคำของกวีมีความงามเป็นภูมิปัญญาทางภาษาของกวี
3. การสอนฉันทลักษณ์ ควรสอนเน้นย้ำให้ผู้เรียนเข้าถึงศิลปะการประพันธ์ คือ การบรรจุคำให้มีเสียงและจังหวะกลมกลืนพอเหมาะ กับฉันทลักษณ์ เข้าใจเลือกฉันทลักษณ์ให้เหมาะกับเนื้อหา
4. การสอนอ่านทำนองเสนาะ ควรให้ผู้เรียนได้ฟังเสียงอ่านที่ไพเราะถูกต้อง เพื่อช่วยทำให้เกิดความซาบซึ้งในบทร้อยกรอง แล้วฝึกอ่านแต่ต้องไม่บังคับเพราะจะทำให้เกิดอคติได้
5. การสอนเรื่องเกร็ดความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในวรรณคดี ควรสอนภูมิหลังของวรรณคดี เช่น เจตคติของกวี อิทธิพลของสังคมที่มีต่อแนวคิดของกวี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

วิธีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีมีอยู่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการสอนอ่านและการสอนคิด การเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับผู้เรียนและเนื้อเรื่องนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงและสามารถประยุกต์ใช้วรรณคดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตได้ ดังที่ วิภา กงกะนันท์ (2533: 167-170) ได้ระบุวิธีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในแต่ละรูปแบบสรุปความได้ดังนี้

1. วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เป็นวิธีการให้ผู้เรียนศึกษาประวัติศาสตร์ผู้แต่ง และประวัติศาสตร์ในสมัยนั้น แต่ต้องไม่ใช้มากเกินไปเพราะจะลดคุณค่าทางวรรณศิลป์ของวรรณคดี
2. วิธีการทางจิตวิทยาสังคม (Socio - Psychological Approach) เป็นวิธีการที่ผู้เรียนเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตกับปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นอยู่ของมนุษย์ แต่อาจทำให้เข้าถึงรสของวรรณคดีได้น้อยลง

3. วิธีการทางอารมณ์ (Emotive Approach) เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนศึกษาความประทับใจจากวรรณคดี และกลวิธีการใช้ถ้อยคำของผู้เขียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในการอ่าน แต่มีข้อจำกัดคือผู้เรียนไม่เกิดพัฒนาการทางสมอง

4. วิธีการทางศีลธรรม (Didactic Approach) เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณธรรมและคุณค่าของชีวิต หากมีวิธีการที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการหาข้อคิดที่ควรแก่การไตร่ตรองจากวรรณคดี

5. วิธีการถอดความ (Paraphrastic Approach) ใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดีร้อยกรอง เป็นการค้นหาความหมายของถ้อยคำ แต่ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจว่าข้อความที่ถอดความนั้นเป็นเพียงความหมายที่ใกล้เคียงกับความเดิมเท่านั้น

6. วิธีการวิเคราะห์ (Analytical Approach) เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีแล้วศึกษาองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์ และปรัชญาของผู้แต่ง โดยต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจส่วนประกอบทั้งหมดว่าประกอบกันเข้ามาเป็นวรรณคดีแต่ละเรื่องได้อย่างไร เพื่อให้เห็นว่าวรรณคดีต้องใช้ศิลปะ อารมณ์ และสมองไม่น้อยไปกว่าศิลปประเภทอื่นๆ การวิเคราะห์นี้ต้องทำให้วรรณคดีถูกแยกออกเป็นส่วนๆ

การเลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีข้างต้น ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจว่าไม่ควรเน้นวิธีการใดวิธีการหนึ่งมากเกินไป เพราะแต่ละวิธีการนั้นมีข้อดีและข้อจำกัดต่างกัน ควรเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายและพิจารณาให้เหมาะสมกับเรื่องและระดับผู้เรียน

นอกจากนี้ สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์พรหม (2536: 239-251) ยังได้เสนอแนะหลักการสอนวรรณคดีด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการบรรยาย
2. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการอภิปรายประกอบการบรรยาย
3. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการอภิปราย
 - 3.1 การอภิปรายเป็นคณะ (Panel discussion)
 - 3.2 การอภิปรายแบบปาฐกถาหมู่ (Symposium)
 - 3.3 การอภิปรายซักถาม (Colloquy)
 - 3.4 การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion)
4. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการแก้ปัญหา (Problem solving method)
5. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้า
6. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการแบ่งหมู่ทำงาน (task group)
7. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการแสดงหรือการละเล่น
8. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการสอนเป็นคณะ (Team teaching)

9. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการตอบสนอง (Response-centered technique)
10. การสอนวรรณคดีแบบหน่วย
11. การสอนวรรณคดีในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน

อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วรูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีที่ประกอบขึ้นจากเทคนิควิธีการสอนมักจะพัฒนาขึ้นจากการศึกษาวิจัย ทั้งจากนักวรรณคดีศึกษา นักวิชาการวรรณคดี ครูผู้สอน ตลอดจนนักศึกษาศึกษาในศาสตร์อันเกี่ยวข้องกับวรรณคดีวรรณกรรมทุกระดับ โดยเฉพาะระดับคุษฎีบัณฑิตและระดับมหาบัณฑิต ทั้งนี้เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนวรรณคดี อันจะนำไปสู่การเข้าถึงวรรณคดีของผู้เรียน

จากแนวคิด หลักการ และข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ข้างต้น ประมวลได้ว่า ผู้สอนจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่านวรรณคดี จัดการเรียน การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน ท้าทายในการค้นหาคำตอบจากเรื่องราว เกิดความรู้ และแง่คิดที่แฝงซ่อนอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ สร้างเสริมบรรยากาศในการกระตุ้นคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ และนำพาผู้เรียนไปสู่ขั้นการประเมินคุณค่าเพื่อการประยุกต์ใช้ วรรณคดีในการแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิต เหล่านี้คือพันธกิจการสอนที่หากครูผู้สอนวรรณคดีทำได้ ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดี การคงอยู่และยกระดับคุณค่าวรรณคดีก็จะบรรลุวัตถุประสงค์

2.6.4 ปัญหาในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย

วรรณคดีเป็นเรื่องราวที่กลั่นจากมุมมองประสบการณ์และจินตนาการของผู้แต่ง ต่างยุคต่างสมัย การสอนให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดีที่มีความหลากหลายนั้น จึงต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชา อันจะนำไปสู่ การเรียนรู้วรรณคดีเพื่อชีวิต จากเรื่องราวภาษาและแนวคิดอันซับซ้อนของวรรณคดีนั้นส่งผลให้ การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีประสบปัญหาหลายประการ ดังนี้

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2514: 253-257) ได้กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอน วรรณคดีไทยสรุปได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการเรียนโดยการแปลคำศัพท์ ผู้สอนไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้อง จัดการเรียนการสอนวรรณคดีให้ลึกซึ้ง ทั้งนี้ ได้ให้ความเห็นว่าการศึกษาวรรณคดีที่แท้จริง คือ การพยายามทำความเข้าใจกับบทประพันธ์และทำความเข้าใจชีวิตอย่างหลากหลายที่วรรณคดี ที่ในฐานะที่ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของชีวิต และต้องศึกษาวรรณคดีในฐานะที่เป็นศิลปะ คือ ต้องรู้ กฎเกณฑ์ธรรมชาติและเทคนิคของการประพันธ์วรรณคดีชนิดนั้นๆ

ประภาศรี สีหอำไพ (2534: 350) ได้กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีไทย สรุปความได้ว่า ผู้สอนมักเป็นผู้นำและมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนมักจะมุ่ง สอนอ่านเอาเรื่อง เน้นการท่องจำเพื่อให้ได้เนื้อหาตามหลักสูตรเท่านั้น ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นเป็นเรื่อง ไร้สาระ ล้าสมัย เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาวรรณคดี และพบว่าครูและนักเรียนมีทรรคนะและ

ค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นคนดีแตกต่างกัน อีกทั้งวิธีการสอนของครูไม่เข้าใจก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และผู้สอนไม่ได้วิเคราะห์หนังสือแบบเรียนอย่างละเอียดพอที่จะนำมาโน้มน้าวจิตใจแต่ละเรื่องมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในชีวิตประจำวัน

กุสุมา รักขมณี (2534: 235) ได้กล่าวถึงปัญหาในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ในด้านที่เกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งสรุปได้ว่ายังมีผู้เรียนจำนวนมากไม่น้อยที่ยังไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดี ผู้สอนจึงต้องใช้ ความเพียรพยายามมากเป็นพิเศษ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจวรรณคดี

นอกจากนี้ ดวงมน จิตรจรรย์ (2536: 54) สรุปไว้ว่า ผู้เรียนวรรณคดีบางคน ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าถ้าอยากเรียนวรรณคดีให้ได้คะแนนดี จะต้องท่องจำศัพท์ยากๆ ให้ขึ้นใจ ท่องจำให้ได้ว่าในเรื่องมีประเพณีอะไรบ้าง หรือท่องจำคำประพันธ์ที่ไพเราะไว้สำหรับยกตัวอย่างในการสอบ แต่ระบุไม่ได้ว่าคำประพันธ์นั้นมีประโยชน์อย่างไร

จากปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีข้างต้นนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้อง วิเคราะห์ตนเองว่ามีความรู้และมีใจรักในวรรณศิลป์ขั้นสูงอย่างวรรณคดีหรือไม่ การแก้ปัญหา การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีก็เริ่มจากที่ตัวครูเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงกระตุ้นและหาวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เพื่อดึงดูดผู้เรียนให้เข้าถึงวรรณคดี

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีอาจจะซับซ้อนด้วยปัจจัยด้านหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนปัญหาด้านตัวเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้อ่านมักเข้าถึงได้ยาก แต่หากผู้สอนมีความ มุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้คุณค่าของวรรณคดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแล้วนั้น ผู้สอน ย่อมจะเลือกใช้ ออกแบบ และสร้างสรรค์เทคนิคการสอนวรรณคดีที่น่าสนใจ ดึงดูดใจผู้เรียน กระตุ้น ให้ผู้เรียนเห็นว่าวรรณคดีเป็นเรื่องของชีวิต เป็นเรื่องความสนุก ตื่นเต้นและท้าทายน่าศึกษาค้นคว้า เมื่อนั้นการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีก็จะบรรลุผลเพื่อจุดมุ่งหมายการเข้าใจชีวิต

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดีที่สะท้อนภาพสังคมครั้งนี้ จำแนกเป็นงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.7.1 งานวิจัยในประเทศ

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าวรรณคดีวรรณกรรมด้านภาพสะท้อนสังคม ซึ่งมีทั้งการศึกษา วิเคราะห์เรื่องสั้น นวนิยายนิทาน วรรณกรรมพื้นบ้าน วรรณกรรมเพลง และวรรณคดีศาสนา โดยเริ่มจากการศึกษาวิจัยของ อัญชลี พล สงแสง (2545) ที่ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทย ระหว่างพุทธศักราช 2538-2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2538-2542 ในด้านเนื้อหาและรูปแบบ รวมถึงบริบททางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องสั้น

ดังกล่าว จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นในช่วงปีพุทธศักราช 2538-2542 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมใหญ่ๆ คือ ปัญหาครอบครัว เด็กและคนชรา โสเภณี อาชีพการงานของคนในสังคม วิถีชีวิตในเมืองหลวง ความยากจน ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ราชการ การทำธุรกิจ และปัญหาเศรษฐกิจ การเสนอเรื่องด้วยฉากสะท้อนสภาพแวดล้อมของเด็ก โดยแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวและความรุนแรงในสังคมที่คุกคามเด็ก และสะท้อนภาพแวดล้อมของชุมชน โดยแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของคนในท้องถิ่นต่อความเจริญ การตกเป็นทาสของวัตถุ และความเจริญกอบโกยทรัพยากรจากท้องถิ่น การเสียดสีสะท้อนระบบราชการที่ล่าช้าและค่านิยมรับราชการ อีกทั้งสะท้อนวิถีชีวิตในเมืองที่ยากลำบาก รีบเร่ง นิยมวัตถุและภาวะตงงาน นอกจากนี้ยังสะท้อนวิถีชีวิตในชนบท โดยเสียดสีความเจริญที่เข้ามาสู่ชนบท อีกทั้งสะท้อนภาพความยากจน โดยเสียดสีการประเมินคุณค่าของคนรำรวยที่มีต่อคนจน และเสียดสีการทำลายสิ่งแวดล้อม การใช้กระแสสำนึกสะท้อนสภาวะบีบคั้นในจิตใจของคนในสังคม การจบเรื่อง พบว่าเรื่องสั้นจบด้วยความพ่ายแพ้ของตัวละครมากที่สุด โดยสะท้อนให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ของมนุษย์ต่อสามัญสำนึกและคุณธรรม มนุษย์ต่อสถานการณ์ มนุษย์ต่อมนุษย์ มนุษย์ต่อชะตากรรม และมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่วนการจบด้วยความสุข พบว่าตัวละครมักเป็นเด็ก แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนที่มีความหวังต่อเด็ก

ด้านวรรณกรรมประเภทนวนิยายนั้น ปิ่นอนงค์ อัมปะละ (2548) ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทันตามแนววาทกรรมวิเคราะห์ จากนวนิยายของโบทันที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ.2535-2540 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ เกิดแต่ลม ไฟในดวงตา นวลนางข้างเตียง ดาวแต่้มดิน ทิพยดุริยางค์ เพรงกรรม คลื่นเหนือน้ำ ชุ่มสะบันงา และรอยอดีต วิธีการวิเคราะห์วาทกรรมพิจารณาการเดินเรื่องจากตัวละคร ฉาก บทสนทนา และโครงเรื่อง ผ่านคำและประโยค โดยวิเคราะห์ภาพสะท้อน 5 ด้าน คือ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว การศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ และปัญหาสังคม ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนสังคมทั้ง 5 ด้าน เป็นภาพสะท้อนของชนชั้นกลาง ในสังคมเมืองหลวงภายใต้เศรษฐกิจฟองสบู่ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานการบริโภคเพื่อยกระดับฐานะทางสังคม นอกจากนี้สถานภาพของชนชั้นกลางยังเกี่ยวข้องกับสภาวะครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดระดับการศึกษา อาชีพและวิถีชีวิตของคนในสังคมให้แตกต่างกันตามค่านิยมอันเกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้ เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมให้ทันสมัย และแสดงออกทางพฤติกรรมด้วยการใช้ชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ไม่มีการวางแผนตามแนวทางที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาคือ การเกิดปัญหาสังคมที่เป็นผลสะท้อนมาจากการกระทำของคนในสังคม

นอกจากนี้ ขนิษฐา ทินวัฒน์ (2549) ยังได้ทำวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในนวนิยายของดอกไม้สด โดยศึกษาจาก นวนิยายของดอกไม้สดจำนวน 12 เรื่อง ในช่วงปี พ.ศ. 2472-2492 ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษา

แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ การจัดการศึกษา ค่านิยมทางด้านการศึกษาและการดูงานต่างประเทศ ผลของการจัดการศึกษา และการศึกษาของสตรี ส่วนด้านวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกายและการไว้ผม การเข้าสมาคม วัฒนธรรมสมัยรัฐนิยม ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาพบว่า ดอกไม้สดให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเสนอทัศนนะว่าประเทศชาติจะเจริญได้ประชาชนต้องได้รับการศึกษาอย่างดีและเท่าเทียมกัน ส่วนภาพสะท้อนของสังคมด้านวัฒนธรรมพบว่า ดอกไม้สด โดยเสนอทัศนนะว่าแม้อารยธรรมตะวันตก เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย แต่ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยยังคงอยู่และผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ระเบียบปฏิบัติอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะการณ์ของสังคม

ในด้านการศึกษาวิจัยภาพสะท้อนสังคมจากนิทานพื้นบ้านนั้น ปาร์ค เกียง อิ่น (2549) ได้ศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลี โดยมีความมุ่งหมายให้เห็นวิถีชีวิต ประเพณี แนวคิด และความเชื่อของชาวเกาหลี จากการศึกษาในนิทานพื้นบ้านเกาหลี 9 เล่ม โดยคัดเลือกเฉพาะเรื่องที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพสังคมเกาหลีเด่นชัดจำนวน 100 เรื่อง ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ด้านวิถีชีวิต นิทานพื้นบ้านเกาหลีสะท้อนภาพการประกอบอาชีพ อาหาร การกิน การสร้างบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ การศึกษา การคมนาคม และยาพื้นบ้าน ด้านประเพณี นิทานเกาหลีสะท้อนภาพประเพณีการเกิด ประเพณีการสมรส ประเพณีการตาย และประเพณี การเช่นไหว้บรรพบุรุษ ด้านแนวคิด นิทานพื้นบ้านเกาหลีสะท้อนภาพแนวคิดเรื่องความกตัญญู ความเมตตาการุณา ความเฉลียวฉลาด ความซื่อสัตย์ การเชื่อฟัง การเสียสละ ความกล้าหาญ ความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การมีมารยาท ความบริสุทธิ์ของสตรี และการยึดถือความถูกต้อง ด้านความเชื่อ นิทานพื้นบ้านเกาหลีสะท้อนภาพความเชื่อเรื่องโลก เรื่องผี เรื่องเจ้าที่ เรื่องข้อห้าม เรื่องการพยากรณ์ และความเชื่อทางศาสนา การศึกษาสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านสะท้อนให้เห็นสังคมเกาหลีในสมัยโบราณโดยเฉพาะสังคมชนชั้นสามัญเป็นอย่างดี ซึ่งมีวิถีชีวิต ประเพณี แนวคิด และความเชื่อหลายอย่างนั้น ยังคงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวเกาหลียุคปัจจุบัน

ต่อมา ศุภชัย ภักดี (2551) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “นกกกระเต็นตอน : วิเคราะห์ ความเชื่อและภาพสะท้อนของสังคม” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อ และภาพสะท้อนสังคม จากวรรณกรรมเรื่อง นกกกระเต็นตอน ซึ่งชำระโดย พระราชardt โนบล (พิมพ์ นารโท) ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง นกกกระเต็นตอน พบความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากที่สุด รองลงมาคือ ความเชื่อเรื่อง ฤกษ์ ยาม โชคเคราะห์ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องบุคคล ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่อง สุขภาพ และ สวัสดิภาพ ความเชื่อเรื่องหมอดู โหราศาสตร์ และความเชื่อเรื่องสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ สำหรับ ความเชื่อที่ไม่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเพศ และความเชื่อเรื่องความฝัน

การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมพบว่า ผู้แต่งได้สะท้อนภาพของสังคมในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องนี้ ประกอบไปด้วยสภาพความเป็นอยู่ การเมืองการปกครอง ประเพณีและคตินิยม

ด้านการศึกษาภาพสะท้อนสังคมจากวรรณคดีศาสนานั้น วนิดา บำรุงไทย และ เกศรินทร์ คันธมาลา (2554) ได้ศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณคดีเรื่อง "พระสี่เส้ารกลอนสวด" ซึ่งเป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่ได้รับความนิยมแพร่หลายเรื่องหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมุ่งศึกษาด้านภาพสะท้อนสังคมไทย ด้วยกระบวนการวิจัยเอกสารวรรณคดีซึ่งมีเนื้อหามาจากเรื่อง สิวโรชาดก ซึ่งไม่ปรากฏผู้แต่งและระยะเวลาการแต่ง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า นอกจากการสอนข้อธรรมมาแล้ว พระสี่เส้ารกลอนสวด ยังมีจุดเด่นในการบันทึกภาพสังคมไทยในอดีตอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ในด้านการเมืองการปกครอง สะท้อนการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และคุณลักษณะและบทบาทของกษัตริย์ในบางประการ ด้านเศรษฐกิจ สะท้อนว่า สังคมไทยโบราณประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก ในด้านครอบครัว สะท้อนความสัมพันธ์อันอบอุ่นของสถาบันครอบครัว และบทบาทของสตรีในฐานะภรรยา ส่วนด้านวัฒนธรรม สะท้อนราชประเพณี วิถีชีวิต และทั้งความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ด้านการศึกษา แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยในอดีตมีพุทธศาสนาและครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญในการสั่งสอนอบรม ทั้งนี้ ผลการศึกษาทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความนึกคิดส่วนหนึ่งของบรรพชนไทย ทั้งได้ตระหนักว่า สังคมไทยมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่บางประการที่ดั่งงาม แต่บางสิ่งบางอย่างได้เสื่อมสูญไปแล้วจากวิถีชีวิตปัจจุบัน

ในด้านวรรณกรรมเพลงนั้น ชรินทร์ อินทสุวรรณ์ (2554) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของประจวบ วงศ์วิชา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ของประจวบ วงศ์วิชา โดยศึกษาจากผลงานเพลงจำนวน 100 เพลง ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนด้านครอบครัว พบการห่วงใยเอื้ออาทรต่อกันของคนในครอบครัว สามีที่มีภรรยาหลายคนทำให้มีปัญหาการเงิน ภาพสะท้อนทางการศึกษา พบว่า นิยมให้บุตรหลานศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ พบว่ามีการประกอบอาชีพ เช่น ทำสวนยาง สวนกาแฟ ประมง เป็นต้น และเศรษฐกิจกล่าวถึงภาวะความยากจน และผลกระทบของเศรษฐกิจระดับโลก ภาพสะท้อนด้านการเมืองการปกครอง พบว่ามีความคาดหวังของสังคมต่อนักการเมือง และภาพลักษณ์ของนักการเมืองที่เป็นแบบอย่างที่ดี ภาพสะท้อนด้านความเชื่อและศาสนา พบว่ามีความเชื่อไม่น้อยกว่า 14 เรื่อง เช่น พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ฤกษ์ยาม กฎแห่งกรรม เป็นต้น ศรัทธาต่อบุคคลในพุทธศาสนา เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นต้น ภาพสะท้อนด้านประเพณี พบว่ามีประเพณีส่วนบุคคล ประเพณีส่วนรวม ภาพสะท้อนด้านภาษาถิ่นได้ พบว่าใช้ภาษาถิ่นได้มีจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คำ ซึ่งบางคำปรากฏในเพลงหลายเพลง ภาพสะท้อน

ด้านศิลปะการแสดง พบว่ามีหนังตะลุง และมโนราห์ ภาพสะท้อนด้านอื่นๆ พบว่า มีด้านพืช ผัก ผลไม้ อาหารพื้นบ้าน สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว ภัยจากธรรมชาติ

นอกจากนี้ ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์ วิทยา บุษบงค์ และ ชวนากร จันนาเวช (2557) ยังได้ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม : กรณีหนังสือ “สังข์ศิลป์ชัย” ฉบับภาคใต้ โดยเป็นการศึกษาวิเคราะห์หนังสือชุดเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ฉบับสถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยทักษิณ ลักษณะคำประพันธ์ที่พบเป็น กาพย์สุรางคนางค์ 28 และกาพย์ยานี 11 จากการศึกษาข้อมูลเอกสารพบว่ามีการใช้วรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยในพิธีกรรมภาคใต้ เช่น โนราโรงครู (ไหว้ครูโนราห์) ในตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง และใช้เรียกชื่อตำราหนึ่งในการร่ำโนราห์ด้วย จากการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในเอกสารโบราณฉบับดังกล่าว พบว่า มีองค์ประกอบเชิงซ้อน 9 ประเด็น ได้แก่ 1. การเอาตัวรอดของตัวละครประกอบ 2. ภูมิทัศน์บ้านเมือง 3. การพนัน ได้แก่ สกา การเล่นที่สามัญชนไม่รู้จัก และสกา การเล่นของชนชั้นสูง 4. ด้านพิธีกรรม ได้แก่ การปลงศพ การขอขมา การรับขวัญ และพิธีพลีเทวดา 5. ความเชื่อโชคลาง ได้แก่ ดวงดาวและคำทำนาย จิ้งจกจก และการเขม่น 6. อบายมุข 7. สีนบน 8. การรักษาพยาบาล และ 9. ตลาด ทั้งนี้วรรณกรรมเรื่องสังข์ศิลป์ชัยอาจมีแพร่กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย หรืออาจปรากฏนอกเหนือพรมแดนแห่งรัฐในมิติประเทศของภูมิภาคอาเซียน หากแตกต่างกันเพียงด้านฉันทลักษณ์และกลวิธีการแต่งในแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละวัฒนธรรม หรือแม้แต่กระทั่งนามที่เรียกขานเท่านั้น

2.7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมในต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าวรรณคดีวรรณกรรมด้านภาพสะท้อนสังคมจากบทกวีและนวนิยายที่หลากหลาย โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยของ Putra, I Nyoman Darma (2003) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง A literary mirror : Balinese reflections on modernity and identity in the twentieth century ซึ่งว่าด้วยเรื่องวรรณกรรมซึ่งเป็นภาพสะท้อนบาทลีในความทันสมัยและความเป็นตัวตนในศตวรรษที่ยี่สิบ การศึกษาดังกล่าวพบประเด็นภาพสะท้อนสังคมบาทลีจากวรรณกรรมอย่างหลากหลาย อาทิ ความตึงเครียดระหว่างวรรณกรรมชาติและระดับภูมิภาค ความมุ่งมั่นของสังคมและการสะท้อนภาพของตัวตน การพัฒนาของวรรณกรรมอินโดนีเซีย ภาพรวมประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคม ระยะเวลาการปฏิบัติแห่งชาติ บทกวีจากช่วงการปฏิบัติในยุคอาณานิคม บทกวีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางเพศ การแสดงออกของความกังวลทางสังคม การสูญเสียดินแดนและเอกลักษณ์ พื้นที่วัดและการสูญเสียวัฒนธรรม โศกนาฏกรรมของการแต่งงาน ความขัดแย้งและปัญหาวรรณะเพศ ปัญหาทางเพศในวาทกรรมสาธารณะ ตลอดจนประเด็นตัวตนของหญิงและความเท่าเทียมทางเพศ

ด้านการศึกษากาพย์สะท้อนสังคมจากนวนิยายนั้น Katharina Volckmer (2014) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Society and its outsiders in the novels of Jakob Wassermann เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและมุมมองแวดล้อมในนวนิยายของ Jakob โดยผลการศึกษาพบว่า Jakob พยายามที่จะวาดภาพสังคมเยอรมันในบริบททางประวัติศาสตร์ ซึ่งความสนใจของสังคมแวดล้อมส่วนใหญ่มุ่งเป้าไปที่ชาวยิว ผู้หญิง เด็กและคนรักร่วมเพศ โดย Jakob เน้นประสบการณ์ในสังคมที่ถูกครอบงำโดยคนต่างชาติ หรือการที่เด็กถูกผู้ใหญ่ครอบงำ แนวคิดเหล่านี้ได้ถูกค้นพบและนำไปสู่ความเข้าใจใหม่ในรูปแบบความสัมพันธ์ของคนอกกับสังคม นอกจากนี้ยังสะท้อนออกในด้านของบุคคลภายนอกที่มีความสนใจในภาพของตัวละคร ในขณะที่ตัวละครจะกลายเป็นกระจกสะท้อนสังคมที่มีการรวมกันซับซ้อนมากขึ้น

จากงานวิจัยด้านการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านกาพย์สะท้อนสังคมข้างต้น ประมวลได้ว่า การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านกาพย์สะท้อนสังคมนั้นจะช่วยให้ผู้ศึกษาและผู้อ่านวรรณคดีได้ความรู้และแนวคิดต่างๆ อันส่งผ่านมาจากผู้เขียนและสังคมในบริบทยุคสมัยของวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ทั้งด้านสภาพสังคม วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ คติธรรมคำสอนต่างๆ อุดมคติ ค่านิยม ตลอดจนทัศนคติของผู้เขียนและสังคมในยุคสมัยนั้นๆ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ได้แล้ว ก็จะนำไปสู่กระบวนการเข้าถึงวรรณคดี ซึ่งหมายรวมถึง แนวคิดคุณค่าต่างๆ ที่วรรณคดีเรื่องนั้นต้องการสะท้อนมายังผู้อ่าน อันจะนำพาผู้อ่านหรือผู้เรียนวรรณคดีไปสู่การอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ตลอดจนส่งเสริมกระบวนการคิด กระบวนการสร้างความรู้ อันจะส่งผลให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วรรณคดี ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้จะได้นำแนวคิดการศึกษาวเคราะห์ข้างต้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วรรณคดีไทย ที่เน้นกระบวนการอ่านวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านกาพย์สะท้อนสังคม เพื่อให้ นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทยสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีด้านกาพย์สะท้อนสังคมไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาปรัชญาทางการศึกษา ทฤษฎีแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนในเรื่องนั้นๆ เพื่อนำไปกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดการเรียนรู้และออกแบบกระบวนการลำดับขั้นสำคัญในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนารูปแบบให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนจะช่วย

ทำให้ลดเวลาในการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับสารสนเทศที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับความสามารถพื้นฐานและระดับที่แตกต่างกันของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ ความเชื่อมั่น และความพึงพอใจระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

3.1 ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้ มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการสอน รูปแบบการเรียนการสอน และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในงานวิจัยครั้งนี้ เลือกลงชื่อเรียก รูปแบบการเรียนรู้ โดยนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ไว้ประมวลได้ดังนี้

Saylor and others (1981: 271) ได้ให้คำจำกัดความของรูปแบบการเรียนรู้ไว้ โดยสรุปว่า หมายถึง แบบหรือแผนของการสอนที่มีการจัดกระทำพฤติกรรมขึ้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อจุดหมายหรือเน้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง

Cole (1987: 2) กล่าวว่า คำว่ารูปแบบหรือทฤษฎี หมายถึง ภาพในอุดมคติ (ideal picture) หรือแผนของการทำงาน (working plan) ซึ่งใช้ในกระบวนการอธิบายกระบวนการสำคัญของการสอน รูปแบบการสอนจึงเป็นหัวข้ออย่างย่อของลักษณะสำคัญ ที่ใช้อธิบายการสอนในเชิงปฏิบัติ

Gunter, Esters and Schwab (1995) อธิบายว่า รูปแบบการเรียนรู้เป็นพิมพ์เขียวหรือต้นแบบซึ่งจะประกอบด้วยลำดับการสอนสำคัญอันจะนำไปสู่ผลที่ต้องการ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนจะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนการสอนสำคัญที่ออกแบบไว้

Anderson (1997: 521) อธิบายว่า รูปแบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการออกแบบการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประกอบด้วยหลักการของรูปแบบที่ระบุทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ และข้อมูลอื่นๆ ที่สนับสนุนให้การใช้รูปแบบประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนารูปแบบการสอนนั้น จะมุ่งเน้นกระบวนการออกแบบและผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบนั้นๆ

Arend (1997: 6) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้มีความหมายรวมถึงวิธีการและทักษะการสอนแบบต่างๆที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการสอนจึงมีความหมายกว้างกว่ากลยุทธ์การสอนหรือวิธีสอน

Joyce and Weil (2000: 6-7) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ โดยสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ คือ แผน (Plan) หรือแบบแผน (Pattern) ที่ผู้สอนสามารถใช้เพื่อการสอนโดยตรงในห้องเรียน หรือการสอนเป็นกลุ่มย่อย รูปแบบการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

บุญชม ศรีสะอาด (2537: 140) อธิบายว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมการสอนหรือวิธีสอน รวมถึงโครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่ใช้ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

กมล โพธิ์เย็น (2547: 43) ได้ศึกษาหลักการและรูปแบบการเรียนการสอนจากนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วสรุปหลักการได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนหมายถึง แบบแผนของการจัดการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ผ่านขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีหลักปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี หรือความเชื่อเป็นพื้นฐาน มีองค์ประกอบต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

วิณา ประชากุล และ ประสาท เนื่องเฉลิม (2554: 110) ได้สรุปเกี่ยวกับหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนสามารถนำเสนอในรูปแบบโครงสร้างหรือแบบแผนที่แสดงกระบวนการ ขั้นตอนและกิจกรรมการสอนเอาไว้อย่างเป็นระบบและสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละขั้นตอนจะระบุหรือบ่งบอกถึงพฤติกรรมการเรียนรู้จากการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สอนมองเห็นกระบวนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทิศนา แคมมณี (2557: 221-222) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่าหมายถึง สภาพลักษณะ การจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎีหลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญๆ ดังนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนนั้น ๆ
2. มีการบรรยาย หรืออธิบายสภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำไปเรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้การเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากนิยามรูปแบบการเรียนรู้ข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการออกแบบอย่างมีระบบ โดยมีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องนั้นๆ รูปแบบการสอนจะระบุขั้นตอนสำคัญตลอดจนรายละเอียดการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนสำคัญนั้นๆ ซึ่งผ่านการศึกษาทดลองใช้และเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ

3.2 ประเภทของรูปแบบการเรียนรู้

การที่ผู้สอนจะสามารถออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในประเภทของรูปแบบการสอนซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีจุดมุ่งหมายและวิธีการที่แตกต่างกัน ดังนั้นนักการศึกษาได้ศึกษาและนำเสนอไว้ดังนี้

Saylor, Alexander and Lewis (1981: 271-293) แบ่งรูปแบบการเรียนรู้เป็น 5 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เช่น การบรรยาย การอภิปราย การสืบสอบ เป็นต้น
2. รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพและเทคโนโลยี เช่น บทเรียนโปรแกรม และแบบฝึกทักษะ เป็นต้น
3. รูปแบบที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของมนุษย์หรือกระบวนการ เช่น บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง เป็นต้น
4. รูปแบบที่เกี่ยวกับบทบาทในสังคมหรือกิจกรรม เช่น รูปแบบการพัฒนากิจกรรมในชุมชน รูปแบบการสืบสอบเป็นกลุ่ม เป็นต้น
5. รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจและความต้องการหรือกิจกรรม เช่น รูปแบบการเรียนรู้โดยอิสระ รูปแบบการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

Cole (1987: 2-7) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้ 6 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบที่เน้นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (The Personal Characteristics Model) รูปแบบนี้มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของครู เพื่อให้มีคุณลักษณะความเป็นครู เช่น ความรัก ความเมตตา ความมีคุณธรรม เป็นต้น
2. รูปแบบแนวพฤติกรรมนิยม (The Behavior Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการวางเงื่อนไขในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น การเสริมแรงด้วยรางวัล หรือการลงโทษ เป็นต้น

3. รูปแบบที่เน้นการฝึกทักษะการสอน (The Teaching Skills Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาครูให้มีทักษะการสอนโดยเฉพาะในการเริ่มต้นเป็นครู เช่น ทักษะการอธิบาย ทักษะการใช้คำถาม ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะการสรุปทบทเรียน เป็นต้น

4. รูปแบบที่เน้นบทบาทของครูผู้สอน (The Role Model) รูปแบบนี้เน้นการดัดบทบาทอื่นๆ มาให้ครูปฏิบัติการสอน โดยครูอาจเป็นผู้แนะนำ ผู้นิเทศก์ หรือผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การสอน

5. รูปแบบที่เน้นกลวิธีหรือเทคนิควิธี (The Subject Methods or Techniques Model) รูปแบบนี้เน้นการใช้เทคนิคเฉพาะ หรือวิธีการสอนที่เจาะจงในการสอนแต่ละเรื่องที่มีความแตกต่างกัน

6. รูปแบบเน้นหลักการสอน (The Teaching Principles Model) รูปแบบนี้มุ่งเน้นหลักการสอน ซึ่งช่วยให้ครูตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์ วิธีการและเทคนิคการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่จะสอน

นอกจากนี้ Cole และ Chan (1994 : 6-11) ยังได้เสนอกลุ่มประเภทของรูปแบบการเรียนรู้ เพิ่มจากการศึกษาของ Cole ในปี 1987 อีก 2 กลุ่มประเภท ได้แก่

1. กลุ่มรูปแบบการเรียนการสอนประเภท Process-product model ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นบทบาทการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน

2. กลุ่มรูปแบบการเรียนการสอนประเภท Reflective teacher model ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมคุณค่าของกระบวนการทางปัญญา การคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดอย่างเป็นระบบ

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2531: 71-75) ได้จำแนกรูปแบบการเรียนการสอนเป็น 4 กลุ่ม สรุปความได้ดังนี้

1. รูปแบบการสอนที่เน้นตัวบุคคล (Personal models)

รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เน้นด้านการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านบุคลิกภาพ อารมณ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าและการปรับตัวให้อยู่รอดในสังคมได้ รูปแบบการสอนที่เน้นตัวบุคคล ประกอบด้วยรูปแบบย่อย ๆ อีกประมาณ 5 รูปแบบ ดังนี้

1.1 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Synectics เจ้าของทฤษฎี คือ William Gordon

1.2 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Classroom Meeting เจ้าของทฤษฎี คือ William Glasser

1.3 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Awareness training เจ้าของทฤษฎี คือ William Schutz and Fritz

1.4 รูปแบบการสอนแบบ Conceptual systems เจ้าของทฤษฎี คือ David Hunt

1.5 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Non-directive teaching เจ้าของทฤษฎี คือ Carl

Rogers

2. รูปแบบการสอนที่เน้นพฤติกรรม (Behavioral models)

รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เน้นการนำทฤษฎีการเรียนรู้มาปรับใช้ โดยนำทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมมาเป็นแนวทางให้เกิดการเรียนรู้ คือการปรับพฤติกรรม โดยใช้สิ่งเร้ากับการเสริมแรงเข้ามาช่วย รูปแบบการสอนที่เน้นพฤติกรรม ประกอบด้วยรูปแบบย่อย ๆ อีก 6 รูปแบบ ดังนี้

2.1 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Direct training เจ้าของทฤษฎี คือ Robert M.Gagne

2.2 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Contingency management เจ้าของทฤษฎี คือ

B.F. Skinner

2.3 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Stress Reduction เจ้าของทฤษฎีนี้ คือ Rimm and

Master, and wolpe

2.4 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Self-control relaxation เจ้าของทฤษฎี คือ

B.F. Skinner, Rimm and masters and Wolpe

2.5 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Assertive training (Verbal, non verbal) เจ้าของ

ทฤษฎี คือ Wolpe, Lasarus Salter

2.6 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Operant conditioning เจ้าของทฤษฎี คือ B.F. Skinner

3. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการความรู้ (Information processing models)

รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เน้นสมรรถภาพด้านวิชาการ กระบวนการทางความคิดสามารถจำแนกแยกแยะข้อมูลต่างๆ ได้ ตลอดจนการพัฒนาและการวิเคราะห์หมโนทัศน์ รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการความรู้ ประกอบด้วยรูปแบบการสอนย่อยๆ อีก 8 รูปแบบ ดังนี้

3.1 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Concept attainment เจ้าของทฤษฎี คือ Jerome

Bruner

3.2 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Inductive thinking เจ้าของทฤษฎี คือ Hilda Taba

3.3 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Cognitive growth เจ้าของทฤษฎี คือ Jean Piaget,

Irving Segel, Edmund Sullivan and Lawrence Kohberg

3.4 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Inquiry training เจ้าของทฤษฎี คือ Richard Suchman

3.5 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Memory เจ้าของทฤษฎี คือ Harry Lorayne

3.6 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Scientific inquiry เจ้าของทฤษฎี คือ Joseph J.

Schwab

3.7 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Advance organizer เจ้าของทฤษฎี คือ David Ausubel

3.8 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Developmental เจ้าของทฤษฎี คือ Jean Piaget, Irving Segel and Edmund Sullivan

4. รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction models)

รูปแบบการสอนกลุ่มนี้เน้นความสำคัญด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ การปรับตนเองให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุข รูปแบบการสอนที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมประกอบด้วยรูปแบบการสอนย่อยๆ อีก 6 รูปแบบ ดังนี้

4.1 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Social Inquiry เจ้าของทฤษฎี คือ Byron Massialas and Benjamin Cox

4.2 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Jurisprudential เจ้าของทฤษฎี คือ Donald Oliver and Oliver and James P. Shaver

4.3 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Group investigation เจ้าของทฤษฎี คือ Herbert Thelen and Jonh Dewey

4.4 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Laboratory method เจ้าของทฤษฎี คือ National Training Laboratory (NTL)

4.5 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Role playing เจ้าของทฤษฎี คือ Fannie Shaftel and George shaftel

4.6 รูปแบบการสอนย่อยแบบ Social simulation เจ้าของทฤษฎี คือ Serene Boocock and Harold Guetzkow

Joyce and Weil (2000: 13-28) ได้จำแนกรูปแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภทสรุปความได้ดังนี้

1. ประเภทที่เน้นการประมวลผลข้อมูล (The information processing family)

รูปแบบการสอนนี้มุ่งเน้นการค้นหาปัญหาและประมวลผลสาเหตุที่มาของปัญหา กระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด เช่น ความคิดสร้างสรรค์ และสร้างมโนทัศน์และทดสอบสมมุติฐาน บางรูปแบบมุ่งพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา ตัวอย่างของรูปแบบการเรียนการสอนประเภทนี้ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนแบบสืบสอบ รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ เป็นต้น

2. ประเภทที่เน้นการพัฒนาบุคคล (The personal family)

รูปแบบการสอนนี้เน้นการพัฒนาตัวบุคคลให้เป็นผู้ที่ความคิดเข้าใจตัวเอง มีทัศนคติด้านบวก มีค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม มีความรับผิดชอบ ตัวอย่างรูปแบบการเรียนการสอนประเภทนี้

ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนแบบฝึกความตระหนักรู้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบไม่สั่งการ เป็นต้น

3. กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The social family)

รูปแบบการสอนนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมให้บุคคลมีส่วนร่วมกับผู้อื่นโดยยึดหลักการประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล และเน้นกระบวนการแก้ปัญหา ตัวอย่างรูปแบบการเรียนการสอนประเภทนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนประเภทสืบสอบ ทั้งแบบกลุ่มสืบสอบ และแบบสืบสอบทางสังคมศาสตร์

4. กลุ่มที่เน้นการปรับพฤติกรรม (The behavioral systems family)

รูปแบบการสอนนี้ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นฐานการคิด เพื่อมุ่งพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนและทักษะปฏิบัติ ตัวอย่างรูปแบบการเรียนการสอนประเภทนี้ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนสถานการณ์จำลอง รูปแบบการเรียนการสอนแบบรู้แจ้ง เป็นต้น

ทิสนา แคมมณี (2547: 224-272) ได้จัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน 5 ประเภทสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งเนื้อหาสาระนั้นอาจอยู่ในรูปของข้อมูล ข้อเท็จจริง มโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด เช่น รูปแบบการเรียนการสอนเชิงมโนทัศน์ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของกานเย รูปแบบการเรียนการสอนโดยการนำเสนอ มโนทัศน์กว้างล่วงหน้า เป็นต้น

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม รูปแบบการเรียนการสอนโดยการชักจูง เป็นต้น

3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psycho-motor domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกต่างๆ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน แฮร์โรว์ และเดวีส์ เป็นต้น

4. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ (process skills) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินการต่างๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้ กระบวนการคิดต่างๆ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการ การคิดสร้างสรรค์ หรือกระบวนการทางสังคม เช่น รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์

5. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ (integration) เป็นรูปแบบที่พยายามพัฒนาการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของผู้เรียนไปพร้อมๆ กัน โดยใช้การบูรณาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ เช่น รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของนักการศึกษาข้างต้น ประมวลได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ สามารถจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. รูปแบบการสอนที่เน้นด้านบทบาทพฤติกรรม จำแนกเป็น บทบาทของผู้สอน และบทบาทผู้เรียน 2. รูปแบบการสอนที่เน้นหลักการสอนและเทคนิควิธีสอน 3. รูปแบบการเรียนการสอนที่มีจุดเน้นเฉพาะ จำแนกเป็นด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านจิตพิสัย และ 4. รูปแบบการสอนที่เน้นด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งจากกลุ่มประเภทของรูปแบบการเรียนการสอนข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้ออกแบบต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนตามกระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนแต่ละแบบ

3.3 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้

เมื่อผู้สอนได้ศึกษาและเตรียมวางแผนออกแบบรูปแบบการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนจะต้องสร้างรูปแบบการเรียนรู้ โดยระบุและเขียนองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนผู้เรียน ตลอดจนผู้ใช้รูปแบบการเรียนรู้ มีความเข้าใจและสามารถดำเนินการเรียนการสอนได้ตามรูปแบบที่กำหนด ทั้งนี้ นักการศึกษาได้ระบุถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ ดังนี้

Weil, Joyce and Kluwin (1978: 2) ระบุถึงองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย หลักการ ที่มีทฤษฎีแนวคิดรองรับน่าเชื่อถือ กิจกรรมการเรียนการสอน และวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น

Saylor and others (1981) ได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา และการประเมินผล

Gunter, Esters and Schwab (1990: 67-68) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนรู้ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้อันมีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และสะท้อนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Arend (1997: 6-8) ระบุว่า รูปแบบการเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์และขั้นตอนการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้

Kemp, Morrison and Ross (1998: 4-5) อธิบายว่า รูปแบบการเรียนรู้ประกอบด้วย การอธิบายสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผล

Joyce and Weil (2000: 13-14) อธิบายว่ารูปแบบการเรียนรู้ประกอบด้วย ทฤษฎี หลักการ และมโนทัศน์ของรูปแบบ ขั้นตอนและกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจนผลลัพธ์ของผู้เรียน

นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Joyce and Weil (2002) ประกอบด้วย

1. รูปแบบการสอนจำเป็นต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
2. ก่อนนำรูปแบบการสอนไปใช้ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

3. การพัฒนารูปแบบการสอนอาจออกแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือเพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

4. การพัฒนารูปแบบการสอนจะมีจุดมุ่งหมายหลักในการสอนเฉพาะเนื้อหา การนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นอาจทำได้แต่ควรพิจารณาปรับประยุกต์ให้เหมาะสม

ทิตินา แคมมณี (2545: 219-220) อธิบายว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อพื้นฐานของรูปแบบ
2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้าน ปรัชญา ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานของรูปแบบ องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ได้แก่ การดำเนินการต่างๆ รวมถึงหลักการสอน กระบวนการ และเทคนิควิธีสอน และองค์ประกอบด้านการวัดประเมินผลและการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

3.4 หลักการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

การพัฒนาและออกแบบรูปแบบการเรียนรู้จำเป็นต้องวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยที่จะส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจการเรียนรู้ของผู้เรียน และทรัพยากรสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจน

การออกแบบกระบวนการและการวัดประเมินผลเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังที่นักการศึกษาได้ให้หลักการพัฒนารูปแบบการสอนไว้ดังนี้

Saylor and others (1981: 294-299) ได้เสนอสิ่งที่ควรพิจารณาในการเลือกและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ คือ

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Goals and Objective being Sought) คือ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมรายวิชา หน่วยของงานหรือเนื้อหา ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอน
2. โอกาสในการบรรลุเป้าหมาย (maximize opportunities to achieve multiple goals) คือต้องพยายามจัดหรือเลือกกิจกรรมที่จะช่วยให้มีโอกาสในการบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด
3. แรงจูงใจของผู้เรียน (student motivation) ผลสำเร็จของการใช้รูปแบบการสอนมักขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จึงต้องคำนึงถึงการจูงใจผู้เรียนให้สนใจและสนุกกับการเรียน
4. หลักการเรียนรู้ (principle of learning) การสอนต้องพิจารณาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานด้วย เช่น การจูงใจ การเสริมแรง การพัฒนาเจตคติและค่านิยม เป็นต้น
5. เครื่องมือ และทรัพยากร (Facilities, Equipment, and Resources) ต้องเลือกใช้การบริหารจัดการ สถานที่ อุปกรณ์และทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถส่งเสริมการใช้รูปแบบการสอน

Johnson and Foa (1989: 21) กล่าวว่า การออกแบบการเรียนรู้หรือการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้เรียน เพื่อนำไปออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) จากนั้นจึงนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้เพื่อประเมินว่าบรรลุเป้าหมายสอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือไม่ โดยการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จะประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้น เรียงตามลำดับ ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นการกำหนดความต้องการจำเป็นของผู้เรียน
- ขั้นที่ 2 ขั้นการออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน
- ขั้นที่ 3 ขั้นการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้
- ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

Dick และ Carey (1991) กล่าวถึงการออกแบบการเรียนรู้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กำหนดเป้าหมายผลลัพธ์ของการเรียนการสอน โดยพิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก
2. กำหนดและวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียน
3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนและบริบทที่เกี่ยวข้อง

4. กำหนดและเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม โดยระบุทักษะที่จะเกิดขึ้นกับ ผู้เรียน รวมถึงกำหนดเกณฑ์ประเมินความสำเร็จของผู้เรียนด้วย

5. สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการพัฒนา เครื่องมือนี้ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

6. สร้างและพัฒนาวิธีการสอน เลือกวิธีการเรียนการสอน กำหนดกิจกรรมที่ผู้เรียนต้อง ปฏิบัติ และกำหนดแนวทางการให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับผู้เรียน

7. สร้างคู่มือ แบบเรียน สื่อการเรียนการสอน

8. สร้างและพัฒนาแบบประเมินผลย่อย ได้แก่ การประเมินแบบรายเดี่ยว รายกลุ่ม และแบบภาคสนาม

9. สะท้อนกลับข้อมูลการวัดประเมินผลย่อยให้ผู้เรียนรับทราบ

10. ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวม เพื่อการแก้ไขปรับปรุงและ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนต่อไป

Kemp และ Ross (1994) ระบุถึงองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาออกแบบรูปแบบ การเรียนรู้ ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย ของการออกแบบการจัดการเรียนการสอน

2. ดำเนินการทดสอบปัญหาและลักษณะสำคัญของผู้เรียน เพื่อการดูแลเอาใจใส่ระหว่าง การเรียนโดยเฉพาะ

3. กำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ และวิเคราะห์งานที่จะกำหนดให้ผู้เรียนทำ เพื่อนำไปสู่ การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ทั่วไป

4. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียน

5. วิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้

6. ออกแบบวิธีการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่ตั้งไว้

7. วางแผนเตรียมการจัดการเรียนการสอน

8. สร้างและพัฒนาเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้

9. วิเคราะห์และเลือกใช้ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้

Smit and Ragan (1999) อธิบายว่า หัวใจสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ คือการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ซึ่งเป็นกระบวนการหรือการเปลี่ยนแปลง จากหลักการเรียนรู้และการสอนมาสู่การวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอนหรือสื่อการสอน และกิจกรรมการเรียน

นอกจากนี้ Joyce และ Weil (2000); Joyce, Weil และ Calhoun (2009) ได้นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (Orientation to the Model)

หลักการของรูปแบบการเรียนรู้เป็นการอธิบายที่มาของรูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎีและข้อสมมติฐานที่รองรับรูปแบบ หลักการและมโนทัศน์สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน

ตอนที่ 2 รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้ (The Model of Teaching)

รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้เป็นการอธิบายรายละเอียดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1 ขั้นตอนของรูปแบบ (syntax / Phases) เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับลำดับกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 ระบบของการมีปฏิสัมพันธ์ (Social system) เป็นการอธิบายบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และระหว่างนักเรียนกับเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งในแต่ละความสัมพันธ์บทบาทของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป เช่น เป็นผู้นำกิจกรรม ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้ให้การแนะแนว เป็นแหล่งข้อมูล เป็นต้น

2.3 หลักการแสดงการโต้ตอบ (Principle of Reaction) เป็นการอธิบายวิธีการแสดงออกของครูต่อผู้เรียน เช่น การจูงใจโดยการให้รางวัล หรือการพัฒนาความคิดโดยการให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2.4 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน (Support system) เป็นการอธิบายเงื่อนไขต่างๆ ที่จะส่งผลดีต่อการใช้รูปแบบการเรียนรู้นั้นๆ เช่น รูปแบบการสอนแบบทดลองในห้องปฏิบัติการจำเป็นต้องใช้ผู้นำการทดลองที่ได้รับการฝึกปฏิบัติมาอย่างดี รูปแบบการเรียนการสอนแบบฝึกทักษะ จะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติที่ใกล้เคียงสภาพการทำงานจริง เป็นต้น

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ (Application)

การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้เป็นการให้คำแนะนำและตั้งข้อสังเกตการณ์ในการใช้รูปแบบการเรียนรู้นั้นให้เกิดประสิทธิผล โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและระดับวัยผู้เรียน

ตอนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects)

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นการระบุผลที่จะเกิดกับผู้เรียนจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ทั้งผลทางตรงซึ่งเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอน และผลทางอ้อมซึ่งถือว่าเป็นผลพลอยได้จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ทิศนา แชมมณี (2552 : 201-204) ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนในการสร้างระบบการเรียนการสอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาหรือการสร้างระบบหรือรูปแบบการเรียนการสอนให้ชัดเจน
2. ศึกษาหลักการ/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัดการความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้รอบคอบขึ้นซึ่งจะทำให้รูปแบบหรือระบบมีความมั่นคงขึ้น
3. ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ระบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง
4. กำหนดองค์ประกอบระบบ ได้แก่ การพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ
5. จัดกลุ่มองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้มาจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและดำเนินการในขั้นต่อไป
6. จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เป็นขั้นต้องใช้ความคิดรอบคอบมาก ผู้สร้างระบบต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขึ้นต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อนหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานไปได้
7. จัดผังระบบ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองขององค์ประกอบต่างๆ
8. ทดลองใช้ระบบเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น
9. ประเมินผล ได้แก่ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบใดๆ แล้วได้ผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
10. ปรับปรุงระบบ นำผลการทดลองใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

จากแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างก้าวหน้าข้างต้น ประมวลได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่จะสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพนั้น จะต้องประกอบด้วยหลักการพื้นฐานของรูปแบบ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญและจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน จากนั้นจึงเป็นการอธิบายถึงกระบวนการหรือวิธีการสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งรวมถึง บทบาทของครูและผู้เรียน ตลอดจนปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ถัดมาเป็นองค์ประกอบด้านการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ ซึ่งหมายรวมถึงวิธีดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ และองค์ประกอบสุดท้ายเป็นการสะท้อนถึงผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งได้มาจากการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรม ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำหลักการพัฒนารูปแบบการสอนของ Joyce, Weil และ Calhoun (2009) ไปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านสังคม ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ (Orientation to the Model)
2. รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้ (The Model of Teaching)
3. การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ (Application)
4. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects)

ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะสามารถนำไปจัดระบบเพื่อส่งเสริมให้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกสามารถส่งเสริมความสามารถในการอ่านวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4. แนวคิดเกี่ยวกับเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence)

เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ เป็นคำที่มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Practical Intelligence ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในแนวคิดที่มาจากทฤษฎีไตรอาร์ชิก หรือทฤษฎีเขาวนปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ที่ Sternberg พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1985 (Sternberg, 1985, อ้างถึงใน กมล โปธิเย็น, 2547: 52) ทฤษฎีไตรอาร์ชิกนี้เป็นทฤษฎีที่อธิบายเขาวนปัญญาหรือสมรรถภาพสมอง ซึ่งองค์ประกอบของเขาวนปัญญาแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน หรือ 3 ทฤษฎีย่อย ซึ่งแต่ละทฤษฎีย่อยจะมีหน้าที่และมีการทำงานของเขาวนปัญญาหรือสมรรถภาพของสมอง (Sternberg, 1985: 1999) ดังหลักการต่อไปนี้

4.1 องค์ประกอบของทฤษฎีเขาวนปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์

4.1.1 ทฤษฎีย่อยด้านองค์ประกอบทางความสามารถ (Componential Subtheory)

ทฤษฎีย่อยด้านองค์ประกอบทางความสามารถเป็นการอธิบายกระบวนการประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งควบคุมการสร้างภาพในใจ (Internal representation) หรือสัญลักษณ์ต่างๆที่บุคคลได้รับ ซึ่งกระบวนการนี้จะทำหน้าที่ส่งข้อมูล (Translate) จากประสาทสัมผัสไปยังมโนทัศน์ (Conceptual representation) หรือส่งผ่านข้อมูลจากมโนทัศน์ในสมองไปยังอวัยวะต่างๆ (Motor output) ทั้งนี้ทฤษฎีย่อยด้านองค์ประกอบทางความสามารถนั้นจำแนกตามลักษณะหน้าที่ได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

4.1.1.1 องค์ประกอบด้านการคิดขั้นสูง (Metacomponents)

องค์ประกอบการคิดขั้นสูงเป็นองค์ประกอบในการคิดสั่งการ (Executive process) ซึ่งใช้ในการวางแผน ควบคุมการปฏิบัติงานและออกคำสั่งไปยังองค์ประกอบทางความสามารถชนิดอื่นๆ ประกอบด้วยกระบวนการทำงาน 7 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหา 2) การจำกัดความปัญหา 3) การสร้างกลวิธีในการแก้ปัญหา 4) การจัดการระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 5) การจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการแก้ปัญหา 6) การตรวจสอบการแก้ปัญหา และ 7) การประเมินผลการแก้ปัญหา

4.1.1.2 องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Performance components)

องค์ประกอบด้านการปฏิบัติเป็นกระบวนการลงมือปฏิบัติหรือใช้กลวิธีต่างๆ ในการแก้ปัญหา ซึ่งทำงานควบคู่ไปกับองค์ประกอบด้านการคิดขั้นสูง องค์ประกอบด้านการปฏิบัติจำแนกเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเข้ารหัส ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้สิ่งเร้าและเก็บข้อมูลใหม่ 2) การรวมและการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่รวมหรือเปรียบเทียบข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับเพื่อสร้างกลวิธีในการแก้ปัญหา 3) การตอบสนอง ซึ่งเป็นการพิจารณาระยะเวลาในการตอบสนองเมื่อบุคคลเผชิญกับงานหรือปัญหา

4.1.1.3 องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ (Knowledge-acquisition components)

องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ซึ่งจำแนกออกเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเลือกเข้ารหัส เป็นการจัดแบ่งข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายที่บุคคลต้องการออกจากข้อมูลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายนั้น 2) การเลือกรวมพจน์ เป็นกระบวนการในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกันเพื่อเชื่อมโยงกันได้ทั้งหมด 3) การเลือกเปรียบเทียบพจน์ เป็นกระบวนการในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเก่ากับข้อมูลใหม่เพื่อนำไปใช้ประโยชน์

4.1.2 ทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์ (Experiential Subtheory)

ทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์เป็นการอธิบายเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของบุคคลและองค์ประกอบในการประมวลผลข้อมูล โดยจะพิจารณาจากระดับประสบการณ์ซึ่งมีความสำคัญต่อความสามารถในการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และความสามารถในการประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ ดังนี้

4.1.2.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ (Abilities to deal with novelty)

ความสามารถในการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่เป็นการพิจารณาความสามารถทางปัญญาเมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้โมทัศน์ใหม่ที่ใช้ในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 2 กระบวนการ ได้แก่ การทำความเข้าใจในปัญหา และการดำเนินการแก้ปัญหตามความเข้าใจ

4.1.2.2 ความสามารถในการประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ (Ability to automatize processing)

ความสามารถในการประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติเป็นความสามารถที่บุคคลคิดและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับงานหรือสถานการณ์เดิมหลายๆครั้งจนเกิดความคุ้นเคยหรือเกิดความชำนาญ ทั้งนี้บุคคลจะมีการประมวลผลข้อมูลที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การประมวลผลข้อมูลที่จำกัด เป็นการประมวลผลข้อมูลที่ค่อนข้างช้า เป็นไปตามลำดับขั้น ใช้ความพยายามมาก และ 2) การประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติเป็นการประมวลผลข้อมูลที่ค่อนข้างเร็ว มีการประมวลผลข้อมูลได้หลายกระบวนการพร้อมกัน ใช้ความพยายามน้อย ส่วนใหญ่กระทำโดยจิตใต้สำนึก

4.1.3 ทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม (Contextual Subtheory)

ทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคมอธิบายถึงการประยุกต์ใช้เขาวงกตปัญญาด้านต่างๆ ในบริบทของโลกแห่งความเป็นจริง (Real-world contexts) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 3 ประการ ดังนี้

4.1.3.1 การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation)

การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลต้องการเผชิญกับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ใหม่ โดยบุคคลจะพยายามปรับตัวให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นได้อย่างราบรื่น

4.1.3.2 การปรับแต่งสิ่งแวดล้อม (Shaping)

การปรับแต่งสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามปรับแต่งสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับความสามารถ และความต้องการของตนเองเมื่อได้เผชิญกับสิ่งแวดล้อมนั้นระยะหนึ่งแล้ว

4.1.3.3 การเลือกสิ่งแวดล้อม (Selection)

การเลือกสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเลือกสิ่งแวดล้อมใหม่ที่เหมาะสมกับตนเอง เนื่องจากบุคคลไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือปรับแต่งสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับตนเองได้

หลักการข้างต้น สรุปได้ว่า ทฤษฎีไตรอาร์คิก หรือทฤษฎีเขาวงกตปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ประกอบด้วยทฤษฎีย่อย 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีย่อยด้านองค์ประกอบทางความสามารถ (Componential Subtheory) ประกอบด้วยองค์ประกอบด้าน การคิด ขั้นสูง (Metacomponents) องค์ประกอบด้านการปฏิบัติ (Performance components) และองค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ (Knowledge-acquisition components) 2) ทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์ (Experiential Subtheory) ประกอบด้วย ความสามารถในการ

แก้ปัญหาที่แปลกใหม่ (Abilities to deal with novelty) และความสามารถในการประมวลผลข้อมูล โดยอัตโนมัติ (Ability to automatize processing) และ 3) ทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม (Contextual Subtheory) ประกอบด้วย การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับแต่งสิ่งแวดล้อม (Shaping) และการเลือกสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) จะเห็นได้ว่าทฤษฎีไตรอาร์คิก หรือทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) นี้ เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชาวน์ปัญญาด้านความรู้ ความคิด เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้ ความคิดไปปฏิบัติได้จริงในการทำงานและดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

4.2 การใช้ทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ในการจัดการเรียนการสอน

การนำทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ไปใช้ในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนนั้น Sternberg (1994: 1997) เห็นว่า นอกจากมนุษย์จะมีความสามารถด้านการจำ (Memory) และความสามารถด้านการวิเคราะห์ (Analytical Thinking) แล้ว มนุษย์ยังมีความสามารถด้านการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และ การคิดเชิงประยุกต์ (Practical Thinking) อีกด้วย แต่พบว่าความคิดสร้างสรรค์และความคิดเชิงประยุกต์นั้นมักจะถูกกลืนหายไปไม่ได้รับความเอาใจใส่ฝึกฝนในการจัดการเรียนรู้แต่อย่างใด เนื่องจากระบบการประเมินผลการเรียนจะมุ่งเน้นความสามารถด้านการจำ และการวิเคราะห์อย่างเดียว Sternberg จึงเสนอว่า การจัดการเรียนการสอนนั้นควรครอบคลุมความสามารถทั้ง 4 ด้าน นั่นคือ ความสามารถด้านการจำ (Memory) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และ การคิดเชิงประยุกต์ (Practical Thinking) โดยในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงประยุกต์ (Practical Thinking) ซึ่งจะเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้จากห้องเรียนไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นการบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน

ทักษะการคิดเชิงประยุกต์ (Practical Thinking) นั้น Sternberg ได้ศึกษาวิจัยผ่านการจัดการเรียนการสอนจนสามารถพัฒนามาเป็นแนวคิดที่มีชื่อว่า เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่ในทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม (Contextual Subtheory) ของทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) โดยทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม (Contextual Subtheory) นี้ ได้กล่าวถึงความสามารถด้านเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติของบุคคลในการที่จะปรับแต่งสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของตนให้มากที่สุดเพื่อความอยู่รอดในสังคม ซึ่งถือเป็นเชาวน์ปัญญาที่เน้นการนำความรู้ที่มีอยู่หรือความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ต่อไป เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence)

จึงมุ่งเน้นด้านความสามารถของบุคคลในการปรับใช้ความรู้ที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เหมาะสมกับบริบทหรือสภาพการณ์ปัจจุบันของตนเอง ทั้งนี้ Sternberg ได้จัดให้เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติของมนุษย์ (Practical Intelligence) เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) โดยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้น ผู้สอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการการปฏิบัติ (Practical abilities) ทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าว เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริงต่อไป

เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญต่อการนำความรู้ไปปรับใช้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดย Sternberg ได้ยกตัวอย่างแนวทางการนำทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ในส่วนของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ไปใช้จัดการเรียนการสอนในศาสตร์ด้านต่างๆ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือศาสตร์ด้านวรรณคดี ซึ่ง Sternberg แนะนำว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวรรณคดีนั้น ครูผู้สอนจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และบอกข้อคิดที่ได้รับจากเนื้อหาวรรณคดี โดยเฉพาะข้อคิดสอนใจจากตัวละคร จากนั้นจึงให้บอกวิธีการนำข้อคิดที่ได้รับนั้นไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างสอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน เมื่อครูผู้สอนทำได้ดังนี้ การเรียนการสอนวรรณคดีก็จะช่วยส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ของผู้เรียนให้พัฒนาได้ดียิ่งขึ้นไป

4.3 ความหมายของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติไว้ดังนี้

Sternberg (1985) กล่าวว่า เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด และในการปรับตัวนั้นสามารถทำได้ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) ปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับตัวเอง (Shaping) และเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection)

Sternberg and Gardner (1996: 9) ได้อธิบายว่า เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมของตนในขณะนั้น และสามารถที่จะใช้ความรู้ความเข้าใจนั้นมาคิดหาวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

Wendy and others (1996) กล่าวว่า เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นความสามารถที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อมของตน และใช้ความรู้ในการค้นหาวิธีการที่ดีเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

Sternberg (1997: 222) อธิบายว่า เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นความสามารถของบุคคล ด้านกลวิธีในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

Sternberg (2004: 430-431) กล่าวว่า เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นความสามารถ ในเชิงปฏิบัติของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ตามความเป็นจริงและสภาพแวดล้อม โดยความรู้ที่ได้นั้นมาจากการตระหนักรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล เช่น ทักษะการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น การได้มาและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์นี้ค่อนข้างเป็นอิสระไม่เป็นแบบแผน

การศึกษาความหมายของเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ตามตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ความหมายของเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

ความหมายของ เขาวนปัญญา เชิงปฏิบัติ	Sternberg (1985)	Sternberg and Gardner (1996)	Wendy and others (1996)	Sternberg (1997)	Sternberg (2004)
ความสามารถในการ เข้าใจถึง สภาพแวดล้อมของตน	✓	✓	✓	-	✓
ความสามารถในการใช้ ความรู้	-	✓	✓	-	✓
ความสามารถในการ ค้นหาวธีการที่ดีที่สุดที่ จะบรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมาย	-	✓	✓	-	-
ความสามารถในการ แก้ปัญหาในชีวิตจริง	-	-	-	✓	✓
ความสามารถในการ ปรับตัวต่อสิ่งแวดลอม เพื่อความอยู่รอด	✓	-	-	-	-

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ความหมายของเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ สรุปได้ว่า เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

เพื่อจะปรับตัวให้อยู่รอดในสังคม ซึ่งความรู้ที่ได้นั้นมาจากการตระหนักรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) อันเกิดจากประสบการณ์และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล โดยการปรับตัวของบุคคลนั้นมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) และการเลือกสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection)

4.4 หลักการของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) เป็นความสามารถทางปัญญาของบุคคลในการลงมือปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การแก้ไขปัญหา หรือการปรับปรุงพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยที่องค์ความรู้ด้านเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินี้ Sternberg (1985: 45) ได้อธิบายแยกมาจาก ทฤษฎีย่อยด้านบริบทสังคม (Contextual sub theory) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทฤษฎีไตรอาร์คิก หรือทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ที่ได้พัฒนาขึ้นมา โดยเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นี้จะมุ่งเน้นความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) โดยในส่วนของกรประยุกต์ (Apply) นั้น จะใช้วิธีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) และการเลือกสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

4.4.1 ความแตกต่างของเชาวน์ปัญญาวิชาการกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

เชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการ (Academic Intelligence) กับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เนื่องจากเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการนั้นเป็นองค์ความรู้ในตำราซึ่งได้มาจากความคิด การวิจัยค้นคว้าและประสบการณ์ของบุคคลอื่น ในขณะที่เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานของบุคคลแต่ละคนในโลกของความเป็นจริง (real-world tasks) ซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่จะต้องเผชิญกับการคิดแก้ปัญหาทั้งการทำงานและชีวิตส่วนตัว Sternberg (1997: 229-230) ได้กล่าวถึงรายละเอียดของความแตกต่างระหว่างเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการ (Academic Intelligence) กับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) สรุปได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นด้านวิชาการนั้นผู้เรียนมักจะดำเนินการตามแนวทางที่ระบุในตำราหรือจากกรชี้แนะบอกกล่าวของครูผู้สอน อีกทั้งในการตอบคำถามต่างๆ โดยเฉพาะในการทำข้อสอบนั้นผู้เรียนจะต้องเขียนระบุคำตอบในเชิงวิชาการเป็นหลักให้ครบถ้วนเท่านั้น แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นจะไม่มีใครคอยบอกรับหรือบอกวิธีการปฏิบัติหรือวิธีการแก้ปัญหาให้ และมักพบว่าคำถามหรือปัญหาต่างๆ นั้นมีรายละเอียดที่ซับซ้อน ไม่ได้มีความชัดเจนเหมือนในตำราแต่อย่างใด

2. ประเด็นปัญหาเชิงวิชาการที่ผู้สอนหรือตำรากำหนดขึ้นมาให้ศึกษานั้น ส่วนมากมักไม่ได้มาจากความสนใจที่แท้จริงของผู้เรียน เนื่องจากมีคะแนนเป็นตัวกำหนด แต่ในชีวิตจริงนั้นประเด็นคำถามและคำตอบมักจะเป็นเรื่องสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรืออาชีพการงานนั้น อาจส่งผลต่อการแต่งงานหรือความก้าวหน้าในอาชีพการงานในที่สุดได้ เป็นต้น

3. ประเด็นปัญหาทางวิชาการนั้น มักจะไม่ได้มาจากประสบการณ์โดยตรง ผู้เรียนมักใช้เวลาอันจำกัดในการตอบคำถามที่ถูกสมมุติหรือกำหนดขึ้น ในขณะที่ในชีวิตประจำวันนั้นผู้คนจะถูกประเมินค่าจากคุณภาพของงาน รวมถึงความสามารถด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย

4. ปัญหาทางวิชาการมักจะมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว โดยเฉพาะในการทำข้อสอบวัดเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการนั้น จะมีแนวคำตอบที่ชัดเจน ซึ่งนำไปสู่การประเมินตัดสินว่าบุคคลนั้นขาดทักษะทางเชาวน์ปัญญา แต่ในชีวิตประจำวันนั้นไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูกอย่างชัดเจน เนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละบุคคลและแต่ละสถานการณ์ ซึ่งในการทำข้อสอบเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการนั้นไม่ได้พิจารณาความแตกต่างในด้านค่านิยมดังกล่าวนี้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ Peters (1987: 11-12) ยังได้อธิบายความแตกต่างระหว่างทักษะที่สอนในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการ (Academic Intelligence) กับทักษะในชีวิตจริง ซึ่งถือเป็นเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ว่ามีความแตกต่างกันในประเด็นต่อไปนี้

1. หัวข้อปัญหาที่ใช้เรียนรู้ในโรงเรียนนั้นเป็นปัญหาที่บุคคลอื่นได้ค้นหาวិธีการแก้ไขไว้แล้ว แต่ในชีวิตจริง ปัญหาเหล่านั้นบุคคลจะสามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเอง ซึ่งในโรงเรียนนั้นไม่มีเวลามากพอในการแก้ปัญหา หรืออาจจะไม่มีวิธีการแก้ปัญหาได้เลย

2. ทักษะในโรงเรียนได้ถูกจัดระบบและกำหนดวิธีการมาเรียบร้อยแล้ว ยกตัวอย่างเช่นการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ ผู้เรียนจะรู้ว่าวิธีการแก้ปัญหานั้นจะขึ้นอยู่กับวิธีการทางฟิสิกส์เพียงอย่างเดียว แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้น ปัญหาสำคัญๆมักต้องเกิดจากการตระหนักรู้ก่อนว่าสภาพดังกล่าวนั้นถือเป็นปัญหา หลังจากนั้นก็จะพิจารณาว่าเป็นปัญหาประเภทใด เช่น ปัญหาทางการแพทย์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง หรือปัญหาด้านเทคโนโลยี ซึ่งปัญหาแต่ละประเภทจะมีวิธีแก้ที่แตกต่างกันออกไป

3. เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นการบูรณาการทักษะต่างๆ ที่โรงเรียนไม่ได้สอนและไม่สามารถทดสอบได้จากข้อสอบวัดเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการ ยกตัวอย่างเช่น ครูไม่สามารถสอนเกี่ยวกับความไวในการรับรู้ (sensitivity) การหยั่งรู้ (intuition) และความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ในโรงเรียนได้ ซึ่งไม่ได้เป็นเพราะว่าครูไม่ได้ให้คุณค่าหรือความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ แต่เป็นเพราะครูไม่รู้ว่าจะสอนอย่างไร

4. ปัญหาเชิงปฏิบัติ (practical problems) นั้น มักจะมีวิธีการแก้ไขที่หลากหลาย ซึ่งแตกต่างไปจากในตำราเรียน โดยในแต่ละกรณีปัญหานั้น วิธีการแก้ไขจะขึ้นอยู่กับพิจารณาว่าวิธีการใดเหมาะสมที่สุด

5. ในชีวิตจริง เกณฑ์ที่เลือกใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนนั้นไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ แต่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ร่วมด้วย

6. การแก้ปัญหาในโรงเรียนนั้นผู้เรียนจะได้รับข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนวิธีการในการดำเนินการอย่างเพียงพอ แต่ปัญหาในชีวิตจริงนั้นมีความซับซ้อนทั้งในแง่ของข้อมูลและวิธีการ ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาวิจัยที่หลากหลาย เพื่อให้เข้าใจปัญหาที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร

จากความแตกต่างระหว่างเขาวนปัญญาวิชาการกับเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และนำเสนอได้ตามตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเขาวนปัญญาวิชาการกับเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

ประเด็นที่พิจารณา	เขาวนปัญญาวิชาการ (Academic Intelligence)	เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence)
1. ความสำคัญของปัญหา	ไม่ได้มาจากความสนใจที่แท้จริง	เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับชีวิต
2. การป้อนคำถามและคำตอบ	ผู้สอนและตำราจะกำหนดประเด็นคำถามและช่วยบอกคำตอบ	คำถามและคำตอบมีความซับซ้อนและไม่มีใครคอยป้อนให้
3. ความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์	คำตอบในการแก้ปัญหาไม่ได้มาจากประสบการณ์	คำตอบในการแก้ปัญหาเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การทำงาน
4. คำตอบในการแก้ปัญหา	มีคำตอบเดียว	ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างชัดเจน คำตอบจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของบุคคล
5. วิธีการแก้ปัญหา	มีผู้ค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาไว้ให้ มีระบบและวิธีการมาให้เรียบร้อยแล้ว มีวิธีแก้ไขวิธีเดียว	เราต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ต้องรับรู้ปัญหาด้วยตัวเอง และมีวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลายแตกต่างไปจากตำรา
6. การบูรณาการทักษะ	ไม่มีการบูรณาการทักษะต่างๆ เพราะไม่รู้ว่าสอนอย่างไร	มีการบูรณาการทักษะต่างๆที่โรงเรียนไม่ได้สอน

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเชาวน์ปัญญาวิชาการกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (ต่อ)

ประเด็นที่พิจารณา	เชาวน์ปัญญาวิชาการ (Academic Intelligence)	เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence)
7. เกณฑ์ที่ใช้แก้ปัญหา	มีเกณฑ์ที่กำหนดชัดเจน	เปรียบเทียบเกณฑ์กันไม่ได้ ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยแวดล้อมอื่น
8. ข้อมูลสารสนเทศ	ผู้เรียนได้รับข้อมูลในการ แก้ปัญหาอย่างเพียงพอ	ต้องค้นหาข้อมูลเองจากปัจจัยรอบ ด้าน

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเชาวน์ปัญญาวิชาการกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติพบว่า เชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการ (Academic Intelligence) กับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้นมีความแตกต่างกันจำแนกออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำคัญของปัญหา ด้านการป้อนคำถามและคำตอบ ด้านความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ด้านคำตอบในการแก้ปัญหา ด้านวิธีการแก้ปัญหา ด้านการบูรณาการทักษะ ด้านเกณฑ์ที่ใช้แก้ปัญหา และด้านข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งโดยภาพรวม พบว่า เชาวน์ปัญญาวิชาการเป็นการกำหนดปัญหาและวิธีการแก้ไขที่มาจากครูผู้สอนและตำราเรียน ในขณะที่เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติจะเน้นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือว่ามีค่าสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนทั้งในด้านการแก้ปัญหาและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากก่อนที่จะมีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัตินั้น ผู้ใช้ความรู้จะต้องทำการวิเคราะห์ก่อนว่าความรู้ใดที่ยังคงสามารถใช้ได้จริงในสภาพสังคมปัจจุบัน ถือเป็นการสกัดความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง อันจะช่วยให้คุณคลสามารถทำงานให้สำเร็จได้ตามจุดมุ่งหมาย โดยในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้ไปแก้ปัญหาสถานการณ์จริงได้อย่างสอดคล้องกับบริบทสภาพสังคม จึงจะสามารถได้ว่าเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ที่เน้นการวิเคราะห์ความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสถานการณ์จริงนั้นจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาเชาวน์ปัญญาของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

4.4.2 หลักการพื้นฐานของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติมุ่งเน้นในประเด็นของการนำความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตจริง ซึ่งถือเป็นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ Sternberg (1997: 66) ได้อธิบายว่า เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติของมนุษย์ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วย

ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use)

การใช้ความรู้เป็นความสามารถของบุคคลซึ่งเกิดมาจากความความเข้าใจในข้อเท็จจริงที่ได้รับ โดยผ่านการวิเคราะห์ ตีความ และให้คุณค่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นจนนำไปสู่ความเข้าใจ และสามารถเตรียมความรู้ขึ้นเพื่อให้พร้อมสำหรับการประยุกต์ใช้ตามความต้องการ โดยในกระบวนการวิเคราะห์ ตีความ และให้คุณค่าข้อเท็จจริงเพื่อทำความเข้าใจในความรู้ให้กระจ่างนั้น บุคคลอาจใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ร่วมกับวิธีการศึกษาค้นคว้าความรู้จากหลักฐานทางวิชาการซึ่งผู้รู้ได้เขียนอธิบายไว้เพื่อให้มั่นใจได้ว่าความรู้ที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ กระบวนการในการวิเคราะห์ ตีความ และให้คุณค่าความรู้นี้จึงถือเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลจะต้องฝึกฝนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถมีความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงต่อไป

2. การประยุกต์ (Apply)

การประยุกต์เป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะใช้ความรู้ที่มี ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ ตีความ และให้คุณค่าเป็นอย่างดีแล้วไปแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ โดยก่อนที่จะใช้ความรู้ไปแก้ปัญหานั้น บุคคลจะต้องวิเคราะห์ได้ว่าความรู้ใดเหมาะสมที่จะนำมาใช้แก้ปัญหานั้นได้จริง ในสภาพสังคมปัจจุบัน หรือความรู้ใดที่ไม่เหมาะสมกับสภาพความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นการคาดการณ์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสิ่งแวดล้อมที่จะประยุกต์ใช้แก้ปัญหานั้น สถานการณ์เหล่านั้น ดังนั้นในขั้นของการประยุกต์นี้ ผู้ประยุกต์ใช้ความรู้จะต้องวิเคราะห์บริบทสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ปัจจุบันว่าสิ่งแวดล้อมมีสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมอย่างไร ผนวกเข้ากับการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง แล้วหาแนวทางนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหานั้นให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสภาพสังคมดังกล่าว

ในขั้นตอนของการประยุกต์นั้นจะใช้หลักการของการปรับแต่งสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วย ซึ่ง Sternberg (1986: 301) ได้จำแนกวิธีการออกเป็น 3 วิธีการหลัก ได้แก่

1. การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) เป็นวิธีการที่บุคคลพยายามจะเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นในขณะนั้น เช่น การปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับคุณสมบัติของตำแหน่งงาน เป็นต้น

2. การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) เป็นวิธีการที่บุคคลพยายามจัดการปรับเปลี่ยนสภาพการณ์บางอย่างให้เหมาะสมกับตนเอง เช่น การปรับเปลี่ยนข้อกำหนดคุณสมบัติการทำงานให้เหมาะสมกับบุคลิกความสามารถของตน เป็นต้น

3. การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) เป็นวิธีการที่บุคคลตัดสินใจย้ายหรือเปลี่ยนบริบทเพื่อไปอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ เพราะเห็นว่าสภาพแวดล้อมเดิมนั้นไม่เหมาะสมกับตัวเองแล้ว เช่น การตัดสินใจหางานทำใหม่ เป็นต้น

การจะเลือกใช้วิธีการปรับแต่งสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใดนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของปัญหาผนวกกับความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยผู้ที่ประยุกต์ใช้ความรู้นั้นจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพบริบทความเป็นจริง

3. การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement)

การตรวจสอบทบทวนความรู้ ถือเป็นความสามารถที่สำคัญของเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ เพราะเป็นขั้นของการทบทวนตรวจสอบให้แน่ใจว่าแนวทางและวิธีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นจะสามารถใช้ให้เกิดผลได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม โดยในขั้นนี้จะเป็นการวางแผนออกแบบกระบวนการที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติในการนำความรู้ความคิดไปใช้แก้ปัญหาหรือดำเนินงานที่เกี่ยวข้องให้สำเร็จ กระบวนการของขั้นตอนลงมือปฏิบัติในการออกแบบการดำเนินงานนี้ เริ่มตั้งแต่การวางแผนออกแบบวิธีการแก้ปัญหา โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานให้ชัดเจนว่าต้องการให้เกิดผลลัพธ์อย่างไร จากนั้นจึงบรรยายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานว่าประกอบด้วยขั้นตอนอะไรบ้าง แต่ละขั้นตอนต้องมีวิธีปฏิบัติอย่างไร จะมีวิธีการประเมินผลกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวอย่างไร และขั้นสุดท้ายจะเป็นการทบทวนตรวจสอบว่ากระบวนการที่ได้ออกแบบไว้นั้นจะสามารถใช้ได้ผลจริงหรือไม่ โดยการนำกระบวนการดังกล่าวไปทดลองใช้แก้ปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสภาพสังคมปัจจุบันแล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

4. การนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice)

การนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริงนั้นถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้สำเร็จ เป็นขั้นตอนของการนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ออกแบบ ไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริง ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้น จะใช้รูปแบบของการอภิปรายสถานการณ์ โดยผู้สอนยกสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาให้ผู้เรียนพิจารณา ซึ่งเป็นสถานการณ์ปัญหาใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม แต่ยังคงสอดคล้องกับแนวทางประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ออกแบบไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ความรู้ความคิดในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยหลังจากที่ผู้เรียนได้นำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาแล้ว เพื่อนร่วมชั้นเรียนจะร่วมกันอภิปรายถึงวิธีการที่ดีและประเด็นที่ควรปรับแก้ โดยมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ กระตุ้นความคิด และช่วยกำหนดทิศทางในการสรุปกิจกรรม

จากหลักการข้างต้น สรุปได้ว่า เขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้นมุ่งเน้นในการพัฒนาบุคคลหรือผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities)

ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวน ความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ซึ่งคุณลักษณะ ความสามารถในการปฏิบัติทั้ง 4 ด้านดังกล่าวนี้มีความสำคัญในฐานะกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคล สามารถสกัดความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นในการแก้ปัญหาหรือ เป็นแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหา ในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา เขาวานปัญญาเชิงปฏิบัติอันเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคที่มีภาวะ การแข่งขันสูงเช่นปัจจุบัน

4.4.3 ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสามารถด้านเขาวานปัญญาเชิงปฏิบัติ

การที่บุคคลจะมีความสามารถด้านเขาวานปัญญาเชิงปฏิบัติมากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยหนึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ที่มี ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ความรู้ของบุคคลสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภทกว้างๆ ความรู้ประเภทแรกคือ ความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ ที่เป็นหลักการทฤษฎีที่ปรากฏในตำรา หนังสือ ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า และความรู้ประเภทที่สอง คือความรู้แบบฝังลึก (Tacit knowledge) ถือเป็นความรู้ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ผ่านการ สกัดจากหลักการ ทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติ

Sternberg (1986: 320-321) ให้ความสำคัญกับความรู้อย่างฝังลึก (Tacit knowledge) โดยได้อธิบายว่าเป็นความรู้ที่ซึมซับมาจากประสบการณ์ ที่ไม่สามารถสอนกันได้ อย่างชัดแจ้ง ความรู้ประเภทนี้จำเป็นสำหรับความสำเร็จในงานอาชีพหรือการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ซึ่งคนที่มีเขาวานปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นสามารถที่จะวางบทบาทตัวเองได้อย่างเหมาะสม นั่นคือ การรู้ว่า จะใช้ความรู้ที่มีในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้ พัฒนาความสามารถในการกำกับตนเอง กำกับผู้อื่น และกำกับงานได้

ความรู้แบบฝังลึก (Tacit knowledge) ที่ช่วยให้บุคคลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ จริงในชีวิตประจำวันนั้น ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ (Sternberg, 1997: 236) ได้แก่

1. คุณลักษณะด้านกระบวนการที่เป็นธรรมชาติ กล่าวคือ ความรู้แบบฝังลึก เป็นการรู้ตัวอย่างเป็นธรรมชาติว่าจะสามารถปฏิบัติเรื่องนั้นได้อย่างไร โดยที่ไม่ต้องอาศัยทฤษฎี แนวคิดใดๆ มาช่วย
2. คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับค่านิยม กล่าวคือ ความรู้แบบฝังลึกเป็นความรู้ ที่สัมพันธ์กับค่านิยมความชอบของแต่ละบุคคล โดยปราศจากการครอบงำจากตำราหรือครูผู้สอน
3. คุณลักษณะด้านการส่งเสริมช่วยเหลือจากบุคคลอื่น กล่าวคือ ความรู้แบบฝังลึก เป็นความรู้ที่อาจจะมีการช่วยเหลือ สนับสนุนจากบุคคลอื่นร่วมด้วย

นอกจากนี้ Sternberg (1997: 237) ยังกล่าวย้าว่า ความรู้แบบฝังลึกถือเป็นความรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้จริง เป็นความรู้ที่เป็นเครื่องมือนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้จัดการหรือผู้นำองค์กรรู้วิธีการและสามารถลงมือปฏิบัติในการนำค่านิยมรองขององค์กรมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงซึ่งช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ เป็นต้น ดังนั้นความรู้แบบฝังลึกนี้จึงมีความโดดเด่นไปจากความรู้ที่มากไปกว่าการรู้เพียงแค่ว่าจะอย่างไร (how-to knowledge)

ความรู้แบบฝังลึก (Tacit knowledge) เป็นลักษณะของเขาวนปัญญาที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Successful Intelligence) ถือเป็นกาประยุกต์ใช้ความรู้ที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับแต่งสภาพแวดล้อม อันจะนำไปสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการทำงาน บุคคลที่มีเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติจะใช้ความรู้แบบฝังลึกนี้ในการเลือกสภาพแวดล้อมใหม่ (select) ปรับตัว (adapt) หรือปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม (shape) ดังนั้นเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัตินี้จึงถือเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในทุกศาสตร์ และโดยเฉพาะผู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกับเขาวนปัญญาเชิงวิเคราะห์ (analytical intelligence) และเขาวนปัญญาเชิงสร้างสรรค์ (creative intelligence) ยิ่งจะช่วยให้ประสบความสำเร็จได้สูง (Sternberg, 1997: 245-247)

จากหลักการข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความรู้แบบฝังลึก (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงเร้นอยู่ในตัวบุคคลซึ่งเกิดมาจากการซึมซับและเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิต เป็นความรู้ที่ไม่ได้อยู่ในตำราวิชาการแต่เป็นผลมาจากการใช้ชีวิตจริง ซึ่งนอกจากประสบการณ์ของแต่ละคนแล้ว ความรู้แบบฝังลึกนี้สามารถเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตของบุคคลอื่น โดยเฉพาะในกระบวนการจัดการเรียนการสอนด้านวรรณคดีวรรณกรรมนั้น ตัวอย่างข้อคิดจากการใช้ชีวิตของตัวละครและจากเหตุการณ์ในวรรณคดีวรรณกรรม ที่ถือว่าประพันธ์ขึ้นมาจากร่องราวในวิถีชีวิตจริงของมนุษย์นั้นสามารถใช้สอนชีวิตผู้อ่านหรือเยาวชนที่ศึกษาวรรณคดีวรรณกรรมได้ ดังนั้นจากหลักการของเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติของ Sternberg ข้างต้นนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านเพื่อวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีโดยมุ่งเน้นความสามารถในการปรับตัวของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมซึ่งได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับตัวเอง (Shaping) และการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) ซึ่งถือเป็นแนวทางและวิธีการในการวิเคราะห์และปรับประยุกต์ใช้ความรู้ข้อคิดในวรรณคดีเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในบริบทสังคมปัจจุบัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

4.5 การพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติถือเป็นความรู้และความสามารถที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ของประสบการณ์แต่ละบุคคล มนุษย์จึงสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติได้ ดังที่ Peters (1987: 46-47) ได้กล่าวว่า เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งทางพันธุกรรมและสภาพแวดล้อมการเลี้ยงดู กล่าวคือ ธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงของช่วงวัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ล้วนแต่มีผลต่อการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติทั้งสิ้น โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมนั้นจะส่งผลกระทบต่อประสบการณ์การชีวิตทั้งที่ล้มเหลวและประสบความสำเร็จ ซึ่งถือเป็นประสบการณ์ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าในยุคการสื่อสารเช่นปัจจุบันนี้ ความรู้ถือเป็นต้นทุนที่สำคัญและความสามารถในการค้นหาและใช้ความรู้ ก็ถือเป็นกุญแจสำคัญในการทำงาน เขาวนปัญญาที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคสังคมปัจจุบันนั้นจะมุ่งเน้นที่ทรัพยากรบุคคลและประสิทธิผลของการดำเนินงาน ซึ่งประสิทธิผลของการดำเนินงานนั้นล้วนเกิดจากการใช้เขาวนปัญญาด้านความรู้และจากต้นทุนประสบการณ์ของมนุษย์ ดังนั้นการลงทุนด้านต้นทุนมนุษย์หรือกระบวนการทำงานอันชาญฉลาด (working smarter) จึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญในการทำงานในสภาพสังคมปัจจุบัน กระบวนการทำงานอันชาญฉลาดนี้ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการใช้ความสามารถที่ประกอบไปด้วยข้อมูลข่าวสารความรู้ที่หลากหลายในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ และในการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัตินั้น บุคคลจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ความสามารถด้านต่างๆ ที่หลากหลาย ได้แก่ ความไวในการรับรู้ การหยั่งรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสารภาษา และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น (Peters, 1987: 7-13)

4.5.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

การศึกษาเพื่อพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัตินั้น Sternberg (1986: 301-303) ได้ออกแบบแบบสำรวจพฤติกรรมเพื่อการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ โดยเป็นแบบสำรวจในรูปแบบการประเมินตนเอง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติ ด้านการสื่อสารภาษา และด้านสมรรถนะทางสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติ ประกอบด้วย
 - 1.1 มีตรรกะเชิงเหตุผล
 - 1.2 สามารถเชื่อมโยงความคิด
 - 1.3 มองเห็นลักษณะปัญหา
 - 1.4 เปิดใจ
 - 1.5 ตอบสนองความคิดของผู้อื่น
 - 1.6 จำกัดขอบเขตของสถานการณ์ได้ดี

- 1.7 ระบุแก่นปัญหาได้
- 1.8 ตีความข้อมูลได้อย่างถูกต้อง
- 1.9 มีการตัดสินใจที่ดี
- 1.10 สามารถสืบค้นข้อมูลพื้นฐานปฐมภูมิได้
- 1.11 จัดการกับปัญหาในวิถีทางที่ดีที่สุด
- 1.12 เป็นแหล่งที่ดีของความคิด
- 1.13 รับรู้สมมุติฐานและข้อสรุป
- 1.14 รับฟังข้อมูลรอบด้าน
- 1.15 จัดการกับแหล่งของปัญหา
2. ด้านการสื่อสารภาษา
 - 2.1 พูดได้เข้าใจและชัดเจนยชัดเจน
 - 2.2 พูดได้คล่องแคล่ว
 - 2.3 มีทักษะการสนทนา
 - 2.4 มีความรู้ดีในเรื่องที่จะพูด
 - 2.5 มุ่งมั่นในการเรียน
 - 2.6 อ่านด้วยความเข้าใจในระดับสูง
 - 2.7 อ่านอย่างรอบรู้
 - 2.8 เขียนโดยปราศจากความยกลำบาก
 - 2.9 จัดตารางเวลาสำหรับการอ่าน
 - 2.10 เลือกใช้คำศัพท์ได้ดี
3. ด้านสมรรถนะทางสังคม
 - 3.1 ยอมรับผู้อื่นในแบบที่เขาเป็น
 - 3.2 ยอมรับความผิดพลาด
 - 3.3 มีความสนใจต่อสถานการณ์โลก
 - 3.4 มีความตรงต่อเวลาในการนัดหมาย
 - 3.5 มีจิตสำนึกต่อสังคม
 - 3.6 คิดก่อนพูดและทำ
 - 3.7 มีความสนใจใคร่รู้
 - 3.8 ไม่ด่วนตัดสินใจ
 - 3.9 ตัดสินอย่างยุติธรรม
 - 3.10 ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับปัญหาที่มี

3.11 มีความไวต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้

3.12 ตรงไปตรงมาและซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

3.13 แสดงความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมที่มากระทบอย่างฉับพลัน

4.5.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติสามารถส่งเสริมและพัฒนาได้จากกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังที่ Sternberg, Jarwin and Grigorenko (2009: 47) ได้ระบุว่าวิธีการส่งเสริมความสามารถด้านเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นควรเริ่มจากการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติ (Practical Skills) ให้กับผู้เรียนในโรงเรียน ด้วยการฝึกความสามารถในการใช้ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงได้

ในด้านการนำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น Sternberg และ Gardner (1996: 10) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในโรงเรียน 5 ลักษณะ ดังนี้

1. รู้ว่าทำไม (knowing why) กล่าวคือ ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้จุดประสงค์ของการบ้านและวิชาที่เรียนว่าเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเขาอย่างไร และพวกเขาจะสามารถนำเอาความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร

2. รู้จักตัวเอง (knowing self) กล่าวคือ ผู้เรียนต้องรู้ว่าตนเองมีจุดแข็งจุดบกพร่อง ลักษณะนิสัย และความสนใจอะไร โดยใช้เทคนิคการประเมินตนเอง

3. รู้ความแตกต่าง (knowing differences) กล่าวคือ ผู้เรียนต้องรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และรูปแบบการทดสอบมาตรฐานของแต่ละเนื้อหาวิชา

4. รู้กระบวนการ (knowing process) กล่าวคือผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ขั้นตอนการวางแผน การจัดการทรัพยากร เข้าใจกระบวนการทำงาน อธิบายปัญหาได้ ซึ่งจะช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. รู้ทบทวนงานที่ทำไปแล้ว (reworking) กล่าวคือ ผู้เรียนต้องรู้จักกำกับตนเองสามารถพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่ทำอย่างรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้มีโอกาสประสบผลสำเร็จในงานที่ทำ

การพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในโรงเรียนทั้ง 5 ประการขั้นต้นนั้นเป็นการมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ว่าการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติชิ้นงานตลอดจนถึงการบ้านนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร มีวิธีการที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ใดๆ อีกทั้งสามารถทบทวน พิจารณาไตร่ตรองถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ด้วย

ทั้งนี้ Sternberg and Spear-Swearling (1996: 67) ได้เสนอแนะวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในรูปแบบของการคิดเชิงประยุกต์ (Practical Thinking) ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การแสดงตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

รายวิชา	การคิดเชิงประยุกต์ (Practical Thinking)
วิชาจิตวิทยา	ใช้ทฤษฎีความฝันของฟรอยด์ วิเคราะห์ความฝันของตนเอง
วิชาชีววิทยา	บอกได้ว่าทฤษฎีแบคทีเรียของภาวะโรคเรื้อรัง เปลี่ยนแปลงวิธีการรักษาปกติอย่างไร
วิชาวรรณคดี	บอกข้อคิดที่ได้จากละคร และการนำไปใช้ในชีวิตจริง
วิชาประวัติศาสตร์	บอกได้ว่าอะไรเป็นบทเรียนที่นาซีได้รับจากเหตุการณ์ในบอสเนีย
วิชาคณิตศาสตร์	บอกได้ว่าจะนำวิชาตรีโกณมิติไปประยุกต์ใช้ในการก่อสร้างสะพานได้อย่างไร
วิชาศิลปะ	บอกได้ว่าจะสามารถจำลองการจัดแสงในรูปภาพมาใช้ในห้องของตนเองได้อย่างไร

ที่มา : Sternberg, R. J. and Spear-Swearling, L., **Teaching for Thinking** (Washington D.C.: American Psychological Association, 1996), 67.

4.5.3 การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ ด้านภาษา

การส่งเสริมความสามารถด้านเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ทุกสาขาวิชา โดยเฉพาะวิชาด้านภาษาและวรรณคดีซึ่งมีเนื้อหาว่าด้วยความงามทางภาษาและข้อคิดสอนใจจากเรื่องราววรรณคดี ดังที่ Sternberg, Jarvin and Grigorenko (2009: 47-48) ได้ให้วิธีการส่งเสริมความสามารถด้านเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ศิลปะทางภาษาไว้ว่า ผู้สอนด้านศิลปะทางภาษาจะต้องเสริมกำลังใจผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงตัวบทจากวรรณคดีวรรณกรรมมาสู่ชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอนด้านศิลปะทางภาษาที่มีประสิทธิภาพนี้ จะประกอบด้วย

1. การสอนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับตัวบทวรรณกรรมที่อ่าน ซึ่งเป็นการกำหนดให้ผู้เรียนอ่านเนื้อหาเรื่องราววรรณคดีเพื่อความเข้าใจในเนื้อเรื่อง
2. การถามคำถาม คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถามข้อสงสัยที่มีต่อเนื้อหาเรื่องราว คำศัพท์ หรือข้อคิดที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง
3. การบันทึกหรือบอกความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งที่อ่านกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ถือเป็น การเชื่อมโยงและเปรียบเทียบเรื่องราวจากสิ่งที่อ่านไปสู่ประสบการณ์ในชีวิตจริง
4. การตีความจากผู้แต่งหรือข้อความที่ผู้แต่งต้องการสื่อ เป็นวิธีการให้ความหมาย ถ้อยคำหรือข้อความด้วยประสบการณ์ของผู้อ่านเอง เพื่อให้สามารถเข้าใจและรับรู้ความมุ่งหมายของผู้แต่ง

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินี้จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสในการวิพากษ์วิจารณ์วรรณคดีจากการรับรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ครูผู้สอนด้านศิลปะทางภาษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติในการเชื่อมโยงความรู้จากบทอ่าน ซึ่งในการสอนเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นผู้สอนสามารถสอนควบคู่ไปกับการสอนความรู้เชิงแนวคิดทฤษฎี ซึ่งเป็นความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Instruction) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน สามารถอ่านนอกชั้นเรียนได้อย่างอิสระ และสามารถค้นหาคำถาม ตีความ และสร้างความหมายจากบทอ่านในวิถีทางที่สอดคล้องกับประสบการณ์ตัวเอง ซึ่งสรุปได้ว่า ประสบการณ์จากการเรียนรู้เชิงการปฏิบัตินี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทสถานการณ์จริงได้ ทั้งนี้ทักษะของการปฏิบัติทางด้านศิลปะภาษามีแนวทางตัวอย่างในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. ประยุกต์ใช้ความรู้จากการเรียนไวยากรณ์ประโยคในรูปแบบอดีตกาล (past tense) ในการเขียนเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาแล้ว หรือใช้คำศัพท์ใหม่ๆ ในการอธิบายรายละเอียดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. เชื่อมต่อบทบาทของตัวละครในนวนิยายมาสู่ชีวิตจริง

3. ระบุตัวอย่างในชีวิตจริงที่สะท้อนมาจากเรื่องที่อ่าน

4. เปลี่ยนตอนจบของเรื่องที่ต้องการให้เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดด้านศิลปะภาษากับวิธีการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติได้ตามตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การแสดงแนวคิดด้านศิลปะภาษากับวิธีการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติ

แนวคิดศิลปะภาษา	การสอนเชิงปฏิบัติ
<ul style="list-style-type: none"> - การเชื่อมต่อบทอ่านมาสู่ชีวิตจริง - ความสัมพันธ์กับตัวละคร - การสรุปบทเรียน - การวาดภาพความรู้ก่อนการตีความบทอ่าน 	<ul style="list-style-type: none"> สอนให้ผู้เรียนถามคำถามตัวเอง เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ตัวละครตัวนี้ทำให้ฉันนึกถึงใคร? - ฉันจะอย่างไรถ้าฉันเป็นตัวละครในสถานการณ์นั้น?
<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการเขียน - ชีวิตประวัติ/อดีตชีวิตประวัติ ร่างเค้าโครงการเขียนเสมือนจริง 	<ul style="list-style-type: none"> ออกแบบชิ้นงานการเขียนที่ผู้เรียนจะสามารถใช้ได้จริงในสถานการณ์ชีวิตประจำวัน เช่นเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ หรือจดหมายเชิญชวนผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์จริง เช่น สมาชิกรัฐสภา หรือลูกค้าสัมพันธ์

ที่มา : Sternberg, R. J., Jarvin, L. and Grigorenko, E. L. (Eds.), "Teaching for wisdom, intelligence, creativity, and success" (Corwin Press, 2009), 49.

นอกจากนี้ Sternberg and Grigorenko (2002: 83-84) ยังได้ให้วิธีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติไว้ในรูปแบบของการกระตุ้นให้ครูผู้สอนพิจารณากำแพงอุปสรรค 19 ชนิด ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ซึ่งกำแพงอุปสรรคเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ใช่เรื่องของสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ถ้าบุคคลสามารถควบคุมปัญหาเชิงปฏิบัติเหล่านี้ได้ บุคคลนั้นก็จะสามารถสำรวจความคิดเพื่อพัฒนาปัญญา ซึ่งการพัฒนาปัญญานี้จะสะท้อนออกมาเป็นผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น

วิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเขาวนปัญญาด้านภาษาของ Sternberg and Grigorenko (2002: 85-119) เพื่อเอาชนะกำแพงอุปสรรคทั้ง 19 ชนิด มีรายละเอียดตามตารางที่ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 การแสดงวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านภาษา

กำแพงอุปสรรค	วิธีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษา (Sternberg and Grigorenko, 2002)
ขาดแรงจูงใจ	กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้วิธีการใหม่ในการระดมพลังสมองแต่งกลอน
ขาดความขี้คิด	ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและวางแผนงานก่อนลงมือเขียน
ขาดความมานะบากบั่น	ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่า ถ้าไม่สามารถใช้แนวคิดนี้มาเขียนอย่างสร้างสรรค์ได้แล้วก็ควรหาแนวคิดอื่นมาเขียนแทน
ใช้ความสามารถที่ผิด	ครูแนะนำผู้เรียนที่ชอบใช้คำสั้นๆ แต่ได้ความชัด ให้ลองแต่งกลอนประเภท “ไฮกุ” แทนที่จะแต่งตามแบบแผนเดิม
ไม่สามารถนำความคิดไปใช้ปฏิบัติได้	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเริ่มเขียนรายงานหนึ่งเดือนล่วงหน้า ก่อนกำหนดส่ง
ขาดการคำนึงถึงผลงาน	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนอ่านบททวนเรียงความเชิงวิจารณ์ก่อนที่จะส่งครู
ไม่สามารถทำงานให้เสร็จ	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้ว่าเมื่อใดจะจบบทวิ โดยเลือกจบในตอนที่ยังรู้สึกภาคภูมิใจเป็นพิเศษ
ไม่กล้าริเริ่ม	ครูแนะนำให้ผู้เรียนเลือกนักเขียนวรรณกรรมสมัยใหม่ที่นักเรียนชอบมากที่สุด แล้วเขียนเกี่ยวกับนักเขียนคนนั้น
กลัวความผิดพลาด	ครูให้ผู้เรียนเขียนเรื่องที่ลงท้ายไม่เหมือนแนวการเขียนแบบเดิม
ผัดวันประกันพรุ่ง	ครูให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายประจำวันในการอ่านบทต่างๆ
ขาดทอดความผิด	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบในผลการทดสอบการอ่านของตนเองซึ่งได้คะแนนต่ำ เพราะไม่สนใจฟังครู

ตารางที่ 6 การแสดงวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านภาษา (ต่อ)

กำแพงอุปสรรค	วิธีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษา (Sternberg and Grigorenko, 2002)
สงสารตัวเองมากเกินไปเกินกว่าเหตุ	ครูให้กำลังใจผู้เรียนไม่ให้เกิดการออกเสียงผิดทำให้ไม่กล้าพูด ในชั้นเรียน
ฟังผู้อื่นมากเกินไป	ครูสนับสนุนให้ผู้เรียนเลือกตัวอย่างเรื่องสั้นดีๆ เพื่อเป็นต้นแบบ การเขียนเรื่องสั้นของตน แทนการถามครูว่าจะให้ทำอะไร
หมกมุ่นในความยากลำบากของตน	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความโสโครเศร้าส่วนตัวเป็นแรงจูงใจ ในการเขียนเรื่อง
เบี่ยงเบนความสนใจง่าย	ครูให้ผู้เรียนเลือกห้องจับบทของตนในการแสดงละครในห้อง ประชุมที่โล่งว่าง เพื่อให้ได้ความเจียบสงบมากขึ้น
ทำหลายงานหรือทู่ทำงานใดงานหนึ่ง	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนหลีกเลี่ยงกิจกรรมพิเศษของชมรมภาษาไทย เมื่ออยู่ในชมรมวรรณศิลป์และชมรมหนังสือแล้ว ทั้งยังต้องเรียน เต็มเวลาอีกด้วย
ไม่สามารถทำความเข้าใจกับเรื่องบาง เรื่องได้	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจสารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ไม่ใช่สนใจแต่การเขียนของผู้เขียน
ขาดความสมดุลในการคิดวิเคราะห์ คิด เชิงปฏิบัติ และคิดเชิงสร้างสรรค์	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตว่า คำถามที่ให้เขียนตอบเป็น เรียงความนั้น ถ้าเกี่ยวกับการรู้จักลักษณะและอุปนิสัยของ ตัวละครในหนังสือที่อ่าน ก็จะต้องใช้การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิด เชิงปฏิบัติจะช่วยให้เห็นว่าตัวละครมีลักษณะเป็นจริงเพียงไร ส่วนการคิดเชิงสร้างสรรค์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเขียน ข้อสังเกตในมุมมองของตนเองเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ได้
มั่นใจในตัวเองน้อยหรือมากเกินไป	ครูแนะนำส่งเสริมให้กำลังใจจนกระทั่งผู้เรียนมีความมั่นใจ ในตนเองมากพอที่จะไปสอบ เพื่อรับบทยากในการแสดงละคร ของโรงเรียน

ที่มา : Sternberg and Grigorenko, **Teaching for Successful Intelligence** (Pearson Education Indochina Ltd., 2002), 85-119.

จากแนวคิดและวิธีการในการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติข้างต้น สะท้อนได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียน เข้าใจกระบวนการทำงาน รู้จักวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ และรู้จักการกำกับควบคุมตนเองได้นั้น ถือเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริม

ความสามารถด้านเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติของผู้เรียน ซึ่งสามารถสร้างเสริมให้เกิดขึ้นได้ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามหลักการเน้นความสามารถด้านการปฏิบัติของมนุษย์ (Practical abilities) อันประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ซึ่งกระบวนการเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่วิเคราะห์ได้ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในบริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

4.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ ดังนี้

4.6.1 งานวิจัยในประเทศ

การนำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติมาศึกษาวิจัยในประเทศไทยนั้น พบว่า มีการนำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติไปศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการดำเนินธุรกิจ โดยในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น ศิริพร วิริยะบัญชา (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการฝึกทักษะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 3) ศึกษาตรวจสอบประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 86 คน ซึ่งเป็นออกเป็นกลุ่มทดลอง 43 คน และกลุ่มควบคุม 43 คน นักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการสอนตามรูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และนักเรียนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ 2) แบบทดสอบเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย ประกอบด้วย (2.1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเนื้อหา (2.2) แบบทดสอบการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม (2.3) แบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่มและเดี่ยว 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอน 4) แบบแสดงความคิดเห็นของนักเรียนต่อความสำคัญจำเป็นของกฎหมาย 5) แบบรายงานแสดงความคิดเห็นด้านกฎหมายที่เกิดจากการสร้างความรู้และประสบการณ์ในการเรียน 6) แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการสอน ทั้งนี้การวัดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายมีทั้งก่อนและหลังการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test)

และการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีผลต่อการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียน โดยที่คะแนนเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการประมาณร้อยละ 25.94 ของคะแนนเต็ม 2) คะแนนเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมประมาณร้อยละ 17.93 ของคะแนนเต็ม 3) รูปแบบการฝึกทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมาย และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้

นอกจากการนำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติไปพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังมีผู้นำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติไปศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ดังที่ ประเมษฐ เพ็ชรงาม (2554) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เชาวน์เชิงปฏิบัติ กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ภูมิความรู้ ความชำนาญและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการโรงแรมอิสระในเมืองพัทยา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะ ความสัมพันธ์ และสมการทำนายความสำเร็จในการประกอบธุรกิจด้วยเชาวน์เชิงปฏิบัติ กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ภูมิความรู้ ความชำนาญ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมอิสระในเมืองพัทยา จำนวน 85 โรงแรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ภูมิความรู้ ความชำนาญ และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ และแบบสอบถามเชาวน์เชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีเชาวน์เชิงปฏิบัติ กลยุทธ์การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญ กลยุทธ์การแสวงหาโอกาส และความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีกลยุทธ์การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์ กลยุทธ์การตั้งรับ ภูมิความรู้ ความชำนาญด้านประสบการณ์ในการบริหาร และภูมิความรู้ ความชำนาญด้านความชำนาญในวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้พบผลความสัมพันธ์ทางบวกของตัวแปรกลยุทธ์ การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์กับเชาวน์เชิงปฏิบัติ และความสัมพันธ์ทางลบของตัวแปรกลยุทธ์ การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญกับเชาวน์เชิงปฏิบัติ โดยผลของสมการทำนายความสำเร็จในการประกอบธุรกิจพบว่า กลยุทธ์การวางแผนล่วงหน้าอย่างสมบูรณ์ กลยุทธ์การวางแผนเฉพาะสิ่งสำคัญ และกลยุทธ์แสวงหาโอกาส สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจได้ร้อยละ 39.1

4.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยโดยใช้แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในต่างประเทศนั้น พบว่ามีการนำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติไปศึกษาเปรียบเทียบกับเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและผู้คนในชุมชน ดังที่ Sternberg and others (2001) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

“ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ: กรณีศึกษาในเคนยา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ โดยศึกษากับเด็กในหมู่บ้านชนบทของประเทศเคนยาตะวันตก ที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 15 ปี จำนวน 85 คน จำแนกเป็นเด็กผู้ชาย จำนวน 43 คน และเด็กผู้หญิง จำนวน 42 คน ตัวแปรหลักในการศึกษาคือคะแนนที่ได้จากการทดสอบความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) เกี่ยวกับยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาอาการเจ็บป่วย โดยความรู้ชนิดนี้ได้รับการยืนยันจากชาวบ้านว่ามีความสำคัญต่อเด็กๆ ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่าคะแนนในการทดสอบความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) มีความสัมพันธ์กับการวัดผลความฉลาดทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า เชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการและเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นสามารถพัฒนาได้อย่างอิสระ

นอกจากนี้ Grigorenko and Sternberg (2001) ยังได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เชาวน์ปัญญาเชิงวิเคราะห์ เชาวน์ปัญญาเชิงสร้างสรรค์ และเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ ในฐานะตัวทำนายการปรับเปลี่ยนตัวเอง: กรณีศึกษาในรัสเซีย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ในฐานะตัวทำนายการปรับเปลี่ยนตัวเองในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของรัสเซีย กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 26 ถึง 60 ปี จำแนกเป็นผู้หญิงจำนวน 452 คนและผู้ชายจำนวน 293 คน เครื่องมือที่ใช้คือชุดคำถามเกี่ยวกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเอง โดยคำถามสุขภาพจิตแบ่งออกเป็นประเด็นเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวลและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปรับตัวเองกับเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติมีความสอดคล้องกันในระดับสูง ความสามารถในการปรับตัวเองกับเชาวน์ปัญญาเชิงวิเคราะห์มีความสอดคล้องกันในระดับปานกลาง และความสามารถในการปรับตัวเองกับเชาวน์ปัญญาเชิงสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกันในระดับต่ำ นอกจากนี้พบว่าเชาวน์ปัญญาเชิงความคิดสร้างสรรค์นั้นมีความสัมพันธ์ด้านลบกับสุขภาพกายที่ย่ำแย่ แต่จะมีความสัมพันธ์ด้านบวกกับผู้ที่มีความสุขจิตดี งานวิจัยนี้จึงให้ข้อสรุปว่า เชาวน์ปัญญาเชิงวิเคราะห์ เชาวน์ปัญญาเชิงสร้างสรรค์ และเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติมีความเกี่ยวข้องกันกับการปรับเปลี่ยนตัวเองในชีวิตประจำวัน

ต่อมา Grigorenko and others (2004) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการและเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ: กรณีศึกษาชนเผ่ายูพิกในอลาสกา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสำคัญของเชาวน์ปัญญาเชิงวิชาการและเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในผู้ใหญ่และวัยรุ่นของชุมชนชนบทชนเผ่ายูพิกในอลาสกา ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยมของยูพิก กลุ่มเป้าหมายคือวัยรุ่นจำนวน 261 คน จำแนกเป็นเพศหญิง 145 คน และเพศชาย 116 คน ซึ่งมาจากชุมชนชนบทที่แตกต่างกันจำนวน 6 แห่ง และชุมชนในเมืองจำนวน 1 แห่ง เครื่องมือคือแบบวัดความฉลาดด้านการศึกษา

ด้วยวิธีการของเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่าเด็กชายวัยรุ่นจากชุมชนในชนบทมีความรู้ในชีวิตประจำวันที่ค่อนข้างสูงมากกว่าจากชุมชนตัวเมือง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ให้ข้อสรุปว่าเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติมีความสำคัญอย่างมากต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พบว่า ในต่างประเทศมีการวิจัยเพื่อยืนยันว่าเขาวรรณปัญญาเชิงวิชาการและเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติมีความแตกต่างกัน โดยพบว่า เขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์เนื่องจากเป็นเขาวรรณปัญญาที่มาจากประสบการณ์และสามารถใช้แก้ปัญหาชีวิตได้จริง ในขณะที่งานวิจัยด้านเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติของประเทศไทยนั้น พบว่าเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติของผู้เรียนด้านกฎหมายและผู้ประกอบการ ซึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติ แต่ทั้งนี้การนำกระบวนการเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาและวรรณคดีนั้น ยังไม่มีผู้ศึกษาวิจัย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าวนี้ โดยในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการของทฤษฎีเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติไปใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการส่งเสริมการอ่านเพื่อวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นการฝึกความสามารถด้านเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติของนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดี และประยุกต์ใช้ข้อคิดเหล่านั้นในการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษาจริงในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ในการนำข้อคิดวรรณคดีมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์บริบทสังคมไทยปัจจุบันนั้น กระบวนการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) โดยในการประยุกต์ใช้ความรู้นั้นจะใช้กลวิธีการปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสังคมทั้ง 3 ลักษณะ ของ Sternberg ซึ่งได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) และการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) มาเป็นเงื่อนไขวิธีการในการฝึกให้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทยสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีไทยมาสู่ชีวิตจริงได้ โดยการมุ่งเน้นการฝึกความสามารถด้านเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทยสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าข้อคิดจากวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

5. กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry)

Appreciative Inquiry เป็นที่รู้จักกันในชื่อภาษาไทยว่า สุนทรียสาธก โดยที่สุนทรียสาธก หรือในชื่ออักษรย่อว่า AI นั้นเป็นกระบวนการค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดผ่านการพูดคุยสนทนา ระหว่างสมาชิก โดยใช้คำถามในเชิงบวกเพื่อมุ่งค้นหาวิธีการสำคัญอันจะทำให้ประเด็นความคิด แนวทาง ตลอดจนวิธีการที่ได้คิดไว้สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ Appreciative Inquiry หรือ AI ได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1980 ซึ่ง David Cooperrider ได้ร่วมพัฒนาแนวคิดนี้กับอาจารย์ที่ปรึกษาของเขาชื่อ Suresh Srivastva ในการทำคุณิพนธ์ด้านการพัฒนาองค์กร (Cooperrider, 1986) จากนั้น Appreciative Inquiry จึงได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในศาสตร์ด้านการพัฒนาองค์กร และปัจจุบันนี้ มีนักวิชาการ นักการศึกษานำกระบวนการของ Appreciative Inquiry มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงาน การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1 ความหมายของสุนทรียสาธก

คำว่า Appreciative มีความหมายในเชิงชื่นชม การมองเห็นสิ่งดี หรือคุณค่าในสรรพสิ่ง ส่วนคำว่า Inquiry คือ การสืบสอบ การค้นคว้า Appreciative Inquiry จึงเป็นการค้นหาและชื่นชม สิ่งที่ดีที่มีอยู่ในสรรพสิ่ง นอกจากนี้ชื่อเรียกเชิงวิชาการ “สุนทรียสาธก” แล้ว Appreciative Inquiry ยังมีชื่อเรียกอื่นๆ ในภาษาไทย ได้แก่ สุนทรียปรัศนี สุนทรียปรัศนาสาธก สุนทรียสานสัมมนา และกระบวนการสืบสอบเชิง ชื่นชม

สุนทรียสาธก มาจากคำว่า สุนทรีย์ ที่มีรากศัพท์มาจากคำว่า สุนทร คือ ความอ่อนหวาน ความดีงาม ส่วนคำว่า สาธก หมายถึง การยกตัวอย่างให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ สุนทรียสาธกจึงหมายถึง การยกตัวอย่างเชิงประจักษ์ให้เกิดการนิยมชมชื่น เห็นคุณค่าและความดีงามที่มีอยู่

Cooperrider, Whitney and Stavros (2003: xvii) อธิบายว่า Appreciative Inquiry หรือ สุนทรียสาธกเป็นกระบวนการที่ทรงพลังในการจุดประกายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ในตัวคน องค์กร หรือสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าในทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราว ด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นเพื่อที่จะค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด ด้วยการใช้ศิลปะของการถามคำถามและการเล่าเรื่อง

Stratton-Berkessel (2010: 2) อธิบายว่า Appreciative Inquiry เป็นแนวคิดเชิงบวก ในด้านการเสริมจุดแข็งและการมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวบุคคลและองค์กร เป็นกระบวนการ

ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าทุกสรรพสิ่งย่อมประกอบด้วยสิ่งที่ดีที่สุดใน ประสพการณ์แห่งความสำเร็จ ความพึงพอใจ ตลอดจนชีวิตด้านบวกของผู้คน

Watkins, Mohr and Kelly (2011: 22) กล่าวว่า Appreciative Inquiry เป็นกระบวนการแห่งความร่วมมือในการค้นหาและส่งเสริมวิธีการที่ดีที่สุดในตัวบุคคล เศรษฐกิจและองค์การ มุ่งเน้นวิธีการเชิงชื่นชมคุณค่าผ่านการถามคำถามเพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจในกระบวนการที่ดีเหล่านั้น

Lewis, Passmore and Cantore (2011: 40) กล่าวว่า Appreciative Inquiry คือ กระบวนการคิดที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดใน ด้วยวิธีการทางภาษา วาทกรรมวิเคราะห์และการเล่าเรื่อง

Cockell and McArthur-Blair (2012: 13) กล่าวว่า Appreciative Inquiry ตั้งอยู่บนแนวคิดหลักการเชิงบวกที่สัมพันธ์กับศักยภาพสูงสุดของสรรพสิ่ง การปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลง

จากหลักการข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ความหมายของ Appreciative Inquiry ได้ตามตารางที่ 7 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 การสังเคราะห์ความหมายของกระบวนการสุนทรียสาธก

ความหมายของ Appreciative Inquiry	Cooperrider, Whitney and Stavros (2003)	Stratton-Berkessel (2010)	Watkins, Mohr and Kelly (2011)	Lewis, Passmore and Cantore (2011)	Cockell and McArthur-Blair (2012)
ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก	✓	✓	-	-	✓
ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราวด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้	✓	✓	-	-	-
มุ่งเน้นกระบวนการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดใน ประสพการณ์แห่งความสำเร็จ ความพึงพอใจ ตลอดจนชีวิตด้านบวกของ คน องค์กร หรือสรรพสิ่ง	✓	✓	✓	✓	-
เป็นแนวคิดเชิงบวกในด้านการเสริมจุดแข็งและการมีส่วนร่วม	-	✓	✓	-	-
ใช้ศิลปะของการถามคำถามและการเล่าเรื่อง	✓	-	✓	✓	-

จากตารางที่ 7 การสังเคราะห์ความหมายของ Appreciative Inquiry ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า Appreciative Inquiry เป็นกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ผ่านการพูดคุยระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด ประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ความพึงพอใจ ตลอดจนชีวิตด้านบวกของคน องค์กร หรือสรรพสิ่ง ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราวด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้ โดยใช้ศิลปะของการถามคำถามและการเล่าเรื่องเป็นวิธีการขับเคลื่อน

5.2 หลักการของสุนทรียศาสตร์

Appreciative Inquiry เป็นวาทกรรมเพื่อการวิเคราะห์มากกว่าที่จะเป็นเพียงแค่มุมมองทั่วไป ถือเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะช่วยให้เกิดจุดแข็งโดยเฉพาะด้านการเป็นผู้นำและการเรียนรู้ โดยจะให้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพแบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ก้าวผ่านภาวะวิกฤติด้านความแตกต่าง อำนาจ และความหลากหลาย โดยนักการศึกษาต่างเห็นพ้องกันว่า Appreciative Inquiry เป็นทั้งเรื่องประสบการณ์เฉพาะตัวและเป็นทั้งแบบฝึกหัดมืออาชีพในการฝึกทักษะเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสิ่งที่ทำ (Cockell and McArthur-Blair, 2012: 5-7)

Appreciative Inquiry มีหลักการพื้นฐานมาจากการเลือกมองภาพของโลกใบนี้ในแง่บวกแห่งความดีงาม ความมีชีวิตชีวาของผู้คน แล้วตั้งความปรารถนาที่จะช่วยกันเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการจะเห็น (อุทัยวรรณ กาญจนกมล, 2556: 2) กระบวนการ AI นี้จะเน้นการเห็นศักยภาพว่าสำคัญกว่าการรู้ปัญหา การเห็นปัญหาและการพูดถึงปัญหาอยู่ตลอดเวลาที่ยังเป็นการสร้างปัญหาให้มากขึ้น และถ้าเรามองไม่เห็นแง่บวกของศักยภาพ เราก็จะไม่เห็นทางออกของปัญหาได้เลย (สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ, 2551: 11) นอกจากนี้ AI จะเน้นศิลปะของคำถาม นั่นคือความสามารถในการตั้งคำถามเชิงบวก และร่วมกับการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ด้วยคำถามที่เหมาะสม เนื่องจากจุดเริ่มต้นและองค์ประกอบที่สำคัญของ AI คือการสัมภาษณ์ซึ่งจะนำไปสู่การไต่ถาม เพื่อช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การถามและการสัมภาษณ์เป็นหลักการสำคัญของกระบวนการ AI

การตั้งคำถามที่มีแนวคิดและทิศทางที่เป็นไปในทางบวก จะช่วยให้เกิดความเป็นไปได้ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เกิดความเอาใจใส่กันและกัน ทำให้ได้ค้นพบสิ่งดีงามร่วมกัน เหนือสิ่งอื่นใด สิ่งที่ดีที่สุดก็คือ การมีโอกาสได้ตั้งความปรารถนาที่จะเห็นสิ่งดีงามเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต (อุทัยวรรณ กาญจนกมล, 2556: 2-3) หลักการพื้นฐานของ AI จึงเริ่มต้นขับเคลื่อนด้วยการถามคำถามเชิงบวกพร้อมกับเปิดโอกาสให้จินตนาการและนวัตกรรมนำไปสู่การออกแบบระบบงานใหม่ โดยสุนทรียศาสตร์จะนำไปสู่การพูดคุยถึงความสามารถทั้งในอดีตและปัจจุบันในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ความสำเร็จ (Achievements) ศักยภาพที่ซ่อนอยู่ (Unexplored Potentials) นวัตกรรม (Innovations)

ทรัพย์สิน (Assets) จุดแข็ง (Strengths) โอกาส (Opportunities) ความคิดที่สูงส่ง (Elevated Thoughts) การเปรียบเทียบสู่ความเป็นเลิศ (Benchmarks) ช่วงเวลาที่มีความสุขและประสบความสำเร็จสูง (High Point Moment) คุณค่าที่มีการนำไปใช้ (Lived Values) ประเพณีปฏิบัติ (Traditions) ศักยภาพเชิงกลยุทธ์ (Strategic Competencies) การแสดงออกถึงภูมิปัญญา (Expressions of Wisdom) จิตวิญญาณขององค์กร (Corporate Spirit or Soul) เรื่องราว (Stories) วิสัยทัศน์และอนาคตที่เป็นไปได้ (Vision of Valued and Possible Futures) (ปริวัตร เปี่ยมศิริ, 2555: 46-47)

Cockell and McArthur-Blair (2012: 14) กล่าวถึงหลักการของ AI ว่า AI เป็นรูปแบบของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของมนุษย์จากการแก้ปัญหาที่มุ่งเน้นข้อผิดพลาดหรือสาเหตุของปัญหาเป็นการค้นหาจุดแข็ง หรือวิธีการที่ดีเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ความสำเร็จในอนาคตตามตารางที่ 8 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบแนวคิดการแก้ปัญหาและแนวคิด Appreciative Inquiry เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

แนวคิดที่ 1 : การแก้ปัญหา	แนวคิดที่ 2 : Appreciative Inquiry
รับรู้ถึงปัญหาด้วยภาวะจำเป็น	ตระหนักรู้ว่าอะไรคือค่านิยมที่ดีที่สุด
วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา	วาดภาพว่าจะเป็นอะไรได้บ้าง
วิเคราะห์การแก้ไขในแนวทางที่เป็นไปได้	สนทนาแลกเปลี่ยนกันว่าควรจะเป็นอย่างไร
วางแผนการแก้ปัญหา	สร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมจุดแข็งหรือวิธีการที่ดี
การลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา	การลงมือปฏิบัติเพื่อดำเนินการเรื่องใดๆอย่างใส่ใจ

ที่มา : Cooperrider, D. L., Whitney, D. K. and Stavros, J. M., “Appreciative inquiry handbook (Vol. 1)” (Berrett-Koehler Publishers, 2003).

จากตารางที่ 8 การเปรียบเทียบแนวคิดการแก้ปัญหาซึ่งเป็นแนวคิดแบบเก่า และแนวคิด Appreciative Inquiry ซึ่งเป็นแนวคิดแบบใหม่นั้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดการแก้ปัญหาแบบเก่าจะมุ่งเน้นการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ในขณะที่แนวคิดแบบ Appreciative Inquiry จะมุ่งเน้นความร่วมมือในการสนทนาแลกเปลี่ยนวิธีการที่ใช้ได้ผลดีเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในการปรับปรุงพัฒนาเรื่องหนึ่งเรื่องใด ซึ่งมาจากการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับปรุงหรือพัฒนาเรื่องนั้นๆ โดยที่ไม่ได้เริ่มจากการที่ต้องถูกบีบบังคับให้ต้องแก้ปัญหาใดๆ

เหมือนกับแนวคิดการแก้ปัญหาแบบเดิมๆ จึงกล่าวได้ว่า แนวคิด Appreciative Inquiry นั้นเป็นแนวคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ Cockell and McArthur-Blair (2012: 14) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า AI จะทำงานได้ดีเมื่อมีการจุดประเด็นและส่งเสริมด้านมนุษยสัมพันธ์ จินตนาการของมนุษย์ ข้อตกลงของกลุ่ม การวางแผน และงานด้านอื่นๆ ที่จะเป็นหลักในการนำองค์กรหรือผู้คนไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งผู้คนมักจะได้รับแรงบันดาลใจจากการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดมากกว่าการมุ่งค้นหาข้อผิดพลาด โดยที่แรงบันดาลใจนี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างสรรค์อนาคตที่ดี อย่างไรก็ตาม AI ไม่ได้ละเลยปัญหา แต่จะช่วยแนะวิธีการว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุด หรือช่วยวางกรอบวิธีคิดใหม่ตามสิ่งที่ต้องการ

หลักการที่เป็นพื้นฐานของกระบวนการ Appreciative Inquiry (Cooperrider and Whitney, 2001: 14-17) มี 5 ประการ ดังนี้

1. The Constructionist Principle หลักการคือ มนุษย์สามารถจะสร้างวิถีทางใหม่ให้ตนเองได้ สามารถกำหนดชะตากรรมด้วยตัวเองได้ The Constructionist Principle เป็นหลักการพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังแนวคิด Appreciative Inquiry ทั้งหมด

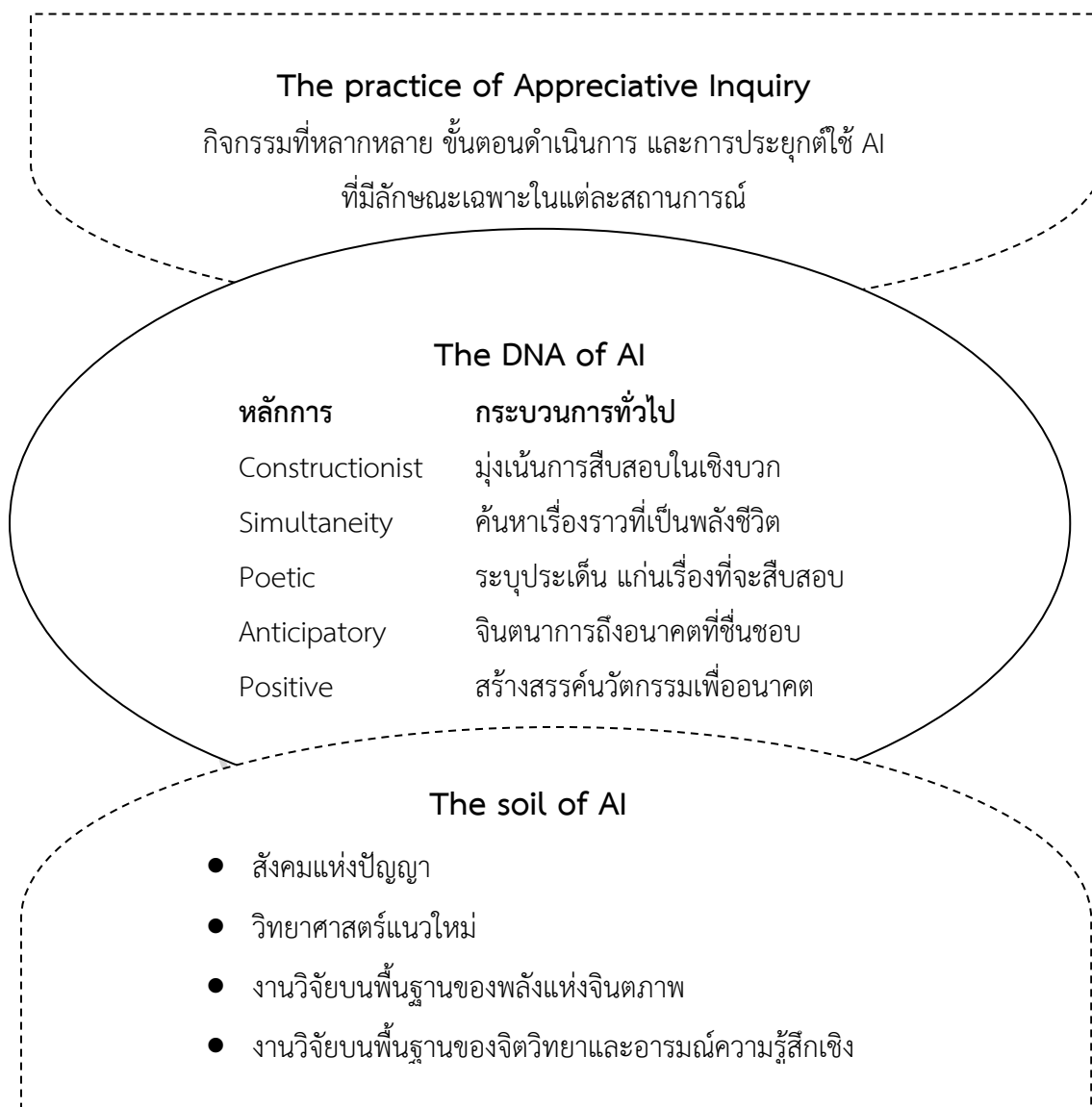
2. The Simultaneity Principle คือหลักการแห่งการเติมเต็มความไม่รู้ด้วยการถาม จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ก่อเกิดเป็นหลักการที่ว่า การเปลี่ยนแปลงใดๆ เริ่มต้นเมื่อเราถาม การถามจะช่วยให้เราค้นพบสิ่งต่างๆ และช่วยส่งเสริม พัฒนาบุคคลและสังคมได้

3. The Poetic Principle คือหลักการที่ระบุว่า มนุษย์สามารถเปิดรับประสบการณ์ การตีความอย่างเปิดกว้าง ทุกสิ่งมีความเป็นไปได้โดยไม่ขีดจำกัด ทุกคนและสรรพสิ่งล้วนแต่มีความดีงาม มีความน่าชื่นชม และมีคุณค่าด้วยกันทั้งสิ้น การศึกษาเรื่องราวความดีงามล้วนแต่ส่งเสริมให้มนุษย์ค้นพบวิธีการยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีได้

4. The Anticipatory Principle คือหลักการเกี่ยวกับภาพในอนาคตที่เราสร้างขึ้นในใจ จะเป็นสิ่งนำทางเราในการแก้ปัญหาในปัจจุบัน และสร้างสรรค์อนาคตแก่บุคคล ภาพมีความหมายมากกว่าคำพูด ยิ่งภาพทำท่าย และชัดเพียงใด บุคคลก็มีแนวโน้มจะเติบโตไปเส้นทางนั้นมากยิ่งขึ้น ยิ่งเป็นภาพอนาคตในเชิงบวกก็ยิ่งช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมของบุคคลให้มีความโน้มเอียงไปในทางบวกทางแห่งความสร้างสรรค์

5. The Positive Principle เป็นหลักการที่ว่าด้วยการคิดบวก การมีอารมณ์ดี มีความสัมพันธ์ที่ดี การมีความสนใจอย่างกระตือรือร้นในการที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บางสิ่งบางอย่างอย่างแรงดวน ที่สำคัญคือการสร้างความสนุกและความมีชีวิตชีวาให้กับตัวเอง ทั้งนี้เพื่อเตรียมตัวเองให้มองเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งและสามารถประยุกต์ใช้คุณค่าเหล่านั้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมได้

หลักการที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของกระบวนการ Appreciative Inquiry ปรากฏดัง
แผนภาพ ที่ 3 ดังนี้

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างของ Appreciative Inquiry

ที่มา : Watkins, Mohr and Kelly, (2011). **Appreciative inquiry: change at the speed of imagination** (San Francisco, CA: Pfeiffer, 2011), 84.

จากแผนภาพโครงสร้างของกระบวนการ Appreciative Inquiry สังเกตได้ว่า ฐานความรู้ของกระบวนการ Appreciative Inquiry (The soil of AI) นั้นประกอบด้วย องค์ความรู้ที่ว่าด้วยสังคมแห่งปัญญาและฐานจิตวิทยาศาสตร์แนวใหม่ที่เน้นการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยมีการศึกษาวิจัยด้านจิตวิทยาและพลังการคิดเชิงบวกเป็นวิธีการศึกษาอันจะนำไปสู่เป้าประสงค์ของการประยุกต์ใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry ตามความมุ่งหมาย

นอกจากหลักการพื้นฐาน 5 ประการข้างต้นแล้ว Whitney and Trosten-Bloom (2003) ยังได้เพิ่มหลักการพื้นฐานอีก 3 ประการ ได้แก่ Wholeness ว่าด้วยเรื่องหลักการแห่งความเป็นภาพรวม Enactment ว่าด้วยหลักการแห่งการสมมุติ และ Free choice Stavros ว่าด้วยหลักการแห่งเสรีภาพในการเลือก นอกจากนี้ Torres (2005) ยังได้เพิ่มหลักการ Awareness คือการตระหนักในคุณค่า และ Barrett and Fry (2005) ได้เพิ่มหลักการ Narrative คือการให้ความสำคัญกับเรื่องเล่า ซึ่งสามารถสรุปหลักการดังกล่าว ได้ดังนี้

1. หลักการแห่งความเป็นภาพรวม Wholeness

หลักแห่งความเป็นภาพรวมเป็นการนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการค้นหาเรื่องราวหรือวิธีการที่ดี ถือเป็นความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนทัศน์ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการเลือกใช้วิธีการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการแห่งการสมมุติ Enactment

หลักแห่งการสมมุติเป็นวิธีการที่ช่วยเติมเต็มให้บุคคลเรื่องราวต่างๆ มีความสมบูรณ์มากขึ้น ด้วยวิธีการหาคำตอบจากมุมมองที่ว่า “สมมุติว่า...” หรือ “ถ้าเป็นไปได้ฉันจะ...” ทั้งนี้พฤติกรรมสมมุติของบุคคลหรือองค์กรจะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการได้

3. หลักการแห่งเสรีภาพในการเลือก Free choice Stavros

หลักแห่งเสรีภาพในการเลือกจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ซึ่งเมื่อบุคคลมีอิสระในการเลือกวิธีการหรือการดำเนินงานต่างๆ แล้ว พวกเขาจะมีความมุ่งมั่นและแสดงความสามารถได้ดี

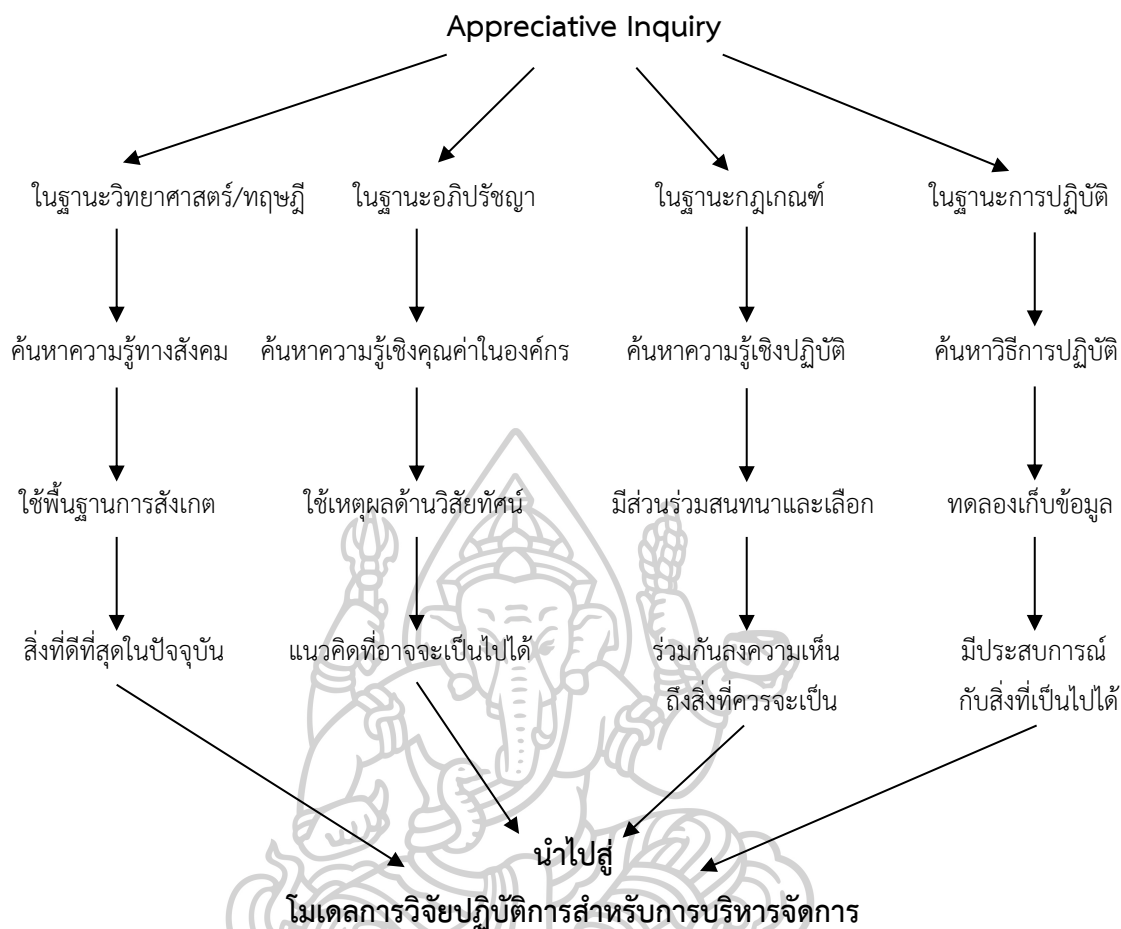
4. หลักการตระหนักในคุณค่า Awareness

หลักของการตระหนักจะมุ่งเน้นทักษะการสะท้อนคุณค่าตนเอง การประเมินทัศนคติ พฤติกรรมและผลกระทบที่เกี่ยวข้อง การตระหนักในการสะท้อนตัวเองนั้นไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของตนเองและบุคคลอื่น แต่ยังรวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย

5. หลักการแห่งเรื่องเล่า Narrative

หลักแห่งเรื่องเล่ามีความเชื่อว่าเมื่อผู้คนที่มิมุมมองต่างกัน มาบอกเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ที่ดีที่สุดของแต่ละคน พวกเขาจะสามารถมองเห็นสิ่งที่มี มากกว่าที่จะมองเห็นความแตกต่าง ถือเป็นให้ความสำคัญกับสิ่งที่บุคคลผู้นั้นเป็นอยู่

จากหลักการพื้นฐานของกระบวนการ Appreciative Inquiry ข้างต้น นำไปสู่มิติตัดของกระบวนการ Appreciative Inquiry ในศาสตร์ด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นแนวคิดเบื้องต้นที่ Cooperrider and Srivastva (1987) ได้พัฒนาขึ้น โดยอธิบายได้ดังปรากฏในแผนภาพที่ 4 ดังนี้

แผนภาพที่ 4 มิติของ Appreciative Inquiry

ที่มา : Cooperrider, D. L. and Srivastva, S., "Appreciative inquiry in organizational life" *Research in organizational change and development* 1, 1 (1987).

จากแผนภาพมิติของ Appreciative Inquiry ข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดและวิธีการเหล่านั้นสามารถนำไปสร้างเป็นโมเดลการวิจัยปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการศาสตร์ด้านต่างๆ ได้หลากหลายตามจุดมุ่งหมายของผู้ประยุกต์ใช้

5.3 วงจรสุนทรียสาธก

วงจรสุนทรียสาธกเริ่มจากกระบวนการขั้นพื้นฐานที่ Cooperrider ได้พัฒนาขึ้นและรู้จักกันทั่วไปว่าเป็นโมเดล The 4-D Cycle ประกอบด้วยขั้นการค้นหาลู่ที่ดีที่สุดในปัจจุบัน (Discovery) ขั้นการสร้างภาพฝัน (Dream) ขั้นการออกแบบ (Design) และขั้นลงมือปฏิบัติ (Destiny) ต่อมาได้มีการนำโมเดลนี้ไปพัฒนาเพิ่มเติมอีก 5 โมเดล ได้แก่ 4-I Model, 5-D Model, 5-I Model, 7-D Approach และ AIA three step Model ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.3.1 วงจร The 4-D Cycle

วงจร The 4-D Cycle พัฒนาขึ้นโดย Cooperrider and Whitney (2001: 7-13) โดยขั้นของปฏิบัติการ The 4-D Cycle เริ่มต้นจากการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) ต่อด้วยการฝันประสบการณ์ไปสู่ความฝันและสร้างวิสัยทัศน์ (Dream) จากนั้นจึงออกแบบวางแผนเพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นจริง (Design) และขั้นตอนสุดท้ายคือการลงมือปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย (Destiny) สรุปความวงจร The 4-D Cycle ได้ดังนี้

1. Discovery การค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด

ขั้นแรกนี้เป็นขั้นตอนของการร่วมกันค้นหาความดี ความสำเร็จที่น่าชื่นชม เป็นการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดจากเรื่อง ผลงาน กิจกรรม ตัวบุคคล หรือประเด็นที่สนใจนั้นๆ และร่วมกันพิจารณาว่าอะไรเกิดขึ้นแล้ว โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด” และ “อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว” เพื่อร่วมกันพิจารณาสิ่งที่ดีที่สุดจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ขั้นนี้จะใช้กลยุทธ์การใช้คำถามเป็นหลัก โดยกลยุทธ์การใช้คำถามนี้จะต้องผนวกเข้ากับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือประเด็นนั้นๆ เช่น แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เป็นต้น

2. Dream การระบวิสัยทัศน์

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นของการสำรวจความฝัน ความหวังในงาน กิจกรรม บุคคล อย่างมีเป้าหมาย อย่างกระตือรือร้น โดยใช้คำถามว่า “จะเป็นอะไรได้บ้าง” เป็นการสร้างภาพจินตนาการที่มีความเป็นไปได้ เพื่อนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ การระบความฝัน ความหวังอย่างเป็นไปได้นี้จะก่อให้เกิดความมุ่งมั่น ความเพียรพยายาม ความกระตือรือร้น ช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจในการบรรลุสู่เป้าหมายที่มีคุณค่า

3. Design การออกแบบเพื่อทำให้วิสัยทัศน์เป็นจริง

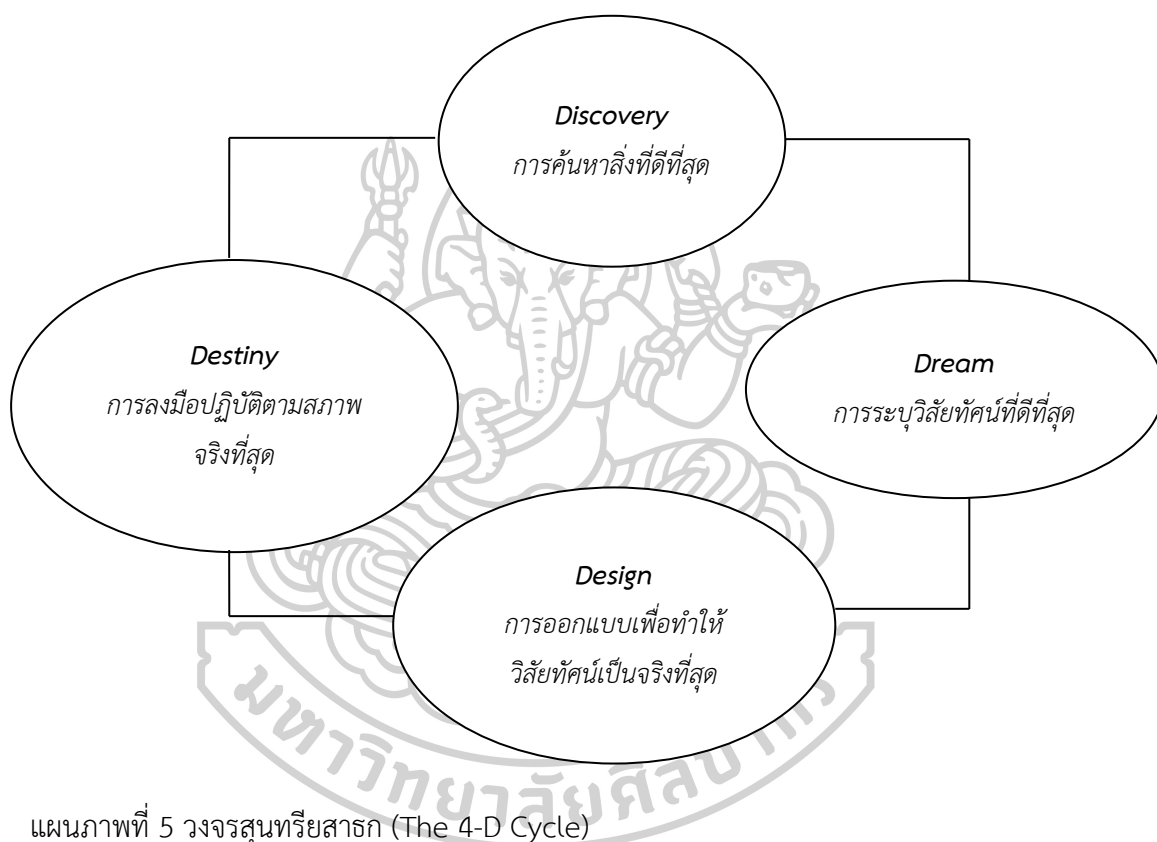
เป็นขั้นตอนการวางแผนและออกแบบกลยุทธ์หรือโครงสร้างที่จะนำไปสู่การฝันวิสัยทัศน์ให้เป็นจริง โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็น” เป็นการนำสิ่งที่ดีหรือผลดีในอดีตมาออกแบบกิจกรรมหรือสร้างสรรค์ต่อ เป็นการออกแบบอย่างไม่ออกแบบ กล่าวคือ เป็นการผนวกขึ้นส่วนของความดี ความสำเร็จ เพื่อประกอบกันเป็นรูปร่างตามเป้าหมายและความฝัน ขั้นนี้ทุกคนจะต้องร่วมกันเลือกองค์ประกอบ คุณสมบัติ คุณลักษณะที่ดี ที่ได้จากการค้นพบความฝัน ความหวัง แล้วร่วมกันสรุปสิ่งที่ควรจะเป็นสิ่งที่ต้องการ เป็นหนทางที่ดีที่สุด เพื่อให้ความฝันนั้นเป็นจริงได้ ทั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว

4. Destiny การลงมือปฏิบัติตามสภาพจริง

ขั้นนี้เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เป็นขั้นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติจริงตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ โดยใช้คำถามนำ “มันจะเป็นอะไร” เพื่อกำกับควบคุมการลงมือปฏิบัติตามแผนที่จะช่วยให้ได้ผลงาน โดยในการดำเนินการนั้นจะต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มีการปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา มีการวัดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลกระทบ และพิจารณาความยั่งยืนร่วมด้วย

วงจร AI 4-D Cycle มาจากหลักการที่ต้องการค้นหาวิถีเชิงบวก ในเรื่องการใช้ชีวิตและสถานการณ์ที่สนุกและประทับใจ เพื่อกำจัดความกังวล โดยใช้วิธีการมุ่งค้นหาสิ่งดีๆ มากกว่าที่จะมุ่งให้เกิดภาพของการทำลาย (Watkins and Cooperrider, 2000: 1) ดังปรากฏในแผนภาพที่ 5 ดังนี้

แผนภาพที่ 5 วงจรสุนทรียสาธก (The 4-D Cycle)

ที่มา : Cooperrider, D. L., Whitney, D. K. and Stavros, J. M., “Appreciative inquiry handbook (Vol. 1)” (Berrett-Koehler Publishers, 2003).

5.3.2 วงจร 4-I Model

4-I Model เป็นการนำหลักการของ The 4-D Cycle มาพัฒนาเพื่อปรับใช้ในภาคธุรกิจ ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบ โดยรูปแบบแรกพัฒนาขึ้นโดย EnCompass (อ้างใน Preskill and Catsambas, 2006) ประกอบด้วย

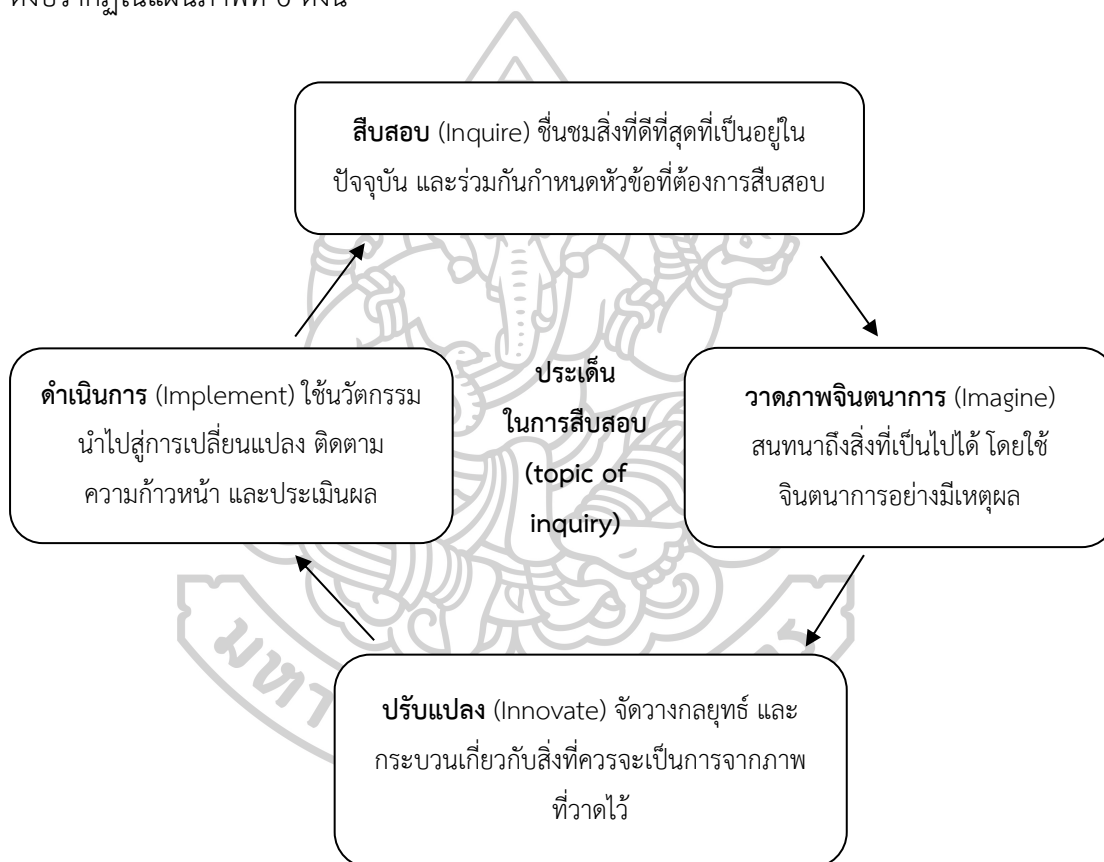
ขั้นที่ 1 สืบสอบ (Inquire) เป็นขั้นการตั้งคำถามเพื่อร่วมกันสำรวจสภาพที่เป็นอยู่ รวมไปถึงประสบการณ์และคุณค่าของสิ่งที่ประสบพบเจอ

ขั้นที่ 2 วาดภาพจินตนาการ (Imagine) เป็นการสร้างความนึกคิดถึงสิ่งที่ต้องการร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จะเป็นไปได้ในอนาคต

ขั้นที่ 3 ปรับแปลง (Innovate) เป็นการร่วมกันผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการจะเป็น

ขั้นที่ 4 ดำเนินการ (Implement) เป็นการร่วมไม้ร่วมมือในการดำเนินการตลอดจนการติดตามและการประเมินผล

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำเสนอวงจร 4-I Model รูปแบบที่ 1 ดังปรากฏในแผนภาพที่ 6 ดังนี้

แผนภาพที่ 6 วงจร 4-I Model รูปแบบที่ 1

ที่มา : EnCompass, อ้างใน Preskill, H. and Catsambas, T. T., "Reframing evaluation through appreciative inquiry" (Sage, 2006), 15.

ส่วน 4-I Model รูปแบบที่สอง พัฒนาขึ้นโดย Mohr and Jacobgard (2001, อ้างใน Watkins, Mohr and Kelly, 2011: 91) ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 เริ่มต้น (Initiate) เป็นการหลอมรวมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เข้ามาเป็นทีมงานในการกำหนดประเด็นการพัฒนาร่วมกัน

ขั้นที่ 2 สืบสอบ (Inquire) เป็นการค้นหาข้อมูลด้วยการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ และวิธีการปฏิบัติในการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 วาดภาพจินตนาการ (Imagine) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ และแบ่งปันข้อมูลโดยการเล่าเรื่อง และการร่วมกันลงมติเกี่ยวกับวิธีการที่น่าจะเป็นไปได้

ขั้นที่ 4 ปรับแปลง (Innovate) เป็นกระบวนการร่วมกันออกแบบ ค้นหาวิธีการปฏิบัติในรูปแบบใหม่

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำเสนอวงจร 4-I Model รูปแบบที่ 2 ดังปรากฏในแผนภาพที่ 7 ดังนี้

แผนภาพที่ 7 วงจร 4-I Model รูปแบบที่ 2

ที่มา : Jacobgard, 2001, อ้างใน Watkins, Mohr and Kelly, **Appreciative inquiry: change at the speed of imagination** (San Francisco, CA: Pfeiffer, 2011).

5.3.3 วงจร 5-D Model

หลังจากที่ Copperrider ได้พัฒนางจรสุนทรียสาธก (The 4-D Cycle) และได้มีผู้นำไปใช้ในการพัฒนางานหลายสาขาอาชีพแล้ว ต่อมา Mohr and Watkins (2002) ได้นำ The 4-D Cycle ไปพัฒนารูปแบบกระบวนการสุนทรียสาธกเพิ่มเติม โดยใช้ชื่อว่า Five Generic Process of AI ซึ่งรู้จักกันในชื่อ The 5-D Model โดยได้เพิ่มขึ้น Definition ให้เป็นขั้นแรกของวงจร ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

D ตัวที่ 1 : Definition

1. นิยามการเลือกสรรหัวข้อด้วยวิธีการเชิงบวก

ขั้นนี้เป็นการเลือกสรรหัวข้อการสนทนา ซึ่งต้องร่วมกันให้คำนิยามและตีความหัวข้อด้วยการยึดหลักการชื่นชมเชิงบวก โดยหัวข้อที่เลือกต้องมีความน่าสนใจ เป็นหัวข้อที่มีวิธีการที่ดี หรือเป็นเรื่องราวที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว

D ตัวที่ 2 : Discovery

2. กำหนดประเด็นคำถาม

หลังจากที่ได้นิยามหัวข้อจนเป็นที่เข้าใจกันดีแล้ว ในขั้นนี้คือการกำหนดประเด็นคำถาม โดยคำถามจะต้องอยู่ในขอบข่ายของประสบการณ์ที่ดีที่สุด จากนั้นจึงถามถึงคุณค่าและความคาดหวังในอนาคต

3. แบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง

หลังจากที่ได้ประเด็นคำถามเพื่อกำหนดทิศทางการเล่าเรื่องแล้ว ในขั้นนี้แต่ละคนจะได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ดี ความประทับใจ ความสำเร็จของตน หลังจากนั้นอาจคัดเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องวิธีการที่น่าสนใจให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

D ตัวที่ 3 : Dream

4. นำเสนอความคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ต้องการ

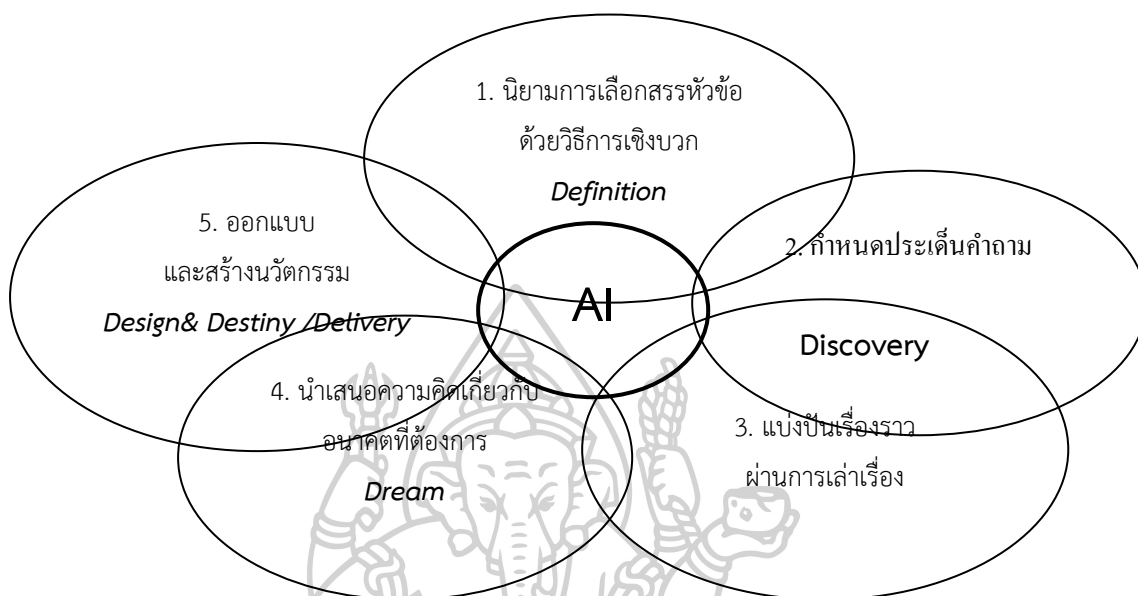
หลังจากได้เล่าเรื่องหรือวิธีการที่ดีสุดกันฟังแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตที่กลุ่มต้องการ ซึ่งอาจนำเสนอได้ทั้งรูปแบบการวาดภาพแผนผังต่างๆ และการใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่ต้องการสื่อ

D ตัวที่ 4-5 : Design & Destiny /Delivery

5. ออกแบบและสร้างนวัตกรรม

ในขั้นนี้ประกอบด้วยกิจกรรมแรกคือ การออกแบบแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมร่วมกันซึ่งสามารถสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ทั้งวัตถุประสงค์และเนื้อหา แล้วแต่เวลาจะเอื้ออำนวย และกิจกรรมต่อมาคือการลงมือปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นขั้นที่นำแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมไปใช้จริง

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำเสนอวงจร The 5-D Model ดังปรากฏในแผนภาพที่ 8 ดังนี้

แผนภาพที่ 8 วงจรสุนทรียสาธก (Five Generic Process of AI – The 5-D Model)

ที่มา : Mohr, B. J. and Watkins, J. M., “The essentials of appreciative inquiry: A roadmap for creating positive futures” (Pegasus Communications, Incorporated, 2002).

จากแผนภาพวงจร The 5-D Model ข้างต้น จะเห็นได้ว่า Mohr and Watkins (2002) ได้เพิ่ม D ตัวแรก โดยให้เป็นขั้น Definition คือการให้คำนิยาม ซึ่งให้ความสำคัญกับการร่วมกันให้ความหมาย และตีความหัวข้อที่กลุ่มจะเลือกสรรขึ้นมาพิจารณาด้วยการมองในเชิงบวก เพื่อให้สมาชิกวงสนทนาเข้าใจประเด็นหัวข้อในทิศทางที่ตรงกัน ส่วน D ตัวที่สองนั้น เป็นขั้น Discovery คือการค้นหาสิ่งที่ดี ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนการกำหนดประเด็นคำถาม และขั้นตอนการแบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง ซึ่งในขั้นตอนการกำหนดประเด็นคำถามนั้น เป็นขั้นตอนที่กำหนดให้ชัดเจนขึ้นจากวงจร The 4-D Cycle เพื่อให้สามารถเป็นแนวทางนำไปสู่ขั้นตอนการแบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่องต่อไป ในขณะที่ D ตัวที่ 3-5 นั้น ยังคงยึดตามรูปแบบขั้นตอนเดิมของ The 4-D Cycle กล่าวคือ D ตัวที่สาม Dream เป็นขั้นการระบุภาพของอนาคต ส่วน D ตัวที่ 4-5 นั้น ได้ผนวกอยู่ในขั้นเดียวกัน คือการออกแบบนวัตกรรม ซึ่งเป็นขั้น Design และการลงมือปฏิบัติในการสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นขั้น Destiny หรืออีกชื่อเรียกหนึ่งคือ Delivery นั่นเอง

5.3.4 วงจร 5-I Model

วงจรสุนทรียสาธก 5-I Model พัฒนาขึ้นโดย Stavros (2009) โดยเป็นการรวมรูปแบบ 4-I Model ในแบบที่ 1 ของ EnCompass และรูปแบบ 4-I Model ในแบบที่ 2 ของ Mohr and Jacobgard เข้าด้วยกัน จึงรวมเป็นกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เริ่มต้น (Initiate) เป็นขั้นการกำหนดประเด็นในการสืบสอบโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

ขั้นที่ 2 สืบสอบ (Inquire) เป็นการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ และกำหนดวิธีปฏิบัติการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 วาดภาพจินตนาการ (Imagine) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ และการเล่าเรื่อง

ขั้นที่ 4 ปรับแปลง (Innovate) เป็นกระบวนการร่วมกันออกแบบ ค้นหานวัตกรรมหรือวิธีการปฏิบัติในรูปแบบใหม่

ขั้นที่ 5 ดำเนินการ (Implement) เป็นการร่วมมือในการดำเนินการ การกำกับติดตามและการวัดและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5.3.5 วงจร 7-D Approach

กระบวนการสุนทรียสาธกในรูปแบบ 7-D Approach นี้ มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชน เน้นการร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในชุมชน วงจรนี้พัฒนาขึ้นโดยองค์การ APO (Asian Productivity Organization) (2009) ซึ่งพัฒนามาจากฐานของ 4-D Cycle และ 5-I Model ร่วมกับแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การให้ผลย้อนกลับเชิงบวกและกระบวนการสืบสอบแบบชื่นชม 2) การมีส่วนร่วมในการประเมินของชุมชนชนบท 3) แนวคิดไคเซ็น (Kaizen) ว่าด้วยเรื่องการชื่นชมชีวิตและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง 4) วงจรการพัฒนา PDCA 5) กรอบแนวคิดเชิงเหตุผลและวงจรการบริหารจัดการ 6) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการจัดการความรู้ และ 7) แนวคิดการอำนวยความสะดวก โดยรูปแบบวงจร 7-D Approach นี้ประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

D 1 ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาความสัมพันธ์ (Develop Relations)

D 2 ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาจุดแข็ง (Discovering Capacities, Potentials, Solutions)

D 3 ขั้นตอนที่ 3 ร่างอนาคตชุมชน (Dreaming of the Community Future)

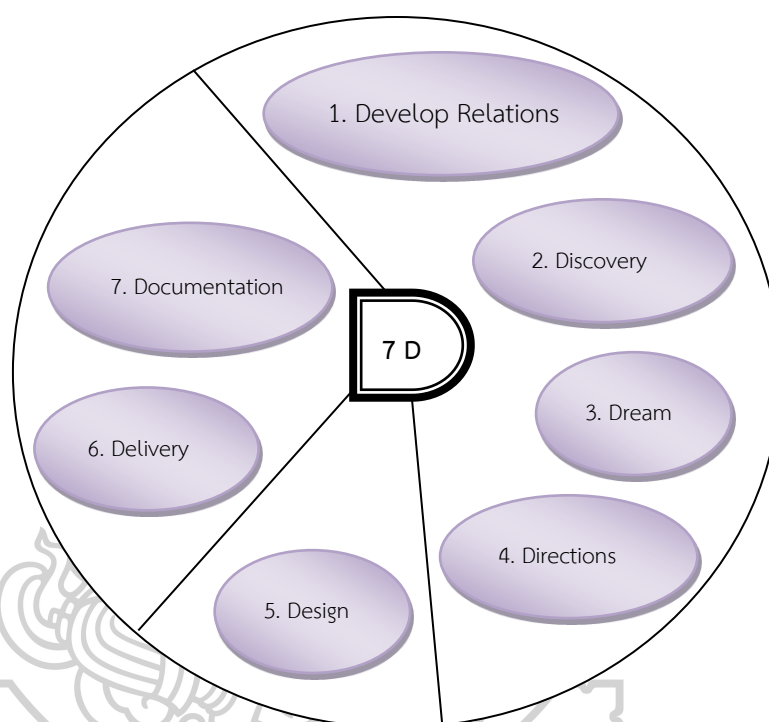
D 4 ขั้นตอนที่ 4 กำหนดทิศทางของชุมชน (Directions for Community Actions)

D 5 ขั้นตอนที่ 5 ออกแบบแผนปฏิบัติการชุมชน (Designing Community Actions)

D 6 ขั้นตอนที่ 6 ลงมือปฏิบัติตามแผน (Delivering Planned Activities)

D 7 ขั้นตอนที่ 7 สะท้อนผลการเรียนรู้ (Documenting Outputs, Outcomes and Learning)

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำเสนอวงจร 7-D Approach ดังปรากฏในแผนภาพที่ 9 ดังนี้

แผนภาพที่ 9 วงจรสุนทรียศาสตร์ 7-D Approach

ที่มา : Asian Productivity Organization : APO, **Appreciative Inquiry** (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 96.

5.3.6 วงจร AIA three step Model

จากหลักการพื้นฐานของกระบวนการ Appreciative Inquiry 5 ประการ ซึ่งได้แก่

- 1) The Constructionist Principle ว่าด้วยการที่มนุษย์สามารถจะสร้างวิถีทางใหม่ให้ตนเองได้
- 2) The Simultaneity Principle ว่าด้วยหลักการแห่งการเติมเต็มความไม่รู้ด้วยการถาม
- 3) The Poetic Principle ว่าด้วยหลักการที่เกี่ยวกับการเปิดรับประสบการณ์การตีความอย่างเปิดกว้าง
- 4) The Anticipatory Principle ว่าด้วยหลักการเกี่ยวกับภาพในอนาคตที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นในใจ และ
- 5) The Positive Principle เป็นหลักการที่ว่าด้วยการคิดบวก ซึ่งหลักการทั้ง 5 ประการนี้

เป็นรากฐานของการชื่นชมและมองเห็นคุณค่าของสิ่งๆ ต่างๆ อย่างมีชีวิตชีวา (Appreciative Living) จากแนวคิดนี้ Watkins, Mohr and Kelly (2011) ได้พัฒนาวงจร AIA three step Model หรือ วงจรสุนทรียสาธก 3 ลำดับ โดยมีกระบวนการดังนี้

1. Appreciative what is เป็นขั้นตอนแรกที่มีงค้นหาว่าสิ่งที่ควรชื่นชมคุณค่านั้นคืออะไร โดยเป็นขั้นการมองหาเรื่องราวหรือสิ่งที่ต้องการชื่นชม โดยเน้นวิธีการเชิงบวกจากประสบการณ์ต่างๆ ที่เล่าสู่กันฟัง

2. Imaging the Ideal เป็นขั้นของการจินตนาการถึงภาพในอุดมคติ โดยเพิ่มเติมความสุข ความมีชีวิตชีวา ความหมาย ความเชื่อมั่น ตลอดจนทัศนคติเชิงบวก เพื่อนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ที่ต้องการแท้จริงร่วมกัน

3. Acting in Alignment เป็นขั้นการลงมือปฏิบัติ ซึ่งอาจไม่ใช่พฤติกรรมด้านกายภาพเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือทัศนคติจากการกระทำอย่างชื่นชมเห็นคุณค่า เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพัฒนาตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอเสนอวงจร AIA three step Model ดังปรากฏในแผนภาพที่ 10 ดังนี้

แผนภาพที่ 10 วงจรสุนทรียสาธก AIA three step Model

ที่มา : Watkins, Mohr and Kelly, **Appreciative inquiry: change at the speed of imagination** (San Francisco, CA: Pfeiffer, 2011).

จากหลักการของ Appreciative Inquiry ดังรายละเอียดข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์กระบวนการสุนทรียสาธก ตามตารางที่ 9 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 การสังเคราะห์กระบวนการสุนทรียสาธก

กระบวนการ	4-D Cycle	4-I Model (1)	4-I Model (2)	5-D Model	5-I Model	7-D Approach	AIA three step Model
1. พัฒนาความสัมพันธ์ (Develop Relations)	-	-	-	-	-	✓	-
2. การกำหนดนิยาม (Define)	-	-	✓	✓	✓	✓	-
3. การค้นหา (Discovery)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. การระบุดream (Dream)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การออกแบบ (Design)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
6. การปฏิบัติ (Destiny)	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
7. การสะท้อนผลการเรียนรู้ (Documenting Outputs)	-	-	-	-	-	✓	-

จากตารางการสังเคราะห์กระบวนการสุนทรียสาธกข้างต้น ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการสุนทรียสาธกประกอบด้วยขั้นตอน 1) การกำหนดนิยาม (Define) 2) การค้นหา (Discovery) 3) การระบุดream (Dream) 4) การออกแบบ (Design) และ 5) การปฏิบัติ (Destiny) ซึ่งสอดคล้องกับ วงจร The 5-D Model ของ Mohr and Watkins (2002) โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีวรรณกรรมได้ และถึงแม้กระบวนการ AI จะพัฒนาไปถึงขั้น 7-D Approach แต่ก็เป็นการนำไปใช้กับงานด้านการพัฒนาชุมชนเป็นหลักเท่านั้น ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการสุนทรียสาธก เฉพาะในรูปแบบของ วงจร 5-D Model ไปใช้เป็นกลวิธีในการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทยสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ข้อคิดวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคมในบริบทสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป

5.4 การใช้เรื่องเล่าในกระบวนการสุนทรียสาธก

เรื่องเล่าจากประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ามันจะช่วยให้สมาชิกในวงสนทนาได้มองเห็นวิธีการที่ดีในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีระหว่างผู้พูดผู้ฟัง และเป็นแรงจูงใจทางบวกในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ร่วมกัน ดังที่ อุทัยวรรณ กาญจนกามล (2556: 2) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผลลัพธ์ของการเล่าเรื่องราวแห่งความสำเร็จให้สมาชิกในองค์กรได้ฟังนั้น จะช่วยให้การสื่อสารสองทางเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา เกิดความรู้สึกร่วมกัน และเกิดความประทับใจในลีลาการแสดงออกของกันและกัน และสอดคล้องกับที่ สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (2551: 12) ที่ได้อธิบายว่า เรื่องเล่าที่ดีจะสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และเป็นหัวใจของการสร้างพลังขับเคลื่อนที่ชีวิตกับองค์กร ช่วยให้องค์กรมีพลังขึ้นมาได้ องค์กรไหนขาดเรื่องเล่าที่มีพลัง องค์กรนั้นก็เลยจะไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเคลื่อนไปข้างหน้า จะมีแต่ปัญหาให้ต้องคิดแก้ไข การศึกษาศักยภาพองค์กรจากเรื่องเล่าคือ การศึกษาประสบการณ์การทำงานที่ดีที่สุดของสมาชิกในองค์กร สิ่งที่จะได้จากเรื่องเล่าก็คือ ทำให้เข้าใจอดีตที่ผ่านมา การดำรงอยู่ของปัจจุบัน ทิศทางในอนาคตขององค์กร และเห็นจุดแข็งต่างๆ ในองค์กร

การใช้วิธีการเล่าเรื่องสามารถใช้ในขั้นตอน Discovery ซึ่งเป็นขั้นตอนการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดจากประสบการณ์เรื่องเล่าของบุคคล สถานการณ์ หรือกิจกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลายในทุกวงการอาชีพ โดยเฉพาะกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มักจะใช้เรื่องเล่าเป็นตัวเนื้อหาสำหรับการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าจากเรื่องเล่าต่างๆ หากแต่เรื่องเล่าในกระบวนการของ Appreciative Inquiry จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบวิธีการที่ดีจากเรื่องเล่า นำไปสู่การกำหนดความคาดหวัง การออกแบบและลงมือปฏิบัติประยุกต์ใช้คุณค่าจากเรื่องเล่าต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสุนทรียสาธก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในการปรับปรุงพัฒนางานด้านต่างๆ นั้น ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

5.5.1 งานวิจัยในประเทศ

การนำกระบวนการสุนทรียสาธกมาศึกษาวิจัยในประเทศไทยนั้น พบว่ามีการนำกระบวนการสุนทรียสาธกไปศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นเริ่มจากที่ เกตุฤดี ราชไชยา (2547) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสืบสอบแบบชื่นชมด้านการจัดโอกาสการเรียนรู้ของพ่อแม่สำหรับผู้เรียน : รูปแบบเสนอแนะจากการปฏิบัติที่ดีที่สุดของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทและลักษณะของกิจกรรมที่พ่อแม่จัดเพื่อส่งผลต่อการจัดโอกาสการเรียนรู้สำหรับ

ผู้เรียน 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ของผู้เรียนกับบทบาทและลักษณะของกิจกรรมที่พ่อแม่จัดให้ผู้เรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทและลักษณะกิจกรรมของพ่อแม่ที่มีภูมิหลังต่างกันในการจัดโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน 4) เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการปฏิบัติที่ดีที่สุดของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยวิธีการสืบสอบแบบขึ้นชม วิธีวิจัยใช้วิธีการ 2 วิธี วิธีวิจัยแบบแรกใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม วิธีวิจัยแบบที่สองใช้วิธีการสืบสอบแบบขึ้นชม กลุ่มตัวอย่างคือ พ่อแม่และนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 461 และ 464 คน ตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางและการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) พ่อแม่แสดงบทบาท ด้านการอบรมเลี้ยงดู ด้านการจัดการเรียนรู้ที่บ้านอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดต่อสื่อสารกับโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการร่วมมือร่วมพลังในชุมชนและด้านการอาสาสมัครช่วยงานโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย 2) บทบาทและลักษณะของกิจกรรมที่พ่อแม่จัดให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนของผู้เรียน 3) พ่อแม่ที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกันจะมีระดับการจัดโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแตกต่างกัน 4) รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการจัดโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่ได้จากการปฏิบัติที่ดีที่สุดมี 5 รูปแบบ

ต่อมา ศรีน้อย ลาวัง (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครูโดยใช้เทคนิคการสืบสอบแบบขึ้นชม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน 2) วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครูระหว่างครูต้นแบบที่ได้รางวัลกับครูปกติทั่วไป 3) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูที่ผลิตได้จากกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนของครูต้นแบบที่ได้รับรางวัลกับของครูปกติทั่วไป ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณี จำนวน 10 คน ที่เป็นครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 10 โรงเรียน โดยเป็นครูที่ได้รับคัดเลือกจาก สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครให้เป็นครูต้นแบบที่ได้รับรางวัล ด้านนวัตกรรมการสอนจำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และครูทั่วไป จำนวน 5 คน ที่ใช้การเลือกตัวอย่างโดยบังเอิญ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เน้นใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้เทคนิคการสืบสอบแบบขึ้นชม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยโดยการตีความ ทำการวิเคราะห์ข้ามกรณี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1. กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่ดี มีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน ต้องมีการศึกษาสภาพผู้เรียน เนื้อหา สภาพแวดล้อม มีการศึกษาเอกสาร อบรม ศึกษาดูงาน มีการวางแผนในการสร้าง เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้าง มีการขอคำแนะนำจากผู้อื่น นำไปทดลองใช้และปรับปรุง มีการวัดประเมินหลังการใช้ และให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยกรณีศึกษา ให้ความสำคัญกับการทดลองใช้

และปรับปรุงมากที่สุด โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญมากที่สุดคือการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากฝ่ายบริหารด้านการศึกษา และการอบรมดูงาน 2. ครุต้นแบบและครูปกติมีกระบวนการในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกัน โดยครุต้นแบบจะมีการดำเนินงานมากกว่าครูปกติทั้งระยะก่อนการสร้าง ระยะการสร้างและหลังการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน 3. นวัตกรรมการเรียนการสอนของครุที่ผลิตได้จากกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนครุต้นแบบที่ได้รับรางวัลกับครูปกติแตกต่างกัน โดยครุต้นแบบมีการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนมากกว่าครูปกติ

ในปีเดียวกันนั้น นริรัตน์ แสงเจริญรัตน์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้วิธีการสุนทรียศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางการสร้างพฤติกรรมเชิงบวกของบุคลากรในโรงเรียน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นประสบการณ์เชิงบวกของอาจารย์และนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 2 ศรีบุญเรือง จังหวัดเลย และนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันในโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุนทรียศาสตร์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 2 คน อาจารย์โดยวิธีสุ่ม จำนวน 5 คน และโดยวิธีสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 4 คน อาจารย์เกษียณอายุราชการจำนวน 1 คน ผู้ปกครองจำนวน 10 คน และรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 163 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านการศึกษาข้อมูลที่เป็นประสบการณ์เชิงบวกของอาจารย์และนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความชื่นชอบในวิชาคอมพิวเตอร์มากที่สุด ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุดคือครูผู้สอนที่มีลักษณะใจดี ใจเย็น สนุกสนาน พูดจาไพเราะ ลายมือสวย ร้องเพลงให้ฟัง ให้การบ้านเหมาะสม อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนได้ทุกเรื่อง ชอบเล่าเรื่องตลกหรือประสบการณ์ที่สนุกสนาน ตักเตือนเมื่อนักเรียนทำผิด และให้กำลังใจเมื่อทำสิ่งที่ดีที่ถูกต้อง ในด้านการนำข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในโรงเรียน สามารถดำเนินกิจกรรม จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมหนีร้อนมาพึ่งเย็น คือโครงการที่กำหนดให้นักเรียนส่งการบ้านผ่านทางอีเมลเนื่องจากนักเรียนชอบเรียนคอมพิวเตอร์และชอบที่ห้องเรียนคอมพิวเตอร์ติดเครื่องปรับอากาศ ถัดมาคือโครงการสรรหาคนดี ศรีบุญเรือง เป็นโครงการที่ส่งเสริมการทำความดี และยกย่องคนที่ทำความดี กิจกรรมสุดท้ายคือโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน คือโครงการที่คัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถโดดเด่นด้านต่างๆ มาช่วยอาจารย์ดูแล ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยคาดหวังว่า การดำเนินการจะสามารถบรรลุผลในการสร้างพฤติกรรมเชิงบวกในการเรียนรู้ของบุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียนในโรงเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในด้านการศึกษาวิจัยระดับคุณวุฒิบัณฑิตนั้น ภิญโญ รัตนพันธุ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชน Appreciative Inquiry ในประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาเครือข่ายสมาชิก Appreciative Inquiry ในประเทศไทยในด้านต้นทุนมนุษย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพ

เครือข่ายสมาชิก Appreciative Inquiry ในประเทศไทยในด้านการขับเคลื่อนด้านการประกอบการ นวัตกรรม การจัดการความเห็นต่าง การจัดการเชิงรุก การรับรู้ความสามารถของตนเอง และแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อสร้างแรงกระแทกที่จะมุ่งสู่องค์กร Appreciative Inquiry ในประเทศไทย ตลอดจนเพื่อ ประเมินผลการทดลองด้านการพัฒนาองค์กรด้วยกระบวนการ Appreciative Inquiry กลุ่มเป้าหมาย การวิจัยคือ เครือข่ายสมาชิก Appreciative Inquiry ในประเทศไทย จำนวน 32 คน โดยการเลือก แบบเจาะจงจากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้วิธีการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การวิจัย เชิงปฏิบัติการ การวิจัยกึ่งทดลอง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ภาคสนาม เครื่องมือหลัก ที่ใช้ในการวิจัยคือ รูปแบบการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะรอง และแบบวิเคราะห์ความตรงและความเที่ยง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาท้าทายส่วนใหญ่ที่ AI ประเทศไทยกำลังเผชิญคือ สมาชิก AI ประเทศไทย ขาดทุนมนุษย์ หากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม AI ประเทศไทยจะ หายไป หากประสบความสำเร็จงานวิจัยครั้งนี้จะผลิตทรัพยากรมนุษย์ด้าน Appreciative Inquiry กลุ่มแรกในประเทศไทย การวิจัยจะส่งผลให้มีการศึกษาและบริการ Appreciative Inquiry แก่ประชาชน นอกจากนี้งานวิจัยยังเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับการพัฒนาองค์กรที่มีต้นทุนต่ำ ทั้งนี้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถใช้เป็นกรอบในการพัฒนาสมาชิก AI ประเทศไทย ได้เป็นอย่างดี

ด้านการนำกระบวนการสุนทรียสาธกไปพัฒนาบริบทชุมชนนั้น ปรีวัตร เปลี้นศิริ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สุนทรียสาธกเพื่อพัฒนากระบวนการสืบทอดตำแหน่ง ผู้นำในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านแม่คองซ้าย อำเภอยางชุมน้อย จังหวัด เชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้สุนทรียสาธกในการเสนอแผนพัฒนากระบวนการสืบทอดตำแหน่งผู้นำที่พึงประสงค์ในชุมชนต้นแบบอนุรักษ์ป่าที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ โดยมี วัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะผู้นำชุมชนต้นแบบในการอนุรักษ์ป่าของ ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ 2) เพื่อศึกษาลักษณะผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์ในการอนุรักษ์ป่าของ ชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ 3) เพื่อเสนอแผนพัฒนากระบวนการสืบทอดตำแหน่งผู้นำ ที่พึงประสงค์ในชุมชนต้นแบบอนุรักษ์ป่าที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกด้วยการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อค้นหาสิ่งดีๆ ในชุมชนจากกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ชุมชนบ้านแม่คองซ้าย มีการสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง ได้ผู้มีส่วนร่วม 7 คน จากนั้นนำข้อมูลมาตรวจสอบวิเคราะห์และพัฒนาแผนด้วยการ ประยุกต์ใช้สุนทรียสาธก (AI: Appreciative Inquiry) ซึ่งอยู่ในบริบทของภูมิสังคมที่มีอัตลักษณ์ ทางชาติพันธุ์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กิจกรรม “การทำแนวกันไฟ” สามารถนำสิ่งที่ค้นพบไปพัฒนา แผนด้วยกระบวนการ Whole-system 4-D Dialogue ประกอบด้วย 1) Discovery-การค้นหาสิ่งที่ดี ที่สุดของประสบการณ์ด้านบวก 2) Dream-การสร้างแรงบันดาลใจเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์

3) Design-การออกแบบ กลยุทธ์ โครงสร้าง และกระบวนการ 4) Destiny-การไปให้ถึงเป้าหมาย ในชื่อโครงการ 2C “Connector Community : ชุมชนนักประสาน” เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ จากองค์การที่เป็นทางการสู่องค์กรชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ได้แก่ สนทริยสาธก การสืบทอดตำแหน่ง และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ นำสู่การแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้นำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง ได้อย่างยั่งยืน

ในด้านการนำกระบวนการสนทริยสาธกไปส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรนั้น ศุภิสรา หวังดี (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สนทริยสาธกเพื่อพัฒนา ความผูกพัน ในองค์กร กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้กระบวนการสนทริยสาธกในการเพิ่มความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร และนำเสนอแผนด้านบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมในการรักษาบุคลากรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น และสร้างความผูกพันภายในองค์กรต่อไป ด้วยการประยุกต์ใช้ กระบวนการสนทริยสาธก (Appreciative Inquiry : AI) ร่วมกับแนวความสุข 8 ประการของ สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กรกับกลุ่มเป้าหมายบุคลากรภายในองค์กรกรณีศึกษา จำนวน 15 คน โดยได้จัดกิจกรรมกลุ่มให้ร่วมกันแบ่งปันโดยการเล่าประสบการณ์ด้านบวกในชีวิต 8 ด้าน คือ ด้านสุขภาพดีด้านน้ำใจงาม ด้านสังคมดีด้านการผ่อนคลาย ด้านการหาความรู้ ด้านการหาทางสงบ ด้านปลอดภัยและด้านครอบครัวดีแล้วนำเสนอประสบการณ์ด้านบวกมาวิเคราะห์และประมวลผล หาแนวทางการพัฒนาความผูกพันภายในองค์กร แล้วนำมาวาดฝันร่วมกัน จากนั้นออกแบบ เป็นโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ แล้วนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามที่วาดฝันไว้ได้กิจกรรม 2 ลักษณะ คือกิจกรรม ที่สามารถดำเนินการได้ทันทีได้แก่ กิจกรรมสภากาแฟ กิจกรรมปันยิ้มให้กัน กิจกรรม ครอบครัวเดียวกัน กิจกรรมทำบุญร่วมชาติกิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมสอนงาน ส่วนกิจกรรม ที่ต้องใช้งบประมาณก็ได้นำเสนอแผนต่อผู้บริหาร ต่อไป ได้แก่โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ต่อชุมชน โครงการฝึกอบรมวิชาชีพ ระยะสั้นสำหรับคนพิการ โครงการสหกรณ์ออมทรัพย์ ผลการวิจัย พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการเล่าประสบการณ์ของกลุ่ม ตัวอย่าง พบว่า แรงบันดาลใจในการทำงานใดๆ ก็ตาม เงิน ไม่ใช่คำตอบของ ทุกอย่างเสมอไป เพราะลักษณะงาน ลักษณะบุคคล ไม่เหมือนกัน จึงมีวิธีการสร้างการกระตุ้นจากภายนอก และการสร้างแรงกระตุ้นจากภายใน การสร้าง แรง กระตุ้นจากภายนอกเป็นการสร้างแรงบันดาลใจโดยการให้รางวัลตอบแทน และ การลงโทษ พนักงาน ส่วนการสร้างแรงบันดาลใจจากภายใน เป็นการทำให้บุคคล อยากทำในสิ่งที่ต้องการ อย่างแท้จริง จากกรอบแนวความคิดความสุข 8 ประการ ได้ค้นพบข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ในเรื่อง ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาที่เสมือนเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน การสร้าง

บรรยากาศในการทำงาน การมีส่วนร่วมในองค์กร ที่สำคัญการเปิดใจรับสิ่งใหม่ที่ดี เป็นการค่อยๆ ซึมซับการเพิ่มความผูกพันต่อองค์กรและต่อคนในองค์กรด้วยกัน

นอกจากนี้ยังมีการนำกระบวนการสุนทรียสาธกไปส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังที่ สิริกร โทสดี (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมการรู้จักตนเอง เพื่อการพัฒนาตนเองของนักเรียนโดยใช้กระบวนการสืบสอบและการประเมินแบบขึ้นชม ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบวัดการรู้จักตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) สร้างกระบวนการสืบสอบและการประเมินแบบขึ้นชมในการสร้างเสริมการรู้จักตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน และ 3) ศึกษาผลการใช้กระบวนการสืบสอบและการประเมินแบบขึ้นชม ในการสร้างเสริมการรู้จักตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน วิธีการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อแรกเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวม 1,626 คน ที่ได้มาจากการสุ่ม แบบหลายขั้นตอน 4 ภูมิภาคทั่วประเทศ ทำการแบ่งตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มแบบสุ่ม กลุ่มแรกจำนวน 813 คนวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) กลุ่มสองจำนวน 813 คนวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรม LISREL วิธีการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ใช้การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และครู ประจำชั้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ยกร่างกระบวนการ แผนการจัดกิจกรรม และตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผล และการแนะแนว จำนวน 9 คน ส่วนวิธีการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นการทดลองใช้ กระบวนการกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18 คน และให้นักเรียนเขียนบันทึกประจำวัน (Diary) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติเชิงบรรยาย การนำเสนอในรูปแบบตารางและ แผนภาพประกอบคำบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ผลการสร้างและพัฒนาแบบวัดการรู้จัก ตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน พบว่า การรู้จักตนเองมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบ ด้านการสนใจใฝ่เรียนรู้ (HOW) องค์ประกอบด้านการเห็นคุณค่าในตน (VAL) องค์ประกอบด้านการ มีเป้าหมาย (GOL) องค์ประกอบด้านพลังใจจากด้านครอบครัว (FAM) องค์ประกอบด้านการรับรู้ ความสามารถ (ABI) องค์ประกอบด้านการสนับสนุนจากสังคม (SOC) และองค์ประกอบด้านการ เข้าใจผู้อื่นและจัดการอารมณ์ตนเอง (EMO) 2) กระบวนการสืบสอบและการประเมินแบบขึ้นชม ประกอบด้วย 7 ระยะ 13 กิจกรรมหลัก ใช้เวลารวม 6 ชั่วโมง 30 นาที แต่เน้นให้นักเรียนไปปฏิบัติ ด้วยตนเองเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ โดยติดตามความก้าวหน้าจากบันทึกประจำวัน (Diary) และให้ ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกทุกวัน 3) หลังใช้กระบวนการสืบสอบและการประเมินแบบขึ้นชมนักเรียนมีการ รู้จักตนเองสูงกว่าก่อนใช้กระบวนการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.818

5.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในต่างประเทศนั้น พบว่ามีการสังเคราะห์งานวิจัยที่นำกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้ในการพัฒนาองค์กร และมีการนำกระบวนการ Appreciative Inquiry มาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ และส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียน โดยในการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น Bushe (2005) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่นำกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้ในการพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ก่อนปี 2003 จำนวน 20 เรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์กร และการใช้หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธก ผลการศึกษาพบว่างานวิจัยทุกเรื่องใช้กระบวนการ 4-D Model และหลักคิดพื้นฐาน 5 ประการของกระบวนการสุนทรียสาธก ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Cooperrider and Whitney โดยเริ่มกระบวนการจากการใช้เรื่องเล่าซึ่งเป็นเรื่องราวเชิงบวกขององค์กร ทั้งนี้พบว่างานวิจัยทุกเรื่องมีการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น เช่น การให้รางวัลสำหรับพนักงานที่ปฏิบัติงานได้ดี มีการปรับปรุงแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานโดยให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม มีการดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของพนักงาน มีการลดช่องว่างของพนักงาน บางบริษัทมีนโยบายรับผู้หญิงเข้ามาทำงานเป็นหลัก โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า จุดแข็งของกระบวนการสุนทรียสาธกนั้นมีประเด็นอยู่ที่ความสนใจในการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้คน และความสนใจในการกระบวนการส่งเสริมความคิดภายในองค์กรเพื่อการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่า

นอกจากนี้ Yaeger (2005) ยังได้สังเคราะห์เอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสุนทรียสาธก จำนวน 400 ฉบับ โดยมีประเด็นในการศึกษา 6 ประการ ได้แก่ 1) สภาพความเป็นจริงและบริบทของการใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry (setting) 2) จุดมุ่งหมายในการใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry (purpose) 3) ขนาดของระบบหรือองค์กรที่ใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry (system level) 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (intervention and method of data collection) 5) ระดับการประเมิน โดยใช้วิธีการ Kirkpatrick (Kirkpatrick's level of evaluation) และ 6) ผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry (outcomes) โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ในช่วงปี 2000 ที่ผ่านมามีการตีพิมพ์บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry ใน 10 ประเทศ เช่น แคนาดา สหรัฐอเมริกา บราซิล ออสเตรเลีย เนปาล สหราชอาณาจักร แอฟริกา เม็กซิโก และเนเธอร์แลนด์ บริบทที่ใช้ AI ส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร โดยเฉพาะ องค์กรด้านการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ นอกนั้นเป็นองค์กรและหน่วยงานภาครัฐกิจ 2) จุดมุ่งหมายในการใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry ส่วนใหญ่เน้นเพื่อการสร้างกลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร 3) ระดับของระบบที่ใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry เป็นองค์กรขนาดเล็ก 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก ร่วมด้วยการจัดประชุมและการสังเกต 5) ระดับการประเมิน

โดยใช้วิธีการ Kirkpatrick และ 6) ผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้กระบวนการ AI พบว่าองค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรมากขึ้น

ด้านการจัดการเรียนรู้นั้น Wood (2007) ได้ศึกษากระบวนการใช้ Appreciative Inquiry ในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยศึกษาจากกรอบทฤษฎีปฏิรูปการเรียนรู้ (Transformative Learning : TL) โดยการให้ผู้เข้าร่วม จำนวน 21 คน บรรยายประสบการณ์ที่ได้รับ ผ่านกระบวนการสนทนา การวิพากษ์วิจารณ์และการสะท้อนคิดร่วมกัน ร่วมด้วยเทคนิคการถามคำถาม การสัมภาษณ์ โดยการบูรณาการเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของแต่ละคนตามกรอบทฤษฎีปฏิรูปการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ด้านอารมณ์เชิงบวกนั้นมีบทบาทสำคัญมากกว่าอารมณ์เชิงลบ ซึ่งกระบวนการ Appreciative Inquiry จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และก่อให้เกิดอารมณ์เชิงบวก ตลอดจนสามารถส่งเสริมความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งต่อบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในวิชาชีพ

นอกจากนี้ในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น Kumar และ Chacko (2010) ได้ศึกษากระบวนการของการใช้ Appreciative Inquiry เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดี ตลอดจนเพื่อออกแบบกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 จำนวน 62 คน ที่ศึกษาในช่วงปี 2009-2010 โดยให้นักศึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิธีการสอน ตลอดจนกลยุทธ์ที่ใช้ในการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry ช่วยให้นักศึกษาสามารถค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียน วิธีการสอนของครูผู้สอน โดยพบว่า นักศึกษามีความเข้าใจในโมทัศน์การเรียนรู้และมีความรู้เพิ่มขึ้น อีกทั้ง มีความมั่นใจ ตลอดจนการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสุนทรียสาธกข้างต้นนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในการพัฒนาบุคคลหรือองค์กร โดยในต่างประเทศนั้นได้มีการสังเคราะห์งานวิจัยที่นำกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้ในการพัฒนาองค์กร และมีการนำกระบวนการ Appreciative Inquiry มาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ และส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียน ในขณะที่ประเทศไทยได้มีงานวิจัยที่ใช้กระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของบุคคล ด้านการเป็นผู้นำที่ดี ด้านการสร้างชุมชนสุนทรียสาธก ตลอดจนด้านความรักความผูกพันระหว่างกันในองค์กร ส่วนในด้านการจัดการศึกษานั้นเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในการจัดโอกาสในการเรียนรู้ การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครู และการสร้างเสริมการเรียนรู้จักตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม ในด้านการจัดการเรียนการสอนด้านภาษา โดยเฉพาะการสอนวรรณคดีวรรณกรรมนั้น ยังไม่มีการนำกระบวนการสุนทรียสาธกมาศึกษาวิจัยแต่อย่างใด ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้เป็นวิธีการในการให้นักศึกษาวิชาชีพรุภาษาไทยวิเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ข้อคิดเหล่านั้นในการแก้ปัญหาชีวิตประจำได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบันต่อไป

จากหลักการและงานวิจัยด้านสุนทรียสาธกข้างต้น ประมวลได้ว่า กิจกรรมสุนทรียสาธกช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้รับแนวคิดและข้อเท็จจริงต่างๆ จากกระบวนการตั้งคำถามนำในเชิงบวก ก่อให้เกิดการเรียนรู้และยอมรับความคิดของตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งสานความสัมพันธ์และประยุกต์ใช้เนื้อหาการสนทนา เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา หรือการดำเนินงานในกลุ่มสมาชิกให้ลุล่วงตามเป้าประสงค์ ทั้งนี้กิจกรรมสุนทรียสาธกสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์สนทนาแบบต่างๆ ได้หลากหลาย โดยเฉพาะการเรียนการสอน ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะได้นำแนวคิดและหลักการสุนทรียสาธกมาประยุกต์ใช้เพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพรุภาษาไทยได้ค้นหาแนวคิด จากกระบวนการใช้คำถามเชิงบวก เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดี ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และนอกจากนี้ กระบวนการ Appreciative Inquiry หรือสุนทรียสาธกที่นำมาใช้ก็จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพรุภาษาไทยสามารถรับรู้ เข้าถึง เข้าใจ และเรียนรู้วิธีการที่ดีจากตัวละคร เหตุการณ์ และค่านิยมทางสังคม เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้คุณค่าเหล่านั้นในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดจนสามารถถ่ายทอดและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในฐานะครูผู้สอนวรรณคดีวรรณกรรมไทยได้อย่างมีความสุข

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดหลัก 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ และกระบวนการสุนทรียสาธก ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าแนวคิดหลักทั้ง 2 แนวคิดข้างต้นสามารถนำไปสร้างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาวิชาชีพรุภาษาไทยได้ โดยแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติจะเป็นหลักการพื้นฐานที่จะนำไปสู่การคัดสรรข้อคิดวรรณคดีที่เหมาะสมที่สุดและเป็นแนวคิดที่ยังสอดคล้องเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันมาปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และกระบวนการสุนทรียสาธกจะช่วยทำให้เกิดกลวิธีในการประยุกต์ใช้ข้อคิดวรรณคดีเหล่านั้นในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกนี้ จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีเพื่อให้เข้าถึงวรรณคดีในฐานะเครื่องมือให้ความบันเทิงและให้แง่คิดสอนใจ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ 2.1) เปรียบเทียบความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนรู้อยู่ 2.2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้อยู่ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้นักศึกษาวิชาชีพรูภาษา ไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁)

เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและบริบทของสภาพปัญหาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาวิชาชีพรูภาษา ไทย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาวิชาชีพรูภาษา ไทยในกระบวนการด้านวรรณคดีวรรณกรรม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁)

เป็นการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂)

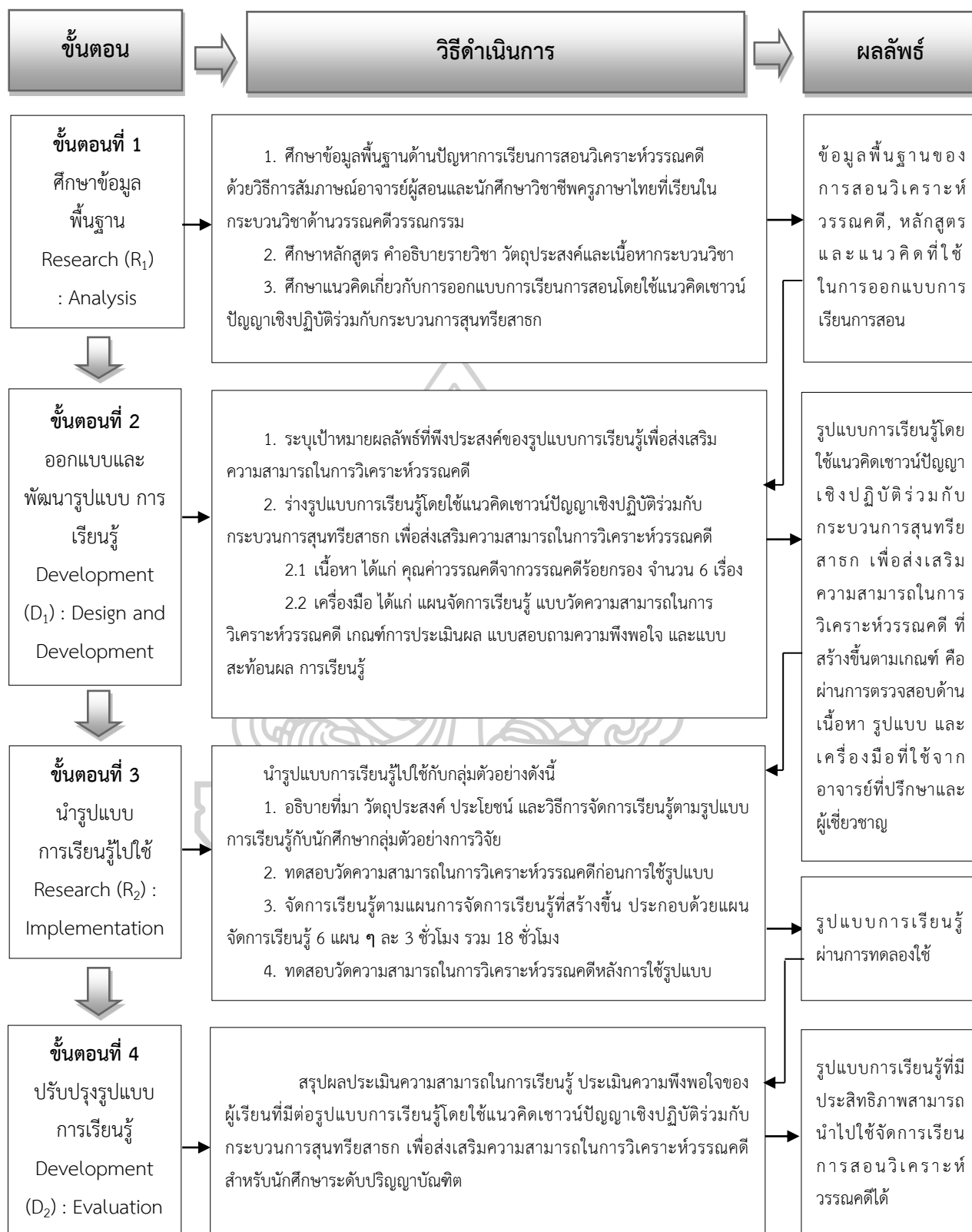
เป็นการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂)

เป็นการประเมินผล ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังปรากฏในแผนภาพที่ 11 ดังนี้

แผนภาพที่ 11 แผนภาพแสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research - R₁)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อใช้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิธีดำเนินการ

การศึกษวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมาย ข้อมูลพื้นฐาน และปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี จากการวิเคราะห์เอกสารความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา เพื่อนำไปกำหนดจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ การวิเคราะห์วรรณคดี จากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์สาระสำคัญในการพัฒนาแนวคิดเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้
 1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
 2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
 - 2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้
4. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพความเป็นจริงและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี เพื่อใช้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยวิธีการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทยในกระบวนการด้านวรรณคดีวรรณกรรม
5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สภาพความเป็นจริงและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในวิชาด้านวรรณคดี วรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต ว่าด้วยสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สัมภาษณ์นักศึกษาวิชาชีพรุทศวิทยาที่เรียนวิชาการวิเคราะห์วรรณกรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและวิชาวรรณกรรมในหนังสือเรียน ว่าด้วยพื้นฐานทักษะและปัญหาการวิเคราะห์วรรณคดี
3. แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานสำหรับกรณีวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาในรายวิชา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีลำดับวิธีการสร้างเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในวิชาด้านวรรณคดี วรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต
 - 1.1 ศึกษาเอกสารและหลักการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
 - 1.2 ศึกษาเอกสารและวิธีการเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
 - 1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง โดยกำหนดประเด็นคำถามสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนทั้งในด้านปัญหาและทักษะการวิเคราะห์วรรณคดีของผู้เรียน ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนและด้านการวัดประเมินผลการวิเคราะห์วรรณคดี
 - 1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม จากนั้นจึงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
 - 1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งใช้เกณฑ์พิจารณา คือ

สอดคล้อง มีค่าคะแนน +1

ไม่แน่ใจ มีค่าคะแนน 0

ไม่สอดคล้อง มีค่าคะแนน -1

วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ โรวิเนลลี และแฮมเบอร์ตัน (Rovinele and Hambleton) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 177) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 และปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามให้มีความถูกต้อง สามารถสื่อความได้ชัดเจน โดยผลการตรวจแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (ดูภาคผนวก ข)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงาน และดำเนินการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในกระบวนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิตตามสถาบันต่างๆ ด้วยตนเอง จำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้สัมภาษณ์นักศึกษาวิชาซีพครุภาษาไทยที่เรียนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรม

2.1 ศึกษาเอกสารและหลักการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

2.2 ศึกษาเอกสารและวิธีการเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง โดยกำหนดประเด็นคำถามสัมภาษณ์นักศึกษาที่เรียนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรม ทั้งในด้านทักษะ ปัญหา และความต้องการในการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม จากนั้นจึงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งใช้เกณฑ์พิจารณา คือ

สอดคล้อง มีค่าคะแนน +1

ไม่แน่ใจ มีค่าคะแนน 0

ไม่สอดคล้อง มีค่าคะแนน -1

วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ โรวินेलลี และแฮมเบอร์ตัน (Rovineli and Hambleton) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 177) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 และปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามให้มีความถูกต้อง สามารถสื่อความได้ชัดเจน โดยผลการตรวจแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (ดูภาคผนวก ข)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงาน และดำเนินการสัมภาษณ์นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เคยเรียนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 15 คน

โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาในรายวิชา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1 ศึกษาเอกสารและหลักการเกี่ยวกับการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

3.2 สร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ตามข้อมูลพื้นฐานที่จะศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ หลักสูตร คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาในรายวิชา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.3 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม จากนั้นจึงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งใช้เกณฑ์พิจารณา คือ

สอดคล้อง มีค่าคะแนน +1

ไม่แน่ใจ มีค่าคะแนน 0

ไม่สอดคล้อง มีค่าคะแนน -1

วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ โรวินेलลี และแฮมเบอร์ตัน (Rovineli and Hambleton) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 177) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

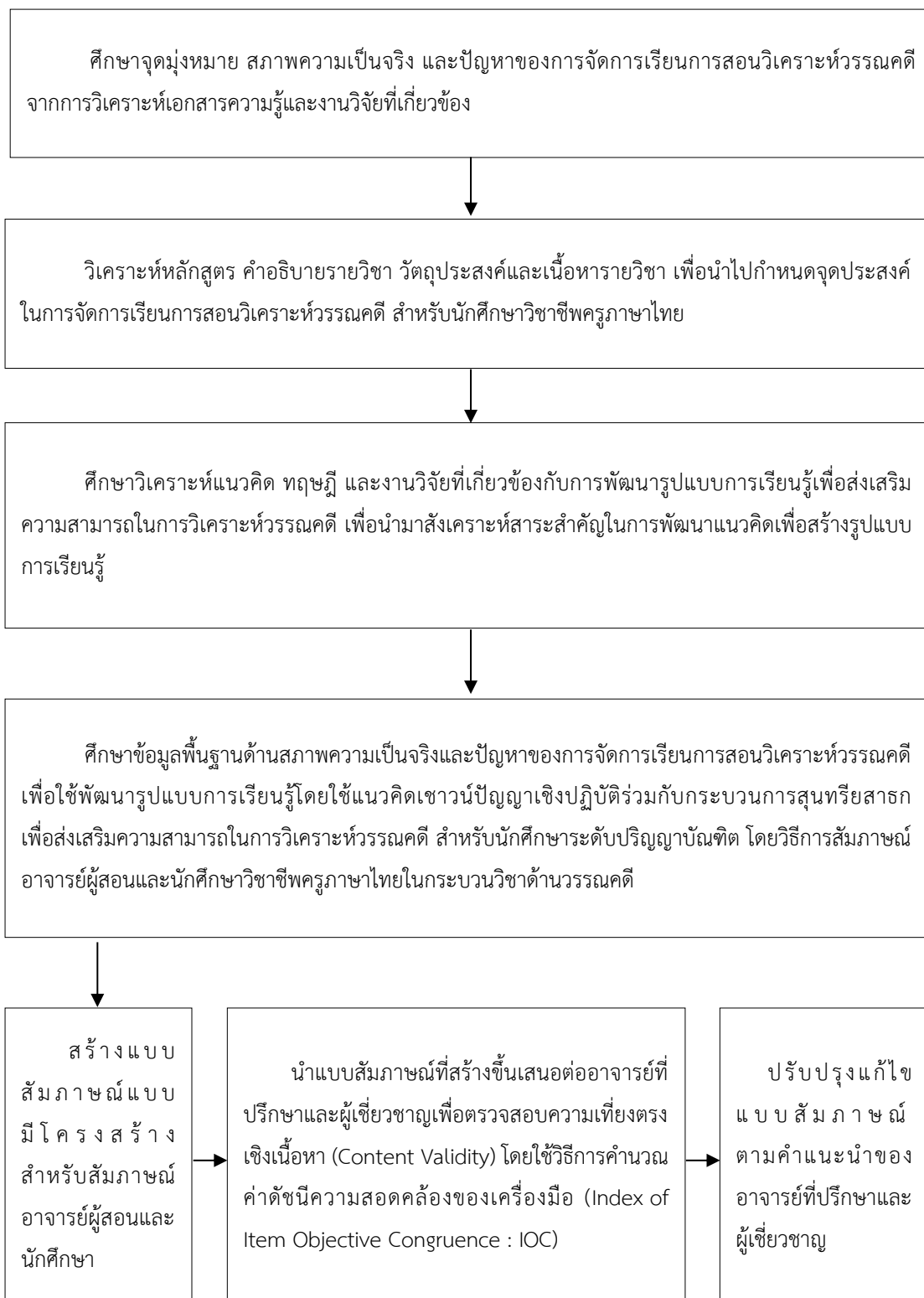
$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 และปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถามให้มีความถูกต้อง สามารถสื่อความได้ชัดเจน โดยผลการตรวจแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (ดูภาคผนวก ข)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาในรายวิชา แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี ประกอบกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการสังเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของความเรียงเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนดังปรากฏในแผนภาพที่ 12 ดังนี้

แผนภาพที่ 12 ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามแบบแผนการวิจัย (Research : R₁)

วิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research : R₁)
สามารถนำเสนอได้ตามตารางที่ 10 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research : R₁)

วัตถุประสงค์การวิจัย	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	ผลลัพธ์ที่ได้
เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพความเป็นจริงและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้	1. ศึกษาเอกสารหลักการที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี 2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3. ดำเนินการหาคุณภาพเครื่องมือ 4. ดำเนินการสัมภาษณ์	1. อาจารย์ผู้สอนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรม จำนวน 5 คน 2. นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่เรียนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรม จำนวน 15 คน	1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	ข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพความเป็นจริงและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
เพื่อวิเคราะห์เอกสารหลักการและแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้	1. ศึกษาเอกสาร	1. จุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สารการเรียนรู้ภาษาไทย 2. หลักสูตรภาษาไทย ระดับปริญญาตรี 3. คำอธิบายรายวิชา 4. วัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา 5. แนวคิดเขาวรรณปัญหาเชิงปฏิบัติ 6. กระบวนการสุนทรียสาธก	1. แบบวิเคราะห์เอกสาร	ข้อมูลหลักสูตรลักษณะรายวิชาและหลักการแนวคิดที่จะใช้จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาที่ได้เรียนเนื้อหาด้านการวิเคราะห์วรรณคดีแล้ว ผู้วิจัยพบปัญหาในการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดีที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยผู้สอนให้ข้อมูลว่า ในด้านการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดียังไม่ชัดเจน เนื่องจากเป็นคณกรุ่นใหม่ ไม่เข้าใจบริบทของสังคมวัฒนธรรมในยุคของวรรณคดีวรรณกรรมที่ศึกษา ในด้านทักษะความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษายังขาดทักษะการอ่านตีความ ขาดความรู้ความเข้าใจด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนขาดทักษะการคิดเชื่อมโยงหลักการจากวรรณคดีมาประยุกต์ใช้กับบริบทชีวิตประจำวัน และในส่วนของข้อมูลที่ได้รับจากนักศึกษานั้น นักศึกษาระบุว่าไม่เข้าใจหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่ชัดเจน ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ขาดความรู้พื้นฐานและการฝึกฝนทักษะการตีความอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนไม่เข้าใจแนวคิดและสภาพสังคมวัฒนธรรมในยุคสมัยของวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถดึงข้อคิดคุณค่าที่ปรากฏในเรื่องมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้อะไรวิเคราะห์วรรณคดีที่เหมาะสมกับนักศึกษาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Development D₁: Design and Development)

วัตถุประสงค์

เพื่อออกแบบและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีขั้นตอน ดังนี้

1. ออกแบบหลักการและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากนั้นจึงพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนรู้ฉบับร่างที่ได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนการวิจัยขั้นที่ 1

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ และแบบสะท้อนผลการเรียนรู้

3. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. นำรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นจึงแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่ถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. เครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีลำดับวิธีการสร้างเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 ทั้งในด้านสภาพความเป็นจริงและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี ตลอดจนผลของการศึกษาหลักสูตรและลักษณะรายวิชาที่จะใช้จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวทำให้ได้รายละเอียดในการสร้างรูปแบบ คือ ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดเชาว์ปัญญาเชิงปฏิบัติ ซึ่งเน้นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความรู้ในรูปแบบของข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีแล้วพิจารณาว่าข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีข้อใดที่ยังคงสามารถใช้ได้เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบันซึ่งกระบวนการพิจารณาดังกล่าวนี้อาจใช้กระบวนการสุนทรียสาธกที่เน้นกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวความคิดที่ดีที่สุดมาเป็นวิธีการในการพิจารณาข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีเหล่านั้น เพื่อสกัดให้ได้ข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีที่แท้จริงในการนำไปใช้แก้ปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

1.1.2 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชาว์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก

1.1.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 2 ขั้นสนทนาแนวคิด

ขั้นที่ 3 ขั้นพินิจคุณค่า

ขั้นที่ 4 ขั้นค้นหาแนวทาง

ขั้นที่ 5 ขั้นสรรค์สร้างนำใช้

1.1.4 การวัดและประเมินผล

1.1.4.1 วัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.1.4.2 วัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้จากแบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบบันทึกสะท้อนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.2 นำรูปแบบการเรียนรู้ฉบับร่างที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

1.3 นำรูปแบบการเรียนรู้ฉบับร่างที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ ด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) โดยการหาค่าความสอดคล้องด้วยการวิเคราะห์

ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179) ดังรายละเอียดของค่าระดับคะแนนต่อไปนี้

ระดับคะแนน	5	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมาก
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อย
ระดับคะแนน	1	หมายถึง	ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของรูปแบบการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน โดยการพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 ตามลำดับ เรียงจากข้อมากที่สุดไปหาข้อน้อยที่สุด จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ค่าประมาณการของเบสท์ (Best) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องคือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้ คือ มีความสอดคล้องเหมาะสม หากมีค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า รูปแบบการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้องดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.69 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.49 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุดซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้

2.1 คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เป็นเอกสารสำหรับผู้สอนเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 พัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบของคู่มือซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ความเป็นมาของรูปแบบการเรียนรู้ ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนรู้ สาระสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ เกณฑ์การประเมินการวิเคราะห์วรรณคดี เอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้

2.1.2 นำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ชัดเจนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ถูกต้อง และเหมาะสมของภาษาที่ใช้เพื่อนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุง

2.1.3 นำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล 1 คน ประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ ด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) โดยการหาค่าความสอดคล้อง ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179) และมีเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน โดยการพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 ตามลำดับ เรียงจากข้อมากที่สุดไปหาข้อน้อยที่สุด จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ค่าประมาณการของเบสท์ (Best) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องคือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้ คือมีความสอดคล้องเหมาะสม หากมีค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้องดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.79 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในระดับมากซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ที่นำเนื้อหาจากวรรณคดีที่มีการแสดงถึงข้อคิดในการดำเนินชีวิตผ่านพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระวรรณคดีวรรณกรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 แผน กำหนดจัดการเรียนการสอนแผนการเรียนรู้ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง ได้แก่ 1) การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากบทเสภา

เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา 2) การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากบทละคร เรื่อง อิเหนา ตอน สีกะหมังกุหนิง 3) การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี 4) การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี 5) การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากสามัคคีเภทคำฉันท์ และ 6) การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากบทละครพูดคำฉันท์ เรื่อง มัทนะพาธา โดยแต่ละแผนจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ชื่อแผนจัดการเรียนรู้ เวลาเรียน สาระ การเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือ วิธีการและเกณฑ์การวัดประเมินผล และบันทึกผลหลังการทดลอง ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและเขียนแผนจัดการเรียนรู้

2.2.2 ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา เพื่อกำหนดเนื้อหาและรายละเอียด กิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้

2.2.3 จัดทำแผนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ วรรณคดีที่มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนอ่านเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้
2. นักเรียนแต่ละคนวิเคราะห์แนวคิดและข้อคิดตลอดจนค่านิยมของ สังคมและตัวละครของผู้แต่งผ่านการแสดงพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง โดยบันทึกลงในใบงาน ที่ครูผู้สอนแจกให้

ขั้นที่ 2 สนทนาแนวคิด มีขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คนเพื่อเตรียมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่าน พฤติกรรมตัวละครคืออะไร”

2. นักเรียนแต่ละคนเล่าแนวคิดหรือข้อคิดที่ตนเองค้นพบผ่านพฤติกรรม ตัวละครจากวรรณคดีที่อ่าน ให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า มีขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีข้อใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคม ปัจจุบันโดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดหลักที่วรรณคดีนำเสนอและสามารถประยุกต์ใช้ในบริบท ปัจจุบันได้คืออะไร”

2. นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันสังเคราะห์เพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่า
วรรณคดีที่แท้จริงซึ่งเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยบันทึกลงในใบงานที่ครูผู้สอนแจกให้

ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง มีขั้นตอนดังนี้

1. นักศึกษาอ่านกรณีศึกษาในรูปแบบของข่าวเหตุการณ์ปัญหาสังคม
ปัจจุบันที่ผู้สอนกำหนดให้

2. นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสังคมที่ได้อ่านจากกรณีศึกษา โดยบันทึก
ลงในใบงานที่ครูผู้สอนแจกให้

3. นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันออกแบบแนวทางการ
ประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดี โดยใช้ข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้ข้อสรุปมาใช้เป็นแนวทางในการแสดง
ความคิดเห็น

ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำเสนอ มีขั้นตอนดังนี้

1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกวิธีแก้ไขปัญหาสังคม
จากกรณีศึกษาโดยเชื่อมโยงกับข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากการวิเคราะห์จากวรรณคดี โดยเลขากลุ่ม
บันทึกผลการระดมความคิดลงในใบงานที่ครูผู้สอนแจกให้

2. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิด จากนั้นจึงร่วมกันอภิปราย
และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตรวจสอบการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าจากวรรณคดีในการแก้ไขปัญหา
สังคม

3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และ
ประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิต

2.2.4 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นจึง
ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.2.5 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
และการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน
1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน ประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของ
แผนจัดการเรียนรู้ ด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้แบบ
ประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five
Rating Scales) โดยการหาค่าความสอดคล้อง ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179) ดังรายละเอียดของค่าระดับคะแนนต่อไปนี้

- ระดับคะแนน 5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
- ระดับคะแนน 4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมาก
- ระดับคะแนน 3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง
- ระดับคะแนน 2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อย
- ระดับคะแนน 1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแผนจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน โดยพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 ตามลำดับ เรียงจากข้อมากที่สุดไปหาข้อน้อยที่สุด แล้วใช้วิธีการแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ค่าประมาณการของเบสท์ (Best) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง แผนจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง แผนจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง แผนจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง แผนจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง แผนจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องคือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้ คือมีความสอดคล้องเหมาะสม หากมีค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่าแผนจัดการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้องดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.35 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.48 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในระดับมากซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2.2.6 นำแผนจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 29 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการนำไปใช้ ตลอดจนการพิจารณาข้อดีและข้อควรปรับปรุงก่อนนำแผนจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนการสอนจริงกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยต่อไป

2.2.6 สรุปผลและนำข้อมูลทั้งหมดมาปรับปรุงแก้ไขแผนจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้

3.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ประกอบด้วยข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือกตอบ จำนวน 60 ข้อ และข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1.1 ข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1.1.1 ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1.1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบแนวคิดในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1.1.3 กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการวิเคราะห์วรรณคดีเพื่อใช้ประเมินความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1.1.4 สร้างตารางการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1.1.5 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีจากเนื้อหาวรรณคดีประเภทร้อยกรอง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 เรื่อง โดยเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก รวมทั้งสิ้น 120 ข้อ

3.1.1.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผล จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.1.1.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล

จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อสอบข้อนั้นสามารถใช้วัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีได้จริง จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งใช้เกณฑ์พิจารณา คือ

ใช้ได้ มีค่าคะแนน +1

ไม่แน่ใจ มีค่าคะแนน 0

ใช้ไม่ได้ มีค่าคะแนน -1

วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ โรวีนเกลี และแฮมเบอร์ตัน (Rovinele and Hambleton) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 177) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 และปรับปรุงแก้ไขข้อสอบให้มีความถูกต้อง มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถใช้วัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีได้จริง โดยผลที่ได้พบว่า ข้อสอบปรนัยชนิดตัวเลือกตอบ จำนวน 120 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.0 จำนวน 54 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.8 จำนวน 51 ข้อ และค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.6 จำนวน 14 ข้อ ซึ่งเมื่อเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ทำให้ได้ข้อสอบที่สามารถนำไปทดลองใช้ได้จริงจำนวน 119 ข้อ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับภาษา และตัวเลือกตอบในข้อสอบปรนัยบางข้อให้มีความถูกต้องและชัดเจนเพื่อให้แบบทดสอบมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาถึงความถูกต้องและความเหมาะสม เพื่อให้ได้แบบทดสอบที่สมบูรณ์ สามารถนำไปทดลองใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1.8 นำแบบวัดความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่ใช้ได้จำนวน 119 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 29 คน

เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีการ ภาษาที่ใช้ ตลอดจนข้อบกพร่องของแบบวัดความสามารถ ที่ควรปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งหาค่าความยากง่าย (p) ที่มีค่าสถิติอยู่ระหว่าง 0.2-0.8 และค่าอำนาจ จำแนก (r) ที่มีค่าสถิติอยู่ระหว่าง 0.2-1.0 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์ของคูเดอร์และริชาร์ดสัน (KR-20) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 182) โดยมีเกณฑ์พิจารณา ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

0.00 – 0.20	ความเชื่อมั่นต่ำมาก
0.21 – 0.40	ความเชื่อมั่นต่ำ
0.41- 0.70	ความเชื่อมั่นปานกลาง
0.71 – 1.00	ความเชื่อมั่นสูง

ผู้วิจัยพิจารณาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.2-1.0 พบว่า จากจำนวนข้อสอบ 119 ข้อ แบบทดสอบมีค่าความยากง่าย (p) 0.21 จำนวน 3 ข้อ, 0.24 จำนวน 6 ข้อ, 0.28 จำนวน 1 ข้อ, 0.31 จำนวน 6 ข้อ, 0.34 จำนวน 2 ข้อ, 0.38 จำนวน 2 ข้อ, 0.41 จำนวน 6 ข้อ, 0.45 จำนวน 9 ข้อ, 0.48 จำนวน 6 ข้อ, 0.52 จำนวน 6 ข้อ, 0.59 จำนวน 6 ข้อ, 0.62 จำนวน 9 ข้อ, 0.66 จำนวน 5 ข้อ, 0.69 จำนวน 4 ข้อ, 0.72 จำนวน 5 ข้อ, 0.76 จำนวน 11 ข้อ, 0.79 จำนวน 9 ข้อ รวมข้อสอบที่มีค่า ความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 จำนวน 96 ข้อ ในส่วนของค่าอำนาจจำแนก (r) นั้น พบว่า จากจำนวนข้อสอบ 119 ข้อ แบบทดสอบมีค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20 จำนวน 18 ข้อ, 0.27 จำนวน 19 ข้อ, 0.33 จำนวน 11 ข้อ, 0.40 จำนวน 4 ข้อ, 0.47 จำนวน 4 ข้อ, 0.53 จำนวน 1 ข้อ, 0.60 จำนวน 3 ข้อ รวมข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) ที่อยู่ระหว่าง 0.2-1.0 จำนวน 60 ข้อ ซึ่งเมื่อคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ที่เป็นไปตามเกณฑ์ แล้วนั้น ส่งผลให้มีจำนวนข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 60 ข้อ ซึ่งครบตามจำนวนข้อสอบปรนัย ที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยพิจารณาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบปรนัย จำนวน 60 ข้อโดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์ของคูเดอร์และริชาร์ดสัน (KR-20) พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 แสดงว่า ข้อสอบมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

3.1.1.9 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบวัดความสามารถในการวิเคราะห์ วรรณคดีฉบับสมบูรณ์ จำนวน 60 ข้อ

3.1.2 ข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1.2.1 ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารความรู้และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่เป็นข้อสอบอัตนัย

3.1.2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบแนวคิดในการสร้างแบบทดสอบ วัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1.2.3 นำข้อมูลสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบทดสอบวัดความสามารถและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการวิเคราะห์วรรณคดี

3.1.2.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีจากเนื้อหาวรรณคดีประเภทร้อยกรอง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัยก่อนและหลังเรียนจำนวน 4 ข้อ พร้อมทั้งสร้างเกณฑ์การตรวจให้คะแนนสำหรับทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3.1.2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีในรูปแบบข้อสอบอัตนัยที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผล จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.1.2.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมของแบบทดสอบ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert (Likert Five Rating Scales) โดยการหาค่าความสอดคล้องด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179) ดังรายละเอียดของค่าระดับคะแนนต่อไปนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ
 อัตนัย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน โดยพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 ที่มีคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 ตามลำดับ เรียงจากข้อมากที่สุดไปหาข้อน้อยที่สุด แล้วใช้วิธีการแปล
 ความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ค่าประมาณการของเบสท์ (Best) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196)
 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง แบบทดสอบมีความสอดคล้อง
 เหมาะสมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง แบบทดสอบมีความสอดคล้อง
 เหมาะสมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง แบบทดสอบมีความสอดคล้อง
 เหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง แบบทดสอบมีความสอดคล้อง
 เหมาะสมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง แบบทดสอบมีความสอดคล้อง
 เหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องคือ
 มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้
 คือ มีความสอดคล้องเหมาะสม หากมีค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า
 แบบทดสอบอัตนัยมีค่าความสอดคล้องดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.56 และค่าส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.61 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุดซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3.1.2.7 นำแบบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีที่สร้างขึ้นไป
 ทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย (Try Out) จำนวน 29 คน เพื่อตรวจสอบ
 ความเหมาะสมของภาษา และพิจารณาข้อดี ข้อจำกัดต่างๆ ของแบบทดสอบ จากนั้นจึงนำมาตรวจ
 ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ตรวจควบคู่กับผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน
 วรรณคดี จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบว่าเกณฑ์คะแนนรูบรีคส์ที่ใช้ประเมินความสามารถ
 ในการวิเคราะห์วรรณคดีในรูปแบบของแบบทดสอบอัตนัยที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่
 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation
 Coefficient) พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูง ตามตารางที่ 11 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 การแสดงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของผู้ตรวจ

ผู้ตรวจแบบทดสอบอัตนัย ก่อน-หลังเรียน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวรรณคดีและผู้วิจัย	.870

จากตารางที่ 11 พบว่า แบบทดสอบอัตนัยก่อน-หลังเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยตรวจกับผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวรรณคดีมีค่าเท่ากับ .870 ซึ่งถือว่ามีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง แสดงว่าเกณฑ์การตรวจให้คะแนนมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง

3.1.2.8 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีในรูปแบบของข้อสอบอัตนัย และเกณฑ์การตรวจให้คะแนนฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยหลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามในรูปแบบเกณฑ์มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับร่างในรูปแบบเกณฑ์มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่มีโครงสร้างด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับ รวมจำนวน 12 ข้อ

3.2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมของแบบทดสอบ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert

(Likert Five Rating Scales) โดยการหาค่าความสอดคล้องด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179) ดังรายละเอียดของค่าระดับคะแนนต่อไปนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ความพึงพอใจ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน โดยพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 ตามลำดับ เรียงจากข้อมากที่สุดไปหาข้อน้อยที่สุด แล้วใช้วิธีการแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ค่าประมาณการของเบสท์ (Best) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	แบบสอบถามมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	แบบสอบถามมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	แบบสอบถามมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	แบบสอบถามมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	แบบสอบถามมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องคือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้ คือมีความสอดคล้องเหมาะสม หากมีค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่าแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าความสอดคล้องดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.16 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.31 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในระดับมากซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3.2.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.6 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปสอบถามนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยต่อไป

3.3 แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) มีลักษณะเป็นการบันทึกเชิงคุณภาพแบบความเรียงเชิงพรรณนา ใช้สำหรับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยในการเขียนสะท้อนการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยนำข้อมูลการบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ที่นักศึกษابันทึกมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อจัดทำแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้จากการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3.3.2 สร้างแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะข้อคำถามอัตนัย จำนวน 4 ข้อ ตามขอบข่ายเนื้อหา 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความง่ายในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังจากได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ 2) ความมั่นใจในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังจากได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ 3) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลวิธีในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี และ 4) ทศนคติที่มีต่อการเข้าถึงและประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี

3.3.3 นำแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.3.4 นำแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน (ดูภาคผนวก ก) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมของแบบทดสอบ โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert (Likert Five Rating Scales) โดยการหาค่าความสอดคล้อง ด้วยการวิเคราะห์

ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 179) ดังรายละเอียดของค่าระดับคะแนนต่อไปนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ ตรงกับความเป็นจริงมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ ตรงกับความเป็นจริงน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า ข้อความนี้ ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด

ในการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน โดยพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคะแนนตั้งแต่ 5 ถึง 1 ตามลำดับ เรียงจากข้อมากที่สุดไปหาข้อน้อยที่สุด แล้วใช้วิธีการแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ค่าประมาณการของเบสท์ (Best) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 196) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

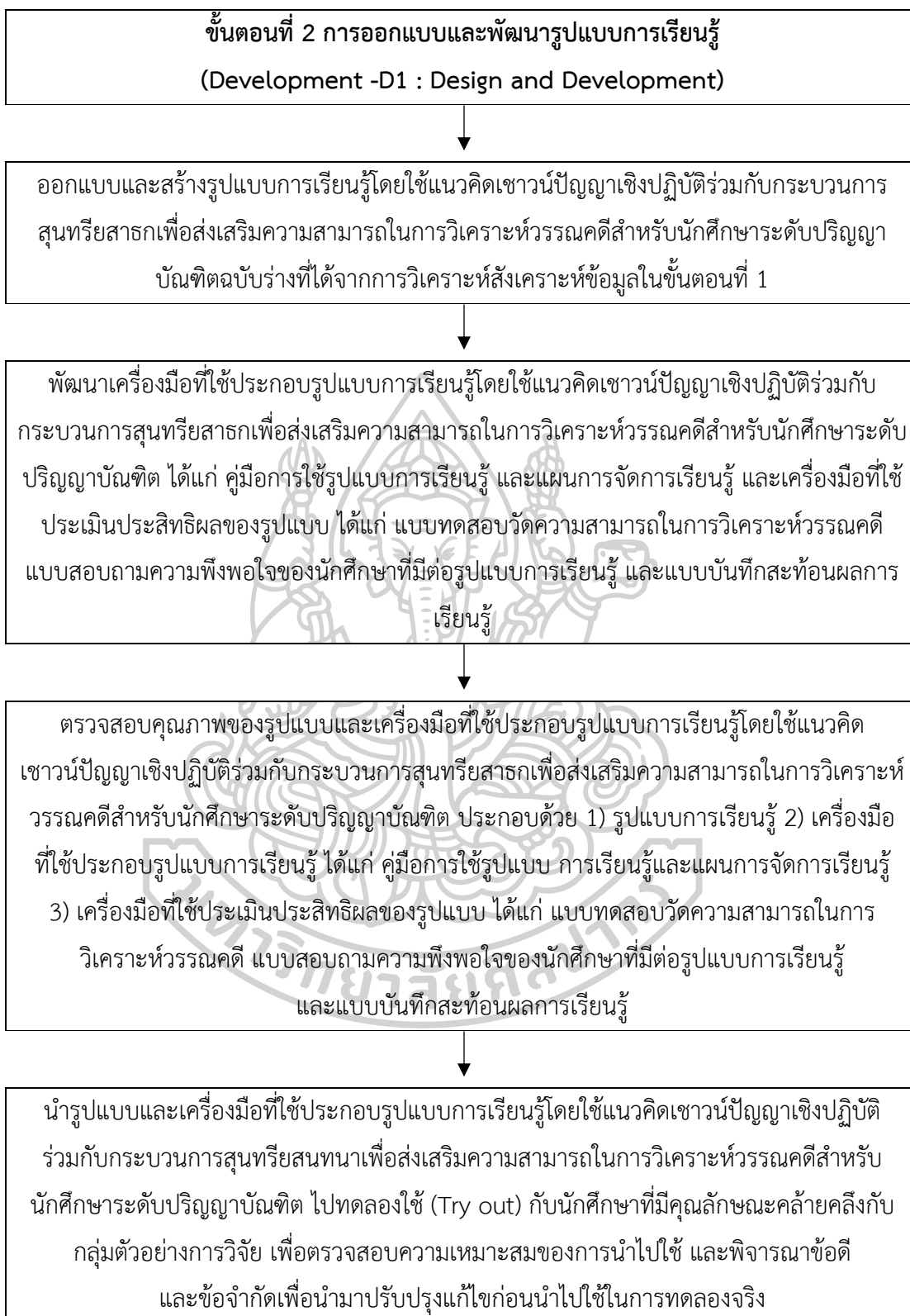
ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องคือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 แสดงว่าข้อความใช้ได้ คือมีความสอดคล้องเหมาะสม หากมีค่าที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ดังกล่าวก็ให้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน พบว่า แบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้องดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.36 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.46 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในระดับมากซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3.3.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.6 นำแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปสอบถามนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยต่อไป

การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในชั้นตอนที่ 2 มีขั้นตอนดังปรากฏในแผนภาพที่ 13 ดังนี้

แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Development -D₁ : Design and Development)

วิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Development -D₁ : Design and Development) สามารถนำเสนอได้ตามตารางที่ 12 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ (Development - D₁ : Design and Development)

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ขั้นตอน ดำเนินการ วิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้ เก็บรวบรวมข้อมูล	ผลลัพธ์ที่ได้
1. ออกแบบและ พัฒนารูปแบบการ เรียนรู้				
1.1 ระบุผลลัพธ์ที่พึง ประสงค์ของ รูปแบบการ เรียนรู้	สังเคราะห์	เอกสาร	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ผลลัพธ์ที่พึง ประสงค์ของ รูปแบบการ เรียนรู้
1.2 สังเคราะห์ รูปแบบการ เรียนรู้	สังเคราะห์	เอกสาร	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	รูปแบบการ เรียนรู้ฉบับร่าง
1.3 ตรวจสอบความ เที่ยงตรงเชิง เนื้อหา (Content Validity) ของ รูปแบบการ เรียนรู้	สอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน	แบบประเมินความ สอดคล้อง (Rating Scale) และ การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	รูปแบบการ เรียนรู้ฉบับร่าง ที่ผ่านการ ตรวจสอบความ เที่ยงตรงเชิง เนื้อหา

ตารางที่ 12 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
(Development -D₁ : Design and Development) (ต่อ)

วัตถุประสงค์ การวิจัย	ขั้นตอน ดำเนินการ วิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้ เก็บรวบรวมข้อมูล	ผลลัพธ์ที่ได้
2. พัฒนาเครื่องมือที่ ใช้ในการรวบรวม ข้อมูล 2.1 สร้างเครื่องมือที่ ใช้ในการรวบรวม ข้อมูล	ศึกษาเอกสาร และสร้างแผน จัดการเรียนรู้		1. แผนจัดการเรียนรู้ 2. แบบทดสอบวัด ความสามารถในการ วิเคราะห์วรรณคดี 3. แบบสอบถามความ พึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อรูปแบบการ เรียนรู้	เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล
2.2 ตรวจสอบความ เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ	ตรวจสอบ	ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน	แบบประเมินค่าดัชนี ความสอดคล้องและ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม ข้อมูลที่มี คุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ (Research-R₂ : Implementation)

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่
 - 2.1 ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
 - 2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาการวิเคราะห์วรรณคดี ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตร (มคอ.3) ของรายวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) โดยผู้วิจัยคัดเลือกวรรณคดีประเภทที่มีการแสดงถึงข้อคิดในการดำเนินชีวิตผ่านพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระวรรณคดีวรรณกรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 เรื่อง โดยในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้เรียงลำดับเนื้อหาวรรณคดีโดยยึดจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้เรียนตามระดับชั้นผู้เรียนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ได้แก่

1. บทละครเรื่องอิเหนา ตอน ศีกะหมังกุหนิง
2. บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา
3. ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี
4. ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี
5. บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา
6. สามัคคีเภทคำฉันท์

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำกรณีศึกษาปัญหาสังคมในปัจจุบันซึ่งอยู่ในรูปแบบของข่าวสถานการณ์ปัจจุบันมาให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้ศึกษา เพื่อให้นักศึกษาประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคมจากกรณีศึกษาที่กำหนดให้ โดยเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏตามหน่วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจำนวนชั่วโมงเรียน ตามตารางที่ 13 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 หน่วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจำนวนชั่วโมงการเรียน

สัปดาห์/ หน่วย	เนื้อหา	ชั่วโมง
1	1. ปฐมนิเทศ ชี้แจงข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องของวรรณคดีในตอนที่จะใช้เรียนมาก่อนล่วงหน้า 2. ทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)	3
2	การวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี จาก “บทละครเรื่องอิเหนา ตอน ศีกะหมังกุหนิง”	3
3	การวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี จาก “บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา”	3
4	การวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี จาก “ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี”	3
5	การวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี จาก “ร้อยยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี”	3
6	การวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี จาก “บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”	3
7	การวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี จาก “สามัคคีเภทคำฉันท์”	3
8	1. ทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) 2. ทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ 3. เขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้	3

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีครั้งนี้ เป็นการทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียว ที่ใช้การวัดแบบ The One-group Pretest-Posttest Design (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 144) ซึ่งผู้วิจัยใช้สำหรับการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 กลุ่ม โดยเปรียบเทียบการทดลองในรูปแบบก่อนทดลองและหลังการทดลอง ด้วยสถิติค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) ดังปรากฏในแผนภาพที่ 14 ดังนี้

กลุ่มทดลอง	T ₁	X	T ₂
T ₁	หมายถึง การทดสอบก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้		
X	หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น		
T ₂	หมายถึง การทดสอบหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้		

แผนภาพที่ 14 แบบแผนการทดลอง

ขั้นตอนการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีดังนี้

1. ขั้นดำเนินการก่อนการทดลอง

ขั้นนี้เป็นขั้นของการทดสอบก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้ทำแบบทดสอบก่อนการทดลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำคะแนนทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

2. ขั้นดำเนินการทดลอง

ขั้นนี้เป็นขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยใช้เครื่องมือการทดลอง คือ แผนจัดการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เครื่องมือและเกณฑ์การวัดประเมินผล โดยผู้วิจัยจะประเมินผลการเรียนรู้เป็นระยะ พร้อมทั้งเก็บคะแนนระหว่างการทดลองเพื่อพิจารณาพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

3. ขั้นตอนดำเนินการหลังการทดลอง

ขั้นนี้เป็นขั้นของการทดสอบหลังการทดลอง เพื่อตรวจสอบความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พร้อมทั้งกำหนดให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้ทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้อีกทั้งการศึกษาวเคราะห์และนำเสนอข้อมูลจากแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายการวิจัยในรูปแบบของความเรียงเชิงพรรณนา

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำผลคะแนนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังดำเนินการทดลอง (Posttest) ด้วยสถิติการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent)

2. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยศึกษาความพึงพอใจและการสะท้อนคิดของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ออกจากแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Researcher-R₂: Implementation) สามารถนำเสนอได้ตามตารางที่ 14 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Researcher-R₂: Implementation)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	ผลลัพธ์ที่ได้
1. ทดสอบความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาก่อนการทดลอง	นักศึกษาวชิชาชีพครูภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียน	1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกต ปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริม	รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกต ปัญหาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริม
2. ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแผนจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น	เรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1	ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
		2. แผนจัดการเรียนรู้	ปริญญาบัณฑิต

ตารางที่ 14 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Researcher-R₂ : Implementation) (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้ เก็บรวบรวมข้อมูล	ผลลัพธ์ที่ได้
3. ทดสอบ ความสามารถในการ วิเคราะห์ห้วงวรรณคดี ของนักศึกษาหลังการ ทดลอง	ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาโดยวิธีการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)	3. แบบทดสอบ 4. แบบสอบถาม	

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินเพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ (Development-D₂ – Evaluation)

วัตถุประสงค์

เพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ
สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญา
บัณฑิตให้สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้มาพิจารณาประเมินผล
และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ
สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญา
บัณฑิต โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงวรรณคดีของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ
การเรียนรู้
2. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การปรับปรุงพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ มีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงวรรณคดีของนักศึกษาที่เกิดขึ้น
จากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) โดยการ
ทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent)

2. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ร่วมด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิธีการทดสอบค่าที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent)

2. วิเคราะห์ข้อมูลผลการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน (Development-D₂ : Evaluation) สามารถนำเสนอได้ตามตารางที่ 15 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน (Development-D₂ : Evaluation)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี	นักศึกษาวิชาชีพรุ ภาษาไทย คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	แบบทดสอบ	ผลเปรียบเทียบ ความสามารถใน การวิเคราะห์ วรรณคดี
1. เปรียบเทียบ ความสามารถในการ วิเคราะห์วรรณคดีก่อน และหลังการทดลอง	นักศึกษาวิชาชีพรุ ภาษาไทย คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	แบบสอบถาม	ผลความพึงพอใจ ของนักศึกษาที่มีต่อ รูปแบบการเรียนรู้
2. วัดความพึงพอใจของ นักศึกษาที่มีต่อรูปแบบ การเรียนรู้	นักศึกษาวิชาชีพรุ ภาษาไทย คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่		

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ซึ่งประกอบด้วย การดำเนินการหลัก 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้อยู่ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้อยู่ ดังนั้นจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

**ตอนที่ 1 ผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ
สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิต**

การนำเสนอผลการสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับ
กระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับ
ปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำราต่างๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบ
การเรียนรู้ของนักวิชาการทางการศึกษาที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้
ในด้านองค์ประกอบในแต่ละรูปแบบนั้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้
ได้ตามตารางที่ 16 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 การแสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้จากนักวิชาการทางการศึกษา							ผู้วิจัยสรุป
Weil, Joyce and Kluwin (1978)	Saylor (1981)	Gunter, Estersand Schwab (1990)	Arend (1997)	Kemp, Morrison and Ross (1998)	Joyce, Weil (2000)	ทิตนา แชมมณี (2545)	
ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 3 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักการ ที่มีทฤษฎี แนวคิดรองรับ นำเชื่อถือ	ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 4 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักการ	ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 2 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) แนวคิดและ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 3 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักการ	ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 4 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) การอธิบาย สภาพปัญหา	ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 4 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) ทฤษฎี หลักการ และ มโนทัศน์ของ รูปแบบ	ได้กล่าวถึง องค์ประกอบ ของรูปแบบ การเรียนรู้ ซึ่งประกอบ ด้วย 4 ส่วน ด้วยกัน ได้แก่ 1) ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือ ความเชื่อ พื้นฐานของ รูปแบบ	รูปแบบการ เรียนรู้มี องค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการของ รูปแบบการ เรียนรู้ที่แสดงถึง ทฤษฎี และ แนวคิดสำคัญ ที่ใช้เป็นพื้นฐาน ในการจัดการ เรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ การเรียนรู้ 3) กระบวนการ เรียนรู้ที่จัด

ตารางที่ 26 การแสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้จากนักวิชาการทางการศึกษา							ผู้วิจัยสรุป
Weil, Joyce and Kluwin (1978)	Saylor (1981)	Gunter, Estersand Schwab (1990)	Arend (1997)	Kemp, Morrison and Ross (1998)	Joyce, Weil (2000)	ทิตนา แชมมณี (2545)	
2) วัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น	2) จุดมุ่งหมาย	-	2) วัตถุประสงค์	2) วัตถุประสงค์	2) จุดประสงค์เฉพาะของรูปแบบ	2) เป้าหมายของระบบการเรียนการสอน	เนื้อหา ขั้นตอนกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3) กิจกรรมการเรียนการสอน	3) เนื้อหา	2) กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง	3) ขั้นตอนการสอนและการจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้	3) เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน	3) ขั้นตอนและกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน	3) วิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด	รูปแบบการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้
	4) การประเมินผล	-	-	4) วิธีการวัดและประเมินผล	4) ผลลัพธ์ของผู้เรียน	4) การนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ	

จากตารางที่ 16 จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้นั้นจะประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ ที่แสดงถึงทฤษฎี และแนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ การเรียนรู้ 3) กระบวนการเรียนรู้ที่จัดเนื้อหา ขั้นตอนกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้

2. การสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิด และทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติและกระบวนการสุนทรียสาธิต มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยขอเสนอเกี่ยวกับสาระสำคัญของทฤษฎี ตลอดจนแนวคิดที่นำมาใช้เป็นฐานความคิดในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดของเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

สาระสำคัญ

แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) เป็นแนวคิดที่ Sternberg ได้พัฒนามาจากทฤษฎีไตรอาร์คิก หรือทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ที่ Sternberg ได้คิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 1985 (Sternberg, 1985) แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ นั้นเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้โดยเน้นความสามารถในการปฏิบัติ 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) ความสามารถในการประยุกต์ (Apply) ความสามารถในการตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลสามารถนำความรู้จากภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้จริงในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยในขั้นการใช้ความรู้ (Use) นั้นจะเน้นการวิเคราะห์ ตีความข้อเท็จจริงจนนำไปสู่ความเข้าใจ และสามารถเตรียมความรู้ที่พร้อมสำหรับการประยุกต์ใช้ได้ต่อไป ในขณะที่ขั้นการประยุกต์ (Apply) จะเป็นขั้นที่เน้นการวิเคราะห์บริบทแวดล้อมในสถานการณ์ปัจจุบันว่าสังคมมีสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมอย่างไร ผู้คนมีวิธีการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างไร ผนวกเข้ากับการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง แล้วหาแนวทางนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสภาพสังคมดังกล่าวโดยก่อนที่จะนำแนวทางการประยุกต์ใช้ไปลงมือปฏิบัติจริงนั้น จะต้องดำเนินการต่อในขั้นการตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) ซึ่งในขั้นนี้จะเป็นขั้นตรวจสอบให้แน่ใจว่าความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นเป็นความรู้ที่ถูกต้อง เหมาะสม และจะสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาให้เกิดผลได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นก็จะดำเนินการในขั้นสุดท้าย นั่นก็คือขั้นการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Practice) ซึ่งในขั้นนี้จะเป็นขั้นตอนของการนำความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบว่าถูกต้องเหมาะสมแล้วนั้นไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริง

แนวคิดที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

การนำแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติมาใช้เป็นฐานความคิดในการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการ วิเคราะห์วรรณคดีของผู้เรียน เพื่อสร้างเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากขั้นตอนของ แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ สามารถพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีด้วยการมุ่งสกัด ข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงจากการอ่านวรรณคดีเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเทียบเคียงได้กับเหตุการณ์และข้อคิดคุณค่าที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดี โดยในรูปการณ์เรียนรู้ที่ผู้วิจัย ได้นำแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติมาใช้ในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ดังนี้ คือ ในขั้นแรกที่ว่าด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) นั้นจะเป็นการกำหนดให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์เนื้อหาวรรณคดี ตอนที่เรียน ว่าผู้แต่งต้องการสะท้อนข้อคิดคุณค่าอย่างไรบ้าง จากนั้นจึงช่วยกันสกัดข้อคิดคุณค่า ที่แท้จริงออกมาให้ได้เพื่อเป็นการเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการแต่งอย่างแท้จริง จากนั้นผู้วิจัยได้นำขั้น การประยุกต์ (Apply) มาใช้โดยการกำหนดให้นักศึกษาพิจารณาว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริง ซึ่งสกัดออกมาได้เหล่านั้นยังเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันอยู่หรือไม่ มีข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงใช้ได้ ในปัจจุบัน และมีข้อคิดหรือคุณค่าใดที่ในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยแล้ว หลังจากนั้นจึงนำขั้นของการตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) มาใช้โดยกำหนดให้นักศึกษา ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคงสามารถใช้ได้ในสังคมปัจจุบันนั้น จะสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างไร บ้าง โดยมีการวางแผน ออกแบบแนวทางในการนำข้อคิดคุณค่านั้นไปปรับใช้ให้เกิดความถูกต้อง ชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ว่าด้วยการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) มาเป็นวิธีการที่กำหนดให้ผู้เรียนได้นำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่ผ่านการตรวจสอบทบทวนแล้ว ไปใช้แก้ปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันซึ่งถือเป็นการนำความรู้ที่มีอยู่นั้นไปสู่ขั้นการลงมือปฏิบัติจริง โดยจากการศึกษาหลักการของแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัตินั้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ สาระสำคัญของแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติได้ดังปรากฏในแผนภาพที่ 15 ดังนี้

แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติของ Sternberg	สาระสำคัญของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติของ Sternberg
<p>เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ(Practical Intelligence) เป็นแนวคิดของ Sternberg ที่มุ่งเน้นการนำความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริง ซึ่งถือเป็นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นความสามารถด้านการปฏิบัติของมนุษย์ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถ 4 ด้านด้วยกัน คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบ ทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ดังรายละเอียดต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) เป็นความสามารถของบุคคลซึ่งเกิดจากความเข้าใจในข้อเท็จจริงที่ได้รับอย่างถ่องแท้ชัดเจน โดยผ่านการวิเคราะห์ตีความ และให้คุณค่าข้อเท็จจริงเหล่านั้นจนนำไปสู่ความเข้าใจ 2. การประยุกต์ (Apply) เป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ ตีความ และให้คุณค่าเป็นอย่างดีแล้วไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ โดยก่อนที่จะนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้นั้น บุคคลจะต้องวิเคราะห์ได้ว่าความรู้นั้นๆ ยังสามารถใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันหรือไม่ 3. การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) เป็นความสามารถที่สำคัญของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ เพราะเป็นขั้นของการทบทวนตรวจสอบให้แน่ใจว่าแนวทางและวิธีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นจะสามารถใช้ให้เกิดผลได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม โดยในขั้นนี้จะเป็นการวางแผนออกแบบกระบวนการที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติในการนำความรู้ความคิดไปใช้แก้ปัญหาหรือดำเนินงานที่เกี่ยวข้องให้สำเร็จ 4. การนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้สำเร็จ เป็นขั้นตอนของการนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ออกแบบไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริง 	<p>เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ เป็นการนำข้อความรู้ ข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงและยังคงมีความเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันไปสู่การลงมือปฏิบัติจริงโดยเน้นความสามารถในการปฏิบัติ ซึ่งจะมี 4 ด้านด้วยกัน คือ การใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบ ทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Practice) ดังรายละเอียดต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) เป็นความสามารถในการสกัดความรู้ที่แท้จริงที่มาจาก การวิเคราะห์ ตีความข้อเท็จจริงจนนำไปสู่ความเข้าใจ 2. การประยุกต์ (Apply) เป็นความสามารถในการพินิจวิเคราะห์ข้อความรู้ที่ได้ว่า ข้อความรู้นั้นสามารถใช้ได้กับสภาพความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมปัจจุบันหรือไม่ 3. การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) เป็นความสามารถในการวางแผน เตรียมการที่จะนำ ข้อความรู้ที่คัดกรองเรียบร้อยแล้วมาตรวจสอบให้ชัดเจนถูกต้องก่อนนำไปปฏิบัติจริง 4. การนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) เป็นความสามารถในการนำข้อความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบไปใช้แก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต่างออกไปที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

แผนภาพที่ 15 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

จากแผนภาพที่ 15 จากการสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติมีสาระสำคัญคือ การนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การลงมือปฏิบัติ โดยเน้นการใช้ความรู้ (Use) คือความสามารถในการสกัดความรู้ที่แท้จริงที่มาจาก การวิเคราะห์ ตีความข้อเท็จจริงจนนำไปสู่ความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ (Apply) คือความสามารถในการพินิจวิเคราะห์ข้อความรู้ที่ได้ว่าข้อความรู้นั้นสามารถใช้ได้กับสภาพความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมปัจจุบันอยู่หรือไม่ จากนั้นจึงจะตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) ความสามารถในการวางแผน เตรียมการที่จะนำข้อความรู้ที่คัดกรองเรียบร้อยแล้วมาตรวจสอบให้ชัดเจน ถูกต้องก่อนนำไปปฏิบัติจริง และสุดท้ายจึงจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง (Practice) นั่นคือความสามารถในการนำข้อความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบไปใช้แก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต่างออกไปที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง

2.2 แนวคิดของกระบวนการสุนทรียสาธก

สาระสำคัญ

สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) เป็นกระบวนการที่พัฒนาขึ้นโดย David Cooperrider ในปี ค.ศ. 1980 (Cooperrider, 1986) กระบวนการนี้จะมุ่งค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดผ่านการพูดคุยสนทนาระหว่างสมาชิก เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นวิธีการหรือความคิดที่ดีที่สุดอันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยรูปแบบของกระบวนการสุนทรียสาธกที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยครั้งนี้ คือ วงจร 5-D Model ซึ่ง Mohr and Watkins (2002) ได้พัฒนาจากรูปแบบ The 4-D Cycle ของ Cooperrider มาเป็นรูปแบบกระบวนการสุนทรียสาธกในชื่อ Five Generic Process of AI ซึ่งรู้จักกันในชื่อ The 5-D Model โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ D ตัวที่ 1 : Definition คือการนิยาม การเลือกสรรหัวข้อด้วยวิธีการเชิงบวกโดยหัวข้อที่เลือกต้องมีความน่าสนใจ เป็นหัวข้อที่มีวิธีการที่ดี หรือเป็นเรื่องราวที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว D ตัวที่ 2 : Discovery คือ การกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับคุณค่าและความคาดหวังในอนาคต จากนั้นจึงแบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง แล้วจึงคัดเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องวิธีการที่น่าสนใจให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน D ตัวที่ 3 : Dream คือการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ต้องการโดยหลังจากได้เล่าเรื่องหรือวิธีการที่ดีสู่กันฟังแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตที่กลุ่มต้องการ D ตัวที่ 4 : Design คือการออกแบบและสร้างนวัตกรรมประกอบด้วยกิจกรรมแรกคือ การออกแบบแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมร่วมกัน D ตัวที่ 5 : Destiny /Delivery คือการลงมือปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นขั้นที่นำแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมไปใช้จริง

แนวคิดที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

การนำกระบวนการสุนทรียศาสตร์มาใช้ในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วิธีดำเนินการของกระบวนการสุนทรียศาสตร์ทั้ง 5 ชั้นของ The 5-D Model แล้วพบว่าวิธีการสำคัญของกระบวนการสุนทรียศาสตร์คือการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อให้ได้แนวคิดหรือแนวทางที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด จนสามารถออกแบบหรือวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อการนำไปปฏิบัติให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำกระบวนการในส่วนของวิธีดำเนินการมาใช้เป็นขั้นตอนสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้ โดยเริ่มจากการที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้กลุ่มผู้เรียนพูดคุยสนทนาเพื่อร่วมกันค้นหาและสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงจากการอ่านวรรณคดีที่กำหนดให้ โดยกลุ่มผู้เรียนต้องร่วมกันพิจารณาว่าข้อคิดคุณค่าใดที่ยังเหมาะสมและสามารถนำมาปรับใช้ได้กับสภาพสังคมปัจจุบัน จากนั้นผู้วิจัยกำหนดให้กลุ่มผู้เรียนได้พูดคุยเพื่อระดมสมองร่วมกันเพื่อวางแผนเตรียมการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปใช้แก้ปัญหาสถานการณ์จริงในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ โดยจากการศึกษาหลักการของกระบวนการสุนทรียศาสตร์นั้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการสุนทรียศาสตร์ได้ดังปรากฏในแผนภาพที่ 16 ดังนี้

แนวคิดของกระบวนการสุนทรียสาธก ของ Copperrider	สาระสำคัญของกระบวนการ สุนทรียสาธกของ Copperrider
<p>วงจร 5-D Model หรือรูปแบบหนึ่งของกระบวนการสุนทรียสาธก เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นโดย Mohr and Watkins โดยพัฒนามาจากพื้นฐานแนวคิดของวงจรสุนทรียสาธก (The 4-D Cycle) ของ Copperrider โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการของกระบวนการดังนี้</p> <p>D ตัวที่ 1 : Definition คือการนิยาม การเลือกสรร หัวข้อด้วยวิธีการเชิงบวกโดยหัวข้อที่เลือกต้องมีความน่าสนใจ เป็นหัวข้อที่มีวิธีการที่ดี หรือเป็นเรื่องราวที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว</p> <p>D ตัวที่ 2 : Discovery คือการกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับคุณค่าและความคาดหวังในอนาคต จากนั้นจึงแบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง แล้วจึงคัดเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องวิธีการที่น่าสนใจให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>D ตัวที่ 3 : Dream คือการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ต้องการ โดยหลังจากได้เล่าเรื่องหรือวิธีการที่ดีสู่กันฟังแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตที่กลุ่มต้องการ</p> <p>D ตัวที่ 4 : Design คือการออกแบบและสร้างนวัตกรรมประกอบด้วยกิจกรรมแรกคือ การออกแบบแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมร่วมกัน</p> <p>D ตัวที่ 5 : Destiny /Delivery คือการลงมือปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นขั้นที่นำแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมไปใช้จริง</p>	<p>5-D Model หรือรูปแบบหนึ่งของกระบวนการสุนทรียสาธก มีสาระสำคัญของวิธีดำเนินการตามกระบวนการดังนี้</p> <p>การพูดคุยสนทนากันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อค้นหาความรู้และแนวทางที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุดที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเริ่มจากการที่สมาชิกแต่ละคนเล่าความรู้ ความคิดตามมุมมองของตนเองให้สมาชิกในกลุ่มฟัง จากนั้นร่วมกันสกัดความรู้หรือคุณค่าที่แท้จริงที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่ยังเหมาะสมและสามารถเป็นไปได้ ตลอดจนยังเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน แล้วร่วมกันออกแบบแนวทางเพื่อวางแผนในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนจะนำแนวทางที่ออกแบบไว้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันต่อไป</p>

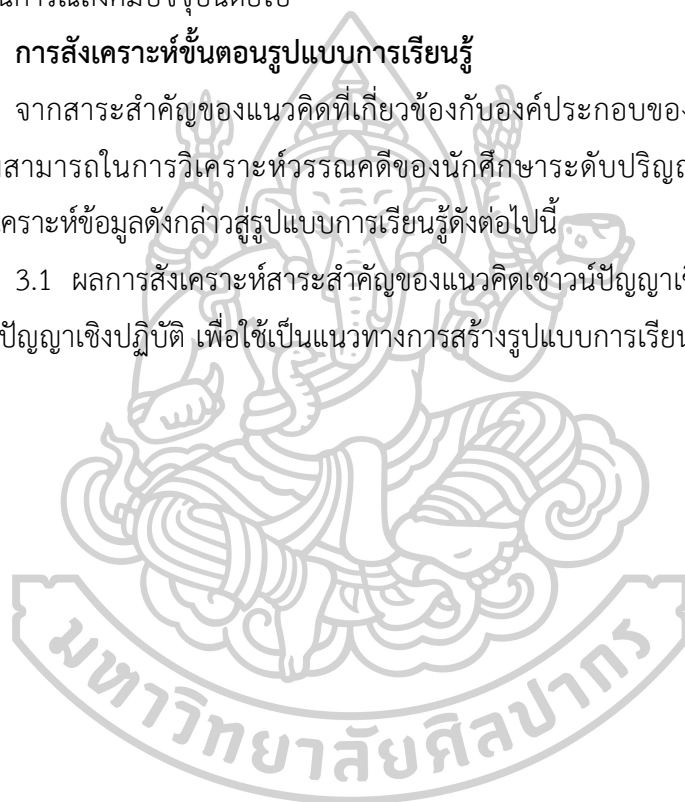
แผนภาพที่ 16 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการสุนทรียสาธก

จากแผนภาพที่ 16 จากการสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการสุนทรียสาธก จะเห็นได้ว่ากระบวนการสุนทรียสาธกมีสาระสำคัญ คือ การพูดคุยสนทนากันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อ ค้นหาความรู้และแนวทางที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุดที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ได้จริง โดยเริ่มจากการที่สมาชิกแต่ละคนเล่าความรู้ความคิดตามมุมมองของตนเองให้สมาชิกในกลุ่ม ฟัง จากนั้นร่วมกันสกัดความรู้หรือคุณค่าที่แท้จริงที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่ยังเหมาะสมและสามารถเป็นไปได้ ตลอดจนถึงเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน แล้วร่วมกันออกแบบแนวทางเพื่อวางแผนในการประยุกต์ใช้ ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนจะนำแนวทางที่ออกแบบไว้ไปประยุกต์ใช้ แก้ปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันต่อไป

3. การสังเคราะห์ขั้นตอนรูปแบบการเรียนรู้

จากสาระสำคัญของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ผู้วิจัยได้ ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสู่รูปแบบการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

3.1 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติ สู่หลักการของ แนวคิดเขาวรรณปัญญาเชิงปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ดังปรากฏในแผนภาพ ที่ 17 ดังนี้

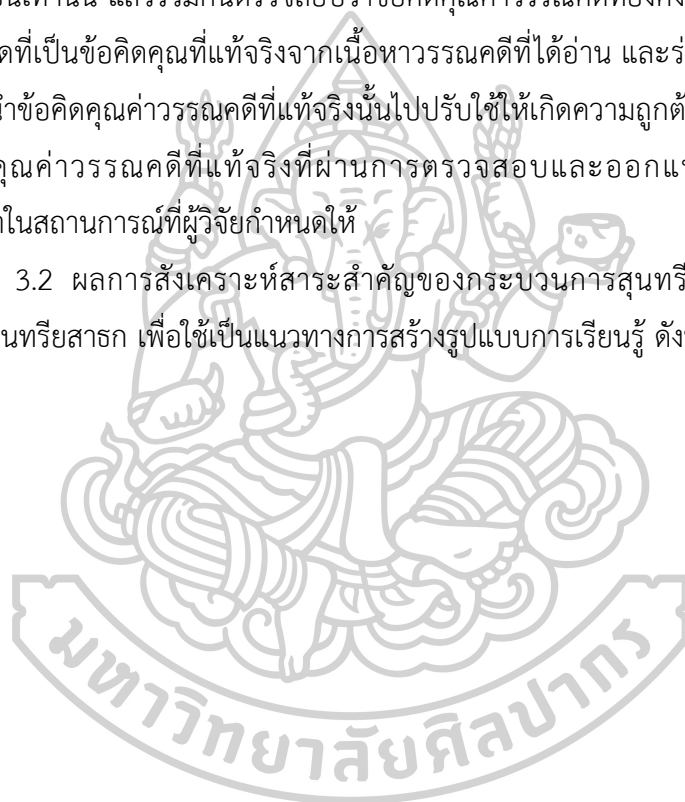

<p style="text-align: center;">สาระสำคัญของแนวคิดเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg</p>	<p style="text-align: center;">หลักการของแนวคิดเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg</p>
<p>เชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติ เป็นการนำข้อความรู้ ข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงและยังคงมีความเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันไปสู่การลงมือปฏิบัติจริงโดยเน้นความสามารถในการปฏิบัติ ซึ่งจะมี 4 ด้านด้วยกัน คือ การใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบ ทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Practice) ดังรายละเอียดต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) เป็นความสามารถในการสกัดความรู้ที่แท้จริง ที่มาจากการวิเคราะห์ ตีความข้อเท็จจริงจนนำไปสู่ความเข้าใจ 2. การประยุกต์ (Apply) เป็นความสามารถในการพินิจวิเคราะห์ ข้อความที่ได้ว่าข้อความนั้นสามารถใช้ได้กับสภาพความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมปัจจุบันอยู่หรือไม่ 3. การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) เป็นความสามารถในการวางแผน เตรียมการที่จะนำข้อความรู้ที่คัดกรองเรียบร้อยแล้วมาตรวจสอบให้ชัดเจน ถูกต้องก่อนนำไปปฏิบัติจริง 4. การนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) เป็นความสามารถในการนำข้อความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบไปใช้แก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต่างออกไปที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง 	<p>ผู้เรียนนำทฤษฎีความรู้ไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง โดยเน้นความสามารถในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Practice) ดังรายละเอียดต่อไปนี้</p> <p>ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ ตีความเนื้อหาเรื่องราววรรณคดีจากการตอบคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จนสามารถสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอออกมาได้</p> <p>ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่วิเคราะห์ได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดบ้างที่ยังคงใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และข้อคิดคุณค่าใดบ้างที่ใช้ไม่ได้ในสังคมปัจจุบันแล้ว โดยสกัดเฉพาะประเด็นของข้อคิดคุณค่าที่ยังคงใช้ได้ ในสังคมปัจจุบันเท่านั้น</p> <p>ผู้เรียนร่วมกันตรวจสอบว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ ในสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงจากเนื้อหาวรรณคดีที่ได้ อ่าน และร่วมกันวางแผนออกแบบแนวทางการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงนั้นไปปรับใช้ให้เกิดความถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น</p> <p>ผู้เรียนนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่ผ่านการตรวจสอบและออกแบบวางแผนไว้แล้วนั้น ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้</p>

แผนภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์หลักการของแนวคิดเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้

จากแผนภาพที่ 17 จากการสังเคราะห์หลักการของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าหลักการของแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ เริ่มจากผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ ตีความเนื้อหาเรื่องราววรรณคดีจากการตอบคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จนสามารถสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอออกมาได้ จากนั้นผู้เรียนร่วมกันพิจารณาว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่วิเคราะห์ได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดบ้างที่ยังคงใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และข้อคิดคุณค่าใดบ้างที่ใช้ไม่ได้ในสังคมปัจจุบันแล้ว โดยสกัดเฉพาะประเด็นของข้อคิดคุณค่าที่ยังคงใช้ได้ ในสังคมปัจจุบันเท่านั้น แล้วร่วมกันตรวจสอบว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ ในสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงจากเนื้อหาวรรณคดีที่ได้อ่าน และร่วมกันวางแผนออกแบบแนวทางการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงนั้นไปปรับใช้ให้เกิดความถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่ผ่านการตรวจสอบและออกแบบวางแผนไว้แล้วนั้น ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้

3.2 ผลการสังเคราะห์สาระสำคัญของกระบวนการสุนทรียสาธก สู่หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ดังปรากฏในแผนภาพที่ 18 ดังนี้

สาระสำคัญของกระบวนการ สุนทรียสาธกของ Copperrider	หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธก ของ Copperrider
<p>5-D Model หรือรูปแบบหนึ่งของกระบวนการสุนทรียสาธก มีสาระสำคัญของวิธีดำเนินการตามกระบวนการดังนี้</p> <p>การพูดคุยสนทนากันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อค้นหาความรู้และแนวทางที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุดที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเริ่มจากการที่สมาชิกแต่ละคนเล่าความรู้ ความคิดตามมุมมองของตนเองให้สมาชิกในกลุ่มฟัง จากนั้นร่วมกันสกัดความรู้หรือคุณค่าที่แท้จริงที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่ยังเหมาะสมและสามารถเป็นไปได้อย่างชัดเจน ยังเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน แล้วร่วมกันออกแบบแนวทางเพื่อวางแผนในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนจะนำแนวทางที่ออกแบบไว้ไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันต่อไป</p>	<p>กระบวนการสุนทรียสาธกในรูปแบบวงจร 5-D Model ที่นำมาใช้ในรูปแบบการเรียนรู้ มีหลักการดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ตนเองวิเคราะห์ได้ให้สมาชิกในกลุ่มฟังและช่วยกันสกัดข้อคิดคุณค่าที่ได้ซึ่งเป็นข้อคิดคุณค่าที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด 2. กลุ่มผู้เรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ช่วยกันสกัดออกมาได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงใช้ได้ อยู่ในสภาพสังคมปัจจุบัน 3. กลุ่มผู้เรียนร่วมกันระดมความคิดว่าข้อคิดคุณค่าที่ยังคงใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิดใดที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีเรื่องนั้นต้องการนำเสนอ 4. กลุ่มผู้เรียนร่วมกันเสนอแนวทางในการนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงไปแก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันที่กำหนดให้

แผนภาพที่ 18 ผลการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้

จากแผนภาพที่ 18 จากการสังเคราะห์หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่ากระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วยหลักการสำคัญดังนี้คือ ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยน ข้อคิดคุณค่านววรรณคดีที่ตนเองวิเคราะห์ได้ให้สมาชิกในกลุ่มฟังและช่วยกันสกัดข้อคิดคุณค่าที่ได้ ซึ่งเป็นข้อคิดคุณค่าที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุด จากนั้นกลุ่มผู้เรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองว่าข้อคิดคุณค่านววรรณคดีที่ช่วยกันสกัดออกมาได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงใช้ได้อยู่ในสภาพสังคมปัจจุบัน แล้วร่วมกันระดมความคิดว่าข้อคิดคุณค่าที่ยังคงใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิดใดที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีเรื่องนั้นต้องการนำเสนอ จากนั้นจึงร่วมกันเสนอแนวทางในการนำเอาข้อคิดคุณค่านววรรณคดีที่แท้จริงไปแก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันที่กำหนดให้

จากหลักการของรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมากำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยนำผลมาสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้ตามตารางที่ 17 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 แสดงผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

หลักการของรูปแบบการเรียนรู้	วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	กลวิธีการจัดการเรียนรู้
แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติ		
1. ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) ผู้เรียนร่วมกันฝึกวิเคราะห์ตีความเนื้อหาเรื่องราววรรณคดีตอนที่เรียนจากการตอบคำถามที่ผู้วิจัยออกแบบจนสามารถสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอออกมาได้	ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ข้อเท็จจริงจนสามารถสกัดความรู้ที่เป็นข้อคิดคุณค่านววรรณคดีออกมาได้อย่างถูกต้อง	1. ผู้เรียนอ่านวรรณคดีตอนที่กำหนดให้เรียน แล้ววิเคราะห์คุณค่าเนื้อเรื่องวรรณคดี โดยการตอบคำถามที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ จากนั้นจึงร่วมกันสกัดข้อคิดคุณค่านววรรณคดีที่แท้จริงให้ถูกต้อง

ตารางที่ 17 แสดงผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด
 เชาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้ เพื่อส่งเสริมความสามารถใน
 การวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

หลักการของรูปแบบการเรียนรู้	วัตถุประสงค์ของ การเรียนรู้	กลวิธีการจัดการเรียนรู้
แนวคิดเชาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ		
2. การประยุกต์ (Apply) ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาว่าข้อคิด คุณค่าวรรณคดีที่สกัดออกมาได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงใช้ได้ เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และ ข้อคิดคุณค่าใดที่ใช้ไม่ได้แล้วใน สังคมปัจจุบัน	ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ได้ ว่า ข้อ คิ ด คุณ ค่ า วรรณคดีนั้นๆ สามารถ ใช้ได้และยังคงเหมาะสม ในสังคมปัจจุบัน	2. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และ อภิปรายข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เหล่านั้นว่าข้อคิดคุณค่าใดที่ ยังคงสามารถใช้ได้จริงและ เหมาะสมกับบริบทสังคม ปัจจุบัน และข้อคิดคุณค่าใดที่ ไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน นี้แล้ว
3. การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) ผู้เรียนร่วมกันตรวจสอบว่า ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ ในสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิดคุณค่าใด ที่เป็นข้อคิดคุณที่แท้จริงที่วรรณคดี เรื่องนั้นต้องการนำเสนอ และ ร่วมกันวางแผนออกแบบแนว ทางการนำข้อคิดวรรณคดีไปปรับ ใช้	ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี แท้จริงที่วรรณคดีต้องการ นำเสนอได้อย่างถูกต้อง และสามารถวางแผน ออกแบบแนวทางการนำ ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไป ปรับใช้ได้เหมาะสม	3. ผู้เรียนร่วมกันระดมสมอง เพื่อวิเคราะห์ว่าข้อคิดคุณค่า วรรณคดีที่ยังคงใช้ได้เหมาะสม กับสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิด คุณค่าใดที่ถือว่าเป็นข้อคิด คุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดี ต้องการนำเสนอ จากนั้นจึง ร่วมกันวางแผนออกแบบแนว ทางการนำข้อคิดคุณค่า วรรณคดีที่แท้จริงนั้นไปปรับใช้ ให้เกิดความถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น
4. การนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ผู้เรียนร่วมกันนำข้อคิดคุณค่า วรรณคดีที่แท้จริงจากการวิเคราะห์		

ตารางที่ 17 แสดงผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด
 เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้ เพื่อส่งเสริมความสามารถใน
 การวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

หลักการของรูปแบบการเรียนรู้	วัตถุประสงค์ของ การเรียนรู้	กลวิธีการจัดการเรียนรู้
แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ		
ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ ชีวิตจริงที่กำหนดให้	ผู้เรียนสามารถใช้ข้อคิด คุณค่าวรรณคดีจากการ วิเคราะห์ได้ไปเป็น แนวทางในการนำไปใช้ แก้ปัญหาสถานการณ์ชีวิต ได้จริงอย่างถูกต้อง เหมาะสม	4. ครูผู้สอนยกสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมา ให้ผู้เรียนร่วมกันพิจารณา จากนั้นผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ เชื่อมโยงปัญหาสถานการณ์เข้า กับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในเรื่อง ที่อ่านแล้วฝึกใช้ข้อคิดคุณค่า วรรณคดีมาเป็นแนวทางในการ แก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่ กำหนดให้เหล่านั้น หลังจากนั้น ผู้เรียนนำเสนอวิธีการแก้ไข ปัญหาตามแนวทางจากข้อคิด คุณค่าวรรณคดีที่วิเคราะห์ได้ โดยมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนและครู ผู้สอนร่วมกันตรวจสอบปรับแก้ และเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความ ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
กระบวนการสุนทรียสาธก		
ผู้เรียนร่วมกันบอกถึงข้อคิด คุณค่าวรรณคดีที่ตนเองวิเคราะห์ได้ ให้สมาชิกกลุ่มฟัง แล้วช่วยกันสกัด ให้ได้ข้อคิดคุณค่าที่ถูกต้องและ เหมาะสมที่สุด จากนั้นกลุ่มผู้เรียน	ผู้เรียนสามารถสกัด ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีได้ อย่างถูกต้อง และร่วมกัน วิเคราะห์ได้ว่าข้อคิดคุณค่า ใดยังใช้ได้และเหมาะสม กับสภาพสังคมปัจจุบัน	5. สมาชิกแต่ละคนบอกถึง ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ตนเอง วิเคราะห์ได้ให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วร่วมกันสกัดให้ได้ข้อคิด คุณค่าที่ถูกต้องเหมาะสม

ตารางที่ 17 แสดงผลการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด
 เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้ เพื่อส่งเสริมความสามารถใน
 การวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

หลักการของรูปแบบการเรียนรู้	วัตถุประสงค์ของ การเรียนรู้	กลวิธีการจัดการเรียนรู้
กระบวนการสุนทรียสาธก		
<p>พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองว่า ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่สกัดออกมา ได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงใช้ได้ และเหมาะสมกับสภาพสังคม ปัจจุบัน</p> <p>ผู้เรียนร่วมกันระดมความคิดว่า ข้อคิดคุณค่าที่ยังคงใช้ได้เหมาะสม กับสังคมปัจจุบันนั้น ข้อคิดใดที่เป็น ข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดี เรื่องนั้นต้องการนำเสนอ จากนั้น กลุ่มผู้เรียนร่วมกันเสนอแนวทาง ในการนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดี ที่แท้จริงไปใช้แก้ไข ปัญหา สถานการณ์สังคมปัจจุบันที่ กำหนดให้</p>	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ ข้อคิดคุณค่าแท้จริงที่ วรรณคดีต้องการนำเสนอ และเสนอแนวทางในการ นำข้อคิดคุณค่าวรรณคดี ไปใช้แก้ปัญหาสถานการณ์ สังคมปัจจุบันได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม</p>	<p>จากนั้นจึงร่วมกันพิจารณาว่า ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเหล่านั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงใช้ได้และ เหมาะสมกับสภาพสังคม ปัจจุบัน</p> <p>6. ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่า ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคง ใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน นั้น ข้อคิดใดที่เป็นข้อคิดคุณ ค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีเรื่องนั้น ต้องการนำเสนอ หลังจากนั้น ร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางใน การนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดี ที่แท้จริงไปใช้แก้ไข ปัญหา สถานการณ์สังคมปัจจุบันที่ ผู้สอนกำหนดให้</p>

จากตารางที่ 17 จากการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่ากลวิธี
 ในการจัดการเรียนรู้คือ ผู้เรียนวิเคราะห์คุณค่าเนื้อเรื่องวรรณคดี โดยการตอบคำถามที่ผู้วิจัย
 ได้ออกแบบไว้ จากนั้นจึงร่วมกันสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงให้ถูกต้อง แล้วร่วมกันวิเคราะห์
 และอภิปรายข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเหล่านั้นว่าข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงสามารถใช้ได้จริงและเหมาะสม
 กับบริบทสังคมปัจจุบัน และข้อคิดคุณค่าใดที่ไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันนี้แล้ว จากนั้นผู้เรียน
 ร่วมกันระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันนั้น
 ข้อคิดคุณค่าใดที่ถือว่าเป็นข้อคิดคุณค่าแท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอ แล้วร่วมกันวางแผน

ออกแบบแนวทางในการนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงไปใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่ได้วางแผนออกแบบไว้ไปใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันที่ผู้สอนกำหนดให้ แล้วระดมความคิดในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีมาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต

จากผลการสังเคราะห์กลวิธีในการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถนำมาสังเคราะห์สู่หลักการสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ ดังปรากฏในแผนภาพที่ 19 ดังนี้

หลักการสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ตามหลักการแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ

ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก

————> หมายถึง เป็นแนวทางหลักที่นำไปสู่หลักการสำคัญ

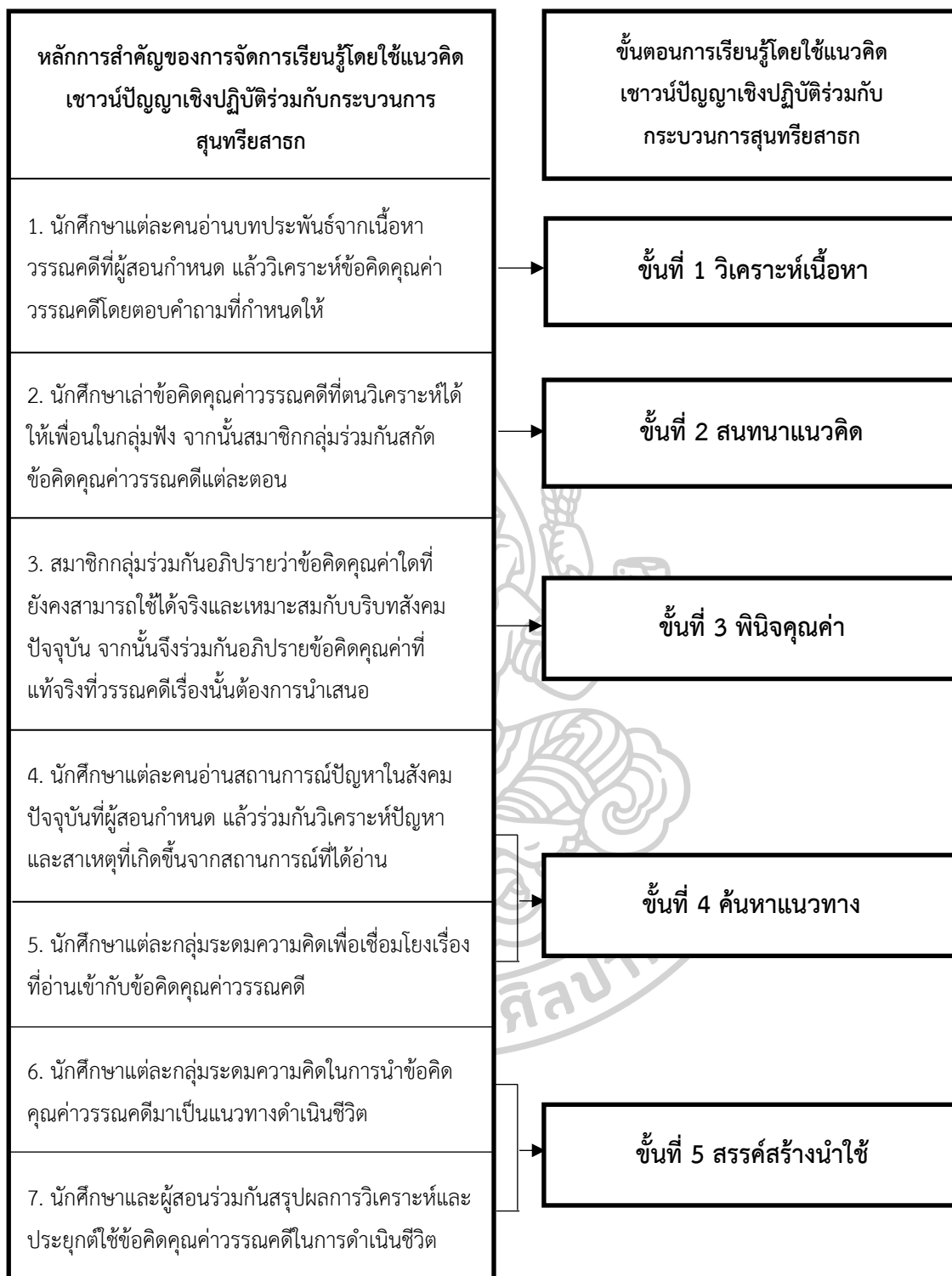
-----> หมายถึง เป็นแนวทางรองที่นำไปสู่หลักการสำคัญ

แผนภาพที่ 19 ผลการสังเคราะห์กลวิธีในการจัดการเรียนรู้สู่หลักการสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้

จากแผนภาพที่ 19 จากการสังเคราะห์กลวิธีในการจัดการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า กลวิธีในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย หลักการสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 7 ประการ คือ 1. นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์ จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนด แล้ววิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีโดยตอบคำถามที่กำหนดให้ 2. นักศึกษาเล่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ตนวิเคราะห์ได้ให้เพื่อนในกลุ่มฟัง จากนั้นสมาชิกกลุ่มร่วมกัน สกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีแต่ละตอน 3. สมาชิกกลุ่มร่วมกันอภิปรายว่าข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงสามารถ ใช้ได้จริงและเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน จากนั้นจึงร่วมกันอภิปรายข้อคิดคุณค่าที่แท้จริง ที่วรรณคดีเรื่องนั้นต้องการนำเสนอ 4. นักศึกษาแต่ละคนอ่านสถานการณ์ปัญหาในสังคมปัจจุบัน ที่ผู้สอนกำหนด แล้วร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ได้อ่าน 5. นักศึกษา แต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อเชื่อมโยงเรื่องที่อ่านเข้ากับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี 6. นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ระดมความคิดในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีมาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต 7. นักศึกษาและผู้สอน ร่วมกันสรุปผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิต

จากผลการสังเคราะห์หลักการสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด เขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำหลักการสำคัญของรูปแบบมาใช้เป็นแนวคิด ในการดำเนินการสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้ 5 ขั้นตอน ดังปรากฏในแผนภาพที่ 20 ดังนี้

แผนภาพที่ 20 ผลการสังเคราะห์หลักการสำคัญของรูปแบบจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญา
เชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์
วรรณคดี ของนักเรียนระดับปริญญาบัณฑิต

จากแผนภาพที่ 20 จะเห็นได้ว่า หลักการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด เชาว์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด เชาว์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ชั้นวิเคราะห์เนื้อหา 2. ชั้นสนทนาแนวคิด 3.ชั้นพินิจคุณค่า 4.ชั้นค้นหาแนวทาง 5.ชั้นสรรค์สร้างนำใช้

จากผลการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชาว์ปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตผู้วิจัยได้นำขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนมาใช้เป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน โดยสามารถนำเสนอได้ตามตารางที่ 18 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

กิจกรรมการเรียนรู้	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ชั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา</p> <p>1.1 นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์ จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้จากใบงานที่ 1</p> <p>1.2 นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยตอบคำถามที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1</p>	<p>เร้าความสนใจของผู้เรียนให้เห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี และให้แนวทางในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี โดยการตอบคำถามในใบงานที่กำหนดให้</p>	<p>อ่านเนื้อหาวรรณคดีตอนที่กำหนดให้แล้ววิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี โดยการตอบคำถามตามใบงานที่กำหนดให้</p>
<p>ชั้นที่ 2 สนทนาแนวคิด</p> <p>2.1 นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆละ 5 คนเพื่อ ทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากการตอบคำถามในใบงานที่ 1 ที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเรื่องคืออะไร”</p> <p>2.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน</p>	<p>ให้แนวทางผู้เรียนในการเล่าและรับฟังข้อคิดคุณค่าวรรณคดีของเพื่อนสมาชิกกลุ่ม</p>	<p>เล่าและรับฟังข้อคิดคุณค่าวรรณคดีของเพื่อนสมาชิกกลุ่มและร่วมกันสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงของบทประพันธ์แต่ละบทจากวรรณคดีที่กำหนด</p>

ตารางที่ 18 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนรู้	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
คืออะไรบ้าง โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัด บันทึกลงในใบงานที่ 2		
<p>ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า</p> <p>3.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องที่อ่านนั้นประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบันและประเด็นความคิดใดที่ไม่สอดคล้อง และอาจจะไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบันคือแนวคิดใด”</p> <p>3.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความเหมาะสมนั้น โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกลงในใบงานที่ 3</p>	ให้แนวทางผู้เรียนในการอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่กลุ่มสกัดได้ในแง่ของความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน	ร่วมกันอภิปรายข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงของวรรณคดีในด้านความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมแสดงเหตุผลประกอบ โดยมีเลขานุการเป็นผู้บันทึกผลการอภิปรายลงในใบงานที่กำหนดให้
<p>ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง</p> <p>4.1 นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวบทความ หรือขมวิดิทัศน์ ที่ผู้สอนกำหนดให้</p> <p>4.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้อ่านโดยตอบคำถามตามใบงานที่ 4</p> <p>4.3 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่า ตลอดจนค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 3 โดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 5</p>	กำหนดให้ผู้เรียนอ่านกรณีศึกษา พร้อมทั้งให้แนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากกรณีศึกษา และกระตุ้นให้ผู้เรียนระดมความคิด เชื่อมโยงกรณีศึกษาเข้ากับเหตุการณ์ในวรรณคดีตอนที่เรียน	อ่านกรณีศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากกรณีศึกษาโดยการตอบคำถามตามใบงาน และระดมความคิดเชื่อมโยงกรณีศึกษาเข้ากับเหตุการณ์ในวรรณคดีตอนที่เรียนโดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์ตามใบงานที่กำหนดให้

ตารางที่ 18 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น (ต่อ)

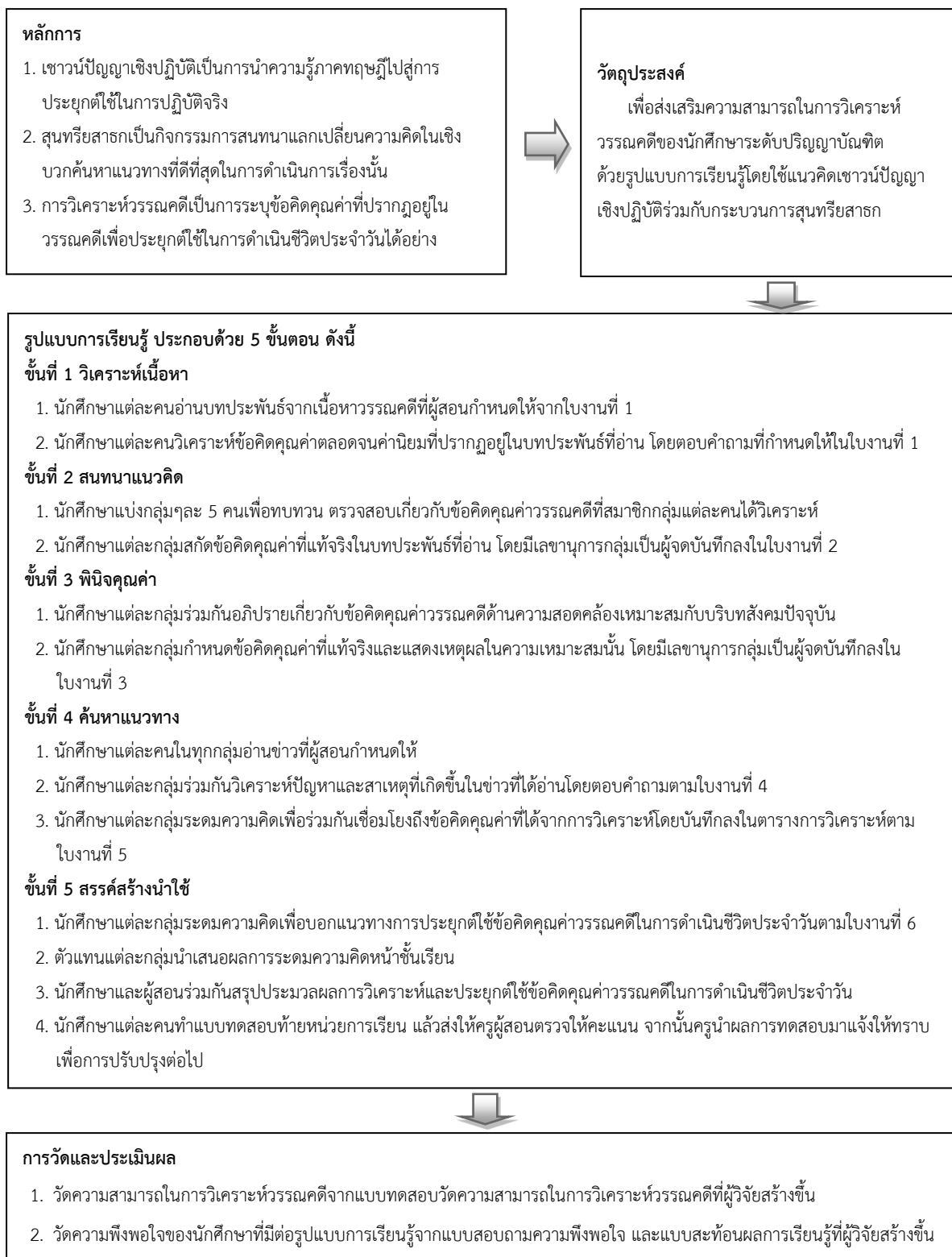
กิจกรรมการเรียนรู้	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้</p> <p>5.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่อ่านว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้างตามใบงานที่ 6 ที่กำหนดให้</p> <p>5.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียน</p> <p>5.3 นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน</p> <p>5.4 นักศึกษาแต่ละคนทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แล้วส่งให้ครูผู้สอนตรวจให้คะแนน จากนั้นครูนำผลการทดสอบมาแจ้งให้ทราบเพื่อการปรับปรุงต่อไป</p>	<p>กระตุ้นและให้แนวทางผู้เรียนเพื่อระดมความคิด ในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต</p>	<p>ระดมความคิดและนำเสนอผลการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งสรุปประมวผล การวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้สอน</p>

จากตารางที่ 18 จะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้ จากนั้นวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยตอบคำถามที่กำหนดให้ 2. ขั้นสนทนาแนวคิด นักศึกษาแบ่งกลุ่มเพื่อทบทวนตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากการตอบคำถามที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์ โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเรื่องคืออะไร” จากนั้นนักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่านคืออะไรบ้าง 3. ขั้นพินิจคุณค่า นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องที่ทำนนั้น ประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่า

และเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน และประเด็นความคิดที่ไม่สอดคล้อง และอาจจะไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ ในยุคสังคมปัจจุบันคือแนวคิดใด” จากนั้นนักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความเหมาะสมนั้น 4. ขั้นค้นหาแนวทาง นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าว บทความ หรือชมวิดีโอที่ผู้สอนกำหนดให้ จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้อ่าน แล้วระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่า ตลอดจนค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์ 5. ขั้นสรรค์สร้างนำใช้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่อ่านว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง โดยตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียน แล้วนักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากนั้นนักศึกษาแต่ละคนทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แล้วส่งให้ครูผู้สอนตรวจให้คะแนน โดยครูนำผลการทดสอบมาแจ้งให้ทราบเพื่อการปรับปรุงต่อไป

ผลการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังปรากฏในแผนภาพที่ 21 ดังนี้

แผนภาพที่ 21 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชววนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

4. ผลของกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้ ดังจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการวิเคราะห์ปัญหาในการส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการดังนี้

1.1 ศึกษาปัญหาเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี โดยวิธีการดังนี้

1.1.1 สัมภาษณ์ผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อวรรณคดีวรรณกรรมจำนวน 5 คน จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่จัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาเอกภาษาไทย คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จำนวน 3 สถาบัน

1.1.2 สอบถามความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนวรรณคดีของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจากนักศึกษสาขาวิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 15 คนที่เคยผ่านการเรียนรู้ด้านวรรณคดีวรรณกรรมมาแล้ว

1.1.3 วิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

1.2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากการสัมภาษณ์ผู้สอนจำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นความคิดเห็นในหัวข้อต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยสรุปผลได้ดังนี้

1.2.1 ในด้านหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาไม่เข้าใจบริบทของสังคมวัฒนธรรมในยุคของวรรณคดีวรรณกรรมที่ศึกษา เนื่องจากไม่เคยเรียนรู้วัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ อีกทั้งนักศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นพื้นฐานความรู้ที่สำคัญในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

1.2.2 ในด้านทักษะการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดียังไม่ชัดเจน โดยมักจะวิเคราะห์ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง นักศึกษาขาดทักษะการอ่านตีความ โดยมุ่งเน้นแต่เพียงการอ่านเอาเรื่องเพื่อพิจารณาเนื้อหาเรื่องราวเท่านั้น

1.2.3 ในด้านการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีด้านสังคมนั้น นักศึกษายังขาดทักษะการคิดเชิงเปรียบเทียบและทักษะการคิดเชื่อมโยงหลักการจากวรรณคดีมาประยุกต์ใช้กับบริบทชีวิตประจำวัน โดยนักศึกษามองว่าค่านิยมของวรรณคดีเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน

1.3 ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาจากการเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์วรรณคดีจากนักศึกษาสภาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 15 คนที่เคยผ่านการเรียนด้านวรรณคดีวรรณกรรมมาแล้วพบว่า

1.3.1 ในด้านหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาไม่เข้าใจหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีวรรณกรรมที่ชัดเจน ไม่ทราบว่าหลักการวิเคราะห์ที่ดีเป็นอย่างไร และหลักการที่ใช้วิเคราะห์นั้นยังไม่มีรายละเอียดเพียงพอ อีกทั้งไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีว่าวิเคราะห์ไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด

1.3.2 ในด้านทักษะการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาไม่เข้าใจหลักการตีความ ขาดความรู้พื้นฐานและการฝึกฝนทักษะการตีความอย่างสม่ำเสมอ นักศึกษาไม่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้แต่ง ไม่เข้าใจแนวคิดและสภาพสังคมวัฒนธรรมในยุคสมัยของวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ทำให้ตีความแนวคิดและคุณค่าด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมคลาดเคลื่อน นักศึกษามองว่าภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมอดีตและปัจจุบันมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องความคิดความเชื่อ ความถูกต้องและความเหมาะสม จึงไม่สามารถวิเคราะห์คุณค่าด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายและครอบคลุมจากวรรณคดีวรรณกรรมได้อย่างแท้จริง

1.3.3 ในด้านการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีด้านสังคมนั้น นักศึกษาระบุว่าเนื่องจากยุคสมัยที่แตกต่างกันมาก จึงส่งผลให้นักศึกษาประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีได้น้อย หรือประยุกต์ใช้คุณค่าได้เพียงบางส่วน และไม่สามารถดึงข้อคิดคุณค่าที่ปรากฏในเนื้อเรื่องมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้

จากการดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งจากผู้สอนและนักศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปถึงสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมี 2 ประเด็น ได้แก่

1. ปัญหาจากตัวผู้สอน คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้ โดยที่ผู้เรียนขาดแนวทางในการวิเคราะห์ว่าควรจะมีวิธีการวิเคราะห์อย่างไร

2. ปัญหาจากตัวผู้เรียน ผู้เรียนไม่มีความสนใจและไม่ตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสภาพสังคม ประวัติศาสตร์ และความรู้ทั่วไปในยุคของวรรณคดีเรื่องนั้นๆ รวมถึงไม่มีแนวทางในการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี

จากข้อมูลที่ได้จากศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีโดยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่าแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในการวิเคราะห์วรรณคดีคือ ควรจะมีแนวทางในการวิเคราะห์วรรณคดีให้ผู้เรียนได้ยึดเป็นหลักในการวิเคราะห์ซึ่งจะทำให้การเข้าถึงวรรณคดีที่ผู้เรียนมองว่าเป็นเรื่องยากและล้าสมัยนั้นจะมีความง่ายและเรียนรู้วรรณคดีได้อย่างสนุกและมีความหมายต่อชีวิตมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) จำนวน 5 คน และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีและเกณฑ์การวัด แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ และแบบบันทึกสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับ กระบวนการสุนทรียสาธก

จากการวิเคราะห์ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยสามารถแสดงรายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้ ได้ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการเรียนรู้

1. เขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง

2. สุนทรียสาธกเป็นกิจกรรมการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดในเชิงบวกค้นหาแนวทางที่ดีที่สุดในการดำเนินการเรื่องนั้น

3. การวิเคราะห์วรรณคดีเป็นการระบุข้อคิดคุณค่าที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก

3. รูปแบบกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา

1.1 นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้จากใบงานที่ 1

1.2 นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยตอบคำถามที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1

ขั้นที่ 2 สนทนาแนวคิด

2.1 นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆละ 5 คนเพื่อทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากการตอบคำถามในใบงานที่ 1 ที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเรื่องคืออะไร”

2.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่านคืออะไรบ้าง โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จดบันทึกลงในใบงานที่ 2

ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า

3.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องที่ทำนนั้นประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบันและประเด็นความคิดใดที่ไม่สอดคล้อง และอาจจะไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบันคือแนวคิดใด”

3.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความเหมาะสมนั้น โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จดบันทึกลงในใบงานที่ 3

ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง

- 4.1 นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้
- 4.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้อ่านโดยตอบคำถามตามใบงานที่ 4
- 4.3 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่า ตลอดจนค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 3 โดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 5

ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้

- 5.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงข้อคิดคุณค่า ตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่อ่านว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้างตามใบงานที่ 6 ที่กำหนดให้
- 5.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียน
- 5.3 นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่านิยามในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- 5.4 นักศึกษาแต่ละคนทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แล้วส่งให้ครูผู้สอนตรวจให้คะแนน จากนั้นครูนำผลการทดสอบมาแจ้งให้ทราบเพื่อการปรับปรุงต่อไป

4. เงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้

การนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตไปใช้จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้มีความเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

4.1 ระบบสังคม (Social System) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอนโดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติที่ผู้สอนออกแบบไว้ และจะต้องมีการระดมความคิดกับกลุ่มผู้เรียนด้วยกันตามกระบวนการสุนทรียสาธก ตลอดจนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

4.2 ระบบสนับสนุน (Support System) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมต่อการใช้เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ และกระบวนการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดของนักศึกษาตามกระบวนการสุนทรียสาธก โดยจะต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของข่าว บทความหรือวีดิทัศน์เหตุการณ์ปัญหาสังคมปัจจุบันเพื่อให้นักศึกษา

ได้ใช้วิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีในการประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและส่งเสริมการดำเนินชีวิตได้จริงต่อไป

4.3 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) การนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้ต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนี้

4.3.1 ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้

4.3.2 ผู้สอนเป็นผู้ให้แนวทางและกระตุ้นการคิดของผู้เรียนในกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีและกิจกรรมการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีตามกระบวนการสุนทรียสาธก

4.3.3 ผู้สอนเป็นผู้กำกับดูแลให้ผู้เรียนดำเนินการวิเคราะห์เชื่อมโยงกรณีศึกษาปัญหาสังคมปัจจุบันเข้ากับข้อคิดคุณค้ำวรรณคดี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบวิธีการและแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีในการแก้ปัญหาชีวิต

4.3.4 ผู้สอนสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีจนสามารถประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นการใช้กระบวนการศึกษาเพื่อให้เข้าถึงวรรณคดี อันนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาวรรณคดีเพื่อชีวิต

จากรายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้โดยแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ได้ดังปรากฏในแผนภาพที่ 22 ดังนี้

หลักการ

1. เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง
2. สุนทรียศาสตร์เป็นกิจกรรมการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงบวกค้นหาแนวทางที่ดีที่สุดในการดำเนินการเรื่องนั้น
3. การวิเคราะห์วรรณคดีเป็นการระบุดูข้อคิดคุณค่าที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ระบบสังคม (Social System)

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอน ตลอดจนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

ระบบสนับสนุน (Support System)

การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมต่อการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์

หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)

1. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้
2. ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนวทางและกระตุ้นการคิดของผู้เรียนในกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี
3. ผู้สอนเป็นผู้กำกับดูแลให้ผู้เรียนวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
4. ผู้สอนสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของกาวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจนสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา

1. นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้จากใบงานที่ 1
2. นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนคำนิยามที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยตอบคำถามที่กำหนดไว้ในใบงานที่ 1

ขั้นที่ 2 สนทนาแนวคิด

1. นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆละ 5 คนเพื่อทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์
2. นักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกลงในใบงานที่ 2

ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า

1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีด้านความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน
2. นักศึกษาแต่ละกลุ่มกำหนดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงและแสดงผลในความเหมาะสมนั้น โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกลงในใบงานที่ 3

ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง

1. นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้
2. นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้อ่านโดยตอบคำถามตามใบงานที่ 4
3. นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่าที่ได้จากการวิเคราะห์โดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 5

ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้

1. นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวันตามใบงานที่ 6
2. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียน
3. นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน

แผนภาพที่ 22 รูปแบบการเรียนรู้โดยแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จากการประเมินด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้ มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ตามตารางที่ 19 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 19 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	1	2	3	4	5			
1. หลักการของรูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	5	5	5	4	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักการ	5	5	5	5	4	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
3. ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
4. ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง	5	5	4	5	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 19 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	1	2	3	4	5			
5. ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา มีความเหมาะสมที่ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณคดีได้เป็นอย่างดี	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
6. ขั้นตอนที่ 2 สนทนาแนวคิด มีความเหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้อย่างชัดเจน	5	5	4	5	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
7. ขั้นตอนที่ 3 พินิจคุณค่า มีความเหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีได้อย่างแท้จริง	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
8. ขั้นตอนที่ 4 ค้นหาแนวทาง มีความเหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถออกแบบแนวทางประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันได้อย่างชัดเจน	4	4	5	5	4	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

ตารางที่ 19 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	1	2	3	4	5			
9. ขั้นตอนที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้ มีความเหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุวิธีการนำข้อคิดคุณค่างวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
10. รูปแบบการเรียนรู้นี้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติการสอนได้จริงในชั้นเรียน	5	5	4	5	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
11. ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
รวม						4.69	0.49	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 19 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ทั้งโดยรวมและรายข้อ

2.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับการสนทนาสนทนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่

2.3.1 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับการสนทนาสนทนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับการสนทนาสนทนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ตามตารางที่ 20 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 20 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับการสนทนาสนทนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
1	คู่มือฉบับนี้มีองค์ประกอบครบถ้วนที่ครูผู้สอนต้องรับทราบก่อนนำไปใช้	5	4	4	3	5	4.20	0.84	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
2	คู่มือฉบับนี้มีองค์ประกอบที่ใช้อธิบายแนวทางการใช้รูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เหมาะสมด้วยถ้อยคำสำนวนภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย	5	4	5	3	5	4.40	0.89	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
3	คู่มือฉบับนี้อธิบายถึงความเป็นมาของรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน	5	4	5	3	5	4.40	0.89	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

ตารางที่ 20 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
4	คู่มือฉบับนี้ได้ระบุถึงทฤษฎีสำคัญที่ใช้เป็นฐานคิดสำคัญในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ อย่างชัดเจน	5	4	5	3	5	4.40	0.89	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
5	คู่มือฉบับนี้มีการนำเสนอเงื่อนไขของรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม ชัดเจน	5	4	5	3	4	4.20	0.84	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
6	คู่มือฉบับนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ อย่างชัดเจน	5	4	4	3	5	4.20	0.84	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
7	คู่มือฉบับนี้อธิบายสาระสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้ อย่างครบถ้วนชัดเจน	4	4	5	3	5	4.20	0.84	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
8	คู่มือฉบับนี้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
9	คู่มือฉบับนี้ระบุเกณฑ์การประเมินการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้อย่างเหมาะสม	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
						4.31	0.79	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก	

จากตารางที่ 20 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ทั้งโดยรวมและรายข้อ

2.3.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) พบว่า แผนจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ตามตารางที่ 21 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 21 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
1	รูปแบบของแผนการจัดการเรียนการสอนมีองค์ประกอบครบถ้วนเหมาะสมตามหลักการ	5	4	5	5	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
2	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้	5	4	5	4	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 21 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
3	ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถผู้เรียน	5	4	5	4	4	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
4	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับอย่างเหมาะสมโดยมีการจัดลำดับจากง่ายไปหายาก	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
5	กิจกรรมการเรียนการสอนก่อให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แท้จริง	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
6	ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
7	กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

ตารางที่ 21 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
8	กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในภาคปฏิบัติได้จริง	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
9	กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
10	จำนวนของแผนการจัดการเรียนการสอนครอบคลุมและเพียงพอต่อการสร้างเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
11	สื่อที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

ตารางที่ 21 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
12	สื่อที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
13	สื่อที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีได้อย่างแท้จริง	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
14	การวัดผลการเรียนรู้สอดคล้องและครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
15	เกณฑ์ที่ใช้วัดและประเมินผลมีความชัดเจนและเหมาะสม	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
16	เกณฑ์ที่ใช้วัดและประเมินผลสามารถใช้เป็นแนวทางตรวจผลงานได้อย่างง่าย	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

ตารางที่ 21 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
17	เครื่องมือที่ใช้ในการวัด และประเมินผลมีความ ชัดเจนเหมาะสม	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้อง เหมาะสมมาก
รวม							4.35	0.48	มีความสอดคล้อง เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 21 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ทั้งโดยรวมและรายข้อ

2.3.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนน จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า ข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ตามตารางที่ 22 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 22 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีประเภทข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
1	แบบทดสอบใช้รูปแบบ เหมาะสมกับการวิเคราะห์ วรรณคดี	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้อง เหมาะสม มากที่สุด
2	แบบทดสอบมีคำชี้แจง รายละเอียดการเขียนตอบ ประเด็นคำถาม ได้ชัดเจน ครบถ้วน	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มีความสอดคล้อง เหมาะสม มากที่สุด
3	ประเด็นคำถามสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้อง เหมาะสม มากที่สุด
4	ประเด็นคำถามส่งเสริมให้ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ วรรณคดีตอนที่เรียนได้เป็น อย่างดี	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้อง เหมาะสมมาก
5	ประเด็นคำถามเปิดโอกาสให้ นักศึกษาสามารถแสดง ความคิดเห็น ต่อข้อคิดคุณค่า วรรณคดีตอนที่เรียนได้เป็น อย่างดี	3	5	4	5	5	4.40	0.89	มีความสอดคล้อง เหมาะสมมาก
6	ประเด็นคำถามเปิดโอกาสให้ นักศึกษาเสนอแนวทาง ประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่า วรรณคดีตอนที่เรียนไปใช้ใน การดำเนินชีวิตประจำวันได้ เป็นอย่างดี	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้อง เหมาะสม มากที่สุด

ตารางที่ 22 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีประเภทข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
7	ภาษาที่ใช้ในข้อคำถามมีความชัดเจน	3	5	5	5	4	4.40	0.89	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
8	แบบทดสอบมีการแจ้งสัดส่วนคะแนนไว้อย่างชัดเจนเหมาะสม	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
9	แบบทดสอบมีการกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนไว้อย่างชัดเจน	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
10	แบบทดสอบมีความยากง่ายที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
รวม							4.56	0.61	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 22 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีประเภทข้อสอบอัตนัยและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนการวิเคราะห์วรรณคดี โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ทั้งโดยรวมและรายข้อ

2.3.4 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้

แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 ตามตารางที่ 23 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 23 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
1	ประเด็นในการสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนในแต่ละประเด็นมีความเหมาะสมครบถ้วน	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
2	ข้อคำถามในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดครอบคลุมครบถ้วน	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
3	ประเด็นในการสอบถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
4	ภาษาที่ใช้ในข้อคำถามมีความชัดเจน	4	4	5	4	4	4.20	0.45	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
5	ประเด็นในการสอบถามสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

ตารางที่ 23 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
6	ประเด็นในการสอบถามความพึงพอใจสามารถสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
รวม							4.16	0.31	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก

จากตารางที่ 23 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ทั้งโดยรวมและรายข้อ

2.3.5 ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Rating Scales) พบว่าแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ตามตารางที่ 24 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 24 การแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลความ
		1	2	3	4	5			
1	ประเด็นในแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละประเด็นมีความเหมาะสม ครบถ้วน	5	4	4	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
2	ข้อความในแต่ละประเด็นในแบบสะท้อนผลการเรียนรู้มีรายละเอียดครอบคลุม ครบถ้วน	5	4	5	4	5	4.60	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมากที่สุด
3	ประเด็นในแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
4	ประเด็นในแบบสะท้อนผลการเรียนรู้สามารถช่วยสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง	5	4	5	4	4	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
5	ประเด็นในแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการใช้รูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
6	การใช้ภาษาในการเขียนข้อความคำถามของแบบสะท้อนผลการเรียนรู้มีความชัดเจนเพียงพอ	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก
รวม						4.36	0.46	มีความสอดคล้องเหมาะสมมาก	

จากตารางที่ 24 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Five Ratin Scales) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ทั้งโดยรวมและรายข้อ

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้

การนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งลงทะเบียนในรายวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน มีวิธีการดำเนินการดังนี้

3.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยสำหรับการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 33 คน ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 กำหนดแบบแผนการวิจัยในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบการทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre- Experimental Designs) ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบก่อน และหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) โดยใช้สถิติ t- test (นิคม ตั้งคะพิภพ, 2543: 310)

3.3 นำรูปแบบการเรียนรู้ และเครื่องมือต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ และรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ในรายวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ตามตารางเรียนของนักศึกษา ในระหว่างเดือนตุลาคม – เดือนธันวาคม 2560

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้

การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดำเนินการโดยพิจารณาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพของผลสำเร็จของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปปฏิบัติจริง จากการประเมินผลการใช้

รูปแบบการเรียนรู้พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีและมีความพึงพอใจการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้นผู้วิจัยนำเสนอผลการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์เพื่อบรลุผลของการวิจัยดังนี้

1. ผลการประเมินความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้

จากการทดลองสามารถเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนและหลังการทดลองพบว่านักศึกษามีความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ตามตารางที่ 25 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 25 การแสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

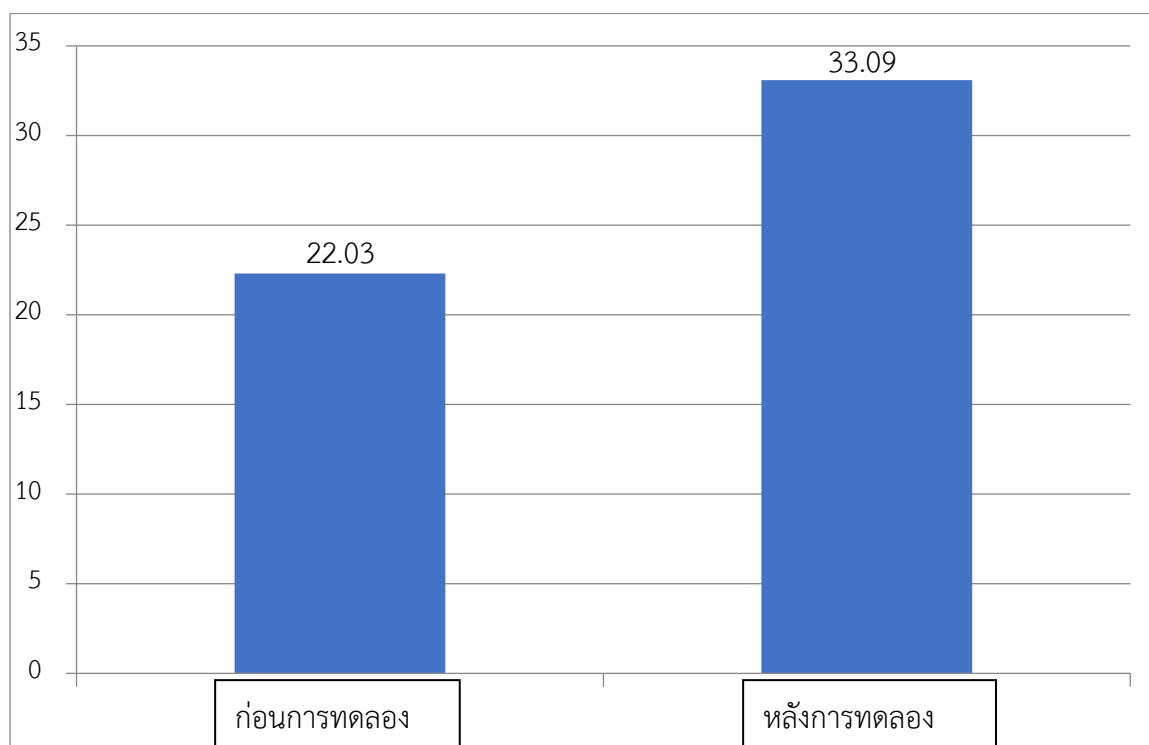
(n=33)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	df	p
ก่อนการทดลอง	50	22.03	.74	53.065	32	.000
หลังการทดลอง	50	33.09	.79			

จากตารางที่ 25 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 สูงกว่าก่อนการทดลองที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้สามารถแสดงผลเป็นแผนภาพแสดงคะแนนเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษา ดังปรากฏในแผนภาพที่ 23 ดังนี้

คะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดี

แผนภาพที่ 23 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษา ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

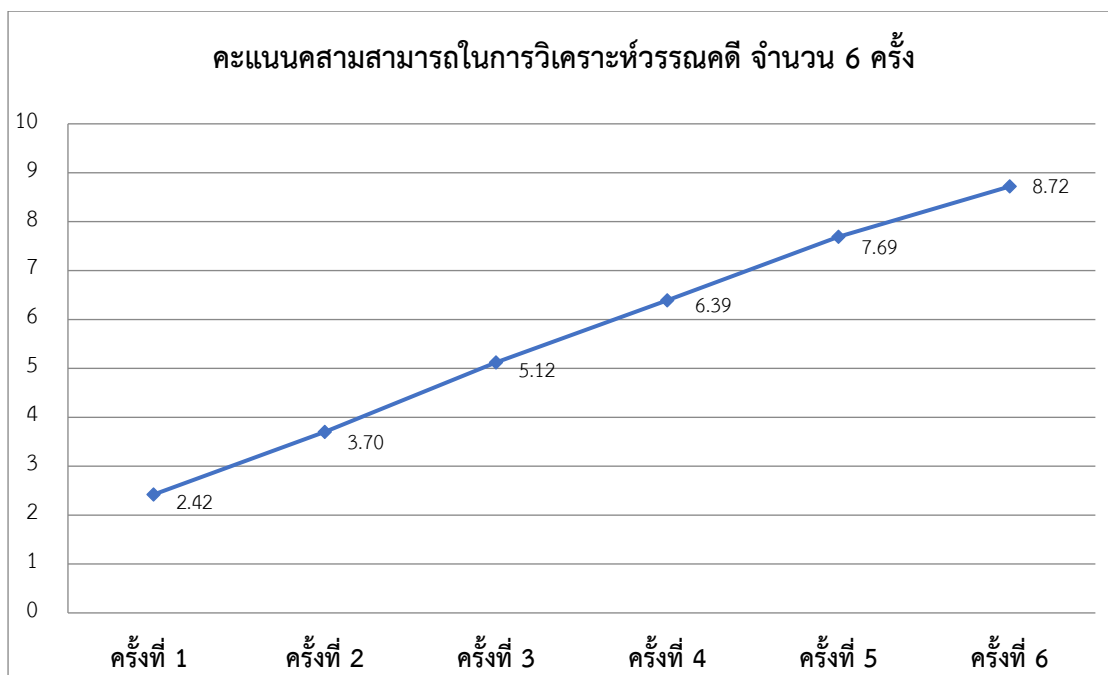
จากแผนภาพที่ 23 พบว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.03 และคะแนนหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.09 สรุปได้ว่าคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ทั้งนี้สามารถแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระหว่างการทดลองได้ ตามตารางที่ 26 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 26 คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีระหว่างการทดลองจากการวัด 6 ครั้ง

การวิเคราะห์วรรณคดี ครั้งที่	คะแนนเฉลี่ยที่ได้ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน) N=33	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
ครั้งที่ 1 บทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง	2.42	0.75
ครั้งที่ 2 บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา	3.70	1.04
ครั้งที่ 3 ร่ายยาว มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี	5.12	0.89
ครั้งที่ 4 ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี	6.39	0.78
ครั้งที่ 5 บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา	7.69	0.63
ครั้งที่ 6 สามัคคีเภทคำฉันท์	8.72	0.57

จากตารางที่ 26 คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระหว่างการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 ครั้ง จำนวน 33 คน คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นในการวัดแต่ละครั้ง โดยได้ผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีดังนี้ ครั้งที่ 1 บทละครเรื่องอิเหนา ตอน ศึกกะหมังกุหนิง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.42 ครั้งที่ 2 บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ครั้งที่ 3 ร่ายยาว มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.12 ครั้งที่ 4 ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.39 ครั้งที่ 5 บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.69 และครั้งที่ 6 สามัคคีเภทคำฉันท์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.72 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพัฒนาการด้านความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีดีขึ้นตามลำดับ โดยสามารถแสดงผลเป็นแผนภาพแสดงความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระหว่างการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 ครั้ง ดังปรากฏในแผนภาพที่ 24 ดังนี้

แผนภาพที่ 24 คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระหว่างการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 ครั้ง

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

2.1 จากผลการตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ หลังจากได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองครบ 6 ครั้ง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 33 คน สามารถสรุปผลการประเมินความพึงพอใจได้ตามตารางที่ 27 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 27 การแสดงผลระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้

ข้อ ที่	รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	แปลความ
ด้านเนื้อหาสาระ				
1	เนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนรู้มีความน่าสนใจ	4.53	0.51	มีความพึงพอใจมากที่สุด
2	เนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสมกับระดับ ความสามารถของนักศึกษา	4.57	0.48	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3	เนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนรู้มีความหลากหลาย และเอื้อต่อการเรียนรู้	4.63	0.56	มีความพึงพอใจมากที่สุด
4	ใบงานที่ใช้ในการวิเคราะห์วรรณคดีมีจำนวน เหมาะสม	4.43	0.53	มีความพึงพอใจมาก
รวมด้านเนื้อหาสาระ		4.54	0.52	มีความพึงพอใจ มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
5	ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความ เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.58	0.41	มีความพึงพอใจมากที่สุด
6	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นที่ ชัดเจน ทำให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ วรรณคดีได้จริง	4.55	0.55	มีความพึงพอใจมากที่สุด
7	ขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สามารถ กระตุ้นความสนใจของนักศึกษา	4.67	0.64	มีความพึงพอใจมากที่สุด
8	กิจกรรมการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนา ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของ นักศึกษาได้	4.63	0.53	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		4.60	0.53	มีความพึงพอใจ มากที่สุด

ตารางที่ 27 การแสดงผลระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลความ
ด้านสื่อการเรียนรู้				
9	สื่อการเรียนรู้สามารถกระตุ้นความสนใจของนักศึกษาได้	4.66	0.49	มีความพึงพอใจมากที่สุด
10	สื่อการเรียนรู้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.52	0.51	มีความพึงพอใจมากที่สุด
11	สื่อการเรียนรู้มีความชัดเจน เหมาะสม เข้าใจง่าย เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.43	0.57	มีความพึงพอใจมาก
12	สื่อการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณคดีได้	4.68	0.48	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวมด้านสื่อการเรียนรู้		4.57	0.51	มีความพึงพอใจมากที่สุด
รวม		4.57	0.52	มีความพึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 27 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้น มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงสุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D = 0.53) ส่วนด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D= 0.51) และด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.54$, S.D = 0.52) นั้นนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในลำดับรองลงมา

3. ผลการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal)

จากผลการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษาจำนวน 33 คนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้พบว่านักศึกษาคือเป็นกลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ความง่ายในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังจากได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก

การตรวจสอบแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ช่วยให้สามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีคำถามกระตุ้นและดึงความคิดในการวิเคราะห์วรรณคดีให้ออกมาได้ง่ายขึ้น ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ไม่หลงประเด็น ช่วยให้ฝึกความคิดได้หลายแง่มุม ทั้งจากมุมมองเพื่อนในกลุ่มและเพื่อนร่วมชั้น ตลอดจน ได้วิเคราะห์ว่าข้อคิดจากวรรณคดีเหล่านั้นยังสามารถใช้ในปัจจุบันได้หรือไม่ อีกทั้งมีตัวอย่างของเหตุการณ์ปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์และตัวละครจากวรรณคดี ทำให้เข้าใจสิ่งที่วรรณคดีนำเสนอมากขึ้น และยังสามารถนำข้อคิดจากในวรรณคดีมาใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม จะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าว ดังต่อไปนี้

“วิธีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวช่วยให้ประสบความสำเร็จในการวิเคราะห์วรรณคดีได้ง่ายขึ้นกล่าวคือรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติช่วยให้ได้คิดในหลายแง่มุมโดยมีตัวอย่างบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีที่เสนอมุมมองของความคิดใหม่ๆแตกต่างจากที่เคยเรียนมาในสมัยมัธยม อีกทั้งมีกระบวนการสุนทรียสาธกที่มีตัวอย่างของเหตุการณ์ปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์และตัวละครจากวรรณคดี ทำให้เข้าใจสิ่งที่วรรณคดีนำเสนอมากขึ้น และยังสามารถนำข้อคิดจากในวรรณคดีมาใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5

“วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้สามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้ง่ายขึ้นเพราะมีคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ระบุไว้อย่างชัดเจนทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ตรงจุดไม่หลงประเด็น อีกทั้งยังมีการให้คิดประยุกต์กับเหตุการณ์ในปัจจุบันในเรื่องของแนวคิดและข้อคิดที่ได้จากเรื่องว่าจะยังสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตปัจจุบันหรือไม่ ซึ่งทำให้ได้ฝึกกระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์และจะทำให้สามารถจดจำวรรณคดีเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 8

“การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติช่วยกระตุ้นและดึงความคิดในการวิเคราะห์วรรณคดีให้ออกมาได้ง่ายขึ้น โดยการใช้คำถามกระตุ้นให้คิดจนได้แนวคิดที่ประมวลมาจากคำถามเหล่านี้ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ดีกว่าการเรียนรู้ที่อยู่ๆ ก็ถามแนวความคิดขึ้นมาเลยส่วนกระบวนการสุนทรียสาธกช่วยให้เห็นภาพของวรรณคดีในสภาพของสังคมปัจจุบันมากยิ่งขึ้นทำให้

มองว่าวรรณคดีไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวอีกต่อไปและวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้นเพราะเห็นภาพจากสังคมปัจจุบันที่เกิดขึ้นจริง”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 13

“วิธีการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกช่วยให้ประสบความสำเร็จในการวิเคราะห์วรรณคดีได้ง่ายขึ้นเพราะทำให้ได้ฝึกความคิดหลายแง่มุมทั้งยังได้ฟังแง่มุมของเพื่อนในกลุ่มและเพื่อนร่วมชั้นที่นำเสนอการวิเคราะห์ออกมาได้อย่างหลากหลายและการยกตัวอย่างข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันทำให้ผู้เรียนได้เห็นภาพชัดเจนขึ้นและรู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตได้จริง”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 19

“ช่วยให้การวิเคราะห์วรรณคดีง่ายขึ้นเพราะผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนภาพสะท้อนสังคมในวรรณคดีพร้อมทั้งนำข้อคิดในแง่มุมต่างๆที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนั้นมาศึกษาเปรียบเทียบกับข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ดีขึ้นอีกด้วยนอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่ทรงคุณค่าที่สุดก็คือการฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ว่าข้อคิดจากวรรณคดียังสามารถใช้ในปัจจุบันได้หรือไม่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่น่าทึ่งเพราะได้เห็นความคิดในแง่มุมต่างๆอย่างหลากหลายซึ่งล้วนแต่แฝงไปด้วยเหตุผล”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 25

ประเด็นที่ 2 ความมั่นใจในการวิเคราะห์วรรณคดีหลังจากได้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนัปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก

การตรวจสอบแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่าหลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวนี้นักศึกษาเกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีมากขึ้นเนื่องจากการมีกระบวนการที่ได้ลองฝึกคิดเองจากประเด็นคำถามก่อน จากนั้นจึงได้ฟังมุมมองของเพื่อนในกลุ่ม และเพื่อนร่วมชั้นอย่างกว้างขวางโดยรูปแบบการเรียนรู้นี้ให้อิสระกับผู้เรียนในการกล้าที่จะเปิดใจและแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย อีกทั้งกระบวนการในการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนนั้น สามารถช่วยให้วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้รวดเร็วและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการได้เรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือเรื่องราวในชีวิตจริง ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์วรรณคดี

ได้อย่างมั่นใจจะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าว ดังต่อไปนี้

“หลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวนี้เกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีมากขึ้นกล่าวคือการทำที่ได้คิดด้วยตนเองก่อนแล้วเข้ากระบวนการกลุ่มฟังความคิดเห็นและมุมมองใหม่ๆจากเพื่อนทำให้ได้เห็นความคิดที่แตกต่างแล้วร่วมกันสรุปประเด็นจากการประมวลความคิดของสมาชิกในกลุ่มทำให้ต้องรู้ความรู้อันเกิดจากการหลอมรวมความคิดและเมื่อมีการพูดคุยกับกลุ่มอื่นทำให้เห็นภาพเห็นการมองวรรณคดีกว้างขึ้นดังนั้นเมื่อได้วิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดีในเรื่องอื่นจึงเกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์ กล่าวคือกล้าแสดงออกในมุมมองของความคิดที่มีต่อวรรณคดีได้”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3

“หลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วทำให้เกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเนื่องจากการที่ได้ลองฝึกคิดเองก่อนแล้วได้ฟังมุมมองของเพื่อนในกลุ่ม และเพื่อนร่วมชั้นอย่างกว้างขวางทำให้เกิดความมั่นใจทั้งความคิดเห็นของเพื่อนที่ตรงกับตัวเองและความคิดเห็นของเพื่อนที่แตกต่างทำให้เกิดการหลอมรวมแล้วได้แนวคิดที่ชัดเจนมากขึ้น”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 9

“เกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีมากขึ้นเพราะแต่เดิมเคยเรียนรู้แบบครูเป็นผู้ป้อนข้อมูล การที่ผู้เรียนเสนอความคิดไปหากผิดจากกรอบที่ครูกำหนดก็จะถูกตีติง แต่รูปแบบการเรียนรู้นี้ให้อิสระกับทุกความคิดไม่ยึดติดกรอบเดิมจนเกินไปจึงทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะเปิดใจ แสดงความคิดเห็น”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 11

“หลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพราะการใช้กระบวนการดังกล่าวตามลำดับขั้นตอนสามารถช่วยให้วิเคราะห์คุณค่าที่ได้จากวรรณคดีได้รวดเร็วและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้นหากประกอบกับการฝึกฝนทักษะเหล่านี้เพิ่มเติมจนทำให้เกิดความชำนาญด้วยแล้วยิ่งจะเพิ่มความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพิ่มมากยิ่งขึ้น”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 17

“หลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วเกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเรื่องต่างๆได้อย่างดีเพราะได้เรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือเรื่องราวในชีวิตจริงทำให้สามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้อย่างมั่นใจอีกทั้งยังได้วิธีการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากง่ายไปหายาก วิเคราะห์แยกทีละส่วนจนเกิดความเข้าใจและมั่นใจในการวิเคราะห์มากขึ้น”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 25

ประเด็นที่ 3 สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลวิธีในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีและการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในสภาพสังคมปัจจุบัน

การตรวจสอบแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ได้เรียนรู้กลวิธีในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจนสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงได้ง่ายขึ้นโดยได้รับรู้ถึงข้อคิดที่ได้จากเรื่องและนำข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นไปคิดเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบันซึ่งวิธีนี้ยังสามารถใช้ในการวิเคราะห์คุณค่าสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อประเภทข่าวได้อีกด้วยที่สำคัญคือได้วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงจากแนวคิดของวรรณคดีแต่ละเรื่องซึ่งเป็นแนวคิดที่ยังคงทรงคุณค่าซึ่งสามารถนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสภาพสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าว ดังต่อไปนี้

“ได้เรียนรู้กลวิธีในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจนสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงได้ง่ายขึ้นและสามารถนำข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดีทั้งในเรื่องของความสัมพันธ์ของสังคมค่านึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักการสำนึกในหน้าที่ที่พึงกระทำการคิดไตร่ตรองก่อนทำการยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นแม้ว่าทุกอย่างจะไม่สมดังหวังก็ตาม”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 1

“ได้เรียนรู้ว่ากลวิธีในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพื่อให้สามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงนั้นต้องเริ่มจากการที่เราต้องเข้าใจเรื่องราวของวรรณคดีเรื่องนั้นจริงๆ ก่อนจึงจะสามารถวิเคราะห์คุณค่าได้อย่างแท้จริง ในการเรียนครั้งนี้ได้รับรู้ถึงข้อคิดที่ได้จากเรื่องและนำข้อคิดที่ได้รวมถึงคุณค่าไปคิดเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบันและการนำไปปรับใช้เช่นเรื่องมัทนะพาธาเป็นเรื่องเป็นเรื่องราวของความรักที่หวังจะครอบครองรักที่ไม่สมหวังจนต้องทำร้ายอีกฝ่ายซึ่งเรา

สามารถนำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันในเรื่องการรักอย่างมีสติและยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นให้ได้ไม่ว่ารักจะสมหวังหรือไม่เพราะความรักเป็นสิ่งที่ไม่สามารถบังคับกันได้”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 4

“ได้วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงจากแนวคิดของวรรณคดีแต่ละเรื่องซึ่งแนวคิดเหล่านั้นมีหลายแนวคิดที่ยังคงทรงคุณค่าเหนือกาลเวลาเช่นการรักใคร่ควรรักอย่างมีสติไตร่ตรองพิจารณาเหตุผล (จากเรื่องอิเหนา) การที่เราจะรักใคร่สักคนเราต้องซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง (จากเรื่องมัทนะพาธา) หรือการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีความสามัคคีปรองดองกัน (จากเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์) เป็นต้น”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 5

“นอกจากใช้ในการวิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดีแล้วเรายังสามารถใช้กลวิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวในการวิเคราะห์สื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อประเภทข่าวซึ่งในปัจจุบันเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารมีหลากหลายและเข้าถึงได้ง่ายดังนั้นเราก็สามารถใช้กลวิธีนี้มาช่วยในการวิเคราะห์คุณค่าในข่าวได้เช่นกัน”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 16

“ได้เรียนรู้กลวิธีในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีและสามารถนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสภาพสังคมปัจจุบันโดยนำข้อคิดที่ได้ไปเตือนสติชีวิตในทุกๆ การกระทำ ซึ่งผลลัพธ์นั้นสะท้อนให้เห็นจากสิ่งที่ตัวละครได้พบเจอสิ่งใดที่ดีก็นำไปปรับใช้สิ่งใดที่ไม่ดีก็ละทิ้งไป”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 25

ประเด็นที่ 4 ทักษะการเข้าถึงและประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี

การตรวจสอบแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ว่าเมื่อปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วทำให้มองภาพของวรรณคดีกับเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันได้ง่ายขึ้น เกิดทัศนคติที่ดีในการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีได้เป็นอย่างดีด้วยการเรียนรู้วรรณคดีในรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ได้เรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีอย่างมีความสุขจากรูปแบบการเรียนรู้ทำให้ได้ฝึกคิดและค้นหาข้อคิดจากวรรณคดีจากตัวอย่างบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีและจากตัวอย่างเหตุการณ์

ที่นำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับวรรณคดีที่ทำให้เข้าใจข้อคิดมากขึ้นเนื่องจากกระบวนการเรียนเชื่อมโยงกับตัวอย่างในชีวิตจริงจึงทำให้เข้าถึงง่าย และมองว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว อีกทั้งการที่ได้เห็นความแตกต่างในมุมมองความคิดของผู้อื่นช่วยให้การเรียนรู้เกิดความน่าสนใจมากขึ้นและรู้ว่าเราสามารถนำข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้อย่างไรได้บ้างจะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าว ดังต่อไปนี้

“โดยปกติมีความชื่นชอบวรรณคดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วแต่ยังไม่ค่อยได้สนใจนำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเมื่อปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วทำให้มุมมองภาพของวรรณคดีกับเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันได้ง่ายขึ้น จากกระบวนการเรียนรู้ที่ยกตัวอย่างข่าวหรือสถานการณ์ปัจจุบันที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวรรณคดีเรื่องนั้นทำให้มีแนวทางที่จะนำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในสภาพสังคมปัจจุบันได้ง่ายขึ้นและสังเกตเห็นประโยชน์คุณค่าของวรรณคดีมากยิ่งขึ้น”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 3

“หลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วเกิดทัศนคติที่ดีในการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีได้เป็นอย่างดีด้วยการเรียนรู้วรรณคดีในรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้ได้เรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีอย่างมีความสุขเนื่องจากเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงจึงทำให้เข้าถึงคุณค่าและข้อคิดที่ได้โดยนำมาเปรียบเทียบกับชีวิตจริงและนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 9

“เกิดทัศนคติที่ดีในการเข้าถึงและประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดี ซึ่งวรรณคดีเรื่องต่างๆถึงแม้ว่าจะแต่งมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้วแต่ก็แฝงข้อคิดและคุณค่าที่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันได้จริง ส่วนประเด็นใดที่ไม่สามารถใช้ได้จริงในปัจจุบันเราก็สามารถเก็บไว้เป็นอุทาหรณ์ข้อคิดเตือนใจซึ่งถือเป็นเสน่ห์ของวรรณคดีไทยอีกประการหนึ่ง”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 19

“หลังจากปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วเกิดทัศนคติที่ดีในการเข้าถึงและประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเนื่องจากกระบวนการเรียนเชื่อมโยงกับตัวอย่างในชีวิตจริงจึงทำให้เข้าถึงง่าย และมองว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวอีกทั้งได้เห็นความ

แตกต่างในแง่คิดของผู้อื่นทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากขึ้นและรู้ว่าเราสามารถนำ
ข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้อย่างไรได้บ้าง”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 24

“จากการปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แล้วเกิดทัศนคติที่ดีในการ
เข้าถึงและประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีกล่าวคือจากรูปแบบการเรียนรู้ทำให้ได้
ฝึกคิดและค้นหาข้อคิดจากวรรณคดีจากตัวอย่างบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีและจาก
ตัวอย่างเหตุการณ์ที่นำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับวรรณคดีที่ทำให้เข้าใจข้อคิดมาก
ขึ้นและเห็นว่าข้อคิดจากวรรณคดีสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริงอีกทั้งยัง
เข้าใจตัวละครและเหตุผลของตัวละครที่แท้จริงได้”

กลุ่มตัวอย่างคนที่ 30

การเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่ม
ตัวอย่าง จำนวน 33 คน ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียศาสตร์ เพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยนักศึกษาเกิดความ
มั่นใจในการวิเคราะห์วรรณคดีมากขึ้น เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นจากการใช้คำถามเพื่อ
กำหนดทิศทางในการวิเคราะห์วรรณคดีรายบุคคล ซึ่งเป็นคำถามกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
ด้านเนื้อหาและข้อคิดคุณค่า จากนั้นผู้เรียนจึงจะนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่วิเคราะห์ได้มาแลกเปลี่ยน
เรียนรู้กันในกลุ่มอย่างอิสระ และนำไปสู่การอภิปรายข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีเรื่องนั้นต้องการ
นำเสนอ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ร่วมกันพิจารณาว่าข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง
เพื่อให้เหมาะกับบริบทสังคมปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงจะวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นเข้ากับ
สถานการณ์ปัจจุบัน อันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพตลอดจนช่วยให้มีกลวิธีการนำข้อคิด
คุณค่าวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การวิจัยในครั้งนี้ได้สร้างรูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก คือ หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา 067373 วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก ของ David Cooperrider และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ 1) ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี และ 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนในการวิจัยเป็นแบบการทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre Experimental Design) ซึ่งดำเนินการทดลอง แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-group Pretest-Posttest Design) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ รวม 18 คาบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.35 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.48 คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.79 แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงกรณี จำแนกเป็นแบบทดสอบปรนัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 แบบทดสอบอัตนัย ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.56 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.61 และเกณฑ์การวัดที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .870 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.16 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.31 และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เท่ากับ 4.36 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.46 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสถิติแบบไม่อิสระ (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงกรณี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงกรณี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 3) กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยชั้นการเรียนรู้ 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ชั้นวิเคราะห์เนื้อหา ชั้นที่ 2 ชั้นสนทนาแนวคิด ชั้นที่ 3 ชั้นพินิจคุณค่า ชั้นที่ 4 ชั้นค้นหาแนวทาง ชั้นที่ 5 ชั้นสรรค์สร้างนำใช้ และ 4) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนรู้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก ที่มีต่อประเด็นต่างๆ ของรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการประเมินความสอดคล้องแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert (Likert Five Rating Scale) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก มีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผลการตรวจสอบ

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยการประเมินความสอดคล้องแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของ Likert จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสอบถาม ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ และแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ มีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนแบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน มีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏว่า นักศึกษามีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาสาระ และด้านสื่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปราย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ 2) ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ และ 3) ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ดังนี้

1. การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบและเป็นลำดับขั้นตอน โดยผู้วิจัยนำแนวคิด และกระบวนการสำคัญ ได้แก่ แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg และกระบวนการสุนทรียสาธก ของ David Cooperrider มาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถด้านการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ของ Sternberg (1985) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากทฤษฎีไตรอาร์ชิก หรือทฤษฎีเชาวน์ปัญญาสามองค์ประกอบของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ที่ Sternberg ได้คิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 1985 โดยแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้อันเกิดจากความสามารถในการปฏิบัติ 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) ความสามารถในการประยุกต์ (Apply) ความสามารถในการตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) พบว่าแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินี้จะส่งเสริมให้บุคคลสามารถนำความรู้จากภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง กล่าวคือจะเริ่มจากขั้นการใช้ความรู้ (Use) ที่เน้นการวิเคราะห์ตีความข้อเท็จจริงจนนำไปสู่ความเข้าใจ และสามารถเตรียมความรู้ขึ้นเพื่อให้พร้อมสำหรับการประยุกต์ใช้ได้ต่อไป จากนั้นในขั้นของการประยุกต์ (Apply) จะเน้นการวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของผู้คนในสังคมปัจจุบัน พร้อมกับพิจารณาว่าความรู้ที่มีอยู่นั้น ความรู้เรื่องใดที่ยังคงสามารถปรับใช้ได้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันและความรู้เรื่องใดที่ใช้ไม่ได้ในยุคสังคมปัจจุบันอีกต่อไป โดยก่อนที่จะนำแนวทางการประยุกต์ใช้ความรู้ไปลงมือปฏิบัติจริงนั้น จะต้องดำเนินการต่อในขั้นการตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) ซึ่งในขั้นนี้จะเป็นขั้นการออกแบบวางแผนการนำความรู้ไปใช้ จากนั้นก็จะดำเนินการในขั้นสุดท้าย นั่นก็คือขั้นการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Practice) ซึ่งในขั้นนี้จะเป็นขั้นตอนของการนำความรู้ขึ้นไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg มาเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งมุ่งให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าจากรรรณคดีตอนที่เรียน เพื่อนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีนั้นไปใช้แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ชีวิตจริงในสังคมปัจจุบันได้จริง โดยแนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในขั้นตอนแรก คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) นั้น ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นพื้นฐานแนวคิดในการวิเคราะห์วรรณคดีเพื่อให้ได้ข้อคิดคุณค่าที่จะสามารถนำไปลงมือปฏิบัติในการประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน โดยผู้วิจัยกำหนดให้นักศึกษาอ่านเนื้อหารรรณคดีตอนที่กำหนดให้เรียนมาก่อนจะเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ จากนั้นในขั้นเริ่มแรกของการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีนั้น ผู้วิจัยกำหนดให้นักศึกษาตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหารรรณคดีที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ ตีความเนื้อเรื่อง อันจะนำไปสู่การสกัดข้อคิดคุณค่าจากรรรณคดีตอนที่อ่านได้อย่างถูกต้อง โดยคำถามนั้นจะเริ่มตั้งแต่คำถามประเภทข้อเท็จจริงเพื่อการรับรู้และเข้าใจเรื่องราว และคำถามประเภทการวิเคราะห์ความคิด ความรู้สึก และเหตุผลของตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่อง

เพื่อให้สามารถนำไปสู่การบอกข้อคิดคุณค่าที่ได้จากพฤติกรรมตัวละครและเหตุการณ์ในวรรณคดีได้ ในที่สุด ต่อมาในขั้นความสามารถในการประยุกต์ (Apply) นั้น ผู้วิจัยกำหนดให้นักศึกษาพิจารณาว่า ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่วิเคราะห์ได้นั้น ข้อคิดคุณค่าใดที่ยังคงสามารถใช้ได้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และข้อคิดคุณค่าวรรณคดีข้อใดที่ไม่สามารถใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบันอีกต่อไปแล้ว จากนั้น ในขั้นการตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) ผู้วิจัยได้กำหนดให้นักศึกษาร่วมกันบอกแนวทางในการนำข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงนั้นไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์จริงในสังคมปัจจุบัน จากนั้น ในขั้นการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Practice) จึงจะเป็นการวิเคราะห์หาสภาพปัญหาจริงในสังคมปัจจุบันที่ผู้วิจัยกำหนดให้ จากนั้นจึงนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงไปแก้ไขปัญหาหาสถานการณ์จริงดังกล่าว

ในการใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติทั้ง 4 ขั้นตอน มาเป็นพื้นฐานแนวคิดในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีในงานวิจัยครั้งนี้ มีส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความชัดเจนในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น โดยนักศึกษาจะมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากการตอบคำถามเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถตีความ จนเข้าใจเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในวรรณคดี อันนำไปสู่การระบุข้อคิดคุณค่าที่ถูกต้องเหมาะสมได้ง่าย มีทิศทาง ไม่หลงประเด็น อีกทั้งการที่นักศึกษาสามารถสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและระบุได้ว่าข้อคิดนั้นยังสามารถใช้ได้กับสังคมปัจจุบันตลอดจนสามารถวางแผนออกแบบการนำข้อคิดคุณค่าที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ผู้วิจัยมีสถานการณ์ให้ นั้น ก็ช่วยให้นักศึกษาสามารถสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงก่อนนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาชีวิตได้จริง ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ในการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การลงมือปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยผลการวิจัยที่ว่าด้วยการนำแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วิเคราะห์วรรณคดีครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sternberg and others (2001) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างเขาวนปัญญาเชิงวิชาการกับเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ: กรณีศึกษาในเคนยา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบสมมุติฐานความแตกต่างระหว่างเขาวนปัญญาเชิงวิชาการกับเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการใช้ชีวิตของเด็กๆ ชนบทในเคนยา อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้เกิดเขาวนปัญญาทางวิชาการที่ดีขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิต ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในการนำเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติมาพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษา ที่นอกจากจะช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเข้ากับสถานการณ์ในชีวิตจริงแล้ว เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติยังช่วยให้นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีในการเข้าถึงวรรณคดีอันส่งผลให้เข้าใจชีวิตได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

1.2 กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) เป็นแนวคิดของ David Cooperrider ที่พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1980 โดยกระบวนการสุนทรียสาธกเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการพูดคุยสนทนาระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กร เพื่อมุ่งค้นหาวิธีการหรือความคิดที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยกระบวนการพูดคุยสนทนาระหว่างเพื่อนสมาชิกนี้ถือเป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยให้กลุ่มได้รับความรู้ แนวทางหรือวิธีคิดที่ดี ถูกต้อง และเหมาะสมหลากหลายประเด็นจากสมาชิกกลุ่มทั้งจากประสบการณ์ หรือมุมมองความคิดที่แปลกใหม่ไปจากมุมมองที่แต่ละคนเคยมี

รูปแบบของกระบวนการสุนทรียสาธกที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในงานวิจัยครั้งนี้ คือ วงจร 5-D Model ซึ่ง Mohr and Watkins (2002) ได้พัฒนาจากรูปแบบ The 4-D Cycle ของ Cooperrider มาเป็นรูปแบบกระบวนการสุนทรียสาธกในชื่อ Five Generic Process of AI ซึ่งรู้จักกันในชื่อ The 5-D Model โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ D 1 : Definition คือ การนิยาม การเลือกสรรหัวข้อที่จะใช้พูดคุยสนทนาระหว่างเพื่อนสมาชิกกลุ่ม ซึ่งหัวข้อที่เลือกต้องมีความน่าสนใจ เป็นหัวข้อที่มีวิธีการที่ดี หรือเป็นเรื่องราวที่ได้ประสบความสำเร็จมาแล้ว D 2 : Discovery คือการกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับคุณค่าและความคาดหวังในอนาคต จากนั้นจึงแบ่งปันเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่อง แล้วจึงคัดเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องวิธีการที่น่าสนใจให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟัง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน D 3 : Dream คือการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับอนาคตที่ต้องการ โดยหลังจากได้เล่าเรื่องหรือวิธีการที่ดีสู่กันฟังแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตที่กลุ่มต้องการ D 4 : Design คือ การออกแบบและสร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคมปัจจุบัน และ D 5 : Destiny /Delivery คือการลงมือปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นขั้นที่นำแผนปฏิบัติการหรือนวัตกรรมไปใช้จริง

งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการสุนทรียสาธก ของ David Cooperrider มาเป็นกลวิธีในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการสุนทรียสาธกที่ว่าด้วยการใช้รูปแบบการพูดคุยสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดระหว่างสมาชิกกลุ่มมาใช้ในขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้ คือ นำกระบวนการสุนทรียสาธกมาเป็นขั้นตอนเพื่อให้นักศึกษาได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แต่ละคนวิเคราะห์ได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการกำหนดให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้เล่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีตามมุมมองที่ตนเองวิเคราะห์ได้ให้เพื่อนร่วมกลุ่มรับฟัง จากนั้นผู้วิจัยกำหนดให้สมาชิกแต่ละกลุ่มได้อภิปราย ระดมความคิดผ่านการพูดคุยสนทนาว่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีข้อใดที่ยังสามารถใช้ได้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และในจำนวนข้อคิดคุณค่าที่ยังคงใช้ได้นั้นข้อใดที่เป็นข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอ จากนั้นในขั้นการค้นหาแนวทาง ผู้วิจัยได้กำหนดให้นักศึกษาร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การออกแบบวางแผนแนวทางในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงนั้นไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์จริงในสังคมปัจจุบันต่อไป

จะเห็นได้ว่า กระบวนการพูดคุยสนทนาระหว่างเพื่อนสมาชิกกลุ่มในการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีผ่านการพูดคุย ค้นหา โดยมีแนวคำถามเป็นตัวนำทางนั้น สามารถใช้เป็นกลวิธีที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความชัดเจนในการสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงจากวรรณคดีได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการอภิปรายระดมความคิดเห็นจากการพูดคุยสนทนาระหว่างสมาชิกในกลุ่มนั้นยังสามารถช่วยให้สมาชิกกลุ่มสามารถได้แนวทางและวิธีการในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปใช้แก้ไขปัญหาสถานการณ์จริงที่ผู้วิจัยกำหนดให้ ซึ่งถือเป็นการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่วิเคราะห์ได้ไปใช้แก้ปัญหาชีวิตได้จริงตามจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาวรรณคดีอย่างแท้จริง ทั้งนี้ผลการวิจัยในการนำกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้เป็นกลวิธีในการวิเคราะห์และสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Wood (2007) ที่ได้ศึกษากระบวนการใช้ Appreciative Inquiry ในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยพบว่า กระบวนการ Appreciative Inquiry จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และก่อให้เกิดอารมณ์เชิงบวก ตลอดจนสามารถส่งเสริมความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลที่ได้จากการใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในรูปแบบการเรียนรู้วิเคราะห์วรรณคดีครั้งนี้ ที่สะท้อนว่ากระบวนการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ช่วยให้ทุกคนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เนื่องจากมีการเปิดใจรับฟังและร่วมกันพินิจวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี จนสามารถนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปใช้แก้ปัญหาสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ พบว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า

2.1 รูปแบบการเรียนรู้ได้มีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ผลการตรวจสอบรูปแบบการเรียนรู้ฉบับร่างที่ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบเพื่อประเมินความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของรูปแบบการเรียนรู้ พบว่ารูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในการนำไปจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่า ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้

มีความสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และมีความเหมาะสมที่จะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง การระบุผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ที่ว่าด้วยขั้นการค้นหาแนวทางนั้นช่วยให้ผู้เรียนสามารถออกแบบแนวทางประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์สังคมปัจจุบันได้อย่างชัดเจน และขั้นตอนที่ 5 ที่ว่าด้วยขั้นของการสรรค์สร้างนำใช้นั้นจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุวิธีการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้ภาษาในการเขียนอธิบายรายละเอียดกิจกรรมการเรียนการสอนในบางขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความถูกต้องและอ่านเข้าใจได้ง่ายเพื่อให้การอธิบายรายละเอียดของขั้นตอนรูปแบบการเรียนรู้มีความชัดเจนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาถึงความถูกต้องและความเหมาะสม เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สามารถนำไปทดลองใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จากการที่รูปแบบการเรียนรู้นี้ได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ (System Approach) และมีการจัดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน อย่างชัดเจนตามแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำมาใช้เป็นแนวคิดและกลวิธีในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีครั้งนี้ ดังนั้นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงสามารถช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน เนื่องจากผู้วิจัยได้นำกระบวนการของวิธีการเชิงระบบ (System Approach) มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 3) กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นที่ 2 ขั้นสนทนาแนวคิด ขั้นที่ 3 ขั้นพินิจคุณค่า ขั้นที่ 4 ขั้นค้นหาแนวทาง และขั้นที่ 5 ขั้นสรรค์สร้างนำใช้ และ 4) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนรู้ และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้กำหนดเงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ได้แก่ ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนอง โดยจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนรู้ พบว่า หลักการของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก ของ David Cooperrider สามารถนำไปสู่การเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (1997: 521) ทิศนา แคมมณี (2557: 221-222) และกมล โพธิเย็น

(2547: 43) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายได้นั้น จะต้องเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบสภาพลักษณะ การจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญอย่างเป็นระบบระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ โดยในการพัฒนารูปแบบการสอนนั้นจะมุ่งเน้นกระบวนการออกแบบ และผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะผ่านขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นผลมาจากการสังเคราะห์ องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้อันมีแนวคิดชาวอเมริกันเชิงปฏิบัติ ของ Sternberg ร่วมกับ กระบวนการสุนทรียสาธก ของ David Cooperrider เป็นกรอบแนวคิดหลักในการสังเคราะห์ จนผู้วิจัยได้องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นระบบชัดเจนสามารถนำไปทดลองใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการสังเคราะห์ปัญหาและสภาพข้อมูลพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเพื่อเป็นประเด็นร่วมในการสังเคราะห์สาระขององค์ประกอบรูปแบบการเรียนรู้ในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตอันเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถสกัดเป็นขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา เป็นขั้นที่กำหนดให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อเรื่องจากวรรณคดีตอนที่เรียนเพื่อให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าจากเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดี ซึ่งผู้วิจัยได้มอบหมายให้นักศึกษาไปอ่านเนื้อเรื่องของวรรณคดีตอนที่เรียนมาก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเรื่องราวในภาพรวมของวรรณคดีเรื่องนั้นๆ โดยเมื่อเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ในขั้นวิเคราะห์เนื้อหานี้ ผู้วิจัยจะกำหนดให้นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้ แล้ววิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน ผ่านการตอบคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดให้ ซึ่งเป็นคำถามประเภทการเขียนตอบสั้นๆ ประกอบด้วยคำถามประเภทข้อเท็จจริงเพื่อการรับรู้และเข้าใจเรื่องราว และคำถามประเภทการวิเคราะห์ความคิด ความรู้สึก และเหตุผลของตัวละครและเหตุการณ์เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อคิดและคุณค่าจากวรรณคดีที่อ่าน ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเกิดความสามารถในการทำความเข้าใจเหตุการณ์เรื่องราวและพฤติกรรมตัวละครได้

อย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้นักศึกษาแต่ละคนจะมีความคิดของตนเองก่อนที่จะไปเข้ากลุ่ม เพื่อแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนสมาชิก อันจะเป็นทิศทางนำไปสู่การสกัดข้อคิดคุณค่าจาวรรณคดี ได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวการสอนวรรณคดีที่ สุนีย์ สิ้นธุเดชะ (2516: 36) สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2538: 230-238) Sternberg, Jarvin and Grigorenko (2009: 47-48) ได้ให้วิธีการจัดกิจกรรมการสอนวรรณคดีไว้ว่า ควรสอนให้ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กับตัวบทวรรณกรรมที่อ่าน ซึ่งเป็นการกำหนดให้ผู้เรียนอ่านเนื้อหาเรื่องราว วรรณคดีเพื่อความเข้าใจในเนื้อเรื่อง ตลอดจนการถามคำถาม คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ถาม ข้อสงสัยที่มีต่อเนื้อหาเรื่องราว คำศัพท์ หรือข้อคิดที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ควรให้ค้นคว้าศึกษา ในด้านการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่าน เป็นต้นว่า แนวคิดของกวี ความมุ่งหมายในการเขียน การตีความหมาย ความเข้าใจในการแยกบทประพันธ์มาเป็นการอ้างอิงคำอธิบายตัวละครหรือเนื้อ เรื่อง ความเข้าใจรวบรวมสิ่งที่ได้จากการอ่าน เช่น บทบาทของตัวละคร สุภาพศติ คติธรรม ฯลฯ โดยในการเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรจะใช้การสอนหลากหลายวิธี ไม่ควรเน้นสอนถอดความ บรรยาย หรือท่องจำ แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ศึกษาค้นคว้า และร่วมกิจกรรมให้มาก จะเห็นได้ว่าการใช้คำถามจะช่วยให้นักศึกษาค้นพบคำตอบจากเรื่องราวในวรรณคดีที่มีทั้งพฤติกรรม ของตัวละครและเหตุการณ์ต่างๆ อันเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสภาพความคิดความเชื่อของสังคม อย่งไรก็ตามในการใช้คำถามเพื่อให้นักศึกษาได้แนวคำตอบในการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการของการประเมินคุณค่าวรรณคดีเข้ามาช่วยเป็นกรอบคิดในการสร้าง ข้อคำถาม ดังหลักการประเมินคุณค่าวรรณกรรมที่ ทศวรรษ ไชยะกุล (2544: 79) องอาจ โอโสม (2555: 99) ได้ระบุว่า ในการประเมินคุณค่าวรรณกรรมควรประเมินได้ว่า งานประพันธ์นั้นให้คุณค่า แก่ผู้อ่านอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะคุณค่าทางปัญญา หรือคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรม และจะต้อง ประเมินค่าผลสะท้อนที่ได้รับ คือการพิจารณาว่าเรื่องที่อ่านมีผลสะท้อนที่เป็นผลดีหรือผลเสีย ต่อวงวรรณคดีต่อชีวิตของผู้อ่านหรือต่อสังคมอย่างไร มากน้อยเพียงใด

2. ขั้นสนทนาแนวคิด เป็นขั้นที่นักศึกษาแต่ละคนจะได้เล่าข้อคิด คุณค่า วรรณคดีที่ตนเองวิเคราะห์ได้ตามประสบการณ์และมุมมองความคิดของตนเองให้เพื่อนสมาชิก ในกลุ่มรับฟัง โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน จากนั้นให้แต่ละคนเล่าข้อคิด คุณค่าวรรณคดีที่ตนเองวิเคราะห์ได้ให้เพื่อนในกลุ่มรับฟังและร่วมกันพิจารณาข้อคิดคุณค่าวรรณคดี ที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการ นำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเนื้อเรื่องคืออะไร” หลังจากนั้นนักศึกษาแต่ละกลุ่มใช้วิธีการพูดคุย สนทนาาร่วมกันเพื่อสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่านคืออะไรบ้าง จะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ในขั้นสนทนาแนวคิดนี้ผู้วิจัยใช้หลักการของกระบวนการสุนทรียสาธก

คือการพูดคุยสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เพื่อช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้รับฟังความรู้และมุมมองความคิดที่ดี แลกเปลี่ยนจากเพื่อนร่วมกลุ่ม อันจะส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะและความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีได้ดีขึ้น เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนจะได้แสดงความคิดเห็นของตนเองก่อน หลังจากนั้นก็จะได้รับฟังและพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับเพื่อนสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาได้มุมมองความคิดที่ดี น่าสนใจ แลกเปลี่ยน เพื่อที่กลุ่มสมาชิกจะได้ช่วยกันพิจารณาว่าสรุปแล้วข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงคืออะไรกันแน่ ผ่านการพูดคุย ถกเถียง แลกเปลี่ยนมุมมองจนเกิดการลงข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ Lewis, Passmore and Cantore (2011: 40), Watkins, Mohr and Kelly (2011: 22) and Cooperrider, Whitney and Stavros (2003: xvii) ได้อธิบายว่า Appreciative Inquiry เป็นกระบวนการแห่งความร่วมมือในการค้นหาและส่งเสริมวิธีการที่ดีที่สุดที่เกิดในตัวบุคคล มุ่งเน้นวิธีการเชิงชื่นชมคุณค่า ด้วยวิธีการทางภาษา ศิลปะของการถามคำถาม วาทกรรมวิเคราะห์และการเล่าเรื่อง โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าในทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราวด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้ โดยเฉพาะในรูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการของการเล่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนวิเคราะห์ได้มาใช้ในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความรู้และมุมมองการวิเคราะห์วรรณคดีที่แปลกใหม่ให้กับเพื่อนร่วมกลุ่ม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ ช่วยให้เห็นตอนการสนทนาแนวคิดของรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ เป็นการเล่าและรับฟัง มุมมองข้อคิดจากเพื่อนร่วมกลุ่มอย่างเปิดใจ ประทับใจและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับที่ อุทัยวรรณ กาญจนกามล (2556: 2) และ สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (2551: 12) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผลลัพธ์ของการเล่าเรื่องราวให้สมาชิกได้ฟังนั้น จะช่วยให้การสื่อสารสองทางเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา เกิดความรู้สึกร่วมกัน และเกิดความประทับใจในลีลาการแสดงออกของกันและกัน เรื่องเล่าที่ดีจะสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน และเป็นหัวใจของการสร้างพลังขับเคลื่อนที่ให้มีพลัง มีความกระตือรือร้นที่จะเคลื่อนไปข้างหน้า โดยสิ่งที่จะได้จากเรื่องเล่าก็คือ การทำให้เข้าใจอดีตที่ผ่านมา การดำรงอยู่ของปัจจุบัน และทิศทางในอนาคต นอกจากนี้ ผลการวิจัยในขั้นสนทนาแนวคิดนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kumar and Chacko (2010) ที่ได้ศึกษากระบวนการของการใช้ Appreciative Inquiry เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดี ตลอดจนเพื่อออกแบบกลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการ Appreciative Inquiry ช่วยให้นักศึกษาสามารถค้นพบรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองอันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียน วิธีการสอนของครูผู้สอน โดย นักศึกษามีความเข้าใจในมนต์ศน์ การเรียนรู้และมีความรู้เพิ่มขึ้น อีกทั้ง มีความมั่นใจ ตลอดจนการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์

วรรณคดีในครั้งนี้นักพบว่า นักศึกษามีมุมมองที่หลากหลายจากการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามกระบวนการสุนทรียสาธกด้วยการเล่าข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ตนวิเคราะห์ได้ให้เพื่อนสมาชิกกลุ่มรับฟัง และในขณะเดียวกันนักศึกษาแต่ละคนก็ได้รับฟังข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่เพื่อนสมาชิกกลุ่มวิเคราะห์ได้ ทำให้เกิดมุมมองความรู้ความคิดที่หลากหลายในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและเกิดความมั่นใจในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีอันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตต่อไป

3. ขั้นพินิจคุณค่า เป็นขั้นที่นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะได้ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องที่อ่านนั้นประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบันและประเด็นความคิดใดที่ไม่สอดคล้องและอาจจะไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบันคือแนวคิดใด หลังจากนั้นนักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความเหมาะสมนั้น ซึ่งการขั้นตอนการพินิจคุณค่านี้ ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มได้ช่วยกันพิจารณาถึงความเหมาะสม ทันสมัย ของข้อคิด คุณค่า ว่ายังใช้ได้กับยุคสมัยสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่ ดุ้ย ชุมสาย ณ อยุธยา (2516: 158-159) เอมอร ชิตตะโสภณ (2519: 5) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ศึกษาวรรณคดีจะต้องพินิจและตรวจสอบภาวะสังคมซึ่งทำให้เกิดบทประพันธ์ขึ้น และบทประพันธ์นั้นได้สะท้อนให้เห็นภาวะของสังคมอย่างไร โดยในขณะอ่านจะเกิดความเข้าใจและรู้สึกตาม เมื่ออ่านจบแล้วก็กลับมาเป็นตัวของตนเองในปัจจุบันสมัย เพื่อจะใช้ปัญญาตรองถึงความสมจริงน่าเชื่อถือและนำไปปฏิบัติตาม นอกจากนี้ ผลการวิจัยในขั้นตอนการสอนพินิจคุณค่าครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Katharina Volckmer (2014) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ในงานวิจัยเรื่อง Society and its outsiders in the novels of Jakob Wassermann ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและมุมมองแวดล้อมใน นวนิยายของ Jakob โดยผลการศึกษาพบว่านวนิยายของ Jakob มุ่งเน้นประเด็นชาวยิว ผู้หญิง เด็กและคนรักร่วมเพศ เน้นประสบการณ์ในสังคมที่ถูกครอบงำโดยคนต่างชาติ หรือการที่เด็กถูกผู้ใหญ่ครอบงำ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนว่า ภาพสะท้อนสังคมดังกล่าวทำให้ถูกค้นพบข้อคิดคุณค่าที่นำไปสู่ความเข้าใจใหม่ในรูปแบบความสัมพันธ์ของคนนอกกับสังคม โดยที่ตัวละครในนวนิยายจะกลายเป็นกระจกสะท้อนสังคมที่ให้มุมมองแง่คิดกับคนอ่านในการใช้ชีวิตที่มีความซับซ้อน

4. ขั้นค้นหาแนวทาง เป็นขั้นที่กำหนดให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ข่าวหรือสถานการณ์ปัญหาในสังคมปัจจุบันที่ผู้วิจัยได้จัดเตรียมไว้ให้ โดยกำหนดให้นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวที่ผู้สอนกำหนดให้ แล้วนักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและ

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้อ่านว่าเป็นอย่างไร โดยตอบคำถามที่ผู้สอนกำหนดให้ หลังจากนั้น นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าเหตุการณ์และพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในข่าวนั้นตรงกับเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครใดในวรรณคดีตอนที่เรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าขั้นค้นหาแนวทางนี้ เป็นการช่วยให้นักศึกษาสามารถค้นหาแนวทางในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงนั้นไปใช้แก้ปัญหาชีวิตจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของแนวคิด เชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติที่ Wendy and others (1996), Sternberg (1997: 222) and Sternberg (2004: 430-431) กล่าวไว้ว่า เชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติเป็นความสามารถที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อมของตน และใช้ความรู้ในการค้นหาวิธีการที่ดีเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง โดยความรู้ที่ได้นั้นมาจากการตระหนักรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล เช่น ทักษะการทำงาน กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น โดยกลวิธีการค้นหาแนวทางในรูปแบบการเรียนรู้นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยการฝึกเชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหาปัจจุบันเข้ากับเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครอันจะช่วยให้นักศึกษามองเห็นภาพรวมความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับชีวิตจริง ดังที่ Sternberg, Jarvin and Grigorenko (2009: 47-48) ได้ให้วิธีการส่งเสริมความสามารถด้านเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ศิลปะทางภาษา ไว้ว่าจะประกอบด้วยกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเชื่อมต่อบทบาทของตัวละครในนวนิยายมาสู่ชีวิตจริง กิจกรรมการระบุตัวอย่างในชีวิตจริงที่สะท้อนมาจากเรื่องที่อ่าน และกิจกรรมการบันทึกหรือบอกความคล้ายคลึงระหว่างสิ่งที่อ่านกับประสบการณ์ในชีวิตจริงซึ่งถือเป็นการเชื่อมโยงและเปรียบเทียบเรื่องราวจากสิ่งที่อ่านไปสู่ประสบการณ์ในชีวิตจริง นอกจากนี้ ผลการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Grigorenko and others (2004) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เชวาร์นปัญญาเชิงวิชาการและเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติ: กรณีศึกษาชนเผ่ายูพิคในอลาสกา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสำคัญของเชวาร์นปัญญาเชิงวิชาการและเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติในผู้ใหญ่และวัยรุ่นของชุมชนชนบทชนเผ่ายูพิคในอลาสกา ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเด็กชายวัยรุ่นจากชุมชนในชนบทมีความรู้ในชีวิตประจำวันที่ค่อนข้างสูงมากกว่าจากชุมชนตัวเมือง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ให้ข้อสรุปว่าเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติมีความสำคัญอย่างมากต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในการวิเคราะห์วรรณคดีที่พบว่าเชวาร์นปัญญาเชิงปฏิบัติช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้ในขั้นค้นหาแนวทางนี้ผู้วิจัยได้นำข่าวสถานการณ์ปัจจุบันมาให้นักศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับเหตุการณ์ในวรรณคดีตอนที่เรียน จากนั้นจึงนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่สกัดได้นั้นไปออกแบบแนวทางในการ

แก้ไขปัญหาสถานการณ์ปัจจุบันตามหลักการของเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงวรรณคดีเพื่อชีวิตได้ดียิ่งขึ้น

5. ชั้นสรรคสร้างนำใช้ เป็นชั้นที่กำหนดให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่สกัดได้ว่าจะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง หลังจากนั้นตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียนแล้วนักศึกษาและผู้สอนจึงร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งชั้นสรรคสร้างนำใช้ นี้ เป็นชั้นสรุปประมวลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำเอาข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปใช้แก้ปัญหาสถานการณ์จริงในปัจจุบัน และขยายผลไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ต่อไป รูปแบบการเรียนรู้จึงถือเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดีที่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยบรรลุจุดมุ่งหมายในการนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวรรณคดีไทยมีความทันสมัยทันยุคทันสมัย เข้าถึงรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนในยุคสังคมปัจจุบัน ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2514: 253-257) และ ประภาศรี สีหอำไพ (2534: 350) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยว่าส่วนใหญ่เป็นการเรียนโดยการแปลคำศัพท์ ผู้สอนไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนวรรณคดีให้ลึกซึ้ง ผู้สอนมักเป็นผู้นำและมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนมักจะมุ่งสอนอ่านเอาเรื่อง เน้นการท่องจำเพื่อให้ได้เนื้อหาตามหลักสูตรเท่านั้น ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นเป็นเรื่องไร้สาระ ล้าสมัย เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาวรรณคดี ซึ่งการศึกษาวรรณคดีที่แท้จริงควรเป็นการทำความเข้าใจกับบทประพันธ์และทำความเข้าใจชีวิตอย่างหลากหลายที่วรรณคดีที่ในฐานะที่ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของชีวิต และสอดคล้องกับที่ ชมัยพร แสงกระจ่าง (2539: 855) รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544: 3) ได้อธิบายไว้ว่า วรรณคดีเป็นเครื่องแสดงออกหรือเป็นกระจกสะท้อนสังคม ดังนั้นวรรณคดีจึงชี้ให้เห็นสังคมในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณคดีแสดงให้เห็นถึงชีวิตในแง่มุมต่างๆ ขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาส่วนแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้ การศึกษาวรรณคดีไทยจึงเป็นการเปิดโลกทัศน์แห่งความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามวรรณคดียังมีส่วนช่วยส่งเสริมความเข้าใจทั้งต่อตนเองและต่อสังคมได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีได้จริง ซึ่งนอกจากผลการทดลองที่พบว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แล้ว หากพิจารณาจาก

คะแนนระหว่างการทดลอง 6 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน จะพบว่านักศึกษามีพัฒนาการของการวิเคราะห์วรรณคดีเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับดังนี้ ครั้งที่ 1 บทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.42 ครั้งที่ 2 บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.7 ครั้งที่ 3 ร่ายยาว มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.12 ครั้งที่ 4 ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.39 ครั้งที่ 5 บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.69 และครั้งที่ 6 สามัคคีเภทคำฉันท์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.72 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพัฒนาการในด้านความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสูงขึ้นตามลำดับ

จากรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นมีการสอดประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน ขั้นตอนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวนี้จึงส่งเสริมให้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดชาวปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตได้อย่างแท้จริง

2.3 บรรยากาศในการเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนการสอนที่สนุกสนาน นักศึกษามีความสนใจใฝ่รู้ ซึ่งเกิดจากการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกระบวนการสุนทรียสาธกด้วยวิธีการพูดคุยนทนาระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของนักศึกษาด้วยคำถามที่ท้าทายความคิด ประกอบกับการที่นักศึกษาได้รับฟังมุมมองข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจากเพื่อนอย่างใคร่ครวญ แล้วช่วยกันสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดี โดยที่แต่ละคนจะมีความคิดของตนเองอยู่ก่อนแล้ว การร่วมพูดคุยนและรับฟังสมาชิกกลุ่มจึงเท่ากับเป็นการเปิดใจรับฟังแลกเปลี่ยนมุมมองใหม่ๆ แล้วร่วมกันพินิจพิเคราะห์จนสามารถนำไปสู่การสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีตลอดจนระดมความคิดในการวางแผนและออกแบบการนำข้อคิดคุณค่านั้นๆ ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาสถานการณ์จริงได้ในที่สุด บรรยากาศในการเรียนรู้เหล่านี้ก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนโดยช่วยให้นักศึกษามีทิศทางและมุมมองในการวิเคราะห์วรรณคดี ก่อให้เกิดแรงจูงใจในอ่านและวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากหลักการพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) ซึ่ง Cooperrider and Whitney (2001: 14-17), Torres (2005) and Barrett and Fry (2005) ได้กล่าวถึงหลักการ พื้นฐานสำคัญของกระบวนการสุนทรียสาธกที่ประกอบด้วยหลักการแห่งเรื่องเล่า ซึ่งมีความเชื่อว่าเมื่อผู้คนที่มิมุมมองต่างกัน มาบอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์ที่ดีที่สุดของแต่ละคน พวกเขาจะสามารถมองเห็นสิ่งที่มี มากกว่าที่จะมองเห็นความแตกต่าง ถือเป็นการให้ความสำคัญกับสิ่งที่บุคคลผู้นั้นเป็นอยู่

นอกจากนี้ยังประกอบด้วยหลักการมีความสัมพันธ์ที่ดี การมีความสนใจอย่างกระตือรือร้น ร่วมด้วย หลักการตระหนักในคุณค่าของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกกลุ่มอีกด้วย

นอกจากนี้ จากการศึกษาได้ลงมือวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงจากวรรณคดีแล้วสามารถนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ข่าวในสังคมปัจจุบัน โดยผ่านการเปรียบเทียบเหตุการณ์และพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในข่าว เชื่อมโยงเข้ากับเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครจากวรรณคดีตอนที่เรียนนั้น ถือเป็น การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะในการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การลงมือในภาคของทักษะปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยให้นักศึกษามองเห็นประโยชน์และคุณค่าของข้อคิดวรรณคดีว่าสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิตในสังคมปัจจุบันได้จริง ถือเป็น การใช้ทักษะปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงวรรณคดีตามจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการส่งเสริมให้เกิดแนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติจากการจัดการเรียนการสอน ดังที่ Sternberg, Jarwin and Grigorenko (2009: 47) ได้ระบุว่าวิธีการส่งเสริมความสามารถด้านเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นควรเริ่มจากการฝึกทักษะเชิงปฏิบัติ (Practical Skills) ให้กับผู้เรียนในโรงเรียน ด้วยการฝึกความสามารถในการใช้ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ จากการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตครั้งนี้ สรุปได้ว่าบรรยากาศของการพูดคุยสนทนา ระดมความคิด อภิปรายร่วมกัน ตลอดจนบรรยากาศของการได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกับสถานการณ์ปัญหาสังคมจริงนั้น สามารถส่งเสริมให้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตได้อย่างชัดเจน

3. ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการเรียนรู้

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก จากการตอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจแบบประมาณค่า พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ความคิดเห็นที่อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สามารถกระตุ้นความสนใจของนักศึกษา 2) กิจกรรมการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาได้ และ 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นที่ชัดเจนทำให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้จริง ทั้งนี้จากการตอบแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษา

ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นช่วยให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้ง่ายขึ้นเนื่องจากมีคำถามกระตุ้นความคิดในการวิเคราะห์วรรณคดีทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ไม่หลงประเด็นช่วยให้ฝึกความคิดได้หลายแง่มุม อีกทั้งมีกระบวนการที่ได้ลองฝึกคิดเองจากประเด็นคำถามก่อน จากนั้นจึงได้ฟังมุมมองของเพื่อนในกลุ่ม และเพื่อนร่วมชั้นอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้กระบวนการในการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนนั้น สามารถช่วยให้วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้รวดเร็วและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการได้เรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์หรือเรื่องราวในชีวิตจริง และยังสามารถนำข้อคิดจากในวรรณคดีมาใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ดังจะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าวว่า

“วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้สามารถวิเคราะห์วรรณคดีได้ง่ายขึ้น เพราะมีคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ระบุไว้อย่างชัดเจนทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ตรงจุดไม่หลงประเด็น อีกทั้งยังมีการให้คิดประยุกต์กับเหตุการณ์ในปัจจุบันในเรื่องของแนวคิดและข้อคิดที่ได้จากเรื่องว่าจะยังสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตปัจจุบันหรือไม่ซึ่งทำให้ได้ฝึกกระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์และจะทำให้สามารถจดจำวรรณคดีเข้าใจและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง”

จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลสนับสนุนของนักศึกษาดังกล่าวนี เป็นผลมาจาก การที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้การวิเคราะห์วรรณคดีอย่างเป็นลำดับ เริ่มจากขั้นตอนการฝึกวิเคราะห์วรรณคดีจากการกำหนดให้นักศึกษาตอบคำถามทั้งคำถามเชิงข้อเท็จจริงและคำถามเชิงความรู้สึกและมุมมองความคิด เพื่อให้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี หลังจากนั้นผู้วิจัยกำหนดให้สมาชิกกลุ่มเล่าข้อคิดคุณค่าที่ตนเองวิเคราะห์ได้ให้เพื่อนในกลุ่มรับฟัง แล้วร่วมกันพิจารณาข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันพร้อมทั้งสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีเรื่องนั้นต้องการนำเสนอ จากนั้นผู้วิจัยได้ใช้สถานการณ์ปัญหาจริงในสังคมปัจจุบัน มาเป็นสื่อกระตุ้นให้นักศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดี แล้วร่วมกันนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปแก้ปัญหาสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย เน้นการความคิดเหตุผลในการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2538: 230-238) ที่ระบุว่า ในการเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความจรรโลงใจ โดยใช้การสอนหลากหลายวิธี ไม่ควรเน้นสอนถอดความ บรรยาย หรือท่องจำ แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ศึกษาค้นคว้า และร่วมกิจกรรมให้มาก และการเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรเน้นความคิดรวบยอดมากกว่าเนื้อเรื่อง เพราะถ้าเน้นเนื้อเรื่องมากเกินไป ผู้เรียนจะไม่มีโอกาสซาบซึ้งความงามความไพเราะ และข้อคิดของวรรณคดี ควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ใช้เหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิจารณ์

ลักษณะนิสัย การกระทำ และการตัดสินใจของตัว นอกจากนี้การเรียนการสอนวรรณคดีไทย ควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student Centered) โดยพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การสอนให้มากที่สุด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

3.2 ด้านเนื้อหาสาระ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้อยู่ในระดับรองลงมา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ความคิดเห็นที่อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนรู้มีความหลากหลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักศึกษา 3) เนื้อหาสาระที่ใช้ในการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ทั้งนี้จากการตอบแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษา พบว่า เนื้อหาของวรรณคดีตอนที่กำหนดให้เรียนนั้นช่วยให้สามารถมองภาพของวรรณคดีกับเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันได้ง่ายขึ้น เกิดทัศนคติที่ดีในการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้ ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีได้เป็นอย่างดี จากเนื้อหารวรรณคดีที่ได้เรียนทำให้ได้ฝึกคิดและค้นหาข้อคิด จากวรรณคดีจากตัวอย่างบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีและจากตัวอย่างเหตุการณ์ที่นำมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงเข้ากับวรรณคดีที่ทำให้เข้าใจข้อคิดมากขึ้นเนื่องจากกระบวนการเรียนเชื่อมโยงกับตัวอย่าง ในชีวิตจริงจึงทำให้เข้าถึงง่าย และมองว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ดังจะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผล การเรียนรู้ ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าวว่า

“ได้วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงจากแนวคิดของวรรณคดีแต่ละเรื่องซึ่งแนวคิดเหล่านั้นมีหลายแนวคิดที่ยังคงทรงคุณค่าเหนือกาลเวลาเช่นการรักใคร่ควรรักอย่างมีสติ ไตร่ตรองพิจารณาเหตุผล (จากเรื่องอิเหนา) การที่เราจะรักใคร่สักคนเราต้องซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนเอง (จากเรื่องมัทนะพาธา) หรือการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีความสามัคคีปรองดองกัน (จากเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์) เป็นต้น”

จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลสนับสนุนของนักศึกษาดังกล่าวนี เป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหาจากวรรณคดีที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายได้เรียน จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ บทเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา บทละครเรื่องอิเหนา ตอน สึกกะหมังกุหนิง ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระทำยุทธหัตถี ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี สามัคคีเภทคำฉันท์ และบทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา ซึ่งเนื้อหา วรรณคดีที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเนื้อหาที่มีเรื่องราวใกล้เคียงกับความสนใจ ของนักศึกษา โดยเป็นเนื้อหาที่มาจากวรรณคดีที่มีเหตุการณ์และตัวละครเป็นตัวดำเนินเรื่อง ซึ่งมีข้อดี คือช่วยให้สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่นักศึกษา สนใจจนนำไปสู่การสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอได้ ดังที่ สุวรรณภา เกรียงไกรเพชร (2516: 240) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยว่าผู้สอนจะต้องทำให้ ผู้เรียนเห็นความงามของวรรณคดี ส่งเสริมการวิพากษ์ เพื่อประเมินคุณค่าของวรรณคดีนั้นๆ ผู้สอน

จำเป็นต้องสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนวรรณคดีให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นหลักที่ว่าวรรณคดีเป็นสิ่งที่สอนให้คนรู้สึกถึงความงาม ความประณีตบรรจงในชีวิต วรรณคดีแสดงความเป็นไปแห่งชีวิต ชีวิตในวรรณคดีนั้นอาจไม่มีปรากฏอยู่ในชีวิตจริง แต่ก็เทียบเคียงได้กับชีวิตจริง และสอดคล้องกับที่ สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2511: 51-62) ได้ระบุวิธีการสอนเนื้อเรื่องวรรณคดีว่า ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องและอรรถรสของเรื่อง โดยการให้ผู้เรียนอ่านล่วงหน้า ตีความเนื้อเรื่องเพื่อพิจารณาให้รู้ว่าเนื้อเรื่องมีความงามและให้ข้อคิดอย่างไร และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่ ทศนีย์ ศุภเมธี (2542: 61) ได้ให้ข้อควรพิจารณาในการสอนเนื้อเรื่องว่าควรศึกษาการดำเนินเรื่อง ประวัติและความเป็นมาของเนื้อเรื่องรวมถึงประวัติของผู้แต่งด้วย ฝึควิเคราะห์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนั้นๆ เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิจารณาความคิดอ่าน ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของคนในสมัยต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี

3.3 ด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับถัดมา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ความคิดเห็นที่อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) สื่อการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณคดีได้ 2) สื่อการเรียนรู้สามารถกระตุ้นความสนใจของนักศึกษาได้ 3) สื่อการเรียนรู้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้จากการตอบแบบสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journal) ของนักศึกษา พบว่า สื่อการเรียนรู้ที่เป็นกรณีศึกษาในรูปแบบของข่าวสถานการณ์ปัญหาปัจจุบันมีความน่าสนใจ ช่วยให้สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดีได้ดี ดังจะเห็นได้จากการเขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเด็นดังกล่าวว่า

“ช่วยให้การวิเคราะห์วรรณคดีง่ายขึ้นเพราะผู้เรียนได้ฝึควิเคราะห์ข้อคิดคุณค่า ตลอดจนภาพสะท้อนสังคมในวรรณคดีพร้อมทั้งนำข้อคิดในแง่มุมต่างๆ ที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนั้นมาศึกษาเปรียบเทียบกับข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ดีขึ้นอีกด้วย”

จะเห็นได้ว่าจากข้อมูลสนับสนุนของนักศึกษาดังกล่าวนี้นี้ เป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้สื่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน โดยเป็นสื่อสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์และพฤติกรรมของบุคคลที่เหมือนหรือสอดคล้องกับเหตุการณ์ละพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดี ซึ่งถือเป็นการเลือกใช้สื่อได้สอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ จึงทำให้สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีให้นักศึกษาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2538: 230-238) และ อัจฉิมา เกิดผล (2539: 136) ที่ระบุว่า การเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรใช้สื่อการสอนประกอบ และจัดหาอุปกรณ์ประกอบการสอนต่างๆ เช่น รูปภาพ ของจริง ภาพสไลด์ หรือภาพยนตร์ต่างๆ โดยพิจารณาเลือกสรรให้เหมาะสม และได้ผลคุ้มค่า

ข้อสังเกตที่ได้จากการทดลอง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” ผู้วิจัยมีข้อสังเกตที่ได้จากการทดลอง ดังนี้

1. การเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกกลุ่มถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้วิจัย พบว่าในระยะแรกนักศึกษายังไม่ค่อยกล้าพูดนำเสนอความคิดเห็นของตนเองให้สมาชิกกลุ่มรับฟัง โดยผู้วิจัยสังเกตว่านักศึกษากลัวว่าจะพูดแสดงความคิดเห็นที่ผิดแผกแตกต่างไปจากความคิดของเพื่อนสมาชิกกลุ่มและกลัวว่าเพื่อนสมาชิกจะไม่ยอมรับข้อคิดเห็นของตน ผู้วิจัยในฐานะผู้จัดการเรียนการสอนจึงได้กระตุ้นให้นักศึกษาพูดแสดงความคิดเห็นของตนเองให้มากขึ้นเพื่อที่กลุ่มสมาชิกจะได้มุมมองความคิดที่ดีในการสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีต่อไป

2. การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดตามกระบวนการสุนทรียสาธกในรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ จำเป็นต้องอาศัยการรับฟังเพื่อนสมาชิกกลุ่มอย่างไคร่ครวญ แต่จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่านักศึกษายังไม่ค่อยเปิดใจรับฟังข้อคิดเห็นจากเพื่อนสมาชิกกลุ่ม นักศึกษาบางคนพูดแสดงความคิดเห็นแทรก บางคนถามคำถามเพื่อนที่กำลังพูด จนทำให้การพูดแสดงความคิดเห็นสะดุดไป ผู้วิจัยจึงต้องทบทวนกระบวนการสุนทรียสาธกให้นักศึกษาทุกกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญของการรับฟังเพื่อนสมาชิกกลุ่มอย่างไคร่ครวญปราศจากข้อโต้แย้ง ต่อเมื่อถึงขั้นตอนของการระดมความคิดเห็นจึงจะสามารถแสดงความคิดเห็นหรือถามคำถามอื่นใดได้ ทั้งนี้การรับฟังเพื่อนอย่างไคร่ครวญนี้จะช่วยให้สามารถรับฟังประเด็นจากเพื่อนสมาชิกกลุ่มได้เข้าใจอย่างถ่องแท้

3. จากกิจกรรมการสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีของแต่ละกลุ่มนั้น ผู้วิจัยพบว่าในแผนการจัดการเรียนรู้แรกๆ นักศึกษาแต่ละกลุ่มยังมีวิธีการสกัดข้อคิดคุณค่าที่ไม่ถูกต้อง กล่าวคือ นักศึกษาจะพิจารณาว่าข้อคิดคุณค่าใดที่มีเพื่อนสมาชิกกลุ่มเสนอขึ้นตรงกันมากที่สุดจะถือว่าเป็นข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีเรื่องนั้นๆ ต้องการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงได้ชี้ให้เห็นว่าข้อคิดบางประการอาจมีความเป็นไปได้ ควรพิจารณาให้รอบด้าน นอกจากนี้พบว่าในขั้นของการระดมความคิดเห็นเพื่อสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีนั้น บางกลุ่มใช้เวลาค่อนข้างนาน เพราะมีการยกตัวอย่างเหตุการณ์เรื่องราวอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงต้องพยายามคอยกำกับให้อยู่ในประเด็นและรักษาเวลาตามที่กำหนด

4. กระบวนการเรียนรู้จากแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ ที่มุ่งเน้นการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขข้อปัญหาสถานการณ์ปัจจุบันนั้น ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาบางกลุ่มยังไม่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบเชื่อมโยงเหตุการณ์และพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ากับเรื่องราวในวรรณคดีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถนำข้อคิดคุณค่าจากวรรณคดี

ไปแก้ไขข้อผิดพลาดสถานการณ์นั้นๆ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงได้ช่วยนำอภิปรายความคิดในการเปรียบเทียบเชื่อมโยงเรื่องราวจากข่าว เพื่อให้เห็นแง่มุมในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ อันจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปแก้ไขข้อผิดพลาดสถานการณ์ปัญหานั้นๆ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันได้ตามความมุ่งหมายของรูปแบบการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเรียนรู้สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตได้นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนที่สนใจนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ครูผู้สอนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นก่อน และในการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะต้องอธิบายจุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ ตลอดจนถึงผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับหลังจากการศึกษาด้วยรูปแบบการเรียนรู้นี้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่า และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจ

2. ครูผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อเนื้อหาในรูปแบบของกรณีศึกษาที่เป็นข่าวสถานการณ์ปัญหาในสังคมปัจจุบันให้พร้อมเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ โดยข่าวสถานการณ์ปัญหาที่ผู้สอนเตรียมนั้นควรเป็นเหตุการณ์ใกล้ตัวที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน เป็นข่าวที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนโดยตรง และที่สำคัญต้องเป็นข่าวที่มีเหตุการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเทียบเคียงได้กับเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชื่อมโยงการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปใช้แก้ปัญหาวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ครูผู้สอนจะต้องอธิบายขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมกระบวนการสุนทรียสาธกที่ว่าด้วยวิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนสมาชิกกลุ่ม โดยผู้สอนจะต้องมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม คือ แนะนำกระบวนการของการสนทนา เล่าหรือทบทวนเรื่องราววรรณคดี ตลอดจนคอยให้คำปรึกษาในกรณีที่สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจเนื้อหาหรือต้องการความรู้เพิ่มเติม สร้างบรรยากาศการพูดคุยสนทนาโดยคอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มพูดแสดงความรู้ความคิดหรือคอย

รับฟังเพื่อนสมาชิกด้วยความตั้งใจ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการรับฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ และเปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อนสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้เห็นมุมมองความคิดที่หลากหลายอันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้จริงต่อไป ที่สำคัญคือการกำกับเวลาให้การพูดคุยสนทนา อยู่ในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การเสริมกำลังใจและการให้ข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้นี้เน้นถือว่ามีสำคัญต่อการส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรมีการใช้คำพูดเชิงบวกเพื่อเสริมกำลังใจผู้เรียน ตลอดจนคอยให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งที่เป็น ข้อมูลความรู้และข้อมูลเชิงคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไป ปรับปรุงพัฒนาวิธีการเรียนรู้อีกเพื่อให้เข้าถึงวรรณคดีที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องไม่ปิดกั้นความคิดของผู้เรียน ทั้งในกระบวนการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่ารายบุคคล และกระบวนการระดมสมองเพื่อสกัดข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงของวรรณคดีตอนที่เรียน ตลอดจน การอภิปรายแนวทางการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ สังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นที่น่าจะศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อีกโดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ สุนทรียสาธก ควรมุ่งขยายผลไปสู่การส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ โดยใช้วรรณคดีเป็นสื่อการเรียนรู้
2. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อีกโดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ สุนทรียสาธก ควรมุ่งส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในด้านทักษะอื่นๆ เช่น ความสามารถด้านการ พูดแสดงความคิดเห็น ความสามารถด้านการเขียนงานเขียนในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น
3. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อีกโดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ควรขยายผลไปสู่ นักเรียนระดับ มัธยมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไทยเข้าถึงการเรียนรู้อรรถคดีที่มีความหมายต่อชีวิตมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- Abugu Benjamin. (2010). **Literature As A Reflection of The Society**. Accessed September 2, 2016. Available from <http://abugubenjamin.expertscolumn.com/article/literature-reflection-society>.
- Anderson, T. P. (1997). "Using Models of Instruction." In **Instructional Development Paradigms**, 521-522 Edited by C. R. Dills and A. J. Romiszowski. Englewood Cliffs, NJ.: Educational Technology Publications.
- APO. Asian Productivity Organization. (2009). **Appreciative Inquiry**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Arend, R. I. (1997). **Classroom instruction and management**. Boston: McGraw-Hill.
- Barrett, F. J and Fry, R. E. (2005). "Appreciative Inquiry: A Positive Approach to Building Cooperative Capacity." Focus Book a Taos Institute Publication.
- Bushe, G. R. (2005). "Advances in Apreciative inquiry as an Organization Development intervention." **The Organization Development Journal** 13, 3: 14-22.
- Cockell and McArthur-Blair. (2012). **Appreciative inquiry in higher education: a transformative force**. San Francisco: Jossey-Bass, a Wiley imprint.
- Cole, C. C. (1978). "To improve instruction." **Prepared by the ERIC Clearinghouse on Higher Education**. Washington, D. C. American Association for Higher Education.
- Cole, P. G and Chan, L. (1994). **Teaching principles and practice**. Australia: Prentice Hall.
- Cooperrider, Barret, Srivastva. (1995). "Social Construction and Appreciative Inquiry: A Journey in Organizational Theory." In **the book Management and Organization: Relational Alternatives to Individualism**. Ashgate Publisher.
- Cooperrider, D. L. (1986). "Appreciative inquiry: Toward a methodology for understanding and enhancing organizational innovation." Case Western Reserve University.
- Cooperrider, D. L. and Srivastva, S. (1987). "Appreciative inquiry in organizational life." **Research in organizational change and development** 1, 1: 129-169.

- Cooperrider, D. L. and Whitney, D. (2001). "A positive revolution in change: Appreciative inquiry." **Public administration and public policy** 87: 611-630.
- Cooperrider, D. L., Whitney, D. K. and Stavros, J. M. (2003). "Appreciative inquiry handbook (Vol. 1)." Berrett-Koehler Publishers.
- Dick, Walter and Carey, Lou. (1991). **The Systematic Design of Instruction**. 4th ed. New York: Longman.
- Grigorenko, E. L. and Sternberg, R. J. (2001). "Analytical, creative, and practical intelligence as predictors of self-reported adaptive functioning: A case study in Russia." **Intelligence** 29, 1: 57-73.
- Grigorenko, E.L. et al. (2004). "Academic and practical intelligence: A case study of Yup'ik in Alaska." **Learning and Individual Differences** 14: 183-207.
- Gunter, Estes and Schwab. (1990). "Instruction: A Models Approach." Pearson Education.
- Gunter, Estes and Schwab. (1995). **Instruction: A Models Approach**. 2nd ed. Pearson Education.
- Johnson, K. A. and Foa, L. J. (1989). **Instructional Design: New Alternatives for Effective Education and Training**. New York: Macmillan Publishing. Company.
- Joyce, B. and Weil, M. (2000). **Model of Teaching**. Boston: Allyn and Bacon.
- Joyce, B., Weil, M. and Calhoun, E. (2009). **Model of teaching**. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Katharina Volckmer. (2014). **Society and its outsiders in the novels of Jakob assermann**. Accessed September 2, 2016. Available from <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:84e42410-5b61-4299-a2c3-f69d89b4921e>.
- Kemp, Jerrold E., Morrison, Gary R., Ross, Steven M. (1994). **Designing Effective Instruction**. New York: Macmillan College.
- Kumar, L. R. and Chacko T. V. (2010). **Using appreciative Inquiry on learning styles to facilitate student learning**. Medical Education. Blackwell Publishing Ltd.
- Lewis, Passmore and Cantore. (2011). **Appreciative inquiry for change management: using AI to facilitate organizational development**. London; Philadelphia: Kogan Page.

- Milan Chaterjee. (2015). **Literature Is A Mirror of Society – Essay**. Accessed September 2, 2016. Available from <http://www.publishyourarticles.net/knowledge-hub/essay/literature-is-a-mirror-of-society-essay/1652/>.
- Milton C. Albrecht. (1954). "The Relationship of Literature and Society." **The University of Chicago Press. American Journal of Sociology** 59, 5 (Mar): 425-436.
- Mohr, B. J. and Watkins, J. M. (2002). "The essentials of appreciative inquiry: A roadmap for creating positive futures." Pegasus Communications, Incorporated.
- Peters. (1987). **Practical intelligence: working smarter in business and everyday life**. New York: Harper & Row.
- Preskill, H. and Catsambas, T. T. (2006). "Reframing evaluation through appreciative inquiry." Sage.
- Putra, I Nyoman Dharma. (2003). **A literary mirror: Balinese reflections on modernity and identity in the twentieth century**. Royal Netherlands Institute of Southeast Asian and Caribbean Studies: KITLV Press.
- Raymond Williams. (1981). **Culture "Towards a Sociology of Culture"**. England: William Collins Sons & Co. Ltd, Glasgow.
- Rene Wellek and Austin Warrens. (1956). **Theory of Literature**. London: cape.
- Saylor, J. G., Alexander, W. M. and Lewis, A. J. (1981). **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning**. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Smith, P. L. and Ragan, T. J. (1999). **Instructional Design**. Upper Saddle River, New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Stavros, J. M. (2009). **Dynamic Relationships: Unleashing the Power of Appreciative Inquiry in Daily Living**. Chagrin Falls, OH: Taos Institute.
- Sternberg and Gardner. (1996). **Handbook of Creativity**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg and Grigorenko. (2002). **Teaching for Successful Intelligence**. Pearson Education Indochina Ltd.
- Sternberg, R. J. (1985). "Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence." CUP Archive.
- Sternberg, R. J. (1986). **Intelligence applied: understanding and increasing your intellectual skills**. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, cop.

- Sternberg, R. J. (1994). "Diversifying instruction and assessment." **The Education Forum** 59: 48-52.
- Sternberg, R. J. (1996). **Successful intelligence : how practical and ceative intelligence determine success in life**. New York: Penguin Group.
- Sternberg, R. J. (1997). **Successful intelligence**. First Agency Publishing.
- Sternberg, R. J. (1999). **Cognitive Psychology**. 2nd ed. Fort Worth: Harcour Brace College Publishers.
- Sternberg, R. J. (2004). **Applied intelligence**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. and Spear-Swearling, L. (1996). **Teaching for Thinking**. Washington D.C.: American Psychological Association.
- Sternberg, R. J. et al. (2001). "The relationship between academic and practical intelligence: A case study in Kenya." **Intelligence** 29, 5: 401-418.
- Sternberg, R. J., Jarvin, L. and Grigorenko, E. L. (Eds.). (2009). "Teaching for wisdom, intelligence, creativity, and success." Corwin Press.
- Stratton-Berkessel. (2010). **Appreciative inquiry for collaborative solutions: 21 strength - based workshops**. San Francisco, CA: Jossey – Bass.
- Torres. (2005). **Appreciative Inquiry**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Watkins, J. M. and Cooperrider, D. (2000). "Appreciative inquiry: A transformative paradigm." **OD PRACTITIONER** 32, 1: 1.
- Watkins, Mohr and Kelly. (2011). **Appreciative inquiry: change at the speed of imagination**. San Francisco, CA: Pfeiffer.
- Weil, Joyce and Kluwin. (1978). **Personal models of teaching**. Prentice-Hall.
- Wendy, Willians et al. (1996). **Practical intelligence for school**. U.S.A.: Harpercollege.
- Whitney, D. and Trosten-Bloom, A. (2003). "The Power of Appreciative Inquiry."
- Wood, K. D. (2007). "Experiences of transformative learning in the appreciative Inquiry event." *Dissertation Abstracts International* 68, 2. Accessed December 15, 2016. Available from [http:// appreciative inquiry.case.edu](http://appreciativeinquiry.case.edu).
- Yaeger, T. F., Sorensen, P. F. and Ulf Bengtsson. (2005). "Assessment of the state of appreciative inquiry: Past, Present, and Future." **Research in Organizational Change and Development** 15: 297-319.

กมล โปธิเย็น. (2547). “รูปแบบการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างเสริมความสามารถด้านทักษะการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีไตรอาร์ชิกและวิธีการแบบสแกฟโฟลด์.” ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.** กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาดพร้าว.

กุสุมา รัชมณี. (2534). **การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กุสุมา รัชมณี. (2556). **การวิจัยวรรณคดี.** พิมพ์ครั้งที่ 2. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2527). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เกตุฤดี ราชไชยา. (2547). “การสืบสอบแบบชื่นชมด้านการจัดโอกาสการเรียนรู้ของพ่อแม่สำหรับผู้เรียน: รูปแบบเสนอแนะจากการปฏิบัติที่ดีที่สุดของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง.” ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนิษฐา ทินวัฒน์. (2549). “ภาพสะท้อนของสังคมด้านการศึกษาและวัฒนธรรมในนวนิยาย ของดอกไม้สด.” สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.** กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาดพร้าว.

เจตนา นาควัชระ. (2532). **เพื่อความอยู่รอดของมนุษยศาสตร์: รวมบทความทางวิชาการ (2525-2532).** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจตนา นาควัชระ. (2542). **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม.

เจือ สตะเวทิน. (2502). **วรรณคดีและประวัติวรรณคดี.** พระนคร: ธนบุรีศึกษา.

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2552). **การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน.** กรุงเทพฯ: ศิลปะบรรณาการ.

ชัยภร แสงกระจ่าง. (2539). **บ้านไร่ เรือนตะวัน.** กรุงเทพฯ: คมบาง.

ชรินทร์ อินทสุวรรณ์. (2554). “ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ ประจวบ วงศ์วิชา.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชวน เพชรแก้ว. (2520). **การศึกษาวรรณคดีไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.

- ชัตสุณี สีนธุสิงห์ (บรรณาธิการ). (2532). **วรรณคดีทัศนศึกษา**. โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2531). **เทคโนโลยีการสอน: การออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, วิทยา บุษบงศ์ และ ชวนากร จันนาเวช. (2557). “ภาพสะท้อนทางสังคมจากองค์ประกอบเชิงซ้อนในวรรณกรรม: กรณีหนังสือ สังศิลป์ชัย ฉบับภาคใต้.” **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์** 1, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 7-31.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2536). **สุนทรียภาพในภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยาม.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2540). **คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2556). **วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ดุษฎี ชุมสาย, ม.ล. (2516). **วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). **การสอนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ทิตนา แคมมณี. (2546). **รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย**. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาคารพิมพ์.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาคารพิมพ์.
- นราธิป พงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2504). **ภาษา วรรณคดี และวิทยาการ**. พระนคร: ก้าวหน้า.
- นราธิป พงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2518). **ข้อคิดเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: บพิธ.
- นริรัตน์ แสงเจริญรัตน์. (2552). “การใช้วิธีการสุนทรียสาธกเพื่อเป็นแนวทางการสร้างพฤติกรรมเชิงบวกของบุคลากรในโรงเรียน.” **วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). **การพัฒนาการสอน**. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). **การพัฒนาการสอน**. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2518). **แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: บัณฑิตการพิมพ์.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2520). **ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม**. พระนคร: ชุมนุมส่งเสริมการใช้ภาษาไทย.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2539). **แว่นวรรณกรรม รวมบทความ**. กรุงเทพฯ: อานไทย.

- ปรเมษฐ เพ็ชรงาม. (2554). “เขาวนเชิงปฏิบัติ กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ภูมิความรู้ความชำนาญและความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการโรงแรมอิสระในเมืองพัทยา.” ปรินญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2524). **วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2534). **วัฒนธรรมทางภาษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริวัตร เปี่ยมศิริ. (2555). “การประยุกต์ใช้สุนทรียศาสตร์เพื่อพัฒนากระบวนการสืบทอดตำแหน่งผู้นำในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านแม่คองซ้าย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปาร์ค เกียง อิน. (2549). “วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเกาหลี.” ปรินญา นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิ่นอนงค์ อำปะละ. (2548). “ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทันตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เปลื้อง ณ นคร. (2545). **ประวัติวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภิญโญ รัตนพันธุ์. (2553). “การพัฒนาชุมชน Appreciative Inquiry ในประเทศไทย.” ดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนางานองค์กร มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2538). **วรรณพินิจ**. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รินฤทัย สัจจพันธ์. (2544). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพฯ: ธารปัญญา.
- วนิดา บำรุงไทย และ เกศรินทร์ คันธมาลา. (2554). “การศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณคดีเรื่อง พระสี่เสาธิ์กลอนสวด.” **อารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน** 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน).
- วรเวทย์พิสิฐ, พระ. (2534). **วรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ รัตนโกคา. (2555). **เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2514). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2544). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.
- วิภา กงกะนั้นันท์. (2533). **วรรณคดีศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วีณา ประชากุล และ ประสาท เนื่องเฉลิม. (2554). **รูปแบบการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีน้อย ลาวัง. (2552). “การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนของครูโดยใช้เทคนิคการสืบสอบแบบชื่นชม.” *ปริญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ศิริพร วิริยะบัญชา. (2544). “การพัฒนาเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติด้านกฎหมายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.” *ปริญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ศุภชัย ภัคดี. (2551). “นกกระเต็นต่อน: วิเคราะห์ความเชื่อและภาพสะท้อนสังคม.” **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 7, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 85-101.
- ศุภิสรา หวังดี. (2557). “การประยุกต์ใช้สุนทรียศาสตร์เพื่อพัฒนาความผูกพันในองค์กร กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น.” *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2526). **การสอนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2533). **วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณี**. กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร.
- สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ. (2551). “สุนทรียศาสตร์ เรื่องเล่ากับการรื้อถอนมายาคติบริการปฐมภูมิ.” **หมออนามัย** 17, 6 (พฤษภาคม-มิถุนายน): 11.
- สิทธา พินิจภูวดล. (2515). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น.
- สิทธา พินิจภูวดล. (2524). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดวงกลม.
- สิริกร ไตสติ. (2557). “การสร้างเสริมการรู้จักตนเองเพื่อการพัฒนาตนเองของนักเรียนโดยใช้กระบวนการสืบสอบและการประเมินแบบชื่นชม.” *ปริญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา การวัดและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรย์. (2536). **วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรย์. (2538). **วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิวงค์ พงศ์ไพบูลย์. (2511). **วรรณคดีวิเคราะห์**. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- สุธิวังศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). **วรรณคดีวิเคราะห์**. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนีย์ สินธุเดชะ. (2516). **คู่มือการสอนแบบเรียนวรรณคดีไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. กรุงเทพฯ: โพธิ์สามต้น.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร. (2516). **กรอภาษาและวรรณกรรม: ประชุมบทความเชิงวิชาการ**. กรุงเทพฯ: ชุมชนวิชาการอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียร โกเศศ. (2518). **การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. (2544). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ประวัติวรรณคดีไทย สมัยสุโขทัยและอยุธยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2544). **วรรณกรรมศึกษา**. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- องอาจ โอโลม. (2555). **วรรณคดีศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- อัจฉิมา เกิดผล. (2539). **จะสอนภาษาไทยให้สนุกได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัฐพล ส่งแสง. (2545). **ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทยระหว่างพุทธศักราช 2538-2542**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร สุพันธ์ุวัฒน์. (2551). **รัก ทุกข์ สุข โศก ในงานวรรณกรรมไทย: ภาพสะท้อนสังคม จากอดีตสู่ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- อุทัยวรรณ กาญจนกามล. (2556). “การเสริมสร้างพลังชุมชนด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวแห่งความสำเร็จและร่วมกันค้นหาความฝันของชุมชน.” ในหนังสือ **สุนทรียปรีศณี กุญแจแห่งความรู้ไขสู่การพัฒนาพร้อมสมัย**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- เอมอร ชิตตะโสภณ. (2519). **วรรณคดีนิยม: เอกสารประกอบการเรียนวิชาไทย 355**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

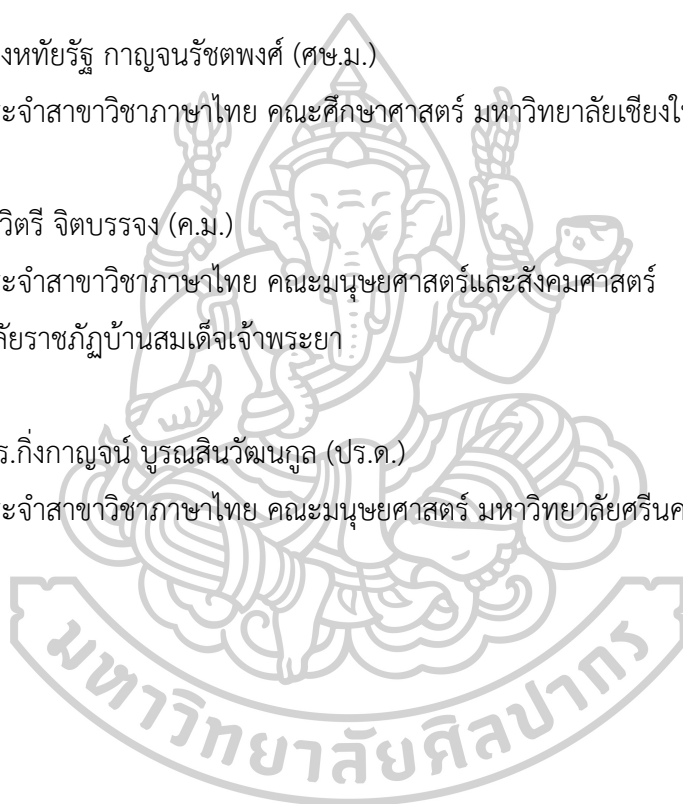

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลด้านสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์วรรณคดี

1. อาจารย์ปทุมวดี ศิริสวัสดิ์ (ศษ.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์สุรางคณา ฤกษ์สมบูรณ์ดี (ค.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ดวงหทัยรัฐ กาญจนรัชตพงศ์ (ศษ.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. อาจารย์สาวิตรี จิตบรรจง (ค.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
5. อาจารย์ ดร.กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (ปร.ด.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินเครื่องมือวิจัย
การพัฒนา (Development : D₁) การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

1. รองศาสตราจารย์เอมอร ชิตตะโสภณ (อ.ม.)
ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. รองศาสตราจารย์ สนิท สัตโยภาส (ศศ.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ฤตินันท์ สมุทร์ทัย (ค.ด.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. อาจารย์ ดร.ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ (ค.ด.)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย และพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออก
5. อาจารย์ ดร.สุวรรณี ทองรอด (ศศ.ด.)
อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินเครื่องมือวิจัย
ด้านการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1. อาจารย์ปทุมวดี ศิริสวัสดิ์ (ศษ.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์สุรางคณา ฤกษ์สมบูรณ์ดี (ค.ม.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ อังกลสิทธิ์ (ศษ.ม.)
อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. อาจารย์ ดร.ประไพสิน จันทร์หอม (ค.ด.)
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. อาจารย์ ดร.ฐิติพร สังข์รัตน์ (ปร.ด.)
อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

ภาคผนวก ข
ข้อมูลแสดงความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 28 การแสดงผลพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับ
อาจารย์ผู้สอนในวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต ว่าด้วยสภาพความ
เป็นจริงและความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี

ประเด็นการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนีความ สอดคล้อง	แปลความ
	1	2	3	4	5		
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์มีความ สมบูรณ์ ครบถ้วน	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เป็น ประโยชน์ต่อการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในการ วิจัย	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
3. ภาษาที่ใช้ในข้อคำถามมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
4. ประเด็นในการสัมภาษณ์ทำให้เข้าใจถึง ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์วรรณคดีได้อย่างแท้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5. ประเด็นในการสัมภาษณ์สามารถ นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้ได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
6. ข้อคำถามมีรายละเอียดครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
7. ข้อคำถามสามารถได้ข้อมูลที่ตอบโจทย์ การวิจัยได้ตรงประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 การแสดงผลพิจารณาคุณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับ
 นักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยที่เรียนวิชาการวิเคราะห์วรรณกรรมในหลักสูตรการศึกษา
 ขั้นพื้นฐานและวิชาวรรณกรรมในหนังสือเรียน ว่าด้วยพื้นฐานทักษะและปัญหาการ
 วิเคราะห์วรรณคดี

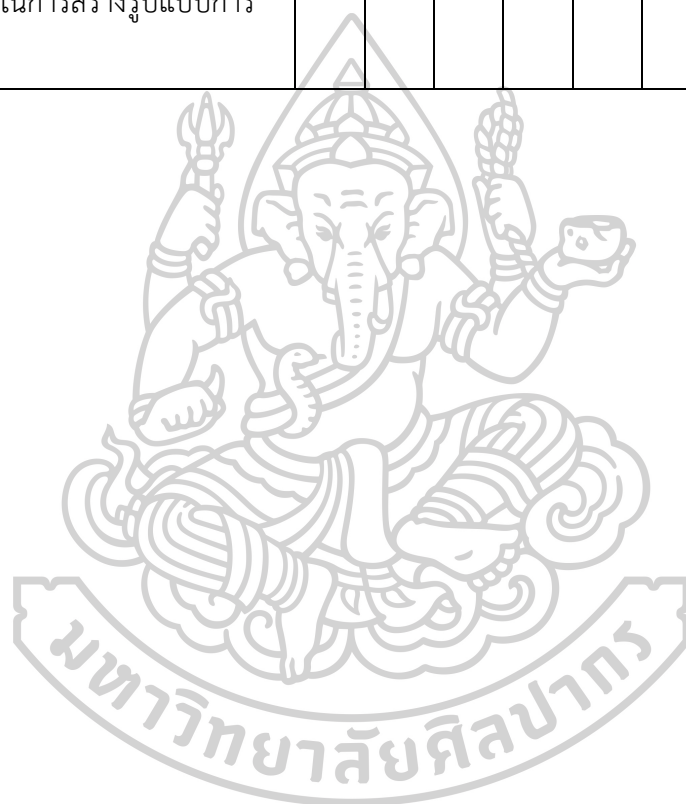
ประเด็นการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนีความ สอดคล้อง	แปลความ
	1	2	3	4	5		
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์มีความ สมบูรณ์ ครบถ้วน	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เป็น ประโยชน์ต่อการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในการ วิจัย	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
3. ภาษาที่ใช้ในข้อความมีความชัดเจน เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
4. ประเด็นในการสัมภาษณ์ทำให้เข้าใจถึง ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์วรรณคดีได้อย่างแท้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5. ประเด็นในการสัมภาษณ์สามารถ นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้ได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
6. ข้อคำถามมีรายละเอียดครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
7. ข้อคำถามสามารถได้ข้อมูลที่ตอบโจทย์ การวิจัยได้ตรงประเด็น	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ตารางที่ 30 การแสดงผลพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสารในการจัดการ
เรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

ประเด็นการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนีความ สอดคล้อง	แปลความ
	1	2	3	4	5		
1. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์สามารถบอกรายละเอียดของ ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
2. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์สามารถใช้สรุปสาระสำคัญ ของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
3. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์สามารถจัดระบบความคิด ของผู้วิจัยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
4. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์บอกแหล่งที่มาของข้อมูลที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
5. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
6. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์ให้ข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการ นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้าง รูปแบบการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
7. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์มีความถูกต้อง ทันสมัย	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง
8. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์มีความสอดคล้องและมีความ เป็นไปได้ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางใน การสร้างรูปแบบการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ตารางที่ 30 การแสดงผลพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวิเคราะห์เอกสารในการจัดการ
เรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนีความ สอดคล้อง	แปล ความหมาย
	1	2	3	4	5		
9. เอกสารที่นำมาประกอบการ วิเคราะห์แสดงถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีอย่างถูกต้องชัดเจนในการนำมา เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการ เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1	สอดคล้อง

ภาคผนวก ค
ข้อมูลแสดงผลการทดลอง

ตารางที่ 31 การแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนและหลังการทดลอง

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง
1	25	35
2	23	33
3	22	32
4	26	37
5	22	34
6	25	36
7	23	33
8	20	31
9	20	30
10	19	30
11	21	32
12	18	31
13	21	34
14	22	33
15	25	36
16	26	35
17	23	34
18	18	30
19	21	34
20	20	30
21	18	31
22	21	33
23	22	32
24	25	35
25	27	37
26	24	33
27	23	35
28	18	31

ตารางที่ 31 การแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีก่อนและหลังการทดลอง (ต่อ)

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง
29	21	34
30	22	33
31	24	35
32	19	30
33	23	33
รวม	727	1092
\bar{X}	22.03	33.09

ตารางที่ 32 การแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีระหว่างการทดลองจำนวน 6 ครั้ง

คนที่	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6
1	3	4	5	6	7	8
2	2	3	4	5	7	8
3	3	4	5	6	7	8
4	3	5	6	7	8	9
5	2	3	4	5	7	8
6	3	4	5	6	7	8
7	2	3	4	5	7	8
8	2	4	5	6	7	8
9	3	5	6	7	8	9
10	2	3	5	7	8	9
11	2	3	4	6	7	8
12	2	3	5	6	7	8
13	3	4	5	7	8	9
14	2	3	5	6	8	9
15	2	3	5	6	8	9
16	2	3	5	6	8	9
17	2	4	6	7	8	9

ตารางที่ 32 การแสดงผลคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีระหว่างการทดลองจำนวน 6 ครั้ง (ต่อ)

คนที่	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6
18	3	4	6	7	8	9
19	3	4	6	7	8	9
20	3	5	6	7	8	9
21	3	4	6	7	8	9
22	2	3	4	5	6	8
23	2	4	5	6	7	8
24	2	3	5	7	8	9
25	3	5	6	7	8	9
26	4	6	7	8	9	10
27	1	2	4	7	8	9
28	3	5	6	7	8	9
29	1	2	4	6	8	9
30	3	4	5	6	8	9
31	4	6	7	8	9	10
32	2	3	4	6	8	9
33	1	2	4	6	8	9
รวม	80	123	169	211	254	288
\bar{X}	2.42	3.70	5.12	6.39	7.69	8.72

ภาคผนวก ง
คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้

คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง

คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือสำหรับครูผู้สอนในการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ ผู้สอนจึงควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของรูปแบบ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการวิเคราะห์วรรณคดีให้ชัดเจนก่อนที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดี เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีองค์ประกอบดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้รูปแบบการเรียนรู้
2. ความเป็นมาของรูปแบบการเรียนรู้
3. ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนรู้
4. สาระสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้
5. เงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้
6. เกณฑ์การประเมินการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี
7. เอกสารประกอบการเรียนการสอน

1. คำชี้แจงการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวัวปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อควรปฏิบัติก่อนการดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนรู้

1. ศึกษาองค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ศึกษาคำชี้แจงการใช้รูปแบบการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อควรปฏิบัติและแนวทางการดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

1.2 ศึกษาความเป็นมาของรูปแบบการเรียนรู้ ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนรู้ ตลอดจนเงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานอันเป็นที่มาของรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนมองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในรูปแบบการเรียนรู้

1.3 ศึกษาลักษณะของรูปแบบการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนการสอนทั้งหมด จำนวน 6 แผน ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนประกอบด้วย ชื่อเรื่องวรรณคดีตอนที่เรียน ระดับผู้เรียน ระยะเวลาในการสอน สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

2) แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์วรรณคดีที่กำหนดให้อ่านได้อย่างถูกต้องและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชั้นวิเคราะห์เนื้อหา 2) ชั้นสนทนาแนวคิด 3) ชั้นพินิจคุณค่า 4) ชั้นค้นหาแนวทาง 5) ชั้นสรรค์สร้างนำใช้

2. จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ ตลอดจนสื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน โดยเมื่อได้ศึกษาทำความเข้าใจรายละเอียดของคู่มือการใช้รูปแบบอย่างชัดเจนแล้ว ควรดำเนินการก่อนการสอน ดังนี้

2.1 ศึกษารูปแบบการเรียนรู้อย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ แม่นยำและชัดเจน สามารถเข้าใจความเป็นมาและมองเห็นภาพรวมของกระบวนการของรูปแบบการเรียนรู้ อันจะช่วยให้เกิดความมั่นใจได้ว่าจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ได้จริง

2.2 ศึกษาและจัดเตรียมสื่อการสอนตามที่เสนอไว้ในแผนการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน ได้แก่ เนื้อหาความรู้วรรณคดีเรื่องที่กำหนดให้เรียน เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับปัญหาสังคมปัจจุบัน ใบงาน ซึ่งประกอบด้วย ใบงานที่ 1 “การตอบคำถามเพื่อวิเคราะห์คุณค่า

วรรณคดี” ใบงานที่ 2 “การสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดี” ใบงานที่ 3 “การอธิบายข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริง” ใบงานที่ 4 “การวิเคราะห์ปัญหาสังคมจากกรณีศึกษาที่กำหนดให้” ใบงานที่ 5 “การระบุแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดี เพื่อแก้ปัญหาสังคมจากสถานการณ์ข่าว” ใบงานที่ 6 “การระบุแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิต” โดยผู้สอนควรจัดเตรียมเครื่องฉายภาพทึบแสง (Overhead projector) หรือโปรแกรมการนำเสนอ (Power point) เพื่อนำเสนอเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนการวิเคราะห์วรรณคดี

2.3 ศึกษาและจัดเตรียมเครื่องมือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากองค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล พร้อมทั้งชี้แจงเกณฑ์การประเมินผลความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีให้ผู้เรียนได้ทราบและเข้าใจตรงกัน

แนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

เมื่อผู้สอนได้ศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบการเรียนรู้ตลอดจนได้จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนไว้พร้อมแล้ว ผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ได้โดยมุ่งเน้นตามบทบาทของผู้สอน ดังนี้

1. ผู้สอนเป็นผู้จัดการการเรียนรู้โดยกำหนดให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการวิเคราะห์วรรณคดีตามรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ภาคทฤษฎีอันได้แก่ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปสู่การลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเขาวาน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ โดยผู้สอนจะต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ทุกรายละเอียดขั้นตอน

2. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกตามแนวคิดของกระบวนการสุนทรียสาธกในการกำหนดให้สมาชิกในกลุ่มสามารถดำเนินการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีโดยใช้วิธีการสนทนาแนวคิดร่วมกัน เพื่อให้สามารถสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่ถูกต้องและยังคงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในสภาพสังคมปัจจุบัน อันจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเหล่านั้นมาค้นหา และออกแบบแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อแก้ปัญหาสังคมจากกรณีศึกษาที่กำหนดให้ โดยใช้ข่าวที่สะท้อนปัญหาสังคมปัจจุบันอันสัมพันธ์กับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีมาเป็นสื่อการลงมือปฏิบัติจริง

3. ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ทั้งรายกลุ่มและรายเดี่ยว โดยเฉพาะในขั้นตอนของการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการออกแบบแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางพื้นฐานความรู้วรรณคดีและมีความหลากหลายทางมุมมองความคิดและประสบการณ์ชีวิต สามารถจะเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มได้อย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

4. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในการเข้าถึงคุณค่าของวรรณคดี อันได้แก่ การให้ประสบการณ์ความรู้อันเกี่ยวเนื่องกับวรรณคดีเพิ่มเติม ตลอดจน

การยกตัวอย่างเหตุการณ์ปัญหาสังคมอันสอดคล้องสัมพันธ์กับข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมวิเคราะห์วรรณคดีได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

5. ผู้สอนควรทบทวนตรวจสอบความรู้เนื้อหาวรรณคดีของตนเองให้แม่นยำ ชัดเจน และสามารถสกัดข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีได้อย่างถูกต้องก่อนที่จะสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตัวผู้สอน อันจะสามารถช่วยเหลือผู้เรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมวิเคราะห์คุณค้ำวรรณคดีได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ความเป็นมาของรูปแบบการเรียนรู้

วรรณคดีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางความคิดและภาษาของบรรพบุรุษแต่ละชนชาติที่มีความมุ่งหมาย เพื่อจรรโลงใจและให้แง่คิดในการใช้ชีวิต วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านคลายความทุกข์ยาก มีความหวัง มีพลังใจต่อสู้ชีวิตและปัญหานานัปการ เนื่องจากวรรณคดีช่วยให้เข้าใจชีวิต เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกทั้งด้านลบและด้านบวกของชีวิต ซึ่งแม้ว่าผู้อ่านส่วนใหญ่จะอ่านวรรณคดีเพื่อเป็นเครื่องประโลมใจ คือมุ่งอ่านเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันผู้อ่านก็จะได้รับข้อคิดสอนใจจากเนื้อหาเรื่องราวที่อ่านนั้นไปโดยปริยาย ซึ่งนับเป็นพันธกิจหลักของวรรณคดีที่มุ่งให้คุณค่าด้านแง่คิดสอนใจแก่ผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจโลกทัศน์และความเป็นไปของชีวิตหลากหลายมุมมอง สอดคล้องกับที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2544: 1) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วรรณคดีเป็นบทประพันธ์ที่รัดตรึงใจผู้อ่าน ปลุกมโนคติ (Imagination) ทำให้เพลิดเพลินและเกิดอารมณ์ต่างๆ ละม้ายคล้ายคลึงกับอารมณ์ของผู้ประพันธ์ วรรณคดีอาจสอนให้เราได้ทางอ้อม แต่ไม่ใช่หนังสือเทศน์ และอาจเปิดหูเปิดตาเราโดยให้เราได้เห็นชีวิตและแง่ชีวิตแปลกๆ ต่างๆ นอกจากนี้ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2527: 4-5) ยังได้กล่าวว่า วรรณคดีหมายถึงเฉพาะถึงสิ่งที่เขียนขึ้น มีศิลปะการแต่งจนได้รับการยกย่องว่ามีวรรณศิลป์ สร้างอารมณ์และจินตนาการ ทำให้ตระหนักในคุณค่าของชีวิตและธรรมชาติ

วรรณคดีถือเป็นกระจกสะท้อนภาพของสังคม เนื่องจากผู้แต่งได้นำเสนอความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติของผู้คนในสังคมยุคนั้นๆ ผ่านเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้แต่งสร้างสรรค์ขึ้น โดยภาพสะท้อนดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าถึงวิถีปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเป็นไปของสังคมในยุคนั้นๆ ซึ่งถือเป็นคุณค่าวรรณคดีด้านการสะท้อนภาพสังคมที่ช่วยให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และข้อคิดสอนใจในการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังที่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 3) ได้ระบุไว้ว่า วรรณคดีบางเรื่องมีข้อเตือนใจที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้อ่านได้พิจารณาทบทวนการประพฤติปฏิบัติตน และหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น นับได้ว่าเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตไปในทางเจริญรุ่งเรือง และจากการสังเคราะห์แนวคิดด้านภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณคดีที่ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2533: 26),

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 325) และ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2552: 234) ได้นำเสนอไว้ว่า วรรณคดีเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์อันล้ำค่าของมนุษย์ มนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรม และอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องหรือสะท้อนความเป็นไปของมนุษย์ผ่านวรรณคดี วรรณคดีจึงมีคุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางจินตนาการ คุณค่าทางความรู้ คุณค่าทางคติธรรม คุณค่าทางปัญญา หรือความคิด คุณค่าทางประสบการณ์ ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ได้สะท้อนภาพของชนบทรอบนิยม วัฒนธรรม เหตุการณ์บ้านเมือง การปกครอง ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพของสังคมมนุษย์ในแต่ละสมัยได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านได้มีความรู้ และเป็นข้อมูลช่วยในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้คุณค่าวรรณคดีนั้น ถือเป็นคุณค่าที่ผู้เขียนต้องการส่งผ่านความรู้ ความเข้าใจ สภาพความเป็นจริง ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนแง่คิดต่างๆ ของสังคมในสมัยอดีตมายังผู้อ่าน โดยผู้เขียนได้นำเสนอความเป็นจริงของสังคมในวรรณคดี เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความคิดอ่าน ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครอันเกี่ยวโยงสัมพันธ์มาจากค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า วรรณคดีกับสังคมนั้นมีความเกี่ยวโยงกันอย่างแนบแน่น ดังที่ Rene Wellek and Austin Warrens (1956: 94-96) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์ของวรรณคดีกับสังคมว่า วรรณคดีเป็นหลักฐานทางสังคมที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง และแสดงการเกิดขึ้นของสังคม วรรณคดีได้นำเสนอชีวิตและการดำเนินชีวิตตามจริง โดยความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสังคมนั้นสามารถมองจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนระบบการเมืองการปกครองได้อีกด้วย

จากการสังเคราะห์แนวคิดด้านความสัมพันธ์และคุณค่าระหว่างวรรณคดีกับสังคมของ อัจจิมา เกิดผล (2539: 131), รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2544:2) และ กุสุมา รักขมณี (2556: 87) พบว่า วรรณคดีเป็นที่เก็บรวบรวมความคิด ความเป็นอยู่ และลักษณะสภาพต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกัน วรรณคดีจึงกลายเป็นหนังสือที่สามารถสะท้อนภาพสังคมได้ วรรณคดีจึงมีสาระที่เป็นประโยชน์แก่จิตใจ สมอง และความรู้สึก ช่วยสร้างความเจริญอกงามให้แก่สติปัญญา และความรู้สึกนึกคิดอย่างมีเหตุผล การศึกษาวรรณคดีในแง่การศึกษาเชิงสังคม จึงเป็นการศึกษาวิเคราะห์ วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และระบบสังคมที่ปรากฏในวรรณคดี ซึ่งถือว่าวรรณคดีเป็นบันทึกเรื่องราวของมนุษย์และสังคม อันเป็นเหตุให้วรรณคดีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมเพราะวัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยความคิดความเชื่อ การกระทำและความเป็นอยู่ที่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นแบบแผนยอมรับกันของคนในสังคมนั้น เมื่อวรรณคดีบันทึกเรื่องราวของชีวิต วรรณคดีจึงบันทึกเรื่องราวของวัฒนธรรมไว้ด้วย ทั้งนี้คุณค่าด้านสังคมที่ส่งผ่านมาทางวรรณคดีนี้ จะช่วยทำให้คนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นที่อยู่ในสังคมดีขึ้น และในที่สุดก็ทำให้เข้าใจโลกได้มากขึ้น

ผู้คนในยุคสังคมปัจจุบันสามารถเรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ จากวรรณคดีได้ เนื่องจากวิธีคิด วิธีปฏิบัติและข้อคิดสอนใจที่เป็นภาพสะท้อนทางสังคมบางประการ

ยังสามารถปรับใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในบริบทสังคมปัจจุบันได้ การศึกษาคุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมจึงช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจแนวคิดหรือแก่นสารสาระที่ผู้เขียนต้องการบอกกล่าว เตือนสติ หรือให้คำแนะนำในการใช้ชีวิต ผู้อ่านที่เข้าถึง เข้าใจ แง่คิดต่างๆ ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ นั้น จะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการอ่านวรรณคดีอย่างแท้จริง กล่าวคือ จะสามารถสกัดแค้นคิดสอนใจต่างๆ จากทั้งสภาพเหตุการณ์ในเรื่อง และจากพฤติกรรมทัศนคติของตัวละคร ตลอดจนทรรศนะความคิดความเชื่ออันส่งผ่านมาจากคำนิยม ศีลธรรมจรรยาของผู้คนในสังคมวรรณคดีสมัยนั้นๆ ซึ่งเมื่อสามารถสกัดคุณค่าดังกล่าวได้แล้ว หากผู้อ่านนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมต่อบริบทสังคมปัจจุบันแล้ว ก็จะสามารถช่วยแก้ปัญหาและสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้

ประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีมาช้านาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจและเข้าถึงศิลปวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตอันดีงามของสังคมไทยผ่านเรื่องราวของวรรณคดี กระบวนการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในระบบโรงเรียน ถือเป็น การช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงคุณค่าของวรรณคดี โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการวิจัย คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนทางสังคมแล้วส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจากการสังเคราะห์แนวคิดด้านจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของ เจือ สตะเวทิน (2502: 194-195), บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520: 55) และ สมพร มั่นตะสูตร (2526: 165-166) พบว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีนั้นมุ่งเน้นเพื่อให้ผู้เรียนซาบซึ้งในคุณค่าของวรรณคดีในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญยิ่งของชาติ เข้าใจวัฒนธรรม ภาควงศ์ใน ความเจริญของวัฒนธรรม และมีใจรักที่จะสืบทอดรักษาวัฒนธรรมไว้มิให้ขาดตอน มุ่งเน้นเพื่อศึกษาสภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ขนบประเพณีต่าง ๆ และสภาพทั่วไปของสังคมจากวรรณคดี ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความบันเทิงใจ ช่วยให้คนไทยรุ่นหลังเข้าถึงศิลปะการกระทำของชาติ เข้าใจภาษาและ อารมณ์ของคนไทยต่างสมัยต่างยุค ให้ประโยชน์ด้านความเข้าใจชีวิต ตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าวรรณคดีของ สิทธา พินิจภูวดล (2515: 5-10), สุวรรณภา เกรียงไกรเพ็ชร (2516: 240), เอนก กิมสุวรรณ (2523: 1) และ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2544: 35-37) ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าวรรณคดีนั้นเน้นมีหลักการและข้อควรคำนึงหลายประการ คือ ควรจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักเปรียบเทียบวรรณคดีแต่ละสมัย เพื่อให้รู้ความเป็นมาและลักษณะวรรณคดี เพื่อให้รู้ว่าวรรณคดีของชาติมีลักษณะอย่างไร และต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นให้มากกว่าวรรณคดีนั้นมีส่วนงามและส่วนบกพร่องที่ใด

และเนื่องด้วยวรรณคดีเป็นที่รวมองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมไว้ ผู้สอนจึงควรแนะนำให้ผู้เรียนได้เห็นสภาพสิ่งต่างๆ ที่กวีแทรกไว้ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลกได้กว้างขึ้น เพราะการสอนวรรณคดีที่แท้จริงนั้น มิใช่เพียงการเล่าเนื้อเรื่องที่เข้าใจยาก มิใช่เพียงการตีความของเนื้อเรื่องหรือเพียงการแปลคำศัพท์ การสอนนิเวศวรรณคดีที่ถูกต้องจะต้องสอนถึงวิธีการในการศึกษาหาเงื่อนไข หาสภาพแวดล้อม และหาสาเหตุที่อยู่นอกเหนือจากวรรณคดีนั้นด้วยเพื่อประเมินคุณค่าของวรรณคดีนั้นๆ ทั้งนี้ผู้สอนจำเป็นต้องสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนวรรณคดีให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นหลักที่ว่าวรรณคดีเป็นสิ่งที่สอนให้คนรู้สึกถึงความงาม ความประณีตบรรจงในชีวิต ตลอดจนการแสดงความเป็นไปแห่งชีวิต

จากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณคดีโดยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ นั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงคุณค่าวรรณคดี อันจะนำไปสู่การปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนอกจากหลักการเรียนการสอนคุณค่าวรรณคดีข้างต้นแล้ว ยังมีข้อควรคำนึงที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนเนื้อหาว่าด้วยคุณค่าวรรณคดีเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่สุจริต เพ็ชรขอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2538: 230-238) ได้กล่าวว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีนั้น ควรจะใช้การสอนหลากหลายวิธี ไม่ควรเน้นสอนถอดความ บรรยาย หรือท่องจำ จนทำให้การอ่านวรรณคดี หมดรส แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ศึกษาค้นคว้า วิพากษ์วิจารณ์และร่วมกิจกรรม ให้มาก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบข้อคิดคุณค่าที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ต่อไป

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยมักประสบปัญหาหลายประการ โดยจากการประมวลถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย พบว่าจำแนกเป็นปัญหาด้านผู้เรียน และปัญหาด้านผู้สอน ซึ่งปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีดังกล่าวนี้ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้และเข้าถึงคุณค่าวรรณคดีทั้งสิ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดปัญหาการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีของ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2514: 253-257), กุสุมา รักษมณี (2534: 235), ดวงมน จิตรจำนงค์ (2536: 54) และ ประภาศรี สีหอำไพ (2534: 350) พบว่าในด้านผู้เรียนนั้นมีผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดี ส่วนมากท่องจำเนื้อหาวรรณคดีเพื่อนำไปสอบ แต่ระบุไม่ได้ว่าคำประพันธ์หรือเนื้อหานั้นมีคุณค่าอย่างไร และจะสามารถนำข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร ส่วนปัญหาด้านผู้สอนที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้วรรณคดีของผู้เรียนโดยตรงนั้น พบว่า ผู้สอนไม่ได้สอนนอกเหนือไปจากการแปลคำศัพท์ เพราะไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนวรรณคดีให้ลึกซึ้ง เนื่องจากเมื่อเวลาที่เป็นผู้เรียนก็ได้รับการสอนเช่นนั้น ผู้สอนมักเป็นผู้นำและมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนมักจะมุ่งสอนอ่านเอาเรื่อง เน้นการท่องจำเพื่อให้ได้เนื้อหาตามหลักสูตรเท่านั้น ซึ่งทำให้นักเรียนเห็นเป็นเรื่องไร้สาระ ล้าสมัย เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาวรรณคดี อีกทั้งวิธีการสอนของครูไม่เข้าใจก่อให้เกิดความเบื่อ

หน่วยในการเรียน และผู้สอนไม่ได้วิเคราะห์หนังสือแบบเรียนอย่างละเอียดพอที่จะนำมาโน้ตค้นแต่ละเรื่องมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีจึงยังไม่สามารถช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านภาพสะท้อนสังคมและไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้คุณค่าเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนประเด็นการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี โดยการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนกระบวนวิชาด้านวรรณคดีวรรณกรรมระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 5 คน จากสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 3 สถาบันที่จัดการเรียนการสอนด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย (ปทุมวดี ศิริสวัสดิ์, สุรางคนา ฤกษ์สมบูรณ์ดี, ดวงหทัยรัฐ กาญจนรัชตพงศ์, สาวิตรี จิตบรรจง และ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2559) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนว่าด้วยการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีของนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยจากมุมมองของอาจารย์ผู้สอน โดยพบว่าในด้านการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดียังไม่ชัดเจน และมักจะวิเคราะห์ตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เนื่องจากเป็นคนรุ่นใหม่ ไม่เข้าใจบริบทของสังคมวัฒนธรรมในยุคของวรรณคดีวรรณกรรมที่ศึกษา ตลอดจนไม่เคยเรียนรู้วัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ในด้านทักษะความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น อาจารย์ผู้สอนระบุว่านักศึกษาขาดทักษะการอ่านตีความ ขาดความรู้ ความเข้าใจด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และสภาพสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนขาดทักษะการคิดเชิงเปรียบเทียบ และทักษะการคิดเชื่อมโยงหลักการจากวรรณคดีมาประยุกต์ใช้กับบริบทชีวิตประจำวัน เนื่องจากปัจจัยด้านช่องว่างระหว่างวัยที่นักศึกษามองว่าค่านิยมของวรรณคดีเป็นสิ่งที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 15 คน ที่เคยเรียนกระบวนวิชาวิเคราะห์วรรณกรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาวรรณกรรมในหนังสือเรียน และวิชาวิทยาการอ่าน (ปิยธร สนศิริ, ศิริพร สมภารวงค์, จุฬาลักษณ์ มาตรชมพู และคนอื่นๆ, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2559) พบว่า ในด้านหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น นักศึกษาไม่เข้าใจหลักการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีวรรณกรรมที่ชัดเจน ไม่ทราบว่าหลักการวิเคราะห์ที่ดีเป็นอย่างไร และหลักการที่ใช้วิเคราะห์นั้นยังไม่มีรายละเอียดเพียงพอ ในด้านวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ว่าวิเคราะห์เพื่อวัตถุประสงค์ใด ในด้านทักษะการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนั้น พบว่านักศึกษาไม่เข้าใจหลักการตีความ ขาดความรู้พื้นฐานและการฝึกฝนทักษะการตีความอย่างสม่ำเสมอ ไม่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้แต่ง ตลอดจนไม่เข้าใจแนวคิดและสภาพสังคมวัฒนธรรมในยุคสมัยของวรรณคดีวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ทำให้ตีความแนวคิดและคุณค่าด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมคลาดเคลื่อน ทั้งนี้ นักศึกษามองว่าภาพสะท้อนทางสังคม

และวัฒนธรรมในสังคมอดีตและปัจจุบันมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องความคิดความเชื่อ ความถูกต้องและความเหมาะสม จึงไม่สามารถวิเคราะห์คุณค่าด้านภาพสะท้อนทางสังคมและ วัฒนธรรมที่หลากหลายและครอบคลุมจากรรณคดีวรรณกรรมได้อย่างแท้จริง ในด้านการประยุกต์ใช้ คุณค่าวรรณคดีด้านสังคมนั้น นักศึกษาระบุว่า เนื่องจากยุคสมัยที่แตกต่างกันมาก จึงส่งผลให้ นักศึกษาประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีได้น้อย หรือประยุกต์ใช้คุณค่าได้เพียงบางส่วน

ข้อสรุปปัญหาการจัดการเรียนการสอนว่าด้วยการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีจากการสัมภาษณ์ ครูผู้สอนและนักศึกษาวิชาชีพครูภาษาไทยข้างต้นนี้ สะท้อนว่านักศึกษายังไม่สามารถวิเคราะห์คุณค่า วรรณคดีได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากเรื่องราวในวรรณคดีมีบริบทด้านสังคมที่แตกต่างจากสภาพสังคม ปัจจุบัน ทำให้มีทัศนคติว่าวรรณคดีเป็นเรื่องล้าสมัย ส่งผลให้ไม่สามารถปรับประยุกต์ใช้ข้อคิดต่างๆ ในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นักการศึกษาและครูผู้สอนจะต้องร่วมกันพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้การเรียนการสอนวรรณคดีบรรลุเป้าประสงค์ต่อไป

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดการเรียนการสอนกระบวนวิชา “วรรณกรรมในหนังสือเรียน” (Literature in textbooks) โดยมีคำอธิบายลักษณะกระบวนวิชาคือ “ประเภทของวรรณกรรม ในหนังสือเรียน การวิเคราะห์เนื้อหาและเกร็ดความรู้ของวรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐาน กลวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรมสำหรับผู้เรียนในการศึกษา ขั้นพื้นฐาน” โดยกระบวนวิชาดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ มุ่งให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ คุณค่าวรรณคดีในหนังสือเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันได้ โดยจากสภาพการจัดการเรียนการสอนกระบวนวิชา “วรรณกรรมในหนังสือเรียน” (Literature in textbooks) พบว่า นักศึกษายังขาดทักษะการวิเคราะห์ และตีความคุณค่าวรรณคดีวรรณกรรม โดยนักศึกษาไม่สามารถระบุข้อคิดที่แท้จริงจากรรณคดี วรรณกรรมได้ อีกทั้งยังไม่สามารถประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีเหล่านั้นในการแก้ปัญหาหรือยกระดับ คุณภาพชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนนักศึกษาวิชาชีพครู ภาษาไทย จึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม เพื่อจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ให้เกิดกับนักศึกษาวิชาชีพครู ภาษาไทย ซึ่งจะเป็นครูสอนวรรณคดีวรรณกรรมไทยสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป โดยความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีนี้ต้องพัฒนาไปจนถึงระดับการวิเคราะห์และสกัด ข้อคิดคุณค่าเพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) และ กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานแนวคิดและกลวิธี ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีได้

แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้น Sternberg (1985, อ้างถึงใน กมล โปธิเย็น, 2547: 52) ได้พัฒนามาจากทฤษฎีไตรอาร์ชิก หรือทฤษฎีแห่งเชาวน์ปัญญาของมนุษย์ (The Triarchic Theory of Human Intelligence) ในปี ค.ศ. 1985 โดย Sternberg อธิบายว่า เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัตินั้นจะประกอบด้วยความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ซึ่งคุณลักษณะความสามารถในการปฏิบัติทั้ง 4 ด้านดังกล่าวนี้ มีความสำคัญในฐานะกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถสกัดความรู้ที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้นในการแก้ปัญหาหรือเป็นแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้เชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติในการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำหลักการเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติดังกล่าวมาใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ การค้นหาแนวทางและวิธีการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีให้ผู้เรียนสามารถนำข้อคิดคุณค่าเหล่านั้นไปใช้แก้ไขปัญหาและเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเชาวน์ปัญญาเชิงปฏิบัติข้างต้นเป็นเพียงหลักการพื้นฐานที่จะนำไปสู่การคัดสรรข้อคิดหรือคุณค่าที่เหมาะสมที่สุดและเป็นแนวคิดที่ยังสอดคล้องเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเท่านั้น แต่วิธีการที่จะทำให้เกิดการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นจำเป็นจะต้องมีกลวิธีหรือกระบวนการที่ดีในการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าเหล่านั้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มาเป็นกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถค้นพบวิธีการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มุ่งเน้นกระบวนการระดมความคิดด้วยวิธีการตั้งคำถามเชิงบวกเพื่อร่วมกันค้นหาวิธีการหรือแนวคิดที่ดีที่สุดก่อนจะนำไปปฏิบัติใช้ต่อไป กระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) พัฒนาขึ้นโดย David Cooperrider and Suresh Srivastva ในปี ค.ศ. 1980 รู้จักกันในชื่อกระบวนการ AI ซึ่งจากการสังเคราะห์แนวคิดกระบวนการสุนทรียสาธกของ Cooperrider, Barret, Srivastva (1995: 188-189) และ อุทัยวรรณ กาญจนกามล (2556: 2) พบว่ากระบวนการสุนทรียสาธกตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสุนทรียะที่ถือเป็นพลังแห่งการสร้างสรรคสิ่งต่างๆ ถือเป็นหลักการเลือกมองในแง่บวกแห่งความดีงาม แล้วตั้งความปรารถนาที่จะช่วยกันเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการจะเห็น โดยสุนทรียสาธก เน้นเป็นกระบวนการศึกษาร่วมกัน

เพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวคน หรือสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เน้นการร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์ เน้นเรื่องอารมณ์ ความรู้สึก และความเป็นมนุษย์ สนุกทริยสาธกเน้นการถามคำถามในเชิงบวก ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าในทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราวด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้ทั้งสิ้น

จากการสังเคราะห์กระบวนการของสุนทรียสาธก ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการ Five Generic Process of AI หรือที่รู้จักกันในชื่อวงจร The 5-D Model ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย Mohr and Watkins (2002) นั้น เป็นกระบวนการที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นวิธีการในการค้นหาแนวทางและวิธีการนำข้อคิดจากรรณคดีไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยวงจร AI ในรูปแบบ The 5-D Model ดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน เริ่มต้นจากการกำหนดนิยามประเด็นหรือหัวข้อที่จะค้นหาวิธีการที่ตีร่วมกันในมุมมองเชิงบวก (Definition) ตามด้วยขั้นการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุด” และ “อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว” ต่อด้วยการกำหนดภาพในอนาคตที่ต้องการเพื่อนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Dream) โดยใช้คำถาม “จะเป็นอะไรได้บ้าง” จากนั้นจึงเป็นขั้นของการออกแบบวางแผนเพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นจริง (Design) โดยใช้คำถาม “อะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็น” และขั้นตอนสุดท้ายคือการลงมือปฏิบัติเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้นๆ (Destiny) โดยใช้คำถาม “สิ่งนั้นจะเป็นอะไร” ทั้งนี้ในขั้นการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) ของวงจรสุนทรียสาธกนั้น สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (2551: 12) และ อุทัยวรรณ กาญจนกามล (2556: 2) ได้อธิบายว่าจะใช้วิธีการเล่าเรื่องราวแห่งความสำเร็จสู่กันฟัง ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารสองทางเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา โดยสิ่งที่จะได้จากเรื่องเล่าก็คือ ทำให้เข้าใจอดีตที่ผ่านมาตลอดจนเข้าใจในสภาพปัจจุบันและทิศทางการพัฒนาในอนาคต

อนึ่งการศึกษาแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) และกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) ดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีนักการศึกษาหรือนักวิจัยนำแนวคิดทั้งสองมาศึกษาวิจัยในด้านการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีวรรณกรรม ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย จึงสนใจที่จะนำแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธกมาใช้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะประกอบด้วยแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) ที่เน้นความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎี ซึ่งได้แก่ ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปสู่การปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) แล้ว รูปแบบการเรียนรู้ที่จะพัฒนาขึ้นยังจะนำกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มาเป็นกลวิธีในการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีผ่านการพูดคุยสนทนา ด้วยกระบวนการ The 5-D Model ซึ่งเมื่อนำแนวคิดเขาวงกตปัญญาเชิงปฏิบัติ

(Practical Intelligence) และกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) มาสร้างเป็นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูทภาษาไทย แล้วนั้น จะทำให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริงในรูปแบบของการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่นักศึกษาวิเคราะห์ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยรูปแบบการเรียนรู้จะเริ่มจากการที่นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์แนวคิดและข้อคิดที่สะท้อนผ่านค่านิยมของสังคมพฤติกรรมตัวละครและทฤษฎีของผู้แต่ง จากนั้นนักศึกษาแต่ละคนเล่าแนวคิดหรือข้อคิดที่ตนเองค้นพบจากวรรณคดีที่อ่านให้เพื่อนในกลุ่มฟังแล้วร่วมกันอภิปรายและสังเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดคุณค่าวรรณคดีเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีข้อใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน จากนั้นผู้สอนจะกำหนดให้นักศึกษาอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษาในรูปแบบของ ข่าวเหตุการณ์ปัญหาสังคมปัจจุบัน แล้วนักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันออกแบบแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดี โดยเสนอวิธีแก้ไขปัญหาสังคมจากกรณีศึกษา จากนั้นจึงร่วมกันอภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตรวจสอบการประยุกต์ใช้ข้อคิดจากวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคม พร้อมทั้งร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีด้านสังคมในการแก้ไขปัญหาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิต

หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ประกอบด้วยเหตุผลสนับสนุนที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการและผลที่ได้จากรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาวิชาชีพรูทภาษาไทย จากการเรียนการสอนรูปแบบเดิมที่เน้นการจดจำเนื้อหาวรรณคดีมาเป็นการเรียนการสอนวิเคราะห์วรรณคดีที่มุ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีมาแก้ปัญหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่ารูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวจะกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเข้าถึงคุณค่าแห่งวรรณคดีของนักศึกษาวิชาชีพรูทภาษาไทย ซึ่งจะต้องเป็นครูผู้ถ่ายทอดวรรณคดีอันเป็นมรดกวัฒนธรรมแห่งพลังภูมิปัญญาของบรรพชนไทยสืบไป

3. ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการเรียนรู้

การพัฒนาการเรียนรู้อยู่โดยใช้หลักการเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในครั้งนี้ มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้อยู่จำนวน 3 แนวคิด ดังนี้

4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการออกแบบอย่างมีระบบ โดยมีพื้นฐานมาจากปรัชญาการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี หลักการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องนั้นๆ รูปแบบการสอนจะระบุขั้นตอนสำคัญ ตลอดจนรายละเอียดการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนสำคัญนั้นๆ ซึ่งผ่านการศึกษาทดลองใช้และเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ (Anderson, 1997; Arend, 1997; Joyce and Weil, 2000; บุญชม ศรีสะอาด, 2537; ทิศนา ขัมมณี, 2547; กมล โปธิเย็น, 2547) โดยรูปแบบการเรียนรู้มีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบด้าน ปรัชญา ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานของรูปแบบการเรียนรู้
 2. องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน
 3. องค์ประกอบด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ได้แก่ หลักการสอน กระบวนการเทคนิควิธีสอน ตลอดจนสื่อและแหล่งการเรียนรู้
 4. องค์ประกอบด้านการวัดประเมินผลและการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้หลักการเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ ประกอบด้วยด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลรูปแบบการเรียนรู้

5. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ

เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) เป็นหลักการที่พัฒนาขึ้นโดย Sternberg (1985) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงเพื่อจะปรับตัวให้อยู่รอดในสังคม ซึ่งความรู้ที่ได้นั้นมาจากการตระหนักรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) อันเกิดจากประสบการณ์และสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล โดยการปรับตัวของบุคคลนั้นมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation) การปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับบริบทตนเอง (Shaping) และการเลือกสิ่งแวดล้อมใหม่ (Selection) (Sternberg, 1985; Sternberg and Gardner, 1996; Wendy and others, 1996; Sternberg, 2004) เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติจะเน้นการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือว่ามีผลต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คน เนื่องจากก่อนที่จะมีการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริงนั้น ผู้ใช้ความรู้จะต้องวิเคราะห์ให้ได้ก่อนว่าความรู้ใดที่ยังคงสามารถใช้ได้จริงในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้

ถือเป็นการสกัดความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมที่สุดก่อนจะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งจะช่วยทำให้บุคคลสามารถทำงานให้สำเร็จได้ตามจุดมุ่งหมาย โดยกระบวนการของเขาวินิจฉัยเชิงปฏิบัติ (Practical Intelligence) นั้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลหรือผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการปฏิบัติ (Practical abilities) ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ความรู้ (Use) การประยุกต์ (Apply) การตรวจสอบทบทวนความรู้ (Implement) และการนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง (Practice) ซึ่งคุณลักษณะความสามารถในการปฏิบัติทั้ง 4 ด้านดังกล่าวนี้มีความสำคัญในฐานะกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถสกัดความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นในการแก้ปัญหาหรือเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสุนทรียสาธก

สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาองค์กร ซึ่งพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 1980 โดย Cooperrider and Srivastva (Cooperrider, 1986) แต่ปัจจุบัน Appreciative Inquiry มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงาน การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก โดยเน้นการเสริมจุดแข็ง และการมีส่วนร่วม ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าทุกสิ่งล้วนแต่มีเรื่องราวด้านบวกที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจได้ เป็นการมุ่งเน้นกระบวนการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด ประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ความพึงพอใจ ตลอดจนชีวิตด้านบวกของคน องค์กร หรือสรรพสิ่ง โดยใช้ศิลปะของการถามคำถาม และการเล่าเรื่องเป็นวิธีการขับเคลื่อน (Cooperrider, Whitney and Stavros, 2003; Stratton-Berkessel, 2010; Watkins, Mohr and Kelly, 2011; Lewis, Passmore and Cantore, 2011; Cockell and McArthur-Blair, 2012) ขั้นตอนของกระบวนการสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry) เรียกว่าวงจรสุนทรียสาธก ซึ่งมีอยู่หลายวงจร เริ่มจากวงจรขั้นพื้นฐานที่ Cooperrider ได้พัฒนาขึ้นซึ่งเรียกว่า The 4-D Cycle ประกอบด้วยขั้นการค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด (Discovery) ขั้นการสร้างความฝัน (Dream) ขั้นการออกแบบ (Design) และขั้นลงมือปฏิบัติ (Destiny) ต่อมาได้มีการนำโมเดลนี้ไปพัฒนาเพิ่มเติมอีก 5 โมเดล ได้แก่ 4-I Model, 5-D Model, 5-I Model, 7-D Approach และ AIA three step Model โดยจากการสังเคราะห์วงจรสุนทรียสาธก พบว่า วงจรสุนทรียสาธก ประกอบด้วยขั้นตอน 1) การกำหนดนิยาม (Define) 2) การค้นหา (Discovery) 3) การระบุมความฝัน (Dream) 4) การออกแบบ (Design) และ 5) การปฏิบัติ (Destiny) ซึ่งสอดคล้องกับ วงจร The 5-D Model ของ Mohr and Watkins (2002) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ได้นำกระบวนการสุนทรียสาธก ในรูปแบบของ วงจร 5-D Model ไปใช้เป็นกลวิธีในการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพรูทศาสตร์ภาษาไทย

สามารถวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ข้อคิดวรรณคดีในการแก้ไขปัญหาสังคม
ในบริบทสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป

7. สาระสำคัญของรูปแบบการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนี้ ผู้วิจัย
ได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาในรายวิชา 067373
วรรณกรรมในหนังสือเรียน (Literature in textbooks) สังกัดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย พ.ศ. 2556 ของสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถ
ในการวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย โดยใช้แนวคิดเขาวงกตปัญหาเชิงปฏิบัติ
ร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา

- 1.1 นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีที่ผู้สอนกำหนดให้
จากใบงานที่ 1
- 1.2 นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบท
ประพันธ์ที่อ่าน โดยตอบคำถามที่กำหนดให้ในใบงานที่ 1

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
สร้างความสนใจของผู้เรียนให้เห็นถึงความสำคัญ ของการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี และให้ แนวทางในการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีโดยการ ตอบคำถามในใบงานที่กำหนดให้	อ่านเนื้อหาวรรณคดีตอนที่กำหนดให้แล้ว วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีตอนนั้น ๆ โดยการ ตอบคำถามตามใบงานที่กำหนดให้

ขั้นที่ 2 สันทนาแนวคิด

- 2.1 นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คนเพื่อทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่า
วรรณคดีจากการตอบคำถามในใบงานที่ 1 ที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์ โดยใช้คำถามนำที่ว่า
“แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเรื่องคืออะไร”
- 2.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริง
ในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์
ที่อ่านคืออะไรบ้าง โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จดบันทึกลงในใบงานที่ 2

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ให้แนวทางผู้เรียนในการเล่าและรับฟังข้อคิด คุณค่าวรรณคดีของเพื่อนสมาชิกกลุ่ม โดยใช้ กระบวนการสุนทรียสาธก	เล่าและรับฟังข้อคิดคุณค่าวรรณคดีของเพื่อน สมาชิกกลุ่ม และร่วมกันสกัดข้อคิดคุณค่าที่ แท้จริงของบทประพันธ์แต่ละบทจากวรรณคดีที่ กำหนด

ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า

3.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้
ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องที่ทำนั้น ประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสม
กับบริบทของสังคมปัจจุบัน และประเด็นความคิดใดที่ไม่สอดคล้อง และอาจจะไม่เหมาะสมกับ
ยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบัน
คือแนวคิดใด”

3.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่า ตลอดจนค่านิยม
ที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความ
เหมาะสมนั้น โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกลงในใบงานที่ 3

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ให้แนวทางผู้เรียนในการอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิด คุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงที่กลุ่มสกัดได้ในแง่ของ ความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน	ร่วมกันอภิปรายข้อคิดคุณค่าที่แท้จริงของ วรรณคดีในด้านความเหมาะสมกับสภาพสังคม ปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลประกอบ โดยมี เลขานุการเป็นผู้บันทึกผลการอภิปรายลงในใบ งานที่กำหนดให้

ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง

4.1 นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวที่ผู้สอนกำหนดให้

4.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในข่าว
ที่ได้อ่านโดยตอบคำถามตามใบงานที่ 4

4.3 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่า
ตลอดจนค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 3 โดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์
ตามใบงานที่ 5

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
กำหนดให้ผู้เรียนอ่านกรณีศึกษา พร้อมทั้งให้แนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากกรณีศึกษา และกระตุ้นให้ผู้เรียนระดมความคิดเชื่อมโยงกรณีศึกษาเข้ากับเหตุการณ์ในวรรณคดีตอนที่เรียน	อ่านกรณีศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากกรณีศึกษาโดยการตอบคำถามตามใบงาน และระดมความคิดเชื่อมโยงกรณีศึกษาเข้ากับเหตุการณ์ในวรรณคดีตอนที่เรียนโดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์ตามใบงานที่กำหนดให้

ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้

5.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่อ่านว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง ตามใบงานที่ 6 ที่กำหนดให้

5.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดหน้าชั้นเรียน

5.3 นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน

5.4 นักศึกษาแต่ละคนทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แล้วส่งให้ครูผู้สอนตรวจให้คะแนน จากนั้นครูนำผลการทดสอบมาแจ้งให้ทราบเพื่อการปรับปรุงต่อไป

บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
กระตุ้นและให้แนวทางผู้เรียนเพื่อระดมความคิด ในการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	ระดมความคิดและนำเสนอผลการนำข้อคิดคุณค่าวรรณคดีไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตร่วมกันกับผู้สอน

หน่วยการจัดการเรียนรู้

สัปดาห์/ หน่วย	เนื้อหา	ชั่วโมง
1	3. ปฐมนิเทศ ชี้แจงข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิธีการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องของวรรณคดีในตอน ที่จะใช้เรียนมาก่อนล่วงหน้า 4. ทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)	3
2	การวิเคราะห์วรรณคดี จาก “บทละครเรื่องอิเหนา ตอน ศีกะหมังกุหนิง”	3
3	การวิเคราะห์วรรณคดี จาก “บทละครพูดคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา”	3
4	การวิเคราะห์วรรณคดี จาก “ลิลิตตะเลงพ่าย ตอน กระจายยุทธหัตถี”	3
5	การวิเคราะห์วรรณคดี จาก “ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี”	3
6	การวิเคราะห์วรรณคดี จาก “บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”	3
7	การวิเคราะห์วรรณคดี จาก “สามัคคีเภทคำฉันท์”	3
8	4. ทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) 5. ทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ 6. เขียนบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้	3

5. เงื่อนไขของการใช้รูปแบบการเรียนรู้

การนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการ
สุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญา
บัณฑิตไปใช้จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอน
ตามรูปแบบการเรียนรู้มีความเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

5.1 ระบบสังคม (Social System) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการสอนโดยใช้แนวคิดเขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติที่ผู้สอนออกแบบไว้ และจะต้องมีการระดมความคิดกับกลุ่มผู้เรียนด้วยกันตามกระบวนการสุนทรียสาธก ตลอดจนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

5.2 ระบบสนับสนุน (Support System) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมต่อการใช้เขาวนปัญญาเชิงปฏิบัติและกระบวนการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดของนักศึกษาตามกระบวนการสุนทรียสาธก โดยจะต้องจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับความต้องการในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของข่าว บทความหรือวีดิทัศน์เหตุการณ์ปัญหาสังคมปัจจุบันเพื่อให้นักศึกษาได้ใช้วิเคราะห์ เชื่อมโยงเข้ากับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและส่งเสริมการดำเนินชีวิตได้จริงต่อไป

5.3 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) การนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้ต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนี้

- 1) ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้
- 2) ผู้สอนเป็นผู้ให้แนวทางและกระตุ้นการคิดของผู้เรียนในกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีและกิจกรรมการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อคิดคุณค่าวรรณคดีตามกระบวนการสุนทรียสาธก
- 3) ผู้สอนเป็นผู้กำกับดูแลให้ผู้เรียนดำเนินการวิเคราะห์เชื่อมโยงกรณีศึกษาปัญหาสังคมปัจจุบันเข้ากับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบวิธีการและแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการแก้ปัญหาชีวิต
- 4) ผู้สอนสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีจนสามารถประยุกต์ใช้ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นการใช้กระบวนการศึกษาเพื่อให้เข้าถึงวรรณคดี อันนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาวรรณคดีเพื่อชีวิต

6. เกณฑ์การประเมินการวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

การจัดการเรียนการสอนเพื่อวิเคราะห์วรรณคดีตามรูปแบบการเรียนรู้ครั้งนี้ แบ่งเกณฑ์การวัดประเมินผลตามรูปแบบของแบบทดสอบ เป็น 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 คือแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือกตอบ จำนวน 60 ข้อๆ ละ 1 คะแนน รวม 60 คะแนน ใช้เกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

แบบที่ 2 คือ แบบทดสอบอัตนัย จำนวน 4 ข้อๆละ 5 คะแนน รวม 20 คะแนน ใช้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี โดยสังเคราะห์จากองค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าวรรณคดีของนักวิชาการ ทำให้ได้เกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ดังนี้

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

คะแนน	ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
5	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล ตั้งแต่ 4 ตัวอย่างขึ้นไป - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน ตั้งแต่ 4 ประเด็นขึ้นไป
4	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล เพียง 3 ตัวอย่างขึ้นไป - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เพียง 3 ประเด็น
3	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล เพียง 2 ตัวอย่างขึ้นไป - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เพียง 2 ประเด็น
2	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล เพียง 1 ตัวอย่างขึ้นไป - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เพียง 1 ประเด็น
1	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นแต่ไม่มีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบแต่อย่างใด - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้ไม่เหมาะสมชัดเจน

เกณฑ์การประเมินผล

18-20	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก
15-17	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับดี
12-14	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับพอใช้
ต่ำกว่า 12	คะแนน	หมายถึง	ไม่ผ่านเกณฑ์ ต้องปรับปรุง

7. เอกสารประกอบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเขาวงกตเชิงปฏิบัติร่วมกับกระบวนการสุนทรียสาธก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนี้ มีเอกสารเครื่องมือรวม 3 แบบ ได้แก่

1. คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้
2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้
5. แบบสะท้อนผลการเรียนรู้

โดยเอกสารเครื่องมือทุกฉบับได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือตามหลักการทางการศึกษา โดยมีพื้นฐานจากการวิเคราะห์ตามหลักการทางการวิจัยอย่างถูกต้องสมบูรณ์

ภาคผนวก จ
ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้

แผนจัดการเรียนรู้

แผนที่ 5 การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี
ระดับปริญญาบัณฑิต

เรื่อง บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา
เวลา 3 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา เป็นวรรณคดีที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องเรียน โดยมีลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนเสภา มีเนื้อหากล่าวถึง การที่จมีนไวยไปลักพาตัวแม่วันทองมาจากบ้านขุนช้าง เป็นเหตุให้ขุนช้างต้องนำความไปฟ้องร้องกับพระพันวสา พระพันวสาให้นางวันทองเลือกว่าจะอยู่กับใคร แต่นางวันทองเลือกไม่ได้ พระพันวสาจึงสั่งประหารชีวิตนางวันทอง บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา สะท้อนค่านิยมในสมัยนั้นว่า การครองคู่กันจะต้องมีรักเดียวใจเดียว โดยข้อคิดคุณค่าในเรื่องการมีรักเดียวใจเดี่ยวนี้นี้ยังคงสามารถใช้ได้เหมาะสมในบริบทสังคมปัจจุบัน

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาเรื่องนี้จบลงแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. บอกข้อคิดจากเนื้อหาบทประพันธ์ที่กำหนดให้อ่านได้อย่างถูกต้อง
2. แสดงความคิดเห็นต่อข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีในด้านความสมเหตุสมผลและความเหมาะสมกับยุคสมัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ประยุกต์ข้อคิดที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษาที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. เนื้อหา

การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี เรื่อง บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

4. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา

- 1.1 นักศึกษาแต่ละคนอ่านบทประพันธ์จากเนื้อหาวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ที่ผู้สอนกำหนดให้จากใบงานที่ 1

1.2 นักศึกษาแต่ละคนวิเคราะห์ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยตอบคำถามที่กำหนดไว้ในใบงานที่ 1

ขั้นที่ 2 สทนาแนวคิด

2.1 นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน เพื่อทบทวน ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา จากการตอบคำถามในใบงานที่ 1 ที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้วิเคราะห์ โดยใช้คำถามนำที่ว่า “แนวคิดคุณค่าที่แท้จริงที่วรรณคดีต้องการนำเสนอผ่านพฤติกรรมตัวละครในเรื่องคืออะไร”

2.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มสกัดข้อคิด คุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงในบทประพันธ์ที่อ่าน โดยสรุปว่า ข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงที่ปรากฏอยู่ในบทประพันธ์ที่อ่านคืออะไรบ้าง โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกลงในใบงานที่ 2

ขั้นที่ 3 พินิจคุณค่า

3.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดคุณค่าวรรณคดี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดว่าข้อคิดจากวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ประเด็นความคิดใดที่ยังคงมีคุณค่าและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน และประเด็นความคิดใดที่ไม่สอดคล้อง และอาจจะไม่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันแล้วโดยใช้คำถามนำที่ว่า “ข้อคิดคุณค่าของวรรณคดีที่ยังคงใช้ได้ในยุคสังคมปัจจุบันคือแนวคิดใด”

3.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่แท้จริงของวรรณคดีซึ่งยังเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งแสดงถึงเหตุผลในความเหมาะสมนั้น โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้จัดบันทึกลงในใบงานที่ 3

ขั้นที่ 4 ค้นหาแนวทาง

4.1 นักศึกษาแต่ละคนในทุกกลุ่มอ่านข่าวที่ผู้สอนกำหนดให้ เรื่อง “2 หม่อมเพื่อนสนิท เคลียร์ปัญหาห้ำหั่นสามเส้าไม่ได้ จ้วงแทง 5 แผล ดับอนาถ”

4.2 นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้อ่านโดยตอบคำถามตามใบงานที่ 4

4.3 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อร่วมกันเชื่อมโยงถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ได้จากการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 3 โดยบันทึกลงในตารางการวิเคราะห์ตามใบงานที่ 5

ขั้นที่ 5 สรรค์สร้างนำใช้

5.1 นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมความคิดเพื่อบอกถึงข้อคิดคุณค่าตลอดจนค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่อ่านว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง ตามใบงานที่ 6 ที่กำหนดให้

5.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน

5.3 นักศึกษาและผู้สอนร่วมกันสรุปประมวลผลการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้
ข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

5.4 นักศึกษาแต่ละคนทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แล้วส่งให้ครูผู้สอน
ตรวจให้คะแนน จากนั้นครุ้นำผลการทดสอบมาแจ้งให้ทราบเพื่อการปรับปรุงต่อไป

5. สื่อการเรียนรู้

5.1 ใบงานที่ 1 “การตอบคำถามเพื่อวิเคราะห์คุณค้ำวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”

5.2 ใบงานที่ 2 “การสกัดข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้าง
ถวายฎีกา”

5.3 ใบงานที่ 3 “การอธิบายข้อคิดคุณค้ำวรรณคดีที่แท้จริงจากเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”

5.4 ใบงานที่ 4 “การวิเคราะห์ปัญหาสังคมจากเหตุการณ์ในข่าว”

5.5 ใบงานที่ 5 “การระบุแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค้ำวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา เพื่อแก้ปัญหาสังคมจากสถานการณ์ข่าว”

5.6 ใบงานที่ 6 “การระบุแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค้ำวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ในการดำเนินชีวิตประจำวัน”

5.7 แบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีวัดผล

6.1.1 การตรวจใบงาน

6.1.2 การสังเกตพฤติกรรมการเรียน

6.1.3 การนำเสนอผลการอภิปราย

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล

6.2.1 ใบงานที่กำหนดให้

6.2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน

6.2.3 แบบประเมินการอภิปรายหน้าชั้นเรียน

6.3 เกณฑ์การประเมินผล

9-10	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก
7-8	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับดี
5-6	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับพอใช้
ต่ำกว่า 5	คะแนน	หมายถึง	ไม่ผ่านเกณฑ์ ต้องปรับปรุง

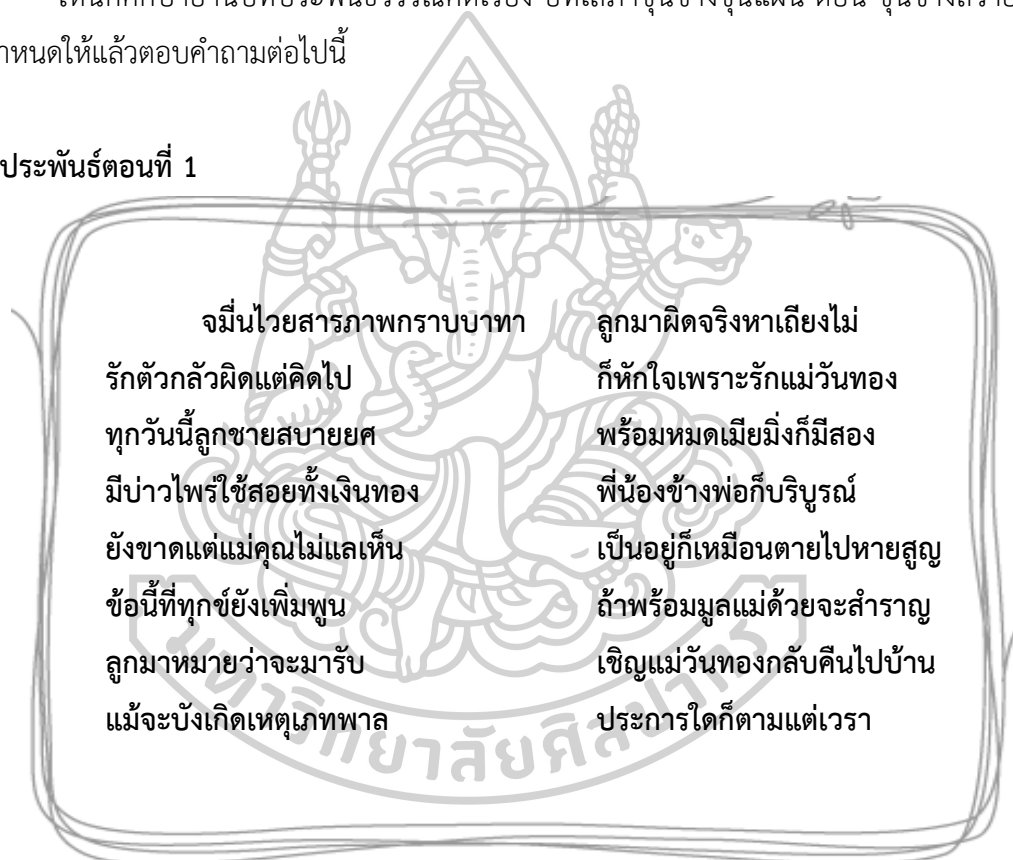
ใบงานที่ 1 “การตอบคำถามเพื่อวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”

ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

ให้นักศึกษาอ่านบทประพันธ์วรรณคดีเรื่อง บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา
ที่กำหนดให้แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

บทประพันธ์ตอนที่ 1

1. เพราะเหตุใดจมีนไวยจึงต้องการให้นางวันทองไปอยู่ด้วย

.....
.....

2. คำว่า “ถ้าพร้อมมูลแม่ด้วยจะสำราญ” ในความคิดของจมีนไวยน่าจะมีข้อดีอย่างไร

.....
.....

3. การที่จมีนไวยมารับนางวันทองให้ไปอยู่ด้วยนั้น แสดงถึงภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องครอบครัวอย่างไร

.....

.....

4. บทประพันธ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในสังคมไทยอย่างไร

.....

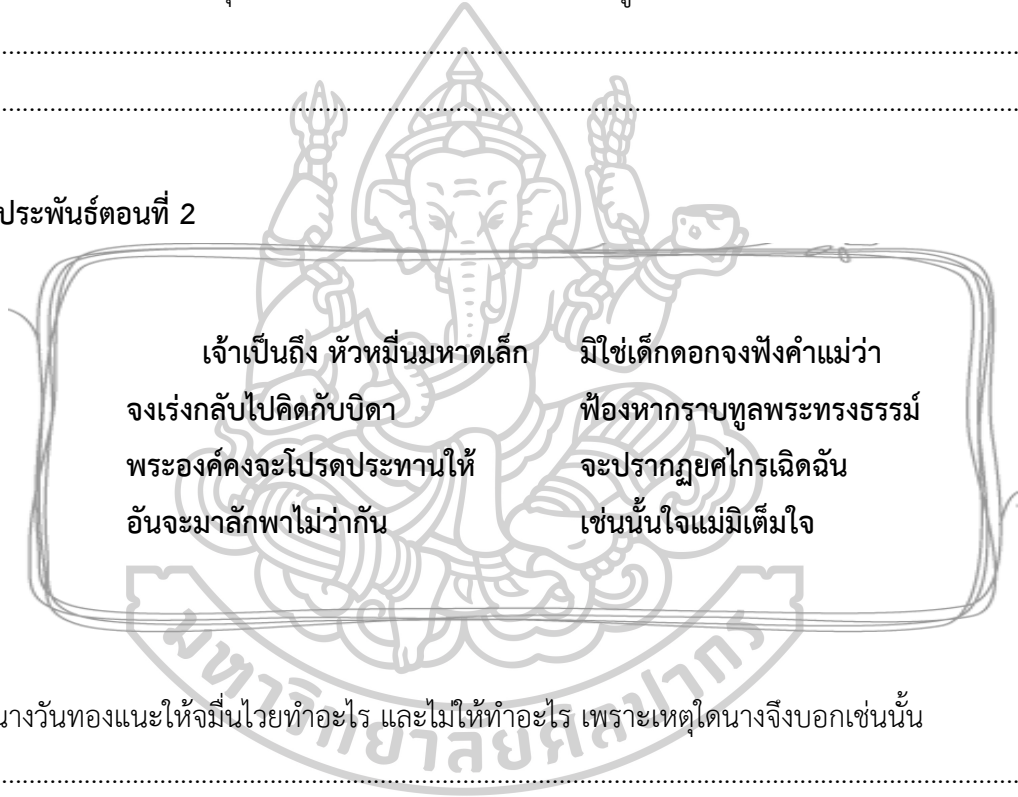
.....

5. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 2

1. นางวันทองแฉะให้จมีนไวยทำอะไร และไม่ให้ทำอะไร เพราะเหตุใดนางจึงบอกเช่นนั้น

.....

.....

2. ทำไมนางวันทองจึงไม่เต็มใจหากจมีนไวยจะมาเอาตัวนางไป

.....

.....

3. นางวันทองมีความคิดอย่างไร จึงได้กล่าวกับจมีนไวยไปเช่นนั้น

.....

.....

4. บทประพันธ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในสังคมไทยอย่างไร

.....

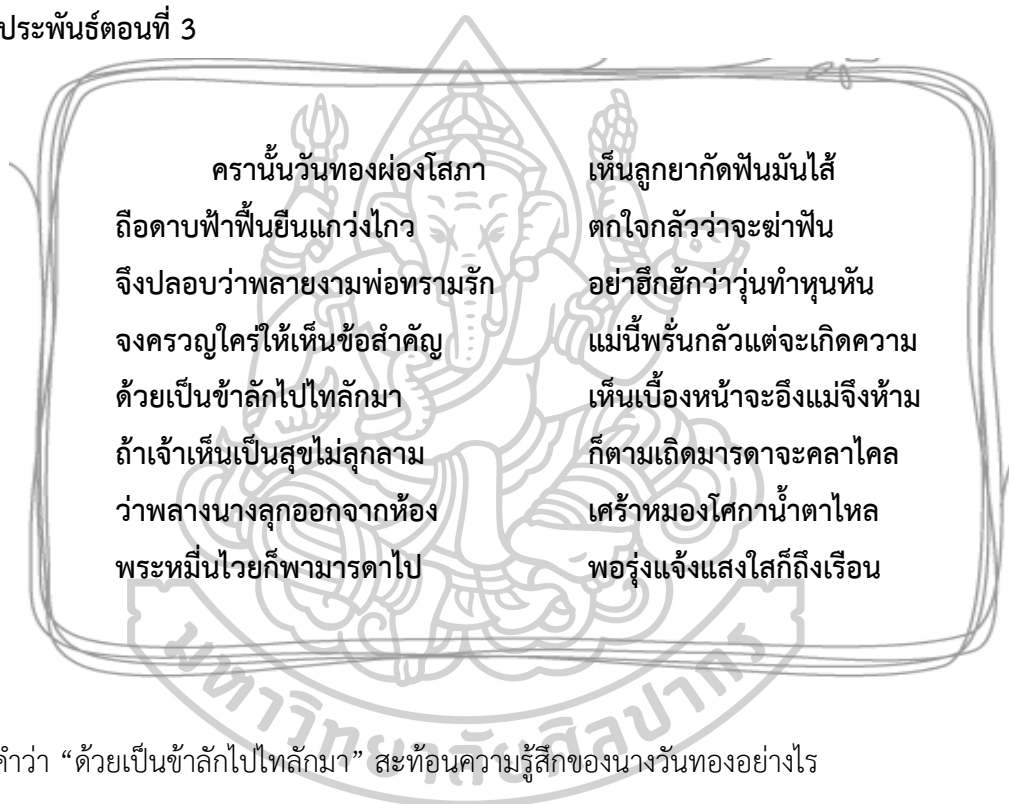
.....

5. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 3

1. คำว่า “ด้วยเป็นข้าลักไปไทลักมา” สะท้อนความรู้สึกของนางวันทองอย่างไร

.....

.....

2. คำว่า “จงใคร่ครวญให้เห็นข้อสำคัญ” นางวันทองสติงมึนไวยในเรื่องใด

.....

.....

3. การที่นางวันทองยอมหนีตามจมีนไวยเพื่อความสุขของลูกนั้น แสดงถึงภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องความรักของแม่อย่างไร

.....

.....

4. บทประพันธ์ข้างต้นให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตอย่างไร

.....

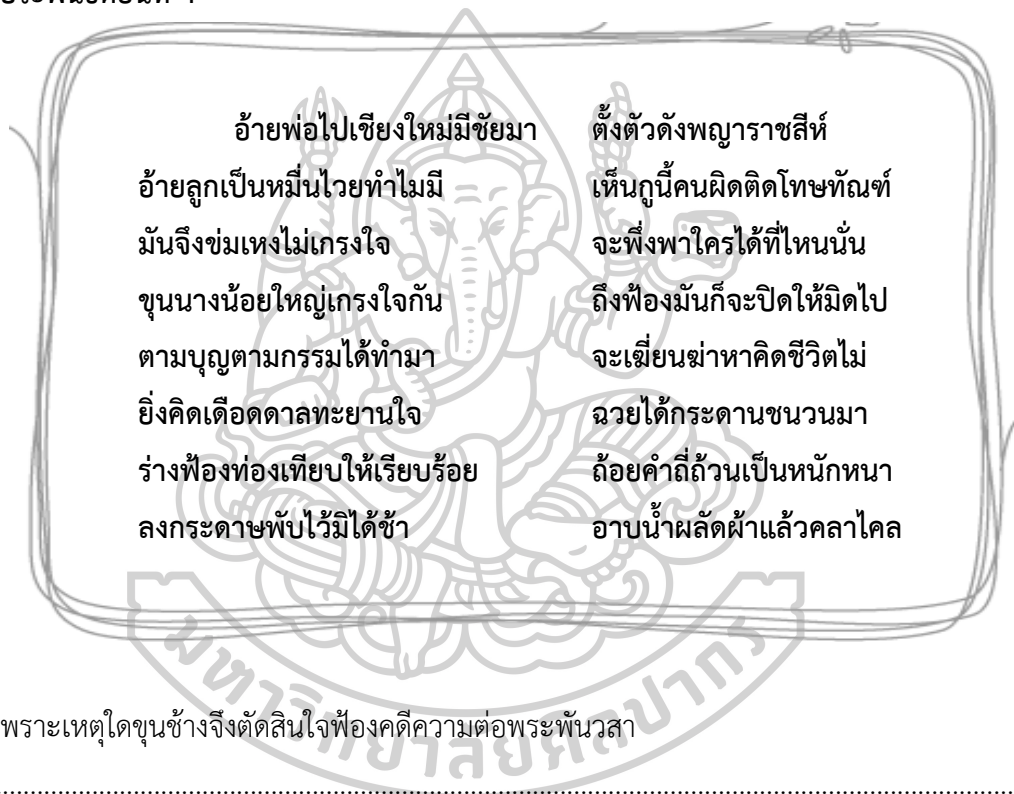
.....

5. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 4

1. เพราะเหตุใดขุนช้างจึงตัดสินใจฟ้องคดีความต่อพระพันวษา

.....

.....

2. คำพูดที่ว่า “มันจึงข่มเหงไม่เกรงใจ ขุนนางน้อยใหญ่เกรงใจกัน สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยตามความคิดของขุนช้างอย่างไร

.....

.....

3. การที่ขุนช้างฟ้องคดีความต่อพระพันวษานั้น แสดงถึงภาพสะท้อนสังคมไทยอย่างไร

.....

.....

4. บทประพันธ์ข้างต้นให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตของคนในยุคสมัยนี้ได้อย่างไร

.....

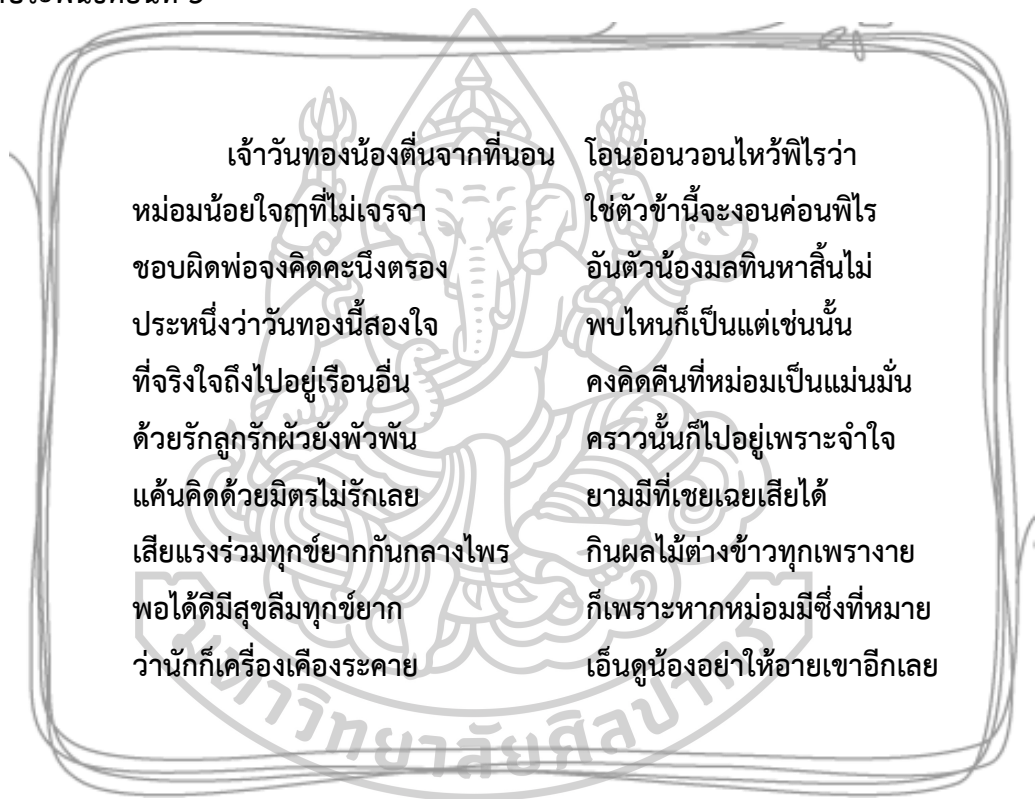
.....

5. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 5

1. จากบทประพันธ์ตอนนี้ นางวันทองพูดเช่นนี้เพราะอะไร

.....

.....

2. จากบทประพันธ์ตอนนี้ คำว่า “อย่าให้อายเขาอีกเลย” ตามความคิดของนางวันทองหมายถึงเรื่องใด

.....

.....

3. จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของยุคนั้นอย่างไร

.....

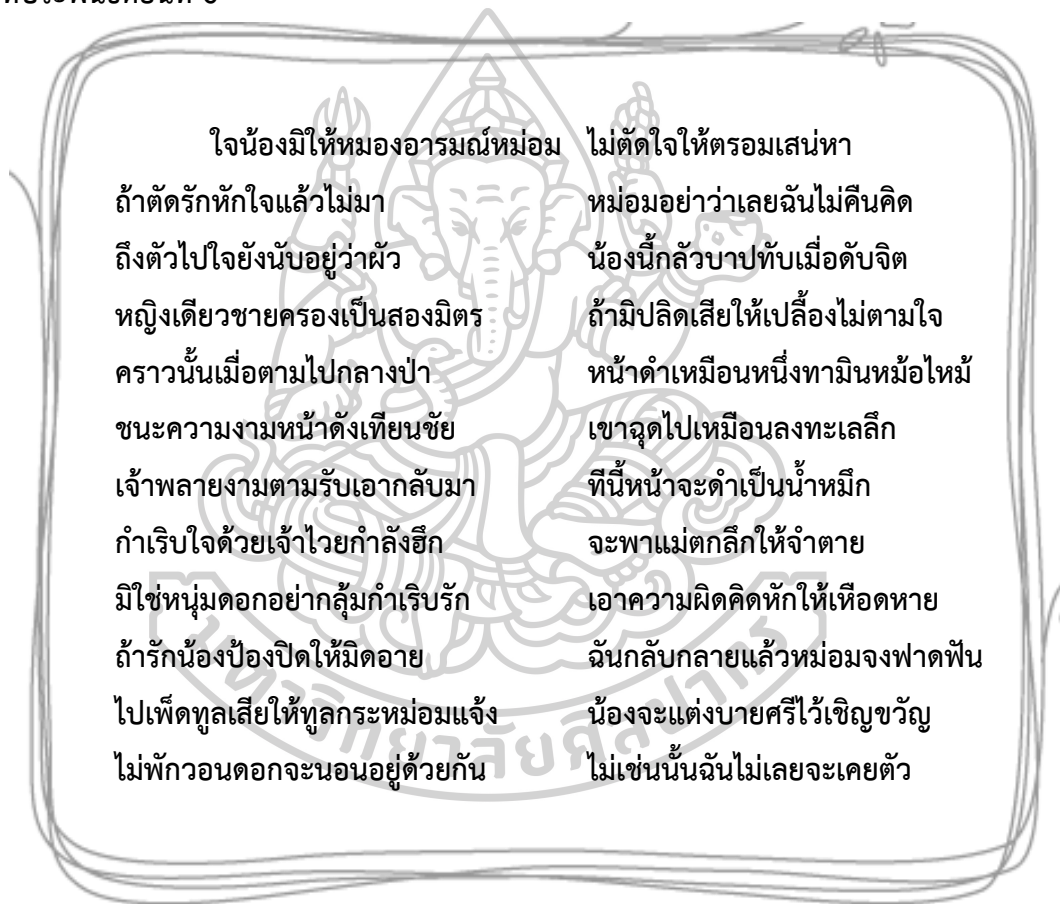
.....

4. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 6

1. คำว่า “นื่องนี้กลัวบาปทัບเมื่อดับจิต” สะท้อนความรู้สึกริดชอบชั่วดีของนางวันทองอย่างไร

.....

.....

2. คำว่า “หญิงเดียวชายครองเป็นสองมิตร ถ้ามีปิลิตเสียให้เปลืองไม่ตามใจ” แสดงถึงภาพสะท้อนสังคมไทยว่าพฤติกรรมเช่นนี้เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

3. นางวันทองต้องการให้ขุนแผนทำอะไร และทำไมนางจึงคิดเช่นนั้น

.....

.....

4. จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของยุคนั้นอย่างไร

.....

.....

5. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 7

มันเกิดเหตุทั้งนี้ก็เพราะหญิง	จึงหึงหวงช่วงชิงยู่ยงอยู่
จำจะตัดรากใหญ่ให้หล่นพรุ	ให้ลูกดอกตกอยู่แต่กิ่งเดียว
อีวันทองตัวมันเหมือนรากแก้ว	ถ้าตัดโคนขาดแล้วก็ใบเหี่ยว
ใครจะควรรู้สมอยู่กลมเกลียว	ให้เด็ดเดี่ยวรู้กันแต่นี้
เฮ้ยอีวันทองว่าอะไร	มึงตั้งใจปลดปลงให้ตรงที่
อย่าหวังค้ำขาเป็นราศี	เพราะมึงมีฝั้วสองกูต้องแค้น
ถ้ารักใหม่ก็ไปอยู่กับอ้ายข้าง	ถ้ารักเก่าเข้าข้างอ้ายขุนแผน
อย่าเวียนวนไปให้คนมันหมิ่นแคล	ถ้าแมนมึงรักไหนให้ว่ามา

1. เพราะเหตุใดพระพันวสาจึงกล่าวว่า “จำจะตัดรากใหญ่ให้หล่นพรุ ให้ลูกดอกตกอยู่แต่กิ่งเดียว”

.....

.....

2. “อย่าหวังค้ำขาเป็นราศี เพราะมีงมีฝัวสองกุดองคั่น” จากบทประพันธ์ตอนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของพระพันวษาในเรื่องใดเป็นสำคัญ

.....

.....

3. “อย่าเวียนวนไปให้คนมันหมั่นแคลน ถ้าแมนมึงรักไหนให้ว่ามา” จากบทประพันธ์ตอนนี้สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์อย่างไรของพระพันวษา

.....

.....

4. จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของยุคสมัยนั้นอย่างไร

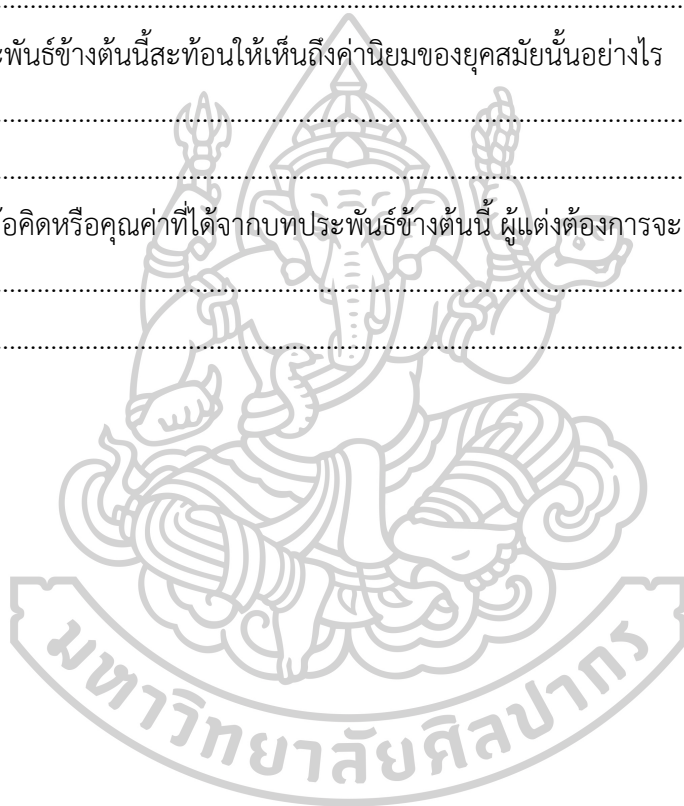
.....

.....

5. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ

.....

.....

บทประพันธ์ตอนที่ 8

รูปงามนามเพราะน้อยไปหรือ	ใจไม่เชื่อสมศักดิ์เท่าเส้นผม
แต่ใจสัตว์มันยังมีที่นิยม	สมาคมก็แต่ถึงฤดูมัน
มิ่งนี้ถ้อยยิ่งกว่าถ้อยอีท้ายเมือง	จะเอาเรื่องไม่ได้สักสิ่งสรรพ
ละโมบมากคัณหาคาเป็นมัน	สักร้อยพันให้มิ่งไม่ถึงใจ
ว่าหญิงชั่วฝ้ายังคราวละคนเดียว	หาตามตอมกันเกรียวเหมือนมิ่งไม่
หนักแผ่นดินกูจะอยู่ไย	อ้ายไว้มิ่งอย่านับว่ามารดา
กูเลี้ยงมิ่งถึงให้เป็นหัวหมื่น	คนอื่นรู้ว่าแม่ก็ขายหน้า
อ้ายขุนช้างขุนแผนทั้งสองรา	กู่จะหาเมียให้อ้ออาลัย
หญิงกาลกิณีอีแพศยา	มันไม่น่าเขยชิดพิสมัย
ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป	มิ่งตัดใจเสียเถิดอีคนนี้

1. “มิ่งนี้ถ้อยยิ่งกว่าถ้อยอีท้ายเมือง จะเอาเรื่องไม่ได้สักสิ่งสรรพ
ละโมบมากคัณหาคาเป็นมัน สักร้อยพันให้มิ่งไม่ถึงใจ”
จากบทประพันธ์ตอนนี้ อะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พระพันวสาวกริ้ว
.....
.....
2. “หญิงกาลกิณีอีแพศยา มันไม่น่าเขยชิดพิสมัย
ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป มิ่งตัดใจเสียเถิดอีคนนี้”
จากบทประพันธ์ตอนนี้ แสดงถึงความชั่วร้ายของนางวันทองตามความคิดของพระพันวสาวอย่างไร
.....
.....
3. จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของผู้คนในยุคสมัยนั้นอย่างไร
.....
.....
4. ท่านคิดว่าข้อคิดหรือคุณค่าที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ผู้แต่งต้องการจะเน้นในด้านใดเป็นสำคัญ
.....
.....

ใบงานที่ 2 “การสกัดข้อคิดคุณค่าวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”

ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

ให้เลขานุการกลุ่มบันทึกคุณค่าวรรณคดีเรื่อง บทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา
 ที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันสกัดความคิด ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ได้จากการอภิปรายกลุ่ม

บทประพันธ์ ตอนที่	ประเด็นข้อคิดคุณค่าที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนนำเสนอ	
1	คนที่ 1	
	คนที่ 2	
	คนที่ 3	
	คนที่ 4	
	คนที่ 5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	
2	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	

บทประพันธ์ ตอนที่	ประเด็นข้อคิดคุณค่าที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนนำเสนอ	
3	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	
4	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	
5	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	
6	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	

บทประพันธ์ ตอนที่	ประเด็นข้อคิดคุณค่าที่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนนำเสนอ	
7	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	
8	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	สรุปข้อคิด ของกลุ่ม	

ใบงานที่ 3 “การอภิปรายข้อคิดคุณค่าวรรณคดีที่แท้จริงจากเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา”

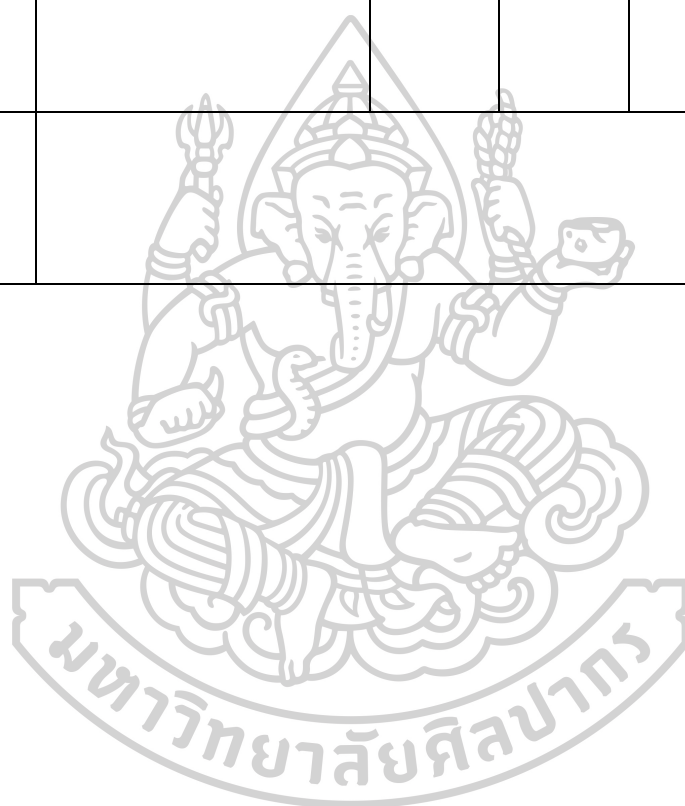
ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

ให้เลขานุการกลุ่มบันทึกข้อมูลการอภิปรายคุณค่าวรรณคดีเรื่อง บทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา ที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันระดมความคิด จนได้เป็นข้อสรุปสุดท้ายของกลุ่ม

ประเด็นที่	ประเด็นข้อคิดคุณค่า	ความสอดคล้องกับ บริบทสังคมปัจจุบัน		เหตุผล
		ยังใช้ได้	ใช้ไม่ได้	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				

ประเด็นที่	ประเด็นข้อคิดคุณค่า	ความสอดคล้องกับ บริบทสังคมปัจจุบัน		เหตุผล
		ยังใช้ได้	ใช้ไม่ได้	
6				
7				
8				
สรุปข้อคิด คุณค่าที่ แท้จริง				

ใบงานที่ 4 “การวิเคราะห์ปัญหาสังคมจากเหตุการณ์ในข่าว”

ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

ให้สมาชิกกลุ่มอ่านข่าวที่กำหนดให้แล้วร่วมกันวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ข่าวกับเหตุการณ์ในวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา โดยตอบคำถามตามใบงานที่กำหนดให้

ข่าว “2 หนุ่มเพื่อนสนิท เคลียร์ปัญหารักสามเส้าไม่ได้ จ้วงแทง 5 แผล ตับอนาถ”

2 หนุ่มเพื่อนสนิท เคลียร์ปัญหารัก 3 เส้าไม่ได้ ใช้มีดที่เตรียมมาก่อนเหตุทะเลาะวิวาทจ้วงแทงเพื่อนจนเสียชีวิตคาที่ คนร้ายยื่นรอมอบตัว ตร.จ่อดำเนินคดี

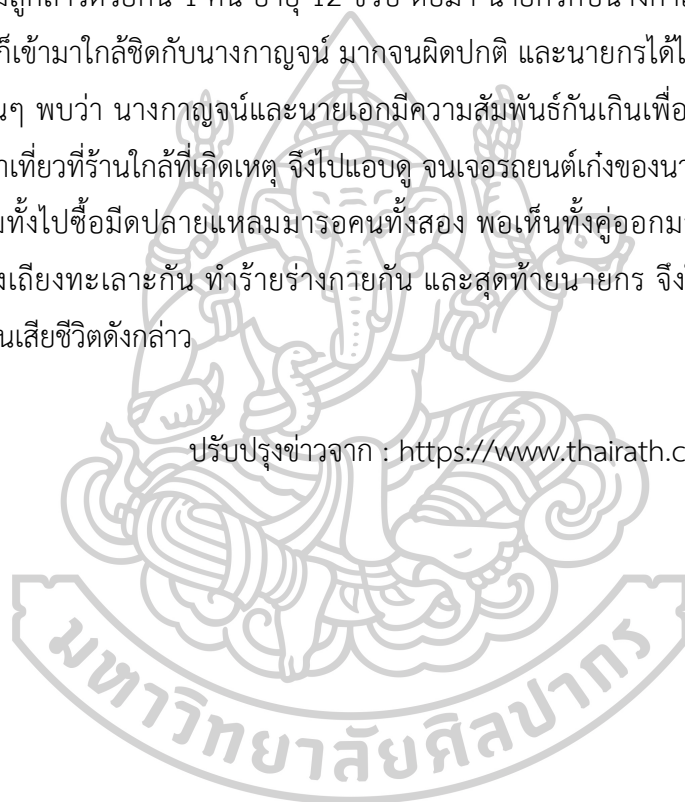
เมื่อเวลา 01.30 น. วันที่ 21 ก.พ. 60 พ.ต.ท.คงคณิน ผดุงकरण สारว้ตร (สอบสวน) สภ.เมืองนครสวรรค์ ได้รับแจ้งเหตุทะเลาะวิวาท มีผู้เสียชีวิตบริเวณข้างหนองสมบุรณ์ ตรงปากซอยหิมพานต์ 3 ถ.วงศ์สวรรค์ ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ พร้อมแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดสายตรวจแล้วรุดไปที่เกิดเหตุ พบนายเอก คงรอด (นามสมมุติ) อายุ 31 ปี สวมเสื้อยืดสีส้ม กางเกงยีนส์สีน้ำเงิน นอนเลือดไหลเต็มพื้นถนนข้างฟุตบาท ส่วนบริเวณลำตัวมีบาดแผลจากของมีคมบริเวณลำคอ 1 แผล หน้าอก 1 แผล แขนซ้าย 1 แผล และบริเวณท้อง 2 แผล นอนเสียชีวิตบริเวณท้ายรถเก๋ง โตโยต้า อัลติส สีดำ ใกล้กันพบนายกร เขียนดี (นามสมมุติ) อายุ 32 ปี ยืนอยู่บริเวณริมรั้วอุทยานสวรรค์ โดยมีคราบเลือดเปื้อนตามร่างกาย และพบอาวุธมีดตกอยู่ข้างๆ คาดว่าน่าจะเป็นผู้ก่อเหตุ จึงได้ควบคุมตัวไว้ก่อน

จากการสอบสวน นายกรสารภาพว่า ตนเป็นผู้ก่อเหตุใช้อาวุธมีดทำร้ายนายเอกจริง ซึ่งตนกับนายเอกเป็นเพื่อนสนิทกัน ตนได้มาดักรอพบนายเอกเพื่อเคลียร์ปัญหารัก 3 เส้า ซึ่งพบรถยนต์เก๋งยี่ห้อ โตโยต้า รุ่นอัลติส สีดำ จำได้ว่าเป็นรถยนต์ของนายเอกจอดอยู่บริเวณจุดเกิดเหตุ ตนได้ปล่อยลมยางรถยนต์ล้อหลังซ้าย และได้ไปซื้อมีดปลายแหลมที่ร้านค้าแฟมิลีมาร์ท พร้อมทั้งมาดักรออยู่บริเวณที่รถยนต์ของนายเอกเมื่อนายเอกออกมาจะขึ้นรถกลับบ้าน จึงได้เข้าไปพูดคุย

และมีปากเสียงทะเลาะวิวาทกัน ส่วนตนได้ใช้อาวุธมีดที่เตรียมมาเข้าทำร้ายนายเอกหลายครั้ง เป็นเหตุให้นายเอกได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตในเวลาต่อมา เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้คุมตัวนายกร และอาวุธมีดของกลาง นำส่งพนักงานสอบสวน สภ.เมืองนครสวรรค์ เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

จากการสอบสวนเพิ่มเติมของ พตท.ภวัต คำสัตย์ รอง ผกก.สส.สภ.เมืองนครสวรรค์ ทราบว่า คู่กรณีทั้งสองคนเป็นเพื่อนสนิท เรียนด้วยกันมาตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงมัธยม ต่อมา แยกย้ายกันไปทำงาน โดยนายกรทำงานเป็นลูกจ้างการไฟฟ้า ที่สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคแห่งหนึ่ง ส่วนนายเอก ทำงานเป็น รปภ. ของโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง โดยนายกร มีภรรยาชื่อนางกาญจน์ พิมพ์รัก (นามสมมุติ) มีลูกสาวด้วยกัน 1 คน อายุ 12 ขวบ ต่อมา นายกรกับนางกาญจน์ มีปัญหาครอบครัว และนายเอก ก็เข้ามาใกล้ชิดกับนางกาญจน์ มากจนผิดปกติ และนายกรได้ไปเห็นในเฟซบุ๊กแชร์สดของกลุ่มเพื่อนๆ พบว่า นางกาญจน์และนายเอกมีความสัมพันธ์กันเกินเพื่อน รวมทั้งทราบว่า ทั้งคู่นัดหมายกันมาเที่ยวที่ร้านใกล้ที่เกิดเหตุ จึงไปแอบดู จนเจอรถยนต์เก๋งของนายเอก และได้แอบปล่อยลมยาง พร้อมทั้งไปซื้อมีดปลายแหลมมารอดคนทั้งสอง พอเห็นทั้งคู่ออกมาด้วยกันจึงเข้าไปต่อว่า จนมีปากเสียงเถียงทะเลาะกัน ทำร้ายร่างกายกัน และสุดท้ายนายกร จึงใช้อาวุธมีดปลายแหลมแทงนายเอกจนเสียชีวิตดังกล่าว

ปรับปรุงข่าวจาก : <https://www.thairath.co.th/content/862966>

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ปัญหาของเรื่องนี้คืออะไร

.....

.....

.....

2. ปัญหาของเรื่องนี้เกิดมาจากสาเหตุใด

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่านายกรมีมุมมองเกี่ยวกับเรื่องการครองคู่อย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าภรรยาของนายกรควรจะทำอย่างไร จึงจะเป็นการช่วยให้เรื่องราวความรักสามเส้า
คลี่คลายไปในทางที่ดีได้อย่างเหมาะสมที่สุด

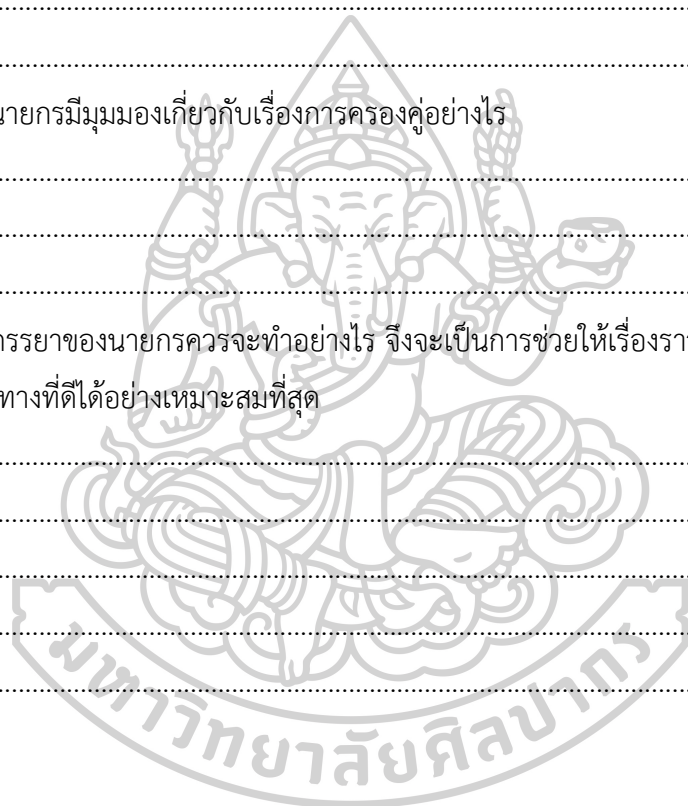
.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ 5 “การระบุแนวทางการประยุกต์ใช้คุณค่าวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายนฎีกา เพื่อแก้ปัญหาสังคมจากสถานการณ์ข่าว”

ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
 ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

จงวิเคราะห์เชื่อมโยงพฤติกรรมกรกระทำและมุมมองการครองคู่ของตัวละครในตาราง
วิเคราะห์ที่กำหนดให้

รายการ วิเคราะห์	ตัวละคร	
	ภรรยาของนายกร	วันทอง
พฤติกรรม ที่เกิดขึ้น		
ผลกระทบที่ ตามมา		

**ใบงานที่ 6 “การระบุแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อคิดวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน”**

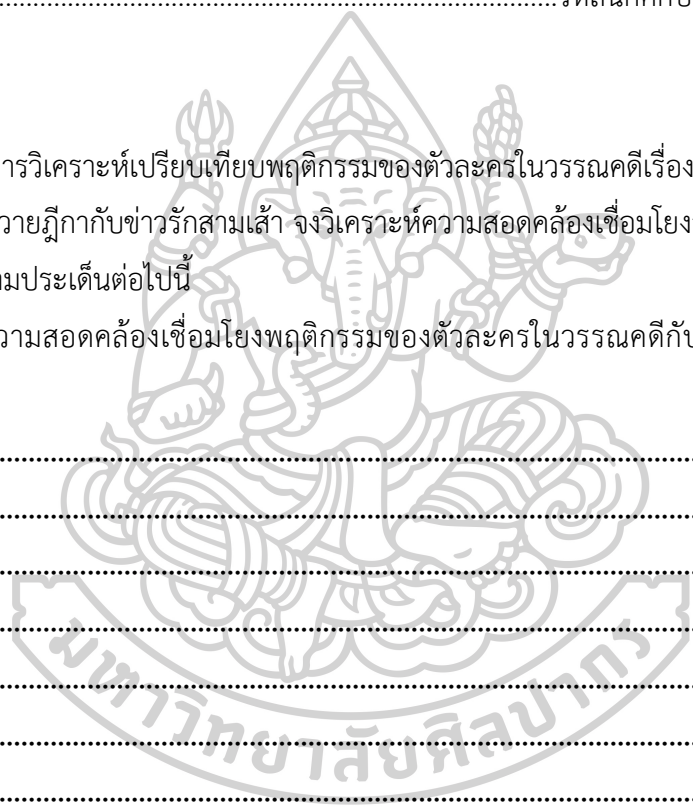
ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....
ชื่อ-สกุล.....รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดีเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผน
ตอน ขุนช้างถวายฎีกากับข่าวรักสามเส้า จงวิเคราะห์ความสอดคล้องเชื่อมโยงจากกรณีทั้งสอง โดย
ตอบคำถามตามประเด็นต่อไปนี้

1. ความสอดคล้องเชื่อมโยงพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดีกับบุคคลในข่าวที่ได้อ่าน
เป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีบทเสภาขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

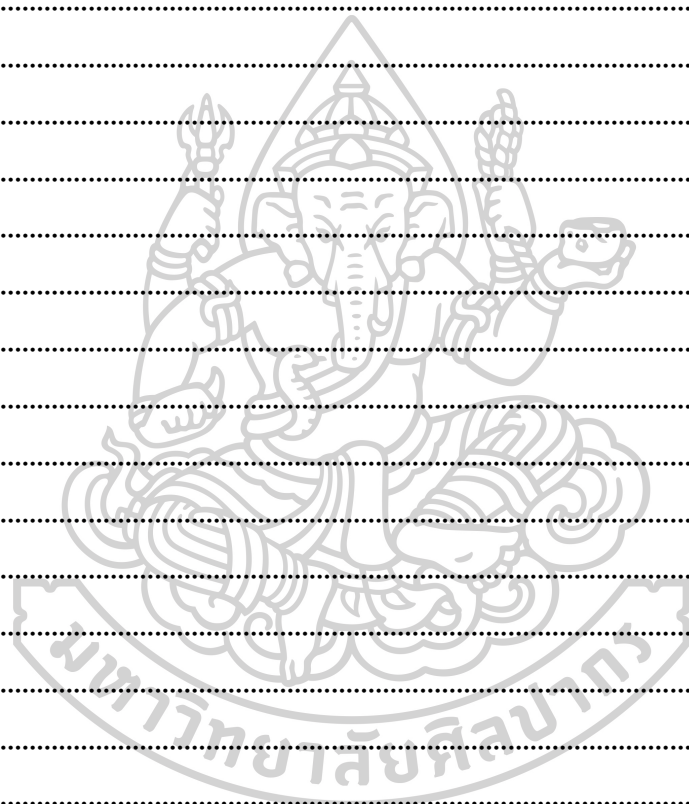
.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า “หญิงสองใจ” ในยุคสมัยของนางวันทองกับยุคสมัยปัจจุบัน มีความร้ายแรงหรือก่อให้เกิดผลกระทบที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

คะแนน	ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี
5	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล ตั้งแต่ 4 ตัวอย่างขึ้นไป - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน ตั้งแต่ 4 ประเด็นขึ้นไป
4	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล เพียง 3 ตัวอย่าง - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เพียง 3 ประเด็น
3	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล เพียง 2 ตัวอย่าง - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เพียง 2 ประเด็น
2	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นโดยมีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการให้เหตุผล เพียง 1 ตัวอย่าง - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมชัดเจน เพียง 1 ประเด็น
1	<ul style="list-style-type: none"> - แสดงข้อคิดเห็นแต่ไม่มีการยกเหตุการณ์ในวรรณคดีประกอบคำตอบแต่อย่างใด - แสดงความคิดเห็นในการนำข้อคิดจากเหตุการณ์ในวรรณคดีไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือใช้กับสภาพสังคมปัจจุบันได้ไม่เหมาะสมชัดเจน

เกณฑ์การประเมินผล

9-10	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก
7-8	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับดี
5-6	คะแนน	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ในระดับพอใช้
ต่ำกว่า 5	คะแนน	หมายถึง	ไม่ผ่านเกณฑ์ ต้องปรับปรุง

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างข้อสอบวัดความสามารถในการวิเคราะห์วรรณคดี

ข้อสอบปรนัย ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

1. ทุกวันนี้ลูกชายสบายยศ พร้อมหมดเมียมิ่งก็มีสอง
 มีบ่าวไพร่ใช้สอยทั้งเงินทอง พี่น้องช่างพอกีบริบูรณ์
 ยังขาดแต่แม่คุณไม่แลเห็น เป็นอยู่ที่เหมือนตายไปหายสูญ
 ข้อนี้นี่ทุกซี่ยังเพิ่มพูน ถ้าพร้อมมูลแม่ด้วยจะสำราญ
 บทประพันธ์ข้างต้นนี้ ข้อใดให้คำจำกัดความของคำว่า “ครอบครัว” ตรงตามความคิดของ

พลาญงามได้อย่างถูกต้อง

- ก. ครอบครัวที่อบอุ่นต้องมีแม่อยู่ด้วยเสมอ
- ข. การเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์จะต้องมีพ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้า
- ค. ครอบครัวที่มีแม่อยู่ด้วยจะมีแต่ความสุขสำราญ
- ง. การมีครอบครัวที่ดีจะต้องมียศศักดิ์สมบูรณ์พร้อม
2. ขอบพิตพ่อจงคิดคะเนนิ่งตรง อันตัวน้องมลทินหาสิ้นไม่
 ประหนึ่งว่าวันทองนี้สองใจ พบไหนก็เป็นแต่เช่นนั้น
 จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมในยุคสมัยนั้นอย่างไร
- ก. การให้ความสำคัญกับการประณามหญิงที่มีมลทิน
- ข. การให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ยึดถือผู้ชายเป็นใหญ่
- ค. การให้ความสำคัญกับความบริสุทธิ์ของหญิงคนรัก
- ง. การให้ความสำคัญกับการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว
3. เฮ้ยอีวันทองว่ากระไร มิ่งตั้งใจปลดปลงให้ตรงที่
 อย่างภวังค์กังขาเป็นราศี เพราะมิ่งมีผัวสองกูต้องแค้น
 จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนในสังคมในยุคสมัยนั้นอย่างไร
- ก. การยึดมั่นในการตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว
- ข. การยึดมั่นในการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว
- ค. การยึดมั่นในการแก้ปัญหาด้วยการตัดไฟแต่ต้นลม
- ง. การยึดมั่นในการแก้ปัญหาด้วยการค้นหาสาเหตุผลลัพธ์
4. “อย่างภวังค์กังขาเป็นราศี เพราะมิ่งมีผัวสองกูต้องแค้น”
- จากบทประพันธ์ตอนนี้ เพราะเหตุใดผู้พูดจึงมีความคิดเช่นนี้
- ก. เพราะสังคมไม่ยอมรับการเป็นหญิงมากชู้หลายชาย
- ข. เพราะโกรธที่วันทองไม่ตัดสินใจเลือกใครจนเกิดปัญหาตามมาไม่หยุดหย่อน
- ค. เพราะแค้นใจที่นางวันทองสร้างความเดือดร้อนให้ต้องอับอาย
- ง. เพราะแค้นใจที่เกิดเรื่องคดีความอื้อฉาวและเป็นเรื่องที่น่าอับอาย

5. อีวันทองตัวมันเหมือนรอกแก้ว ถ้าตัดโค่นขาดแล้วก็ใบเหี่ยว
ใครจะควรรู้สมอยู่กลมเกลียว ให้เด็ดเดี่ยวรู้กันแต่วันนี้
บทประพันธ์ข้างต้นนี้ ท่านคิดว่าสาเหตุที่ทำให้พระพันวสาต้องให้ความสำคัญกับการ
พิจารณาคดีนี้คือข้อใด
- วันทองเป็นต้นเหตุให้กฎหมายบ้านเมืองต้องมัวหมอง
 - วันทองเป็นต้นเหตุของเรื่องเพราะการมีรูปกายที่สวยงามแต่จิตใจทราม
 - วันทองเป็นต้นเหตุของการทิ้งหวงที่ขาดสติ ไม่คำนึงถึงความถูกต้องดังาม
 - วันทองเป็นต้นเหตุของคดีความครั้งนี้และจะยึดเชื้อข้างต้นหากไม่จัดการให้เด็ดขาด
6. ตัวละครในข้อใดที่ใช้เหตุผลทางศีลธรรมจรรยามาเป็นตัวกำกับการกระทำของตนมากที่สุด
- วันทอง
 - ขุนช้าง
 - ขุนแผน
 - จมื่นไวย
7. ตัวละครในข้อใดที่ใช้เหตุผลทางค่านิยมของสังคมในยุคสมัยมาเป็นตัวตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- พระพันวสา
 - วันทอง
 - ขุนช้าง
 - จมื่นไวย
8. ตัวละครในข้อใดที่ใช้อารมณ์และความต้องการเป็นเครื่องนำการกระทำของตน
- ขุนช้าง และ วันทอง
 - จมื่นไวย และ ขุนแผน
 - พระพันวสา และ จมื่นไวย
 - จมื่นไวย และ วันทอง
9. เจ้าเป็นถึง หัวหมื่นมหาตเล็ก มีโชติเด็กดอกจงฟังคำแม่ว่า
จงเร่งกลับไปคิดกับบิดา ฟ้องหากราบทูลพระทรงธรรม
คำพูดของผู้พูดตามบทประพันธ์ข้างต้นนี้ มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร
- ไม่สมเหตุสมผล เพราะเป็นการหักหาญน้ำใจลูก
 - ไม่สมเหตุสมผล เพราะเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ
 - สมเหตุสมผล เพราะเป็นการปกป้องลูกไม่ให้โดนโทษทัณฑ์จากการกระทำในครั้งนี้
 - สมเหตุสมผล เพราะอยากให้คำนึงถึงการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง

10. ถึงตัวไปใจยังนับอยู่ว่าผ้า น้องนี้กลัวบาปหับเมื่อดับจิต
 หญิงเดียวชายครองเป็นสองมิตร ถ้ามีพลิดเสียให้เปลืองไม่ตามใจ
 จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ค่านิยมดังกล่าวยังเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร
 ก. เหมาะสม เพราะการเป็นหญิงที่มีสองผ้าเป็นบาปหนักและสังคมประณาม
 ข. เหมาะสม เพราะสังคมควรยึดถือการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว
 ค. ไม่เหมาะสม เพราะผู้หญิงไม่ควรตกเป็นเบี้ยล่างของผู้ชายเสมอไป
 ง. ไม่เหมาะสม เพราะผู้ชายไม่มีสิทธิ์กดขี่ข่มเหงบังคับใจแม้หญิงนั้นจะเป็นภรรยาของตน
11. หญิงกาลกิณีอีแพศยา มันไม่น่าเซยชิดพิสมัย
 ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป มิ่งตัดใจเสียเถิดอีคนนี่
 จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ พระพันวสาใช้อารมณ์และคำพูดที่สมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร
 ก. สมเหตุสมผล เพราะ วันทองเป็นหญิงที่มีแต่ความสวยงามแต่ไม่คู่ควรนำมาเป็นคู่ครอง
 ข. สมเหตุสมผล เพราะวันทองเป็นหญิงลักษณะไม่ดีไม่ควรนำมาเป็นคู่ครอง
 ค. ไม่สมเหตุสมผล เพราะวันทองไม่ได้มีพฤติกรรมมากชู้หลายชายดังที่โดนประณาม
 ง. ไม่เหมาะสม เพราะวันทองไม่ได้มีโอกาสด่างต่างให้ตัวเองเลยแม้แต่นิด
12. “อย่าเวียนวนไปให้คนมันหมิ่นแคลน ถ้าแม่นมึงรักไหนให้ว่ามา”
 จากบทประพันธ์ข้างต้นนี้ ความคิดดังกล่าวถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
 ก. ถูกต้อง เพราะผู้คนจะติฉินนินทาผู้หญิงหลายใจว่าเป็นคนไม่ดี
 ข. ถูกต้อง เพราะสังคมไม่ยอมรับผู้หญิงที่มีมากชู้หลายชาย
 ค. ไม่ถูกต้อง เพราะถือเป็นการบังคับข่มเหงจิตใจผู้หญิงที่อ่อนแอกว่า
 ง. ไม่ถูกต้อง เพราะสังคมควรเปิดกว้างเพื่อให้อิสระทางความคิดแก่ผู้หญิงบ้าง
13. จากการศึกษาที่จำเป็นไปซิงตัววันทองจากบ้านขุนช้าง น่าจะเป็นอุทาหรณ์ในการใช้ชีวิตในด้านใดมากที่สุด
 ก. การมุ่งมั่นเพื่อให้ได้สิ่งที่ปรารถนา
 ข. การเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว
 ค. การมีสติใคร่ครวญในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ
 ง. การยึดความคิดความรู้สึกของตนในการดำเนินการต่างๆ ให้บรรลุผล

14. จากการที่วันทองเตือนให้ทั้งขุนแผนและจมื่นไวไปกราบทูลความจริงต่อพระพันวสานั้น น่าจะเป็นอุทาหรณ์ในการใช้ชีวิตในด้านใดมากที่สุด
- การหาที่พึ่งเพื่อช่วยคลี่คลายปัญหา
 - การเทิดทูลสถาบันกษัตริย์
 - การเคารพกฎกติกาบ้านเมืองเพื่อความถูกต้อง
 - การมีไหวพริบเอาตัวรอดจากสถานการณ์คับขัน
15. “อย่ามัวกังวลกัขาเป็นราศี เพราะมึงมีฝั้วสองกูดองแค้น”
- จากบทประพันธ์ตอนนี้สามารถนำไปใช้เป็นแง่คิดในเรื่องใดเป็นสำคัญ
- เรื่องการตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว
 - เรื่องความรักเดียวใจเดียว
 - เรื่องการควบคุมอารมณ์
 - เรื่องความบริสุทธิ์ไร้มลทิน
16. หญิงกาลกิณีอีแพศยา มันไม่น่าเซยขีดพิสมัย
ที่รูปรวยสวยสมมีถมไป มึงตัดใจเสียเถิดอีคนนี่
- จากบทประพันธ์ต่อไปนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างไร
- หญิงที่รวยทั้งรูปและทรัพย์มีอยู่มากมาย
 - หญิงลักษณะไม่ดีไม่ควรนำมาเป็นคู่ครอง
 - หญิงที่มีหลายใจไม่ควรนำมาเป็นคู่ครอง
 - หญิงที่มีลักษณะเข้าข่ายกาลกิณีจะทำให้สามีทุกข์ยาก
17. ข้อคิดที่ได้จากตอนขุนช้างถวายฎีกานี้ จะนำไปสู่การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมไทยในเรื่องใด
- ความรักเดียวใจเดียว
 - การกล้าตัดสินใจ
 - การกล้าพูดกล้าทำ
 - การรักษากฎกติกาบ้านเมือง
18. ข้อคิดที่ได้รับจากคำพูดของพระพันวสาที่ว่า “เพราะมึงมีสองฝั้วกูดองแค้น” สามารถนำไปเป็นหัวข้อการเสวนาในประเด็นใด
- ผลที่เกิดจากการมีจิตใจไม่มั่นคง
 - ผลที่เกิดจากการใช้โทสะจริตเป็นที่ตั้ง
 - ผลที่เกิดจากการมากชู้หลายชาย
 - ผลที่เกิดจากการเลือกคู่ครองผิดพลาด

19. ท่านคิดว่าข้อคิดที่ได้จากเหตุการณ์ที่วันทองต้องตัดสินใจเลือกว่าจะอยู่กับใครในครั้งนี้อาจนำไป
พูดแสดงทรรศนะในข้อใดมากที่สุด

- ก. เลือกขุนช้างดีกว่าเพราะข้าวปลาอิ่มหน้า
- ข. เลือกขุนแผนหุ่นล่ำเพราะตอกย้ารักแรก
- ค. เลือกสามีดีกว่าลูกเพราะจิตพันผูกรักใคร่
- ง. เลือกลูกดีกว่าสามีเพราะจะได้ทำหน้าที่แม่

20. ชะตากรรมชีวิตของวันทองในเหตุการณ์ตอนนี้ ควรนำประเด็นใดไปเขียนเรียงความมากที่สุด

- ก. รักสามเส้า
- ข. รักที่เลือกไม่ได้
- ค. รักที่ต้องใคร่ครวญ
- ง. รักที่หลุดหาย

การวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างคนที่ 15

ให้นักศึกษาตอบคำถามในแต่ละประเด็นต่อไปนี้ด้วยการอธิบายและยกตัวอย่างประกอบให้ถูกต้องชัดเจนจากเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องวรรณคดีนั้น ๆ (ข้อละ 5 คะแนน รวม 20 คะแนน)

1. ความรักที่ท้าวกระหมั่งกษัตริย์มีต่อวิหาสะก้า เป็นความรักที่มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร ? และหากท่านจะนำอุทาหรณ์จากข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีตอนนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นประโยชน์ ท่านควรจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ชีวิตมีความสุขที่สุด ?

.....เป็นความรักที่ไม่สมเหตุสมผล เพราะถึงแม้ว่าท้าวกระหมั่งกษัตริย์มีต่อวิหาสะก้า แต่เป็นความรักตาใหญ่...
ก็ผิดก็ถึงขั้นฆ่าลูกไปใหญ่ ท้าวกระหมั่งกษัตริย์เป็นเหตุให้เกิดผลเสียมากมายในหลายด้านและที่ร้ายแรงหนัก
ที่สุดก็เกิดขึ้นก็คือการสูญเสียของชีวิต... ดังเช่นตอนที่วิหาสะก้าหลงรักท้าวกระหมั่งกษัตริย์...
สู้บอดหงษ์มเหสีแทนท้าวกระหมั่งกษัตริย์แต่โดนปลิวเสียดังนั้นก็ไม่ได้รักกันโดยไม่ได้คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาจนนำไปสู่...
การสูญเสียชีวิตของท้าวกระหมั่งกษัตริย์ และวิหาสะก้า ซึ่งข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้...
ในชีวิตประจำวันได้ในเรื่องของการรักลูกให้ถูกทาง และเรื่องการคิดพิจารณาให้ดีก่อนทำอะไรลงมือกระทำก็คิด
สิ่งหนึ่งลงไป... ในเรื่องของความรักลูกให้ถูกทางนั้นก็คิดผู้เป็นบิดามารดาควรที่จะส่งเสริมลูกไปในทางที่ถูกต้อง
เหมาะสม... สิ่งไหนถูกก็ไปส่งเสริมสิ่งไหนผิดก็อย่าไปส่งเสริมลูกจนยอมมรดกยอมเงินสวามิภักดิ์หรือผิดเป็นลูกได้
และในเรื่องของการคิดพิจารณาให้ดีก่อนลงมือทำสิ่งใดนั้นก็คิดไว้ให้ดีถึงถึงผลของการกระทำ...
ก็จะตามมาในหลาย ๆ ประการไม่ว่าจะเป็น... ผลดี... ผลเสีย... รวมถึงความเหมาะสมว่าควรหรือไม่ควรทำสิ่งนั้น ๆ

2. ความรักที่สุเทษณ์มีต่อนางมัทนา เป็นความรักที่หนุ่มสาวควรยึดถือเป็นแบบอย่างหรือไม่ อย่างไร ? และหากท่านจะนำอุทาหรณ์จากข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีตอนนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นประโยชน์ ท่านควรจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ชีวิตมีความสุขมากที่สุด ?

.....ไม่เหมาะสมเพราะความรักที่สุเทษณ์มีต่อนางมัทนาเป็นความรักที่หวังจะครอบครองและเสียอีกฝ่าย
ไม่รักตามแต่ใจตนเองและ ทำร้ายอีกฝ่ายซึ่งเป็นความรักที่หนุ่มสาวไม่ควรทำหากเป็นแบบอย่างเพราะเป็น...
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังเช่น สุเทษณ์ให้ภรรยาให้ห่างสักหลดหรือไกล หรือจะเป็น ตอน
ที่สุเทษณ์สาวให้ห่างสักหลดกลายเป็นดอกหญ้าที่ห่างจากที่ห่างไปก็เสียไม่ทันรักสักหลด ทั้งที่มิใช่ความ
ผิดของนางเลย... ซึ่งเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้สิ่งที่เกิดมาจากที่ไม่ยอมฟังเสียง...
ของสักหลดและเจ้าคิดเจ้าแค้น... ซึ่งข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนี้สามารถนำไปปรับใช้ใน... ชีวิตก็คือ...
การกอดห่วง มีสติ และ ยอมฟัง ความจริงที่เกิดขึ้นให้ได้ไม่หวัง... สมหวังหรือผิดหวัง เพราะความรักเป็น
สิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้... แต่ไม่สมควรบังคับให้ใครรักหรือให้รักเราได้... หันเสียเท่าที่ใจ...
ก็ควรกอดห่วงมีสติ หากรักสมหวังก็รักอย่าง มีขอบเขต แต่ถ้าหากรักไม่สมหวังก็ควรยอมฟังเสียง
ที่ก่อกำเนิดขึ้นให้ได้... ไม่ไปไกลแค้น หรือทำร้ายคนที่รักเรา เพราะถ้า... หันไม่ใช้ตามผิดของตนเอง เช่น...

3. การที่วันทองถูกตัดสินให้ต้องถึงแก่ชีวิตด้วยข้อกล่าวหาว่า "เป็นหญิงสองใจ" นั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง? และท่านคิดว่าแนวคิดในเรื่อง "การมีคู่เดียวเมียเดียว" มีความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตคู่ในสังคมไทยปัจจุบันมากน้อยเพียงใด?

.....ไม่เห็นด้วยกับบทที่นวนิยายถูกตัดสินให้เป็นหญิงสองใจ เพราะดิฉันมีความคิดเห็นว่า มันเป็นบทตัดสินจากตัวหญิงหญิงเท่านั้นโดยที่ไม่ได้ดูเหตุปัจจัยอื่นที่ก่อการไม่ว่าจะเป็นภรรยาที่ไม่หวังให้หญิงไปฝากหาเงินไปอยู่กับใครก็ได้ก็เป็นเพราะวันทองที่สังคมสมัยนั้นผู้หญิงไม่เคยมีสิทธิจะได้เลือกเองตามแต่... ก็ต้องอยู่ในความปกครองของหม่อมโตโตซึ่งหนักอึ้งก็ตั้งอยู่ในความปกครองของสามี... ก็จะเป็นเหตุผลที่วันทองไม่ยอมเสียใจได้... ความรู้สึกนึกคิดที่วันทองมีในแต่ละคนไม่ว่าจะเป็นหญิงชาย... ขุนแผน ท้าวพันท้าย... เลยตัดสินใจเลือกไม่ได้... และบทที่พระมหากษัตริย์ประหารชีวิตพระนางวันทองนี่เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง... และเป็นบทที่ผิดมาก... ถ้าหากของวันทองเกิดจากเหตุ... ในส่วนนี้แนวคิดเรื่อง "การมีคู่เดียวเมียเดียว" มีความเหมาะสมกับชีวิตคู่ในสังคมไทยปัจจุบันหรือไม่ เพราะตามข้อสี่ที่เขียนไว้... สิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตคู่ตามวิถีทางไว้ซึ่งกันและกัน... อันซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดมาจากความที่ใจเดียวกัน... สันและกัน... ถ้าหากคนในสังคมสามารถปฏิบัติได้ก็จะทำให้ไม่เกิดความทุกข์ในชีวิตร่วมกัน... เหมือนกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในเรื่องขุนช้างขุนแผน

4. ความรับผิดชอบและสำนึกต่อหน้าที่ที่พึงกระทำของพระมหากษัตริย์ราชสมภารได้รับการยกย่องมากน้อยเพียงใด? และท่านคิดว่าคุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยปัจจุบันอย่างไรบ้าง?

..... ความรับผิดชอบและสำนึกต่อหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ราชสมภารได้รับการยกย่องเป็นอย่างยิ่ง... เนื่องจากเป็นที่ยอมรับและสละตนเองเพื่อชาติบ้านเมือง... ก็คือ พระมหากษัตริย์ราชสมภารทั้งที่ตนเองไม่ชอบการที่ศึกษาและเก่งๆ... ก็สู้ๆตามแรงจะต้องทนอยู่ในสภามหาวิทยาลัยของโอบอ้อมประองค์ที่ทรงมีความซื่อสัตย์และภักดีในที่สุดจนต้องสิ้นพระชนม์ในสนามรบเพื่อชาติบ้านเมือง... และคุณธรรมข้อดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้นก็คือ "ความรับผิดชอบและสำนึกต่อหน้าที่ของตนเอง" เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในหน้าที่ชีวิตในสังคมปัจจุบันนี้เพราะ ถ้าหากทุกคนในสังคมขาดความรับผิดชอบและสำนึกต่อหน้าที่ของตนเองก็จะก่อให้เกิดความวุ่นวายไม่เป็นที่นิยมจนนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและปัญหาความวุ่นวายในสังคมที่ไม่สามารถทำให้เกิดความมั่นคงและมั่นคงต่อไปได้... ของประเทศชาติแต่ถ้าหากทุกคนในสังคมมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และรู้จักตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองที่พึงกระทำก็จะทำให้สังคมเกิดความเรียบร้อยไม่ยุ่งวุ่นวาย... ทุกคนทำหน้าที่ของตนเองจนทำให้ประเทศชาติสืบสันตติวงศ์และเกิดความเจริญ

การวิเคราะห์วรรณคดีของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างคนที่ 25

ให้นักศึกษาตอบคำถามในแต่ละประเด็นต่อไปนี้ด้วยการอธิบายและยกตัวอย่างประกอบให้ถูกต้องชัดเจนจากเหตุการณ์ในเรื่องวรรณคดีนั้น ๆ (ข้อละ 5 คะแนน รวม 20 คะแนน)

1. ความรักที่ท้าวกระหม่อมกษัตริย์มีต่อวิหยาสะก้านั้น เป็นความรักที่มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร ? และหากท่านจะนำอุทาหรณ์จากข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีตอนนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นประโยชน์ ท่านควรจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ชีวิตมีความสุขที่สุด ?

ความรักที่ท้าวกระหม่อมกษัตริย์มีต่อวิหยาสะก้านั้น เป็นความรักที่ไม่สมเหตุสมผล เนื่องจาก เป็นความรักที่ไม่ถูกทาง รักมากจนเกินไป ทำให้เกิดผลเสียตามมาอีกทั้งผลสุดท้ายต้องจบชีวิตลง เพราะ สุขของตนเอง ถัดจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในเรื่องที่ท้าวกระหม่อมกษัตริย์ ทำศึกกับท้าวตงทงเพื่อต้องการ แยกชิงตัวนางบุษบาให้ กับวิหยาสะก้านั้น จนสุดท้ายต้องจบชีวิตลงทั้งคู่ และการนำข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนี้ไปใช้นั้น คือ บทบาทหน้าที่ของบุตร ทนเป็นบุตรที่ดีนั้น ต้องไม่ตามใจตนเอง เห็นความสุขของตนเองเป็นที่ตั้ง ในทำนองเดียวกัน บทบาทหน้าที่ของคู่ที่เป็นบิดานั้น จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ในแก่บุตร คอยตักเตือนบุตรหากประพฤติผิด และรักบุตรในทางที่ถูกต้อง คิดใคร่ครวญก่อนกระทำการอื่น ๆ อยู่เสมอ คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการกระทำนั้น

2. ความรักที่สุเทพณ์มีต่อนางมัทนา เป็นความรักที่หนุ่มสาวควรยึดถือเป็นแบบอย่างหรือไม่ อย่างไร ? และหากท่านจะนำอุทาหรณ์จากข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีตอนนี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นประโยชน์ ท่านควรจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ชีวิตมีความสุขมากที่สุด ?

ความรักของสุเทพณ์ที่มีต่อนางมัทนา เป็นความรักที่หนุ่มสาวไม่ควรยึดถือ เป็นแบบอย่าง เนื่องจาก เป็นความรักที่เกิดจากการถูกบังคับให้รับรัก ความไม่เต็มใจของฝ่ายหญิง และใช้อาวุธในการตัดสินความรัก เพราะ ไม่สมหวังจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นต้องได้รับความเดือดร้อน ถัดจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในเรื่อง เมื่อนางมัทนาไม่รับรักสุเทพณ์ จนทำให้สุเทพณ์โกรธ และสาปตนเองในกลายเป็นดอกกุหลาบ จนกระทั่งท้าวกระหม่อม และการนำข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนี้ไปใช้นั้น คือ หากเรารักใคร่สักคน เราควรที่จะน้อมใจต่อคนคนนั้น และต้องให้เรารับรักด้วยความเต็มใจ มิใช่การถูกบังคับ อีกทั้งความรักที่ยั่งยืนนั้น ต้องเกิดจากความเต็มใจของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้เรายังต้องยอมรับความจริงหากไม่สมหวังในความรัก ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความรักที่ถูกต้อง หรือความรักที่ดีนั้น อาจมิใช่การครอบครองเสมอไป.

3. การที่วันทองถูกคัดสินให้ต้องถึงแก่ชีวิตด้วยข้อกล่าวหาว่า “เป็นหญิงสองใจ” นั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง ? และท่านคิดว่าแนวคิดในเรื่อง “การมีคู่เดียวเมียเดียว” มีความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตคู่ในสังคมไทยปัจจุบันมากน้อยเพียงใด ?

..... การที่วันทองถูกคัดสินให้ต้องถึงแก่ชีวิตด้วยข้อกล่าวหา “เป็นหญิงสองใจ”
 ฟ้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ เนื่องจากในสมัยนั้นนางวันทองมิได้มีสิทธิ์ในการเลือก
 ที่กระทำการใดๆ ตามใจตนเอง ทำให้การเลือกระหว่างขุนช้างและขุนแผนในครั้งนี้ เป็นที่
 น่าสงสารใจของนางวันทอง เพราะขุนช้างก็แสนดี เลี้ยงดูอย่างมีขบถตกนภพร้อง..... ส่วนขุนแผน
 ก็แสนรัก..... เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมานาน..... และในที่สุดก็ไม่สามารถเลือกได้ ต้องจบชีวิตลง
 ด้วยกรณียุทธประหารชีวิต..... จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ตัวละครนางวันทองเป็นตัวละครที่น่า
 เห็นใจเสียมากกว่า..... สำหรับแนวคิดที่ว่า “การมีคู่เดียวเมียเดียว” ในการใช้ชีวิตคู่
 ของสังคมไทยนั้น..... ยังคงเป็นแนวคิดที่สามารถใช้ได้..... เพราะ ทั้งชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน
 และถือเป็นการไม่เกียรติกันระหว่างสามีภรรยา..... อีกทั้งการมีคู่เดียวเมียเดียวจะทำให้
 การใช้ชีวิตคู่เป็นไปอย่างราบรื่น..... ไม่เกิดปัญหาครอบครัว..... และอยู่กันอย่างมีความสุข.....

4. ความรับผิดชอบและสำนักต่อหน้าที่ที่พึงกระทำของพระมหาอุปราชสมควรได้รับการยกย่องมากน้อยเพียงใด ? และท่านคิดว่าคุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทยปัจจุบันอย่างไรบ้าง ?

..... ความรับผิดชอบและสำนักต่อหน้าที่ที่พึงกระทำของพระมหาอุปราชสมควรได้
 รับการยกย่องเป็นอย่างมาก..... เนื่องจากพระองค์ท่านมีจิตใจที่เมตตา..... เสียสละเพื่อบ้านเมือง
 และมีความกตัญญูต่อพระราชา..... ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในเรื่องตอนที่พระมหา-
 อุปราชต้องออกไปรบกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชตามคำสั่งของพระราชาซึ่งทำให้
 เห็นถึงความกตัญญู..... และการทำยุทธหัตถีกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเพียงสอง
 พระองค์ทำให้เห็นถึงการมีจิตใจที่เมตตา..... ซึ่งคุณธรรมในเรื่องความรับผิดชอบและ
 สำนักต่อหน้าที่นั้น..... เราสามารถนำไปปฏิบัติได้..... โดยการตระหนักและทำหน้าที่ของ
 ตนเองให้ดีที่สุด..... ทั้งต่อสังคม..... และต่อประเทศชาติ..... รวมทั้งมีความกตัญญูต่อ
 นุภาพวีรกรรมของท่านด้วย.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายสิระ สมนาม
วัน เดือน ปี เกิด	8 มีนาคม 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดพะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2544 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2548 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย) (เกียรตินิยมผลการเรียนยอดเยี่ยม 4.00) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	113/197 กาญจนกนกวิลล์ 4 ซอย 7 ถนนเชียงใหม่-แม่ออน ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 50130

